

**DIE KURRIKULUMADVISEUR SE KURRIKULUMLEIERSROL TYDENS
DIE IMPLEMENTERING VAN KURRIKULUMVERANDERINGE IN DIE
ALGEMENE ONDERWYS- EN OPLEIDINGSFASE:**

'N GEVALLESTUDIE

CHRISTOPHER BRIAN SWARTZ

HOD; BEd Hons; MEd (STELL.)

**PROEFSKRIF INGEDIEN TER VOLDOENING AAN DIE VEREISTES VIR
DIE PhD-GRAAD IN KURRIKULUMSTUDIE**

DEPARTEMENT KURRIKULUMSTUDIE

FAKULTEIT OPVOEDKUNDE

UNIVERSITEIT VAN STELLENBOSCH

DESEMBER 2021

PROMOTOR: PROF AE CARL

Verklaring

Deur hierdie proefskrif elektronies in te lewer, verklaar ek dat die geheel van die werk hierin vervat, my eie, oorspronklike werk is, dat ek die alleenouteur daarvan is (behalwe in die mate uitdruklik anders aangedui), dat reproduksie en publikasie daarvan deur die Universiteit van Stellenbosch nie derdepartyregte sal skend nie en dat ek dit nie vantevore, in die geheel of gedeeltelik, ter verkryging van enige kwalifikasie aangebied het nie.

OPSOMMING

Die Suid-Afrikaanse onderwystelsel word die afgelope twee dekades gekenmerk deur voortdurende kurrikulumtransformasie. Kurrikulumleiers word aan die hoë eise en uitdagings van kurrikulumleierskap blootgestel om hierdie kurrikulumveranderinge op klaskamervlak te implementeer. Die vraag is egter of kurrikulumadviseurs ook nodige verandering aangebring het en of die nodige leiding gegee is, om hierdie veranderinge te bemeester en te ondersteun. Beskik die kurrikulumadviseurs oor die nodige vaardighede om kurrikulumtransformasies van die onderskeie kurrikulums in die onderwys te fasiliteer?

Die doel van die studie is om die leiersrol en funksies van die kurrikulumadviseurs binne skoolgebaseerde kurrikulumverandering en -implementering te ondersoek en vas te stel hoe hulle dit ervaar of beleef. Om die navorsingsvraag te beantwoord is 'n kwalitatiewe navorsingsontwerp binne die interpretatiewe navorsingsparadigma onderneem. Data is gegenereer deur gebruik te maak van gestruktureerde vrae wat tydens semi-gestruktureerde onderhoude aan ses kurrikulumadviseurs gestel is ten einde insig in hulle beleefde ervarings en persepsies van hulle onderskeie kontekste, te verkry. Uit die literatuur blyk dit eerstens dat dit 'n groot uitdaging vir kurrikulumadviseurs is om kurrikulumverandering te inisieer en te bestuur. Tweedens is dit uiters moeilik vir kurrikulumadviseurs om hul leiersrolle en koördineringsfunksies as kurrikulumleiers effektief uit te voer en om effektiewe leiding en ondersteuning te bied.

Die uitdaging vir kurrikulumadviseurs is om hulle te bemagtig om kurrikulumveranderinge wat deurlopend en voortdurend voorkom, te kan implementeer ten einde effektiewe kurrikulumbestuur te verseker. Daarom is dit nodig vir kurrikulumadviseurs as onderrigleiers om onderling in vennootskap te tree met die onderwysers en om onderwysers te adviseer oor tekortkominge en veranderinge in die voorgeskrewe kurrikulum wat die onderrigleersituasie kan verbeter.

ABSTRACT

The South African education system has been characterized by ongoing curriculum development over the past two decades. Curriculum leaders are exposed to high expectations and challenges to implement these changes in the classroom. The question is if the curriculum advisors also made the correct adjustments to master these curriculum changes and to provide the appropriate support. Do the advisors have the right skills to facilitate these transformations in the various curricula?

The purpose of this study is to look at the leadership roles and functions of the curriculum advisors within school-based curriculum changes and implementation and to look at how they are experiencing it. To answer the research question, a qualitative research design is used within an interpretive research paradigm. Data is generated by using structured questions that were asked to six different curriculum advisors in the context of semi-structured interviews. This was done to get an insight into their experiences and perceptions of their different contexts. From the literature, it seems that it is firstly a big challenge for curriculum advisors to initiate and manage curriculum changes. Secondly, it is very difficult for curriculum advisors to effectively execute their leadership roles and coordinating function as leaders and to provide effective leadership and support.

The challenge in terms of curriculum advisors is to empower them to implement curriculum changes that occur constantly and throughout, to ensure effective curriculum management. Therefore, curriculum advisors must enter a partnership with teachers, and they must advise teachers on the shortcomings and changes in the prescribed curriculum, which will improve the teaching-learning situation.

Hierdie tesis word opgedra aan:

**my vrou, Theresa, my dogters, Chanél, Kayla en kleindogter Kiara
vir hul liefdevolle ondersteuning, opoffering en geduld wat ek
daaglik van hulle ontvang het.**

DANKBETUIGINGS

Graag wil ek my opregte dank en waardering betuig teenoor:

- Ons Hemelse Vader, vir genade, deursettingsvermoeë en wysheid om die studie te kon voltooi. Aan Hom al die eer.
- Professor AE Carl, my promotor, vir sy inspirerende en professionele leiding, inspirasie, verdraagsaamheid, wysheid en vriendelike benadering.
- My vrou, Theresa, en dogters, Chanél en Kayla, vir hulle vertrouwe, aanmoediging en geduld.
- My broers en suster vir hul belangstelling, aanmoediging en gebede.
- My kollega en vriend, James Daniels, vir sy inspirasie en ondersteuning.
- Die onderwysdistrik en vakadviseurs waar die studie onderneem is.

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1

1.1 INLEIDING	1
1.2 MOTIVERING EN RASIONAAL VIR DIE ONDERSOEK	3
1.2.1 Motivering vir navorsing	3
1.2.2 Rasionaal vir ondersoek	4
1.3 PROBLEEMSTELLING	6
1.4 DIE DOEL VAN DIE STUDIE	6
1.4.1 NAVORSINGSVRAE EN SUBVRAE	7
1.5 BEGRIPSVERKLARING	8
1.5.1 Inleiding	8
1.5.2 Bestuur en leierskap	9
1.5.3 Kurrikulumleierskap	10
1.5.4 Kurrikulum	11
1.5.5 Kurrikulumbestuur	12
1.5.6 Kurrikulumimplementering	13
1.5.7 Kurrikulumverandering en -vernuwing	13
1.6 NAVORSINGSONTWERP EN -METODOLOGIE	14
1.7 ETIESE KWESSIES	17
1.7.1 Belangrikheid van etiese verantwoordelikheid	17

1.7.2 Ingeligte toestemming en vrywillige deelname	19
1.8 VERDERE SAMESTELLING VAN DIE STUDIE	20
1.9 SAMEVATTING	20
 HOOFSTUK 2	
 LITERATUURSTUDIE OOR DIE KURRIKULUMADVISIER SE KURRIKULUMLEIERSKAPSROL TEN OPSIGTE VAN KURRIKULUMIMPLEMENTERING EN - VERANDERING	
2.1 INLEIDING	21
2.2 DIE KONSEP KURRIKULUMLEIERSKAP EN –BESTUUR	22
2.3 SUID-AFRIKAANSE PERSPEKTIEF OOR SKOOLINSPEKSIE	29
2.3.1 Inleiding	29
2.3.2 Begripsverklaring: skoolinspekteur en skoolinspeksie praktyke	29
2.3.3 Skoolinspeksie gedurende die apartheidsjare in SA	32
2.3.4 Tydperk van skoolinspeksie in 'n post-1994 in Suid-Afrika	35
2.4 INTERNASIONALE PERSPEKTIEF OP DIE INSPEKSIESTELSEL	
IN ENGELAND	38
2.4.1 Die ontwikkeling van die skoolinspeksiestelsel in Engeland	38
2.4.2 Inspeksie deur Haar Majesteit se Inspektoraat (HMI)	38
2.4.3 Die Kantoor vir Standaarde in Onderwys (OFSTED) se benadering tot skoolinspeksie	41

2.4.4 Samevatting	43
2.5 DIE SKOOLINSPEKSIESTELSE IN DIE VERENIGDE STATE VAN AMERIKA	44
2.5.1 Inleiding	44
2.5.2 Die Skool Superintendent in die VSA	45
2.5.3 Samevatting	48
2.6 VERGELYKING VAN SKOOLINSPEKSIEPRAKTYKE IN ENGELAND, VSA EN SUID-AFRIKA	49
2.7 SAMEVATTING EN SLOT	50
 HOOFSTUK 3	
 LITERATUURSTUDIE OOR ENKELE TOEPASLIKE TEORETIESE ASPEKTE VAN KURRIKULUMONTWIKKELING	
3.1 INLEIDING	51
3.2 KURRIKULUMONTWIKKELING AS PROSES	51
3.2.1 Kurrikulumontwikkeling	51
3.2.2 Kurrikulumimplementering	57
3.2.3 Die aard van kurrikulumimplementering	58
3.2.4 Kurrikulumimplementering as verandering	60
3.3 DIE KURRIKULUMADVISEUR AS FASILITEERDER VAN KURRIKULUMVERANDERING EN -VERNUWING	61

3.3.1 Inleiding	61
3.3.2 Die skep van 'n vernuwingsklimaat	62
3.3.3 Faktore wat die vernuwingsklimaat beïnvloed	63
3.3.4 Die verantwoordelikhede van die kurrikulumadviseur as vernuwingsagent	65
3.3.5 Samevatting	67
3.4 DIE MOONTLIKE ROL EN LEIERSFUNKSIE VAN DIE KURRIKULUMADVISEUR BINNE ONDERRIG EN LEER	67
3.4.1 Inleiding	67
3.4.2 Die kurrikulumadviseur as vakspesialis	68
3.4.3 Die kernpligte en verantwoordelikhede van die kurrikulumadviseur	69
3.4.4 Ondersteuning aan skole in die eerste kwartaal van die akademiese jaar	70
3.4.5 Verantwoordelikhede van die kurrikulumadviseur ten opsigte van die tweede en derde kwartaal van die akademiese jaar	71
3.4.6 Skoolbesoeke deur die kurrikulumadviseur	72
3.4.7 Die kurrikulumadviseur se verantwoordelikheid ten opsigte van verslagdoening	73
3.4.8 Die kurrikulumadviseur se leierskapsrol	73
3.4.9 Samevatting	74
3.5 DIE KURRIKULUMADVISEUR SE POSISIE AS DEEL VAN DIE DISTRIKSBESTUUR	74

3.6 MOONTLIKE RIGLYNE VIR DIE DISTRIKGEBASEERDE

KURRIKULUMADVISEUR 77

3.6.1 Inleiding 77

3.6.2 Verantwoordelikhede en werksaamhede van die kurrikulumadviseur ten opsigte van ondersteuning aan onderwysers 77

3.7 SAMEVATTING 81

HOOFSTUK 4

KONSEPTUELE RAAMWERK VAN STUDIE

4.1 INLEIDING 83

4.2 PRIMÊRE UITDAGINGS 87

4.2.1 Teorie van Onderigleierskap 87

4.2.2 Kurrikulumleierskap 90

4.2.3 Kurrikulumimplementering 93

4.2.4 Kurrikulumverandering en vernuwing 97

4.3 SEKONDÊRE UITDAGINGS VAN DIE STUDIE 99

4.3.1 Andragogiek 100

4.4 SAMEVATTING 103

HOOFSTUK 5

NAVORSINGSONTWERP EN -METODOLOGIE

5.1 INLEIDING	104
5.2 NAVORSINGSVRAAG	105
5.2.1 Navorsingsvrae en subvrae	105
5.3 NAVORSINGSONTWERP	106
5.3.1 Navorsingsparadigma en doel van navorsing	106
5.4 NAVORSINGSMETODOLOGIE	109
5.4.1 Gevallestudienavorsing	109
5.4.2 Voordele van gevallestudie navorsing	110
5.5 NAVORSINGKONTEKS EN DEELNEMERS	112
5.5.1 Inleiding	112
5.5.2 Steekproefneming en seleksie	112
5.5.3 Respondent-seleksie	113
5.6 DATA-INSAMELING	113
5.6.1 Inleiding	113
5.6.2 Onderhoude	114
5.6.3 Die proses van onderhoudvoering	115
5.6.4 Semi-gestruktureerde onderhoude	115
5.6.5 Voordele van onderhoude vir die studie	116

5.6.6 Dokument-analise	117
5.6.7 Biografiese inligting	118
5.6.8 Samevatting	118
5.7 DATA-ANALISE	119
5.8 VERIFIËRING VAN DATA: GELDIGHEID EN BETROUBAARHEID	121
5.9 ETIESE OORWEGINGS	122
5.10 SAMEVATTING	123
 HOOFSTUK 6	
 DATA ANALISE	
6.1 INLEIDING EN KONTEKS	125
6.2 DOEL VAN DIE ONDERSOEK	125
6.3 STRUKTUUR VAN DIE VRAELYS	126
6.3.1 Biografiese inligting	126
6.3.2 Semi-gestruktureerde vrae	126
6.3.3 Vraelysgids vir onderhoude met kurrikulumadviseurs te voer	127
6.4 OMSKRYWING VAN BIOGRAFIESE INLIGTING	129
6.5 ANALISE EN INTERPRETASIE VAN DATA BEKOM UIT ONDERHOUDE	132
6.5.1 Aanloop tot die onderhoude	132
6.5.2 Leierskapsrol	133

6.5.2.1 Vraag: Wat verstaan u onder die begrip kurrikulumleierskap?	
Is daar 'n verskil tussen kurrikulumleierskap en kurrikulumbestuur?	
Indien wel, wat is die verskil?	133
6.5.2.2 Wat is, volgens u kennis, die vaardighede en houdings waaroor 'n kurrikulumadviseur behoort te beskik?	135
6.5.2.3 Hoe kan u as kurrikulumadviseur help om die onderwysers gedurig te motiveer en te ondersteun om verandering in die kurrikulum te implementeer?	136
6.5.2.4 Wat doen u om te verseker dat u as kurrikulumadviseur ten alle tye op hoogte te bly van die verandering en vernuwing in die kurrikulum?	138
6.5.2.5 In u werksomgewing met u kollegas, ervaar u enige weerstand en /of onwilligheid teen die implementering van die kurrikulum?	139
6.5.2.6 Wat is die belangrikste areas waarop 'n kurrikulumadviseur behoort te fokus tydens skoolbesoeke?	141
6.5.2.7 Watter kundigheid sou u reken behoort 'n persoon te hê wat die funksie van die kurrikulumadviseur vervul?	142
6.5.2.8 Samevatting	143
6.5.3 Kurrikulumimplementeringsfunksie	144
6.5.3.1 Wat is u ervaring rondom die disseminasie van nuwe inligting aan onderwysers met die oog op suksesvolle kurrikulumimplementering?	145
6.5.3.2 Verstaan u wat van u verwag word as kurrikulumadviseur? Met ander woorde het u duidelikheid oor wat die verwagtinge is met betrekking tot u rol as kurrikulumadviseur?	146

6.5.3.3 Voel u behoorlik toegerus om hierdie funksie te kan verrig? En waar het u die betrokke kennis en vaardighede opgedoen om u te help om hierdie funksie te kan verrig?	148
6.5.3.4 Wat doen u om te verseker dat u gehalteondersteuning aan onderwysers bied tydens kurrikulumimplementering om die kwaliteit in die klaskamer te kan verbeter?	149
6.5.3.5 Hoe dink u erbaar onderwysers u rol tydens klaskamerbesoeke?	151
6.5.3.6 In watter mate het die beleid: <i>Policy Leadership Management and Governance for South African Schools</i> impak op hoe u u rol en leierskapfunksie erbaar om onderwysers te ondersteun om kwaliteit van onderrig en leer te verbeter?	152
6.5.3.7 Samevatting	153
6.5.4 Ondersteuning en bemagting van onderwysers	154
6.5.4.1 Wat is die aard van ondersteuning en leiding wat u aan onderwysers verskaf ten opsigte van die bemagtiging van onderwysers in die kurrikulum?	154
6.5.4.2 Het u enige indiensopleidingsprogramme in plek om onderwysers te bemagtig ten opsigte van die kurrikulum?	155
6.5.4.3 Dink u daar word genoegsame klem gelê op die opleiding van onderwysers ten opsigte van kurrikulumverandering en -vernuwing?	157
6.5.4.4 Wat doen u om te verseker dat die korrekte skoolklimaat geskep word wat bevordelik is vir die kurrikulum-ondersteuning tydens die implementering van nuwe kurrikula?	158
6.5.4.5 Hoe dink u erbaar onderwysers hierdie verandering in die kurrikulum?	159
6.5.4.6 Wat doen u om onderwysers te motiveer om te midde van die veranderinge 'n positiewe ingesteldheid te handhaaf ten opsigte van hul werk?	161

6.5.4.7 Samevatting	162
6.5.5 Skakeling met verskillende rolspelers	163
6.5.5.1 Wat is u ervaring van ouerbetrokkenheid ten opsigte van implementering van die kurrikulum?	163
6.5.5.2 Watter ontwikkelingsprogramme het u in plek om onderwysers op hoogte te hou van die veranderinge in die kurrikulum?	164
6.5.5.3 In watter mate en op watter wyse ontvang u ondersteuning van die WKOD?	165
6.5.5.4 Assessering vorm 'n onlosmaaklike deel van die kurrikulum in die onderrigleerproses. Wat doen u om te verseker dat alle rolspelers ingelig is oor hierdie aspek van assessering?	167
6.5.5.5 Hoe sou u die samewerkingsverhouding tussen u en u mede-vakadviseurs beskryf?	168
6.6. SAMEVATTING EN SLOT	170

HOOFSTUK 7

GEVOLGTREKKINGS, IMPLIKASIES EN AANBEVELINGS

7.1 INLEIDING	175
7.2 SAMEVATTING VAN DIE ONDERSKEIE HOOFSTUKKE	175
7.3 OPSOMMING VAN BEVINDINGE	177
7.3.1 Inleiding	177
7.3.2 Bevindinge ten opsigte Tema 1: Leierskap en bestuursvaardighede	178

7.3.2.1 Wat is die kurrikulumadviseur se moontlike rol as vernuwingsagent ten opsigte van kurrikulumimplementering?	178
7.3.3 Bevindinge ten opsigte van Tema 2: Kurrikulumimplementerings en ondersteunings funksies	181
7.3.3.1 Wat is die kurrikulumadviseur se rol as deel van 'n ondersteuningstruktuur in onderwysvernuwing en kurrikulumimplementering?	181
7.3.4 Bevindinge ten opsigte van Tema 3: Professionele ontwikkeling van kurrikulumadviseurs	182
7.3.4.1 Hoe behoort die kurrikulumadviseur kurrikulumverandering te fasiliteer met behulp van onderwysers en hul insigte?	183
7.3.5 Bevindinge ten opsigte van Tema 4: Uitdagings probleme en behoeftes?	184
7.3.6 Bevindinge ten opsigte van waarde van die konseptuele raamwerk	185
7.3.7 Samevatting en bevindinge	187
7.4 IMPLIKASIES VIR KURRIKULUMLEIERSKAP EN -BESTUUR	188
7.5 AANBEVELINGS VIR VEDERE ONDERSOEK	189
7.5.1 Formele indiensopneming vir die kurrikulumadviseur	189
7.5.2 Opleiding van skoolbestuurspanne en ander onderwysers	190
7.5.3 Vestiging van 'n kurrikulumleierskapkursus	190
7.5.4 Die ontwikkeling van kurrikulumkundigheid wat vereis word van die kurrikulumadviseur	190
7.5.5 Die handhawing en bevordering van goeie mense verhoudings met kollegas	191
7.5.6 Verdere toepassing van konseptuele raamwerk	191

7.6 BEPERKING EN STERK PUNTE VAN STUDIE	192
7.7 BYDRAE VAN STUDIE	192
7.8 SLOTPERSPEKTIEF	193
7.9 REFLEKSIE EN TERUGBLIK OP STUDIE	194

LYS VAN TABELLE

TABEL 2.1: Die verskillende rolle van die kurrikulumwerker	26
TABEL 2.2: Vergelyking van skoolinspeksie praktyke	49
TABEL 3.1: Globale hersiening van kurrikulumontwikkelingsfase	52
TABEL 3.2: Skakeling met die kurrikulumadviseurs se funksies in die praktyk	56
TABEL 3.3: Rol en funksie, kennis en vaardighede van kurrikulumadviseurs	78
TABEL 4.1: Vergelyking van konsepte van navorsingsvraag met andragogiese beginsels	100
TABEL 6.1 Geslag	130
TABEL 6.2 Ouderdom in jare	130
TABEL 6.3 Huistaal	130
TABEL 6.4 Kwalifikasies	131
TABEL 6.5 Jare onderwys ervaring	131
TABEL 6.6 Skoolvakke waarin kurrikulumondersteuning gebied sowel as jare	132
TABEL 6.7 Sintese-skakeling tussen data en elemente van die konseptuele raamwerk	170

LYS VAN FIGURE

FIGUUR 3.1: Fases van kurrikulumontwikkeling	54
FIGUUR 3.2: Kurrikulumleweringsfunksie binne 'n distrik	75
FIGUUR 4.1: Konseptuele raamwerk	85
FIGUUR 4.2: Hiërargiese onderwysketting	95
FIGUUR 5.1: Die navorsingstudie kan skematies soos volg voorgestel word	108
FIGUUR 5.2: Die data genereringsproses	120

LYS VAN BYLAES

BYLAE A:	Aansoek aan Wes-Kaap Onderwysdepartement om navorsing te doen	218
BYLAE B:	Afskrif van promotor se begeleidende brief aan die WKOD in die aansoek om navorsing in skole te mag doen	223
BYLAE C:	Afskrif van toestemmingsbrief van WKOD om navorsing in skole te mag	224
BYLAE D:	Afskrif van brief aan deelnemers om vrywillige deelname aan studie	226
BYLAE E:	Afskrif van ondertekende ooreenkoms vrywillige deelname aan studie	227
BYLAE F:	Toestemmingsbrief van die Etiese Komitee, Universiteit van Stellenbosch	231
BYLAE H:	Biografiese inligting	233
BYLAE G:	Semi-gestruktureerde onderhoude	236

HOOFSTUK 1

INLEIDENDE ORIËTERING

1.1 INLEIDING

Oor die afgelope bykans drie dekades (1994-2020) word onderwys in Suid-Afrika gekenmerk deur voortdurende kurrikulumtransformasie en verandering. Hierdie kurrikulumveranderinge bied aan alle rolspelers vanaf nasionale vlak tot op plaaslike (skool- en onderwysdistrikte) en provinsiale vlak, spesifieke uitdagings alvorens die kurrikulum uiteindelik op klaskamervlak geïmplementeer word. Op provinsiale vlak word kurrikulum-aanpassings normaalweg vanaf die betrokke onderwysdepartement se kurrikulumafdelings gekoördineer, met die oog op effektiewe gereedmaking en voorbereiding van onderwysers om die kurrikulum te implementeer.

Tydens hierdie gereedmakingsproses van skole en onderwysers is daar verskeie funksionariese betrokke, waarvan die kurrikulumadviseur 'n kernrol te speel het. Die funksie van die kurrikulumadviseur as 'n distriksamptenaar is gesetel binne 'n onderwysdistrik wie se primêre funksie dit is om die suksesvolle lewering en implementering van die kurrikulum te fasiliteer en te ondersteun. In 'n transformerende onderwysstelsel speel die onderwysdistrik 'n leidende rol in die bestuur van kurrikulumveranderinge (Roberts, 2001:5; Muller & Chase, 2004:3). Hierdie deurlopende proses van kurrikulumverandering gaan dus 'n uitdaging aan kurrikulumadviseurs bied – ten einde hierdie kurrikulumveranderinge suksesvol te implementeer.

Navorsingstudies soos die van Massell (2000), Murphy en Hallinger (2001) en Chimsamy (2002), het aan die lig gebring dat distriksamptenare weinig sukses behaal het in hul pogings om kurrikulumveranderinge suksesvol op grondvlak te implementeer. Volgens die literatuur (sien bv. Jansen, 2002 en Chinsamy, 2002), blyk dit dat die gaping tussen beleidsformulering en -implementering moontlik die primêre rede kan wees waarom kurrikulumtransformasie nie altyd tot sy reg kan kom nie.

Ondanks beleidsveranderinge en inisiatiewe om knelpunte in skole aan te spreek blyk dit dat die Suid-Afrikaanse regering oënskynlik steeds in gebreke bly om 'n ondersteunende

milieu te skep waarbinne transformasie, onderwysvernuwing en effektiewe kurrikulumimplementering kan gedy. Roberts (2001:8) huldig voorts die mening dat die onwilligheid om kurrikulumveranderinge te implementeer dikwels voorspruit daaruit dat beleid nie korrek verstaan en toegepas word nie. Dit wil voorkom asof die onvermoë van sommige kurrikulumadviseurs om onderwysers te ondersteun om hierdie uitdagings van onderwysvernuwing die hoof te bied, 'n direkte uitvloeisel van foutiewe beleidsimplementering is. Navorser is dus van mening dat beleidveranderinge nie altyd deur onderwysers en kurrikulumadviseurs verstaan en korrek toegepas word nie.

Die foutiewe of gebrekkige toepassing van beleid opsigself kan 'n moontlike negatiewe invloed op die implementering van kurrikulumveranderinge teweegbring. Die navorser is onder andere op grond van eie ervaring van mening dat professionele bevoegdheid en die gehalte van ondersteuning deur kurrikulumadviseurs dikwels deur onderwysers bevraagteken word omdat beide adviseurs en onderwysers moontlik nie altyd die toepaslike onderwysbeleide verstaan nie. Gevolglik is daar dan ook dikwels gebrekkige kurrikulumimplementering.

Taylor (2008:13) is van mening dat die vlak van kurrikulumimplementering en die kwaliteit van onderrig en leer in skole ten beste bepaal kan word deur gereelde skool- en klaskamerbesoeke deur kurrikulumadviseurs. Voorts moet onderwysdistrikte hul eie kapasiteit bou om dienslewering aan skole te verbeter. Dit kan gedoen word deur die vaardighede en kennis van distriksamptenare gedurig op te skerp. Distrikte moet toesien dat die kwaliteit van ondersteuning deur distriksamptenare aan skole met betrekking tot implementering van kurrikulumveranderinge voortdurend verbeter.

Voorafgaande bied slegs 'n kort oorsig oor hoe belangrik en noodsaaklik dit vir kurrikulumadviseurs is om kurrikulumbeleide korrek toe te pas ten einde te verseker dat effektiewe en optimale kurrikulumimplementering kan plaasvind. Kurrikulumadviseurs as kurrikulumleiers behoort 'n kernrol te speel om te verseker dat kurrikulumverandering en onderwysvernuwing suksesvol in die klaskamer geïmplementeer kan word.

1.2 MOTIVERING EN RASIONAAL VIR DIE ONDERSOEK

1.2.1 Motivering vir navorsing

As nuut-aangestelde kurrikulumadviseur by 'n spesifieke onderwysdistrik was dit die navorser se verantwoordelikheid om leiding en ondersteuning aan onderwysers in skole in die distrik te bied ten opsigte van in kurrikulumverandering en -implementering. Tydens gesprekke met mede-kurrikulumadviseurs het die navorser bewus geword van hierdie kollegas se uiteenlopende ervarings en beleving met betrekking tot die gebrekkige ondersteuning en leiding wat daar in die stelsel bestaan om onderwysers in skole effektief te ondersteun.

'n Verdere beweegrede vir hierdie studie was dat die navorser as nuut-aangestelde adviseur self onseker en oningelig was oor wat die werksomskrywing van die kurrikulumadviseur behoort te wees. Die enigste leiding wat hy ontvang het, was 'n oriënteringslêer van die kurrikulumhoof waar die vakadviesdienste verskillende protokols van die distrikskantoor teoreties beskryf het.

Die rol van kurrikulumadviseurs het in die onlangse jare 'n belangrike element geword in die bestuur van kwaliteit leerervarings vir funksionaries in die onderrigleerproses aldus Bantwini en King- McKenzie (2011:2). Die navorser het as kurrikulumadviseur die behoefte geïdentifiseer om deur middel van hierdie ondersoek te probeer vasstel wat die ervarings en persepsies van kurrikulumadviseurs is ten opsigte van hulle rol en funksie as kurrikulumleiers en hoe leemtes moontlik aangespreek kan word.

Dit was gebiedend noodsaaklik beskou om so 'n ondersoek te doen, veral omdat daar so baie verwarring en onsekerheid heers onder opvoeders en skoolbestuur oor wat hierdie rol en funksies moontlik kan behels.

Die kennis en kundigheid waaroor die navorser vandag ten opsigte van die werksaamhede van die kurrikulumadviseur beskik is deur direkte en proefondervindelike ervaring oor 'n tydperk opgedoen. Dit is die navorser se mening dat talle kurrikulumadviseurs tans nie oor die kennis en vaardighede beskik om kurrikulumimplementering effektief as adviseurs te bestuur nie. Kurrikulumadviseurs is

dikwels verward oor wat hulle rol en funksie ten opsigte van die bestuur van die kurrikulum en die ontwikkeling daarvan in die skoolopset behoort te wees.

Die onderwysers by skole self ervaar ook dikwels dat kurrikulumadviseurs self nie oor die nodige kennis en vaardighede beskik om leiding te kan neem in kurrikulumontwikkeling nie; met ander woorde hulle is van mening dat die aangewese kurrikulumleierskap nie tot sy reg kom nie. Die meriete waarvolgens persone in die posisie van kurrikulumadviseur aangestel word, verskaf dikwels ontevredenheid en onwilligheid by onderwysers om hul samewerking te gee ten opsigte van kurrikulumlewing binne die skool. Daar mag dus 'n mate van weerstand teen hierdie funksionaries se rolle in die skool beleef word. Die navorser van hierdie studie het hierdie situasie eerstehands ervaar tydens skoolbesoeke in die distrik waaraan hy tans verbonde is.

Die gesag en outoriteit van kurrikulumadviseurs word dus dikwels nie erken en aanvaar nie, met die gevolg dat die gehalte en effektiwiteit van kurrikulumondersteuning ondergrawe word en nie tot sy reg kan kom nie. Daar is in distrikte ongelukkig geen duidelike of amptelike departementele omskrywing van wat só 'n taak behels nie. Ná verskeie informele gesprekke met kollegas wat ook kurrikulumadviseurs by buurdistrikte in dieselfde in die provinsie is, is die navorser se standpunt oor hierdie betrokke dilemma bevestig. 'n Verdere gesprek met 'n kurrikulumadviseurs in ander distrikte in die Wes-Kaap oor die rol en funksie van die kurrikulumadviseur het bevestig dat daar wel 'n behoefte in hierdie verband bestaan en dat dit verdere navorsing en ondersoek regverdig.

1.2.2 Rasionaal vir ondersoek

Die gehalte van onderwys in Suid-Afrika word in die mees onlangse jare gedurig onder die soeklig geplaas. Ondanks die groeiende finansiële hulpbronne wat in die onderwys belê word om leerderprestasie sowel as die skoolstelsel te probeer verbeter, blyk dit steeds dat daar nie veel sukses behaal word nie, aldus Niewenhuys (2010:13). In hierdie opsig het onderwysdistrikte en distriksamptenare wat as skakel dien tussen die Onderwysdepartement en skole, 'n uiters belangrike rol te speel om hierdie doelwitte te probeer bereik (Muller & Chase, 2004:1; Rorrer, Skrla, & Scheurich-Jones, 2008:307-358; Bantwini & King-McKenzie, 2011:2).

Die rol van distriksamptenare, en meer spesifiek die van kurrikulumadviseurs as vernuwingsagente, is absoluut noodsaaklik om gehalte kurrikulumverandering teweeg te bring, aldus Bantwini en Nolutho (2011:226). Dit sou dus die distrikskurrikulumadviseur voor 'n groot uitdaging stel om effektiewe kurrikulumleierskap aan onderwysers te bied met betrekking tot kurrikulumveranderinge en -implementering. In die lig van bogenoemde het die navorser dit ten doel om ondersoek in te stel in watter mate die distrikskurrikulumadviseur as kurrikulumleier in die Algemene Onderwys- en Opleidingsband (AOO-band) deur middel van effektiewe kurrikulumleierskap kwaliteit ondersteuning aan onderwysers kan bied, sodat hulle die voorgeskrewe kurrikulum met sy voortdurende veranderinge, suksesvol kan implementeer.

Die navorser self het persoonlike, eerstehandse ervaring as kurrikulumadviseur in skole en kon self in die praktyk direk ervaar dat verskeie onderwysers dit moeilik vind om die veranderinge en uitdagings wat die voorgestelde kurrikulum bied, effektief te kan implementeer. Volgens navorsingstudies soos die van Mohammed & Harlech-Jones (2008:39-51) en Carl (2009:65-66), kan dit moontlik toegeskryf word aan die feit dat onderwysers nooit werklik by die ontwerpfasie van kurrikulumontwikkeling betrokke is nie, maar eers by die implementeringsfasie betrokke raak. Die onderwyser se rol tydens die ontwerpfasie in kurrikulumontwikkeling kan dus volgens Taole (2013:40) nooit oorbeklemtoon word nie. Die navorser self is van mening dat ondersteuning deur kurrikulumadviseurs aan opvoeders tydens klasbesoeke tot op hede gefokus het op die monitering en die nagaan van opvoeders se lesbeplanning, assesseringspraktyke, metodiek, die gebruik van ondersteuningsmateriaal en die implementering van beleid.

Spillane (2002:409) het vroeër reeds hierdie standpunt gehuldig dat distriksamptenare 'n belangrike rol op skoolvlak speel met betrekking tot implementering van kurrikulumveranderinge, effektiewe assessering, verbetering van leerderprestasie en om kwaliteit onderrig en leer te verseker. Navorser is van mening dat alhoewel die fokus op die bemagting van onderwyser is ten opsigte van bogenoemde praktyke, daar egter steeds ervaar word dat hierdie ingrypings deur kurrikulumadviseurs nie werklik die veeleisende uitdagings wat kurrikulumimplementering en onderwysvernuwing aan onderwysers stel, die hoof kan bied nie.

1.3 PROBLEEMSTELLING

Die ondersoek na onsuksesvolle implementering van kurrikulumverandering geniet deurlopend aandag, aldus Bantwini en King-McKenzie (2011:2). Kurrikulumadviseurdienste as 'n komponent van die onderwysdistrik, dien as belangrike ondersteuningstruktuur vir onderwysers en moet kan leiding aan skole bied wat betref effektiewe kurrikulumontwikkeling.

Niewenhuys (2010:20) se standpunt dat te veel van die huidige kurrikulumadviseurs gebrekkige kennis van die betrokke vak waarvoor hulle as kurrikulumadviseurs aangestel is, is steeds geldig. Volgens hom is daar, soos in ander sektore te veel persone in bestuursposisies aangestel wat nie oor die nodige kurrikulumkundigheid en ervaring beskik nie. Persone wat in distrikskantore werksaam is moet self oor bewese kundigheid en ervaring in vakonderrig en in die bestuur van skole en klaskamers beskik.

Daar is dus tans steeds leemtes ten opsigte van effektiewe ondersteuning van kurrikulumimplementering en onderwysvernuwing in die kurrikulumtransformasie-proses. Daadwerklike pogings behoort aangewend te word om kurrikulumimplementering in die praktyk meer suksesvol toe te pas.

Uit voorafgaande blyk dit duidelik te wees dat die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier 'n fundamentele rol te speel het in die gereedmakings- en voorbereidingsproses van opvoeders om enige nuwe kurrikulumverandering suksesvol te kan implementeer. Dit is teen hierdie agtergrond en probleemstelling dat die volgende algemene navorsingsvraag as fokus van hierdie studie sal dien: **Wat is die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseurs in die AOO-band om suksesvolle kurrikulumimplementering te verseker?**

1.4 DIE DOEL VAN DIE STUDIE

In die lig van bogenoemde het die navorser dit ten doel om ondersoek in te stel na watter mate die distriks-kurrikulumadviseur as kurrikulumleier in die Algemene Onderwys- en Opleidingsband (AOO-band) deur middel van effektiewe kurrikulumleierskap kwaliteit ondersteuning aan onderwysers kan bied sodat hulle die voorgekrewe kurrikulum met sy voortdurende veranderinge suksesvol kan implementeer.

Die primêre doelstelling van die studie is om die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseur ten opsigte van effektiewe kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering binne 'n bepaalde onderwysdistrik te identifiseer en te omskryf. Aansluitend hierby is die volgende sekondêre (moet doelwitte word) doelstellings wat in die studie ondersoek sal word:

- Om 'n beskrywing te gee van die kurrikulumadviseur se rol as deel van 'n ondersteuningstruktuur in onderwysvernuwing en kurrikulumimplementering.
- Om 'n beskrywing te gee van die kurrikulumadviseur se moontlike rol as vernuwingsagent ten opsigte van kurrikulumimplementering.
- Om 'n empiriese navorsingstudie uit te voer.
- Om voorstelle te maak oor hoe die kurrikulumadviseur kurrikulumverandering behoort te fasiliteer met behulp van onderwysers en hul insigte.

Vervolgens word gekyk na die navorsingsvraag en subvrae van die studie.

1.4.1 NAVORSINGSVRAE EN SUBVRAE

Die hoofnavorsingsvraag was: Wat is die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseur in die AOO-band om suksesvolle kurrikulumimplementering te verseker?

Die subvrae wat dien om die hoofvraag in te lig, is die volgende:

- Wat is die kurrikulumadviseur se rol as deel van 'n ondersteuningstruktuur in onderwysvernuwing en kurrikulumimplementering?

- Wat is die kurrikulumadviseur se moontlike rol as vernuwingsagent ten opsigte van kurrikulumimplementering?
- Hoe behoort die kurrikulumadviseur kurrikulumverandering te fasiliteer met behulp van onderwysers en hul insigte?

1.5. BEGRIPSVERKLARING

1.5.1 Inleiding

Volgens die navorser se kennis en ervaring is die kurrikulumadviseur die persoon by 'n distrikskantoor wat leiding en ondersteuning aan skole en die onderwysers behoort te gee met betrekking tot kurrikulumverwante kwessies. So 'n persoon moet dus die daaglikse werking van die kurrikulum binne die skoolopset bestuur in noue mede-werking met onderwysers van die skool.

Volgens die Staatskoerant No. 36324 (2013:11) blyk dit dat 'n kurrikulumadviseur 'n gespesialiseerde kantoorgebaseerde funksionaris binne 'n bepaalde skooldistrikskantoor of kringkantoor is wie se primêre funksie dit is om kurrikulumimplementering te fasiliteer. Verder moet hierdie persoon ook daarna strewende om 'n geskikte omgewing te probeer skep waarbinne effektiewe en gehalte onderrig en leer binne skole kan plaasvind deur middel van verskeie intervensies (byvoorbeeld skoolbesoeke en opleidingsgeleenthede). Hy/sy moet ook op 'n goedbeplande, gereelde en deurlopende basis onderwysers en hoofde van skole adviseer met betrekking tot kurrikulum aangeleenthede.

Dit is duidelik dat die kurrikulumadviseur 'n bepaalde leierskapsfunksie aangaande die bestuur en implementering van die kurrikulum in skole behoort te verrig. Met die bestuur van die kurrikulum word daardie bepaalde funksie van kurrikulumleierskap toegelig wat hoofsaaklik op die ontwikkeling van die kurrikulum binne skoolverband fokus.

In hierdie afdeling word enkele van die toepaslike en relevante kernbegrippe vervolgens bespreek.

Daar bestaan dikwels verwarring oor wat met spesifieke terme bedoel word. Dit gebeur ook dat besondere betekenisse, en soms verskillende betekenisse vir dieselfde term in die algemene spreektaal bestaan. Ten einde verwarring uit te skakel en duidelikheid te bring, word die volgende begrippe verhelder:

1.5.2 Bestuur en leierskap

Die konsepte leierskap, bestuur en skoolhoofskap word dikwels binne skoolverband uitruilbaar gebruik Naicker, Chikoko & Mthiyane (2014:421). Leierskap het te make met die vermoë wat 'n persoon het om ander te beïnvloed (Naicker *et al.*, 2014). Dit is waarom Christie (2010:695) vroeër reeds aanvoer dat: “whatever the basis, leadership is characterized by influence and consent rather than coercion.” Bush (2007: 392) onderskei tussen leierskap en bestuur soos volg: “by leadership, I mean influencing others’ actions in achieving desirable ends. Leaders are people who shape goals, motivations, and try to make sense of actions of others. Frequently they initiate change to reach existing and new goals... Leadership...takes... much ingenuity, energy and skill.”

“Managing is maintaining efficiently and effectively current organisational arrangements. While managing well often exhibits leadership skills, the overall function is toward maintenance rather than change. I prize both managing and leading and attach no special value to either since different settings or times call for varied responses.” Bush (2007:392).

Bestuur word deur Christie (2010:695-696) soos volg omskryf: “Managing is maintaining efficiently and effectively current organisational arrangements. While managing well often exhibits leadership skills, the overall function is toward maintenance rather than change”.

Dit is dus daarom belangrik vir skole om toe te sien dat leierskap en bestuur albei gelyke geleenthede binne skoolbestuur geniet, sodat skole hulle doelstellings kan bereik en sodoende effektief funksioneer.

Volgens navorser verwys kurrikulumleierskap dus na die mate waartoe die kurrikulumadviseur leiding bied en die onderwysers, ouers en leerders motiveer en ondersteun om vernuwing en verandering in die kurrikulum te bewerkstellig om leerderprestasie moontlik te maak. Gegewe die opvoedkundige transformasie in die land

wat gekoppel is aan sosio-politiese veranderinge, het 'n klemverskuiwing plaasgevind in die wyse waarop skole gelei en bestuur moet word om die demokratiese beginsels van Suid-Afrika te ondersteun.

Omdat die leierskapdimensie waarskynlik die proses van kurrikulumbestuur beïnvloed, is die rol wat die kurrikulumadviseur speel, onbetwisbaar belangrik. Aangesien leierskap en bestuur dikwels uitruilbaar gebruik word, is daar 'n oorvleueling en gedeelde betekenis tussen die konsepte van *leierskap* en *bestuur*. Die navorser is geneig om saam met Clarke (2007:1) te stem, soos aangehaal in Swarts (2017:13), naamlik dat leierskap oor die rigting en doel van die instansie gaan, terwyl bestuur met die doeltreffendeheid en effektiwiteit van kurrikulum- en personeelbestuur, visie en missie en die bou van noue verhoudinge met die gemeenskap te make het. Bestuur gaan dus vir die navorser om die doeltreffende uitvoering van die taak asook die doeltreffende bestuur van mense. Bestuur en leierskap word uitgevoer om te verseker dat onderwysers hulle primêre taak verrig, naamlik onderrig.

Dit impliseer dat die kurrikulumadviseur, as kurrikulumleier, 'n sleutel rol vervul met betrekking tot die lei en bestuur van die kurrikulum. In skole waar die skoolhoof 'n duidelike missie verwoord, sigbaar is in die klaskamer, hoë verwagtinge stel aan leerders en onderwysers, tyd bestee aan die personeel om onderrig te verbeter, aktief betrokke is by die oplos van onderrigprobleme en 'n positiewe skoolklimaat skep vir onderrig en leer, funksioneer die skool effektief (Naicker, *et al.*, 2014).

Hierdie navorser is van mening dat kurrikulum verandering en -vernuwing steeds 'n oorheersende kenmerk van onderwys sal wees deurdat die proses deurlopend en voortdurend plaasvind. Dit is dus nou nog belangriker as ooit vir kurrikulumadviseurs om leiersvaardighede te ontwikkel en te slyp ten einde hulle instaat te stel om hulle verantwoordelikhede doeltreffend te bestuur. Die beste manier om die veranderinge te lei en te bestuur, kan moontlik wees om soveel moontlik die proses van verandering te verstaan en dit dan te bestuur.

1.5.3 Kurrikulumleierskap

Kurrikulumleierskap verwys na die mate waartoe die kurrikulumleier (kurrikulumadviseur) met sy/haar kurrikulumfunksie omgaan om onderwysers, ouers en leerders daartoe oor te motiveer en te ondersteun om vernuwing en verbetering in die kurrikulum te bewerkstellig. Leiding en bestuur van die kurrikulum is 'n integrale deel van die leierskap- en bestuursfunksie van die skoolhoof (DvO 2015), daarom word van hom of haar verwag om 'n klimaat te skep waarin verandering geïnisieer word.

1.5.4 Kurrikulum

'n Algemene verstaan onder die begrip kurrikulum is dat die beplanning van 'n kursus is wat binne die skoolkonteks gelykgestel word aan begrippe soos *syllabus* of *kombinasie van syllabusse*. So kan die kombinasie van vakke of leerareas wat 'n leerder of student volg, as 'n kurrikulum beskou word (Carl 1986:157-158).

Die begrip kurrikulum word egter nie net binne die skool hanteer nie, daar is verskeie kurrikuleringsvlakke: die breë gemeenskap se wêreld- en lewensbeskouing wat as uitgangspunt dien vir die opvoedingsbeskouing; regeringswetgewing wat voorsiening maak vir implementering van opvoedingsbeskouinge; skoolfase- en skooltipebeplanning (Carl 1986:157-158).

Nixon (1992:53) verklaar dat 'n kurrikulum beskou moet word as 'n proses eerder as 'n produk, waar 'n bepaalde struktuur gevorm word deur organisasie en ontwerp. Rowntree (Burke 1995:61) beskou die kurrikulum as deel van die sogenaamde opvoedkundige tegnologie, met ander woorde die ontwerp en evaluering. Dit is dus volgens hom 'n rasonale probleemoplossingsbenadering, waartydens sistematies oor leer en onderrig besin word.

Die begrip kurrikulum is afgelei van die woord “curro” wat beteken om te hardloop of om te beweeg. Die “curro” was die wedrenbaan waarop wedlope gehardloop is of waar die strydwaens meegeding het. Hierdie konsep van 'n baan het mettertyd die betekenis gekry van 'n opvoedingsbaan waarop beweeg is om leerders by bepaalde mikpunte en uitkomst te kry. Die uitkomsgebaseerde benadering wil die leerders ook neem op 'n

baan wat tot bepaalde uitkomst sal lei en wat deur lewenslange leer gekenmerk word (Carl 1998:5).

Dit wil dus voorkom of die kurrikulum en die onderrig nie in isolasie gesien kan word nie. Die kurrikulum is 'n seleksie van kultuurgoedere wat daarop gemik is om aan die hand van bepaalde doelstellings rigting te gee aan die onderwysgebeure. Die kurrikulum is dus gemeenskapsgebonde en daarop ingestel om die leerders te begelei op hul pad na volwassenheid, soos dit deur daardie gemeenskap versinnebeeld word (Van der Westhuizen 1988:23).

Die term kan ook verwys na die totaal van kursusse en leergeleenthede wat deur 'n bepaalde instelling aangebied word (Kelly in Hoek, 2004:5). Doll (in Van der Westhuizen, 1990:6) verklaar: "The curriculum of a school is a formal and informal content and process by which learners gain knowledge and understanding, develop skills and alter attitudes, appreciation and values under the auspices of the school." Die kurrikulum sluit daarom alle aspekte van onderrig en leer in (Beleidsdokument, 1997:14).

Uit bogenoemde definisies kan die afleiding dus gemaak word dat skrywers uiteenlopende opinies het oor wat die begrip kurrikulum kan behels. Vir die doeleindes van hierdie studie word die begrip kurrikulum beskou as 'n rigtinggewende konsep, wat nodig is om aan kurrikulumadviseurs sekere kennis oor hul kurrikulumleiersrol en funksie te verskaf.

In die hedendaagse skoolverband word onder kurrikulum verstaan die wetenskaplik verantwoordbaar beplande weg (kurrikuluminhoud) waarlangs die formele didakties-pedagogiese gebeure moet verloop (DvBO 2011). Die term kurrikulum word hoofsaaklik in tweërlei verband in kurrikulumliteratuur gebruik, naamlik, enersyds om aan te dui hoe dit [kurrikulum] georganiseer word (skoolvakke, vakversamelings, roosters, ensovoorts) en andersyds om die inhoud van 'n vak en alles wat daarmee saamhang (doelstellings, leerstof, ensovoorts) aan te dui (DvBO 2011).

1.5.5 Kurrikulumbestuur

Kurrikulumbestuur kan op verskillende vlakke voorkom, maar vir hierdie studie verwys die begrip na bestuuraspekte van hoe die kurrikulum binne die skoolopset volgens 'n voorgeskrewe program gevolg behoort te word. Die drie komponente van die kurrikulum wat in die skoolopset van belang is, is beplanning, implementering en assessering (DvBO 2011). Kurrikulumbestuur kan die navorser verwys na koördinering van hierdie komponente asook die benutting van leerondersteuningsmateriaal. Kurrikulumbepanning geskied aan die hand van die Nasionale Kurrikulum (DvBO 2010), die Kurrikulum- en Assesseringbeleidsverklaring (KABV). Hierdie beleid verwys na leerprogramme, werkskodes, slaagvereistes, lesplanne, ensovoorts (DvBO 2010). Bestuursaanleenthede, kan na die bestuur van verskeie aspekte verwys soos byvoorbeeld die bestuur van opleiding, geleenthede vir beplanning, moontlike demonstrasies, bestuur van mentorskap asook die bestuur van prosedures vir klas- en skoolbesoeke deur kurrikulumadviseurs. Die skool is self verantwoordelik om toe te sien dat die stelsels en prosesse in plek is.

1.5.6 Kurrikulumimplementering

Kurrikulumimplementering verwys na die werklike toepassing en implementering wanneer onderrig van die kurrikulum in die klaskameropset plaasvind (DvO 2011). Hieronder val weereens verskeie aspekte soos menslike, sowel as gedrukte hulpbronne, klaskamerbesoeke, administrasie en die opstel van 'n rooster. Hierdie bestuurskomponent verwys na die klas-, leerder- en onderwyserindeling asook na die vakgroepestelsel [komitees]. Die skoolhoof is volgens Die Standaard vir Skoolhoofskap (2015), ten volle verantwoordelik vir hierdie bestuurskomponent (DvO 2015).

1.5.7 Kurrikulumverandering en -vernuwing

Fullan (1989: 197) beskou verandering as 'n generiese term wat implementering impliseer en daarom tot 'n veranderde praktyk aanleiding gee. Volgens Hattingh (1996:21) is verandering die benutting van ander onderrigmateriaal, ander onderrigleerpraktyke, strukture en prosesse wat deur die eise van omgewings genoodsaak is. Verandering dui nie in alle gevalle noodwendig op groei, die ontwikkeling of die verbetering van die bestaande praktyk nie, want alles wat verander, is nie noodwendig beter nie.

Kurrikulumverandering impliseer dus dat huidige kurrikula óf gewysig word óf dat daar selfs moontlik nuwe kurrikula in die plek van huidige kurrikula mag kom.

Kurrikulumvernuwing behels kurrikuluminnowasie, met ander woorde: die verbetering van die bestaande kurrikulum en ook, die proses om die kurrikulum aan te pas by die veranderende omgewing en veranderende omstandighede. Rogers in Van der Westhuizen, (1996:203) definieer vernuwing as: "... the process by which an innovation is communicated through certain channels over time among the members of a social system." Die definisie dui eerstens daarop dat die individu bewus gemaak word van die vernuwing. Dit dui op kommunikasie tussen die uitvinders of skeppers van die vernuwing en die mense en/of instansie wat die vernuwing sal moet toepas. In die onderwys bied indiensopleidingkursusse, demonstrasies en die lees van opvoedkundige literatuur, geleenthede vir bewusmaking van vernuwing.

1.6 NAVORSINGSONTWERP EN -METODOLOGIE

Die navorsingsontwerp en metodologie sal breedvoerig in hoofstuk 4 van hierdie studie bespreek en toelig word. Tesame hiermee word die plan vir data-insameling, data-analise, verifikasie en etiese oorwegings breedvoerig bespreek.

Ten einde die navorsingsvraag te beantwoord, het navorser besluit om 'n kwalitatiewe navorsingsontwerp vir hierdie studie te kies, wat onderneem sal word vanuit 'n interpretatiewe navorsingsparadigma. Die bepaalde navorsingsparadigma is fundamenteel ingestel op betekenis, en daarop gemik om die werklikhede van die deelnemers se daaglikse bestaan, en hul basiese ervarings (Babbie & Mouton, 2001:28-29) en die situasie waarin hulle hul bevind, te verstaan en die betekenis daarvan te interpreteer.

Volgens Babbie & Mouton, (2001:278) verkies die kwalitatiewe navorser om menslike gedrag, soos dit in natuurlike omgewings voorkom, te ondersoek. Kwalitatiewe navorsing fokus dus op die ondersoek van die fenomeen of verskynsel in die werklike wêreld. Die doel van hierdie kwalitatiewe navorsingstudie is om die fenomeen – die

kurrikulumadviseur as deel van 'n ondersteuningsstruktuur – so akkuraat moontlik te verken en te beskryf.

Navorsers het geoordeel om die navorsingsvraag suksesvol te probeer te beantwoord, 'n gevallestudie as navorsingsmetode binne die kwalitatiewe navorsingstudie 'n toepaslike metode sou wees om die navorsingsvraag te beantwoord. 'n Gevallestudie is beplan onder minstens ses kurrikulumadviseurs wat werkzaam is in die Overberg Onderwysdistrik in die AOO-band. Die gevallestudie is daarop gemik om die persepsies en ervarings van kurrikulumadviseurs te bepaal ten opsigte van hul kurrikulumleiersrol met betrekking tot kurrikulumondersteuning en implementering aan onderwysers in primêre skole wat sorteer onder die Overberg Onderwysdistrik in die Wes-Kaapprovinsie. Semi-gestruktureerde onderhoude sal met die ses kurrikulumadviseurs gevoer word as deel van die datagenereringsproses. Datagenerering sal verder geskied deur middel van observasies, vraelyste, en veldnotas wat tydens die onderhoude gemaak sal word.

Durrheim (1999:255) is van mening dat gevallestudies intensiewe ondersoeke van spesifieke individuele gevalle is. Voorts is hy van mening dat: "Case studies are defined as ideographic research methods that are methods that study individuals rather than members of a population." Die vroeëre mening van Neuman (1997:278) ondersteun hierdie siening: "The case study tends to focus on what can be learned exclusively from the individual case and is perhaps more interested in the unit of analysis as a focus." Binne die konteks van hierdie beskouinge, sal ses individue by onderhoude betrek word om die verlangde data te bekom om sodoende die navorsingsvraag te kan beantwoord.

Merriam, (1998: 21), omskryf 'n gevallestudie in terme van die eindproduk wanneer sy sê: qualitative case study is an intensive, holistic description and analysis of a single instance, phenomenon, or social unit." Mouton (2001:149) huldig weer die mening: "Studies that are usually qualitative in nature and that aim to provide an in-depth description of a small number less than 50."

Uit beide aanhalings kan afgelei word dat gevallestudienavorsing 'n toepaslike navorsingsmetode vir hierdie studie is, omdat 'n in-diepte beskrywing van elke geval verkry kan word deur hierdie tipe navorsingsmetode.

Daar word veral in Babbie & Mouton (2001:281) aangedui dat die gevallestudienavorsing meer as een individuele eenheid binne 'n studie kan ondersoek. Gevallestudies word gebruik om 'n in-diepte verstaan te verkry van die objek wat ondersoek word. Dit fokus op die proses eerder as op die uitkoms van die ondersoek. Denscombe (2003:32) is weer van mening dat gevallestudies op een of selfs meer gevalle fokus of op 'n spesifieke fenomeen met die uitsluitlike doel om 'n in-diepte verstaan van gebeure, verhoudings, ervarings of prosesse wat in 'n spesifieke geval plaasvind, te verkry.

In aansluiting by bogenoemde beskouings beoog hierdie studie om te ontdek hoe ses kurrikulumadviseurs as kurrikulumleiers hul leiersrol en verantwoordelikheid aanvaar binne hul onderskeie kontekste. Die ses kurrikulumadviseurs wat as aparte gevalle in die studie nagevors word is ook geanker in die werklike en oorspronklike werksituasie binne hul onderskeie skoolkontekste en daarom kan dit 'n ryk holistiese bydrae tot die fenomeen wat ondersoek gaan word, lewer.

Yin (1994:38) onderskei tussen vier tipe gevallestudie ontwerpe wat bepaal kan word op twee vlakke, nl. (1) die aantal eenhede, en (2) is dit 'n enkel of veelvuldige holisties gesetelde gevallestudie. Hierdie spesifieke studie dien as 'n voorbeeld van 'n holistiese gevallestudie wat ses kurrikulumadviseurs insluit. Soos Merriam (1998:153) dit stel: veelvuldige gevallestudies behels die generering en analise van data uit verskeie gevalle. In die geval van hierdie studie verwys die verskeie gevalle na die ses kurrikulumadviseurs waarmee onderhoude gevoer gaan word. Die deelnemers is afkomstig van verskillende sosiale-ekonomiese agtergronde wat gesetel is in verskillende kontekste. Hierdie studie, soos reeds vermeld, fokus op kurrikulumadviseurs se ervarings, belewing en persepsies oor hul kurrikulumleiersrol ten opsigte van suksesvolle kurrikulumimplementering. Daarom is die hoekom en waarom hulle hierdie persepsies het, ook ter sprake. Yin (2009:9) is van mening dat hierdie tipe vrae, groot voordele vir die gevallestudie kan inhou. Die teoretiese onderbou van die studie is in 'n omvattende literatuurstudie van beide plaaslike en internasionale literatuur, sowel as 'n dokument-analise van toepaslike dokumente. 'n Verskeidenheid van metodes van data-generering, insluitend in-diepte, semi-gestruktureerde onderhoude, observasie, vraelyste en veldnotas is aangewend word.

Die navorser het gebruik maak van 'n bandopnemer om 'n volledige en akkurate klankrekord van die onderhoude te bekom. Deur die gebruik van veelvuldige databronne word die konsep van triangulering verseker. Volgens Mertens (2004:426) behels triangulering die gebruik van veelvuldige databronne, waardeur die geldigheid en betroubaarheid van die navorsingstudie verhoog word. Die konstante vergelykende metode van data-analise (Maykut & Morehouse, 2001:134-145) is in hierdie navorsingstudie gevolg word en het die volgende stappe ingesluit: kategorisering en kodering van data; vergelyking tussen ooreenstemmende kategorieë en; die integrasie van data in narratiewe vorm.

1.7 ETIESE KWESSIES

1.7.1 Belangrikheid van etiese verantwoordelikheid

Met betrekking tot etiese kwessies is Hennning, Van Rensburg & Smit (2004:73) van mening dat die oorweging van etiese kwessies 'n uiters belangrike deel van sosiaal-maatskaplike navorsing vorm. Alvorens hierdie studie in aanvang kan neem, moet die navorser eers volgens Silvermann (2006:323) die volgende aspekte verseker, naamlik sekermaak dat die teikenpersone vrywilliglik aan die ondersoek deelneem, die vertroulikheid van die persone se menings gewaarborg is en dat die beskerming van individue se regte en die uitbou van wedersydse vertroue tussen die navorser en die deelnemers ten volle nagevolg word. In enige navorsingsstudie moet etiese oorwegings 'n fundamentele deel uitmaak van die hele navorsingsproses. Kwalitatiewe metodes bevorder vertroue tussen die navorser en die deelnemer. Volgens Finch (Mason, 1996:159) is dit dus uiters belangrik vir die navorser om verantwoordelikheid te aanvaar om nie die vertrouensverhouding te misbruik nie.

McMillan en Schumacher (2010:117) beskryf navorsingsetiek: "... as being open and honest with participants about all aspects of study." Met die uitvoer van 'n gevallestudie waar individue se menings en ervarings as data gebruik word, word ingeligte toestemming benodig, met ander woorde die respondent moet duidelik weet wat die doel van die ondersoek is en wat van hulle verwag word. Die privaatheid van respondente

moet gerespekteer word en totale anonimiteit van die respondente en hulle skole moet te alle tye gehandhaaf word.

Etiese oorwegings is die regverdiging van menslike aksies, veral as daardie aksies ander mense beïnvloed (Schwandt 2007:89). Navorsingsetiek hou verband met standarde wat gehandhaaf moet word om te verseker dat die voorgenome navorsing riskovry, eerbaar en skadeloos is.

Dit is die navorser se verantwoordelikheid om die etiese reëls en regulasies wat verband hou met 'n studie waarby mense betrek word, verband hou, na te kom. Hierdie reëls het ten doel om alle deelnemers te beskerm. Dit is dus die navorser se verantwoordelikheid om almal met die nodige respek te hanteer, met inagneming van almal se regte. Daar is dus eers toestemming van die Wes-Kaapse onderwysdepartement verkry voor die ses kurrikulumadviseurs genader is. Die deelnemers is ingelig waarom die studie handel, sodat hulle ten volle bewus kon wees van die doelwitte van studie en hoe hulle deel sou uitmaak van die navorsing. Alle deelnemers sal vrywillig deelgeneem aan die studie (ná 'n brief onderteken is wat as formele toestemming gedien het). Deelnemers is anoniem gehou en kon op enige tydstip van die studie onttrek indien ongemak ervaar word.

Voordat enige inligting ingesamel kon word, moes etiese klaring en toestemming van die Etiekkomitee van die Universiteit van Stellenbosch bekom word (sien bylae C vir die toestemmingsbrief van die US. Toestemming van die WKOD moes ook verkry word met behulp van die formele aanlynproses (sien Bylae D vir toestemmingsbrief van die WKOD).

Die voordele, nadele en moontlike skade verbonde aan die navorsing, is soos volg aan die deelnemers gestel: Aangesien die navorsing gebaseer is op individue se beleefde ervaring, word daar 'n platform geskep vir onderwysers om hulle opinie op 'n veilige wyse uit te spreek. Hierdie data kan lei tot die identifisering van moontlike probleme, wat die eerste stap tot oplossings is. Die studie behels slegs die ondersoek en identifisering van die respondente ervarings, daar is verder geen bekende negatiewe nagevolge van die navorsingproses nie, en daarom word dit as 'n laerisikostudie beskou. Die metodes wat

verseker het dat die etiese kode tydens die navorsingsproses na gekom is, word vervolgens bespreek.

Daar sal met die respondente ooreengekom word dat alle inligting wat van die deelnemers verkry word, as:

- Vertroulik hanteer sal word, en dat hulle identiteit nie bekend gemaak sal word nie.
- Die deelnemers sal die reg hê om tydens die studie te onttrek indien hulle so voel.

Ten einde die betroubaarheid en geldigheid van die studie te verseker, sal die navorser, volgens Leedy & Ormrod (2001:105), daarvan oortuig moet wees dat die gevolgtrekkings wat uit die data voortkom, gewaarborg kan word. In hierdie studie sal die volgende stappe gevolg word ten opsigte van interne geldigheid, en meer spesifiek die dimensie van inhoudsgeldigheid. Daar word dus verwys na die metodes wat die navorser sal gebruik om te verklaar dat die navorser wel ondersoek het wat hy veronderstel was om te ondersoek:

- Langdurige veldwerk sal oor 'n tydperk van ses maande gedoen word.
- Medekontrole sal bewerkstellig word deurdat die navorser met die deelnemers sal vergader om die data na te gaan en te bepaal of dit 'n betroubare weergawe is.
- Triangulering sal in hierdie studie gestand gedoen word om meer betroubare resultate te verseker. Daar sal gebruik gemaak word van veelvuldige bronne van data-insameling (getranskribeerde onderhoude en analise van geskrewe tekste van die deelnemers).

1.7.2. Ingeligte toestemming en vrywillige deelname

Die deelnemende kurrikulumadviseurs sal vrywilliglik aan die studie deelneem. Volgens Wisker (2009:10) is van mening dat die deelnemers se privaatheid en persoonlike regte ten alle tye gesrespekteer moet word. Ingeligte skriftelike toestemming sal verkry word vanaf:

- Die Wes-Kaapse Onderwydepartement.

- Die spesifieke plattelandse distrikskantoor.
- Die deelnemende kurrikulumadviseurs.
- Die Universiteit vanaf Universiteit Stellenbosch by die Departement van Menslike Hulpbronne.

Die versekering sal aan die deelnemers gegee word dat hulle eie name sowel as die naam van die distrik weerhou sal word tydens die optekening van data en dat dit nie bekend gemaak sal word nie. Hulle sal verseker word dat hulle privaatheid en anonimiteit gerespekteer sal word.

1.8 VERDERE SAMESTELLING VAN DIE STUDIE

Die studie bestaan uit die volgende hoofstukstruktuur:

Hoofstuk 1 bied aan die leser 'n bondige verwysingsraamwerk van die studie. Hoofstuk 2 gee 'n breedvoerige uiteensetting oor relevante literatuur met betrekking tot die kurrikulumadviseur asook die leiersrol en funksie wat bestudeer word. In Hoofstuk 3 word enkele toepaslike teoretiese aspekte van kurrikulumontwikkeling, kurrikulumleierskap en -bestuur van die kurrikulumadviseur ondersoek en bestudeer. In Hoofstuk 4 word toepaslike literatuur met betrekking tot die konseptuele raamwerk wat as onderbou vir hierdie studie dien, bespreek. In Hoofstuk 5 sal die navorsingsontwerp en -metodologie beskryf word. In hoofstuk 6 word die navorsingsresultate bespreek. Hoofstuk 7 sluit die bevindinge, aanbevelings en gevolgtrekkings van die ondersoek in.

1.9 SAMEVATTING

Die doel van die navorsingstudie is om die fenomeen van die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier in 'n skooldistrik te ondersoek. Om antwoorde op die gestelde navorsingsvraag te probeer vind, sal die navorser van kwalitatiewe metodes gebruik maak om data te genereer. Die navorsingsvraag word gemotiveer met doelstellings wat aanleiding gegee het tot die keuse van 'n spesifieke navorsingsontwerp en -metode. Etiese kwessies, die omvang, eenheid van analise en tidskedulering van die ondersoek word bespreek. Ten laaste verskaf hierdie hoofstuk 'n hoofstukindeling van die studie.

HOOFSTUK 2

LITERATUURSTUDIE OOR DIE KURRIKULUMADVISEUR SE KURRIKULUMLEIERSROL TEN OPSIGTE VAN KURRIKULUMIMPLEMENTERING EN -VERANDERING

2.1 INLEIDING

Die kurrikulumhersieningsproses vorm 'n belangrike element binne die konteks van onderwysveranderinge in Suid-Afrika. Van hierdie prosesse sluit in kurrikulumtransformasie om die kwaliteit van onderrig en leer binne die klaskamer te verbeter. Hierdie prosesse het reeds in 1994 begin en uitgeloop op die implementering van verskeie kurrikula, bv. Kurrikulum 2005 (K2005) in 1998, die Hersiene Nasionale Kurrikulumverklaring (HNKV) in 2002, die Nasionale Kurrikulumverklaring (NKV) graad R-12 in 2012.

Kurrikulumverandering gaan onder andere gepaard met ontwikkeling van kurrikula op nasionale vlak en lei tot die uiteindelijke implementering daarvan op skoolvlak. Die suksesvolle en effektiewe implementering van die kurrikulum vereis op alle vlakke doelmatige en effektiewe kurrikulumleierskap en -bestuur ten einde die sukses van die kurrikulum te verseker. Op provinsiale vlak word kurrikulumaanpassings normaalweg vanaf die betrokke onderwysdistrik se kurrikulumadviseurdienste gekoördineer met die oog op die effektiewe gereedmaking en voorbereiding van onderwysers om die kurrikulum op skoolvlak effektief te kan implementeer.

Tydens hierdie gereedmakingsproses is daar verskeie funksionaries betrokke waarvan die distrikskurrikulumadviseur 'n kernrol te speel het. Op plaaslike vlak is die funksie van die kurrikulumadviseur binne die kurrikulumadviseurdienste van 'n bepaalde skooldistrik gesetel. Die primêre funksie van hierdie dienste is om die suksesvolle lewering en implementering van die kurrikulum te ondersteun en uit te bou. Dit is vanuit hierdie afdeling wat die kurrikulumadviseurdienste die kurrikulum koördineer en implementeer.

Die navorser se interpretasie van kurrikulumkoördinering is dat die kurrikulumadviseur op distriksvlak in 'n leiersposisie geplaas word om leiding en ondersteuning aan onderwysers

te bied met betrekking tot kurrikulumaangeleenthede. Die kurrikulumadviseur het ook die verantwoordelikheid om die daaglikse werksaamhede met betrekking tot kurrikulumverandering te bestuur en te ontwikkel. Dit is daarom belangrik om vir die doel van hierdie spesifieke hoofstuk en ook die hele studie, 'n duidelike begrip van die werksoms-krywing of funksies van die kurrikulumadviseur te gee en te probeer verstaan wat hierdie funksies moontlik mag behels. Die algemene funksies en werksoms-krywing word in 'n amptelike dokument, naamlik *Guidelines on the Organisation, Roles and Responsibilities of Education District for Subject Advisors, Management and Leadership: Policy Leadership Management and Governance for South African Schools*, omskryf wat wel later in die hoofstuk ten volle aandag sal geniet.

In die volgende afdeling word daar gefokus op die kurrikulumadviseur as funksionaris binne die konteks van kurrikulumbestuur, leierskap en koördinerings. Omdat die teoretiese aspekte van kurrikulumleierskap, -bestuur en -implementering moontlik lig kan werp op die rol en funksie van die distrikskurrikulumadviseur, word hierdie konsepte bespreek.

2.2 DIE KONSEP KURRIKULUMLEIERSKAP EN -BESTUUR

Die navorsingsliteratuur ten opsigte van leierskap en kurrikulum is algemeen, beide wyd en kompleks. Meeste van die navorsing fokus op skoolbestuur, prinsipale as leiers ten opsigte van die ontwikkeling van effektiewe skole, onderwysvernuwing, kurrikulumontwikkeling op nasionale- en skoolvlak en onderwyserontwikkeling. Navorsing ten opsigte van kurrikulumleierskap is egter beperk, aldus Jefries (2000:133). Perspektiewe vanuit die literatuur word vervolgens bespreek.

Histories is kurrikulumleierskap in skole as die verantwoordelikheid van die skoolhoof en administrateurs, beskou aldus Bailey (1990:3-4). Daar is verskillende redes waarom dit moontlik so was. Eerstens het die literatuur binne die kurrikulumveld self 'n organisatoriese perspektief op die kurrikulum geplaas deurdat dit meestal bloot as kurrikulumaktiwiteite beskou is (Owens, 1987; Chapman, 1990; Brady, 1992). Tweedens alhoewel daar 'n teoretiese onderskeid tussen leiers en bestuurders (Kotter, 1988) is, is daar baie diskoerse aangaande leierskap waarvan die verwysingsraamwerk gebou is op tegnologieë van bestuur, administrasie en mag wat dikwels ontstaan het buite die

opvoedingsituasie. Kotter (1988:22) verwys hier na al die geprekvoering wat daar bestaan rondom leierskap en bestuur. Voorts huldig hy die mening dat bestuur en leierskap nie werklik eksklusief van mekaar verskil nie, en dat die twee mekaar eintlik komplementeer en in baie gevalle oorvleuel. Maar hy noem ook verder dat terselfdertyd kan bestuur en leierskap baie verskillend wees.

Effektiewe kurrikulumleierskap word gekenmerk deur die vermoë van leiers om goeie leiding te verskaf en langtermyn doelstellings daar te kan stel om die uitvoering van kurrikulum te ondersteun. Kurrikulumleierskap vereis dat kurrikulumleiers vertrouwd moet wees met 'n wye spektrum van kurrikulumteorieë. Leiers moet die verhouding tussen teorie en praktyk verstaan, aldus Glatthorn, Boschee en Whitehead (2006:75). Glatthorn, *et al.* (2006) is verder van mening dat die rol van leierskap 'n belangrike element in die sukses van kurrikulumverandering is en dat dit skole gaan beïnvloed. Dit is daarom belangrik vir gemeenskappe om erkenning te gee en aanmoediging te verskaf aan suksesvolle leiers wat die vaardighede van hoe om 'n verskil in onderrig en leer te maak, demonstreer (Swartz, 2011:11).

Macpherson en Brooker (2000:2) is weer van mening dat kurrikulumleierskap op daardie aksies dui wat betrekking het op kennis, vaardigheid en houdings wat ondserwysers handhaaf ten opsigte van die verskillende kurrikulumkontekste. Kurrikulumleierskap sluit met ander woorde in enige inisiatief wat deur die onderwyser onderneem word binne 'n multi-konteks van onderrig en leer om meer effektiewe leer en onderrig te bevorder. Verder is hulle van mening dat:

- mense belangrik is in enige onderirigleersituasie;
- kurrikulumleierskap 'n gedeelde fenomeen is tussen verskillende rolspelers wat almal 'n bydra maak om die praktyk kurrikulumleierskap te vorm;
- gemeenskaplike samewerking belangrik is vir die bevordering van leierskap vir effektiewe onderrig en leer; en
- kurrikulumleierskap in enige onderrigleersituasie gevorm word deur drie belangrike kontekstuele faktore, naamlik dit wat deur die persoon as kurrikulum

voorgehou word, die organisatoriese reëlins en die sosiale verhoudings tussen persone.

Uit bogenoemde is dit duidelik dat kurrikulumleierskap, aldus die betrokke skrywers, ook op die mikrokurrikuleringsaspek ten opsigte van klaskamer betrekking kan hê, met ander woorde daardie spesifieke konteks waar onderrig en leer plaasvind.

Binne onderwys en opleiding word kurrikulumleierskap as 'n belangrike funksie beskou. Swartz (2011:12) is van mening dat effektiewe kurrikulumleierskap gekenmerk word deur die vermoë van leiers om leiding te verskaf en langtermyn doelstellings daar te stel om die kurrikulumimplementering effektief te ondersteun. Verder huldig hy die mening dat die behoefte aan leierskap en beplanning ten opsigte van skoolkurrikulum 'n gemene deler is wat in alle onderwyssektore aangespreek moet word.

Voorts noem Swartz (2011) dat dit belangrik is vir kurrikulumleiers om die verband tussen die teorie en die praktyk te verstaan. Leierskap sal in die toekoms 'n belangrike rol speel wanneer die verhouding tussen die praktyk en teorie hersien word en hierdie verhouding sal steeds kurrikulumverandering binne die skool affekteer. Die konsep *kurrikulumleier* het verskillende betekenisse in verskillende kontekste. Vervolgens word 'n aantal begrippe soos in die literatuur aangetref, toegelig word, gevolg deur 'n werksdefinisie wat vir hierdie studie sal geld. Tanner en Tanner (1980:658) is vroeg reeds van mening dat persone wat in die posisie van kurrikulumleier optree, verskeie benamings het soos: kurrikulum supervisor, instruksionele supervisor, kurrikulumkoördineerder, direkteur van kurrikulum en kurrikulum konsultant. Wiles en Bondi (1984:129) onderskei weer tussen die terme *kurrikulumwerker* en *kurrikulumleier* wanneer hulle sê: The term curriculum worker applies to most educators-teachers, central office administrators, or principals. The term curriculumleader applies to those persons in leadership roles who have the primary responsibility for planning, coordinating, and/ or managing curriculum activities in a school district. Curriculum leaders may be teachers chairing departments or committees, supervisors, and or school administrators." Ornstein en Hunkins (2004:23) is van mening dat daar baie verwarring bestaan rondom die gebruik van die begrip

kurrikulumfunksionaris weens die vervlegting en die interafhanklikheid daarvan met begrippe soos kurrikulum supervisor, kurrikulumleier en kurrikulumkoördineerder.

Ornstein en Hunkins (2004:23) onderskei tussen die verskillende rolle wat aan die kurrikulumfunksionaris toegeken kan word.

- 'n Kurrikulumwerker is 'n algemene term en sluit in verskillende opvoeders vanaf onderwysers tot superindendente. Enige persoon wat betrokke is by een of ander vorm van kurrikulumontwikkeling, implementering of evaluering is 'n kurrikulumwerker.
- 'n Kurrikulum supervisor is gewoonlik 'n voorsitter, adjunk-prinsipaal, of prinsipaal van 'n kurrikulum departement, wat op skoolvlak werk.
- 'n Kurrikulumleier kan 'n supervisor of 'n administrateur wees – nie alleenlik 'n voorsitter of prinsipaal nie, maar ook 'n direkteur of 'n superindentent van kurrikulum.
- 'n Kurrikulumkoördineerder bestuur gewoonlik 'n program by 'n skool, distrik, streek of op departementele vlak.
- 'n Kurrikulumspesialis is 'n tegniese konsultant van distrikvlak, streek, departement van onderwys of universiteit.

Oliva (2005:13) is van mening dat kurrikulum 'n veld of vak is wat onderrig word en waarin persone werk wanneer hy dit as volg stel: “The field of curriculum has an array of workers laboring in its name. Mention has already been made of some of the titles they go by: planners, consultants, coordinators, directors and professors of curriculum to name but a few. We can include them under the generic title of curriculum worker or curriculum specialist.” Oliva bevestig dus hiermee dat die begrip *kurrikulumwerker* veelkantig en verskeie funksionaris se dus kan insluit. Vervolgens word daardie verskillende rolle aan die kurrikulumfunksionaris deur Oliva (2005:14-16) soos volg in Tabel 2.1 voorgestel en toegelig. In die eerste kolom word spesifieke werkers gelys, in die tweede kolom die ooreenkomste tussen hierdie tipe funksionaris se en in die derde kolom, die verskille tussen die betrokke drie funksionaris se.

Tabel 2.1 Ooreenkomste en verskille tussen funksionaries:

Funksionaris	Ooreenkomste	Verskille
Kurrikulumwerkers	<ul style="list-style-type: none"> • Verantwoordelik vir kurrikulumontwikkeling • Werk met onderwysers • Leidinggewing • Werkzaam in graad, skoolvlak of distrik 	<ul style="list-style-type: none"> • Verantwoordelik om toe te sien dat die kurrikulum moet verbeter • Onderwysers word beskou as 'n primêre groep individue in kurrikulumontwikkeling • By al die fases van kurrikulumontwikkeling betrokke • Verantwoordelik vir die skryf en ontwerp van kurrikulummateriaal • Verantwoordelik vir die evaluering van programme en materiaal
Kurrikulumstudieleiers	<ul style="list-style-type: none"> • Verantwoordelik vir kurrikulumontwikkeling • Werk met onderwysers • Leidinggewing • Werkzaamhede geskied op skoolvlak 	<ul style="list-style-type: none"> • Word beskou as 'n spesialis • Werkzaam in drie domeine, nl. instruksionele ontwikkeling, kurrikulumontwikkeling, en laastens, personeel- en, verkieslik, onderwyserontwikkeling • Instruksionele kurrikulumspesialis • Spesifieke soort studieleier met minder verantwoordelikhede as 'n algemene studieleier
Kurrikulumspesialis	<ul style="list-style-type: none"> • Verantwoordelik vir kurrikulumontwikkeling • Werk met onderwysers • Leidinggewing • Werkzaamhede geskied op skoolvlak 	<ul style="list-style-type: none"> • Doen navorsing oor kurrikulumlaangeleenthede • Gebruik resultate van navorsing om probleem in die kurrikulum te verbeter • Doelwit is om onderwysers t.o.v. leierskap te bemagtig

(Aangepas uit Oliva, 2005:14-16)

Uit hierdie voorstelling in Tabel 2.1, is die beginsels van leidinggewing en bestuur duideliker en word kurrikulumleierskap dikwels aan spesifieke poste of posisies gekoppel. Dit word afgelei van die verkillende benamings wat in die literatuur aangetref word. Daar word nie noodwendig met Ornstein en Hunkins (2004:23) saamgestem dat die onderwyser bloot 'n kurrikulumwerker is nie, maar dat daar ook bepaalde leierskap van

die onderwyser verwag kan word. Die meeste van die terme, sowel as die verantwoordelikhede en rolle van bogenoemde funksionariese, berus op die filosofie van die organisasie, skool of distrik asook die persoonlike voorkeure en visie van die spesifieke administrasie.

Franken (1994:13) huldig die mening dat daar aan die kurrikulumleier 'n bepaalde dimensie van leierskap toegelig word wat hoofsaaklik fokus op die ontwikkeling van die kurrikulum binne die skoolkonteks. Ten einde 'n effektiewe leier van die kurrikulum in die skool te kan wees, behoort die kurrikulumleier die kurrikulumontwikkelingsproses te verstaan en in staat te wees om opvoeders te help om die kurrikulum te begryp en te ontwikkel. Sterk leierskap en entoesiastiese opvoeders is van die belangrikste vereistes vir suksesvolle kurrikulumontwikkeling in die skool. Wiles en Bondi (1984:128) beklemtoon die belangrike rol van leierskap in kurrikulumontwikkeling wanneer hulle sê: "Administrators, supervisors and other curriculum workers in leadership roles have to be involved in curriculum improvement." Ten einde suksesvolle kurrikulumontwikkeling te kan bewerkstellig, is dit belangrik dat alle rolspelers hulself met die kurrikulum moet kan identifiseer.

Navorser is van mening dat bogenoemde rolle wat aan die verskillende persone as kurrikulumleiers toegeken word, daarop dui dat hierdie persone almal op een of ander wyse betrokke is by leierskap ten opsigte van kurrikulumontwikkeling en -bestuur. Dit is duidelik dat persone wat hierdie verskillende rolle vertolk almal die gemeenskaplike doelwit nastreef om die kurrikulum te ontwikkel en/of te implementeer.

Vir die doel van hierdie studie word die wersksdefinisie kurrikulumadviseur gebruik sodat daar lig gewerp kan word op die funksie wat verrig word deur persone in hierdie posisie in distrikte onder die beheer van die WKOD. Volgens die *Policy Leadership Management and Governance for South African Schools* (2010:2-5), is die pos van kurrikulumadviseur in 'n provinsie, onderwysdistrik of onderwyskring 'n spesialispos wat vereis dat die kurrikulumadviseur 'n gevestigde vakspesialis op hul vakgebied behoort te wees, sowel as beide 'n diepte kennis van die inhoud sowel as van die pedagogie van die vak, moet demonstreer. Die betrokke pos van kurrikulumadviseur is ingestel om 'n bepaalde

kurrikulumleiersrol te speel en om te verseker dat daar vir elke vak of fase 'n vakspesialis is om:

- die implementering van die kurrikulum in die betrokke vak te monitor en te ondersteun.
- relevante onderrig- en leermateriaal deur middel van navorsing te verskaf ten einde prestasie in die vak te verbeter.
- te verseker dat onderwysers in besit is van al die nodige kurrikulum- en assesseringsdokumente vir die vak.
- onderwysers te ondersteun om effektiewe kurrikulumlewering in die hoofstroom, sowel as in spesiale skole, te verseker.
- ondersteuning aan onderwysers in die ontwikkeling van vakverbeteringsplanne te bied.
- Onderwysers se vakkennis te verbeter deur middel van ondersteuning.
- moderering van skoolgebaseerde assessering, insluitende Jaarlikse Nasionale Assessering, te modereer.
- uitslae en beplanning van intervensies te assesser en;
- ondersteuning aan onderwysers in die organisering van relevante ko-kurrikulêre aktiwiteite te bied.

Uit bogenoemde is dit duidelik dat die kurrikulumadviseur 'n belangrike rol en verantwoordelikheid ten opsigte van sy leiersrol in kurrikulumontwikkeling en kurrikulumimplementering binne die skool te speel het. Die navorser is van mening dat die kurrikulumadviseur se kennis van kurrikulumprosesse van kardinale belang is, om suksesvolle kurrikulumlewering en -implementering te bewerkstellig.

Ten einde die kurrikulumadviseur se rol en leiersfunksie ten opsigte van kurrikulumimplementering en -vernuwing in perspektief te plaas, is dit nodig om 'n historiese oorsig van die konsep skoolinspeksie en skoolsupervisie in Suid-Afrika, Engeland en Verenigde State van Amerika (VSA) te gee. Dit is dus belangrik om verdere toeligting oor die ontstaan en ontwikkeling van die begrip *inspekteur* of *vakadviseur*, oftewel kurrikulumadviseur te gee en hoe dit oor die jare heen ontwikkel het.

Vervolgens word 'n konsepverklaring van die inspekteur vanuit 'n Suid-Afrikaanse, sowel as 'n internasionale perspektief gegee.

2.3 SUID-AFRIKAANSE PERSPEKTIEF VAN SKOOLINSPEKSIE

2.3.1 Inleiding

Die konsepte *skoolevaluering*, *skoolinspeksie* en *skoolsupervisie* het basies dieselfde betekenis, maar word verskillend vertolk in verskillende lande. Vir die doel van die hoofstuk sal die konsep *skoolinspeksie* gebruik word. Skoolinspeksie behels die evaluering en monitering van die onderwysstelsel in verskillende lande. Inspeksie beteken om die stand van onderrig en leer te assesseer met die doel om onderwysstandaarde te verbeter (Kalawole, 2012:37). Inspeksie is gemoeid met evaluering en beheer om die standaard en kwaliteit van onderwys in die algemeen te verbeter.

Badu (2014:70) beskou supervisie as 'n aspek van administrasie wat spesifiek daarop ingestel is om toe te sien dat onderwysers gedwing word om 'n sekere standaard te handhaaf ten opsigte van hul werk. Supervisie word dikwels as 'n stelsel beskou wat ten doel het om die kwaliteit van onderrig in skole te verbeter te presteer en te handhaaf. Hierdie studie is egter gefokus op die monitering en evaluering van skole deur kurrikulumadviseurs met die doel om die standaarde in kwaliteit van onderwysstelsels te verhoog. Vir die verstaan van waar die begrip *adviseur* van daan kom, is dit egter wel nodig om die historiese agtergrond van die konsep *skoolinspeksie* te verstaan.

2.3.2 Begripsverklaring: skoolinspekteur en skoolinspeksie praktyke

Vir die doel van hierdie studie is dit soos gestel, belangrik om 'n historiese agtergrond van die ontstaan van die term *vakadviseur/ kurrikulumadviseur* te verkry, van hoe die begrip oor die jare heen ontwikkel het tot soos dit vandag aan ons bekend is in die onderwysopset. Dit moet hier gestel word dat min inligting oor hierdie tydperk beskikbaar is en hoewel die bronne wat vir hierdie afdeling dus benut is, gedateerd mag voorkom, is hulle tog primêre bronne om die toepaslike inligting ten opsigte van die historiese verloop en ontwikkeling van die begrip *inspeksie*, te verskaf.

In 1892 is Sir Thomas Muir aangestel as Superintendent van onderwys in Suid-Afrika en was hy werksaam in hierdie posisie tot en met 1915. Muir was verantwoordelik vir 'n reeks veranderinge wat 'n direkte invloed op onderwys sou hê. Een van hierdie veranderinge was die instel van 'n inspeksiesstelsel in die onderwys (Malherbe, 1925:142; Behr en Macmillian, 1971:116).

Behr en Macmillian (1971:70) was destyds van mening dat inspeksie 'n belangrike element in die beheer en supervisie van onderwys in Suid-Afrika was. Die patroon van inspeksie in die onderwys in die Republiek van Suid-Afrika (voortaan RSA) was deurlopend dieselfde. Elke provinsiale Departement van Onderwys het skoolhoofde en onderwysers met ervaring en ondervinding as inspekteurs in die Hoofinspektoraat aangestel. Die Hoofinspektoraat is weer deur die Publieke Diens Kommissie aangestel (Behr & Macmillian, 1971:71). In Suid-Afrika het inspekteurs jurisduksie gehad oor kringe en distrikte. Behr en Macmillian (1971:71) stel dit verder dat 'n groep inspekteurs verantwoordelik was vir inspeksie by primêre skole. Inspekteurs van regoor 'n distrik sou bymekaar kom vir inspeksie by hoërskole in die vorm van paneelinspeksies.

Dit is belangrik om kennis te neem van die evolusionêre verandering ten opsigte van die funksies van inspekteurs in Suid-Afrika oor die jare heen. Aanvanklik in 1892 is elke kind deur inspekteurs geëksamineer en bevorder. Dit was eers kort ná 1920 wat hierdie stelsel ontbind is, en daardie mag van eksaminering en bevordering aan skoolhoofde toegeken is met betrekking tot interne skoolsake. Volgens Behr en Macmillian (1971:71) het die “moderne” inspektoraat kort na 1920 twee funksies gehad, naamlik: leidinggewing en administratiewe beheer. Hierdie nuwe verandering oor die wyse hoe inspeksies voortaan uitgevoer sou word, is gemik op die kreatiewe aspekte van advies, leidinggewing en inspirasie.

Inspekteurs se rol en funksies was gespesifiseer en gedifferensieër onder die gemeenskaplike funksies van die Inspekteur van Onderwys (akademies) van die destydse Transvaalse Onderwysdepartement (1979:5). Die Inspekteur van Onderwys was hoofsaaklik verantwoordelik vir die gradering en bevordering van onderwysers in hul vakgebied tot op die vlak van senior onderwyser (TED, 1979:14). Volgens Prinsloo

(1988:304) was die oorgrote meerderheid van onderwysers op daardie tydstip ten gunste van die betrokkenheid van akademiese inspekteurs. Hierdie inspekteurs sou later bekend staan as Akademiese Superintendente na aanleiding van hul professionele ontwikkeling met betrekking tot indiensopleidingsprogramme vir onderwysers.

Brighthouse en Moon (1995: vii) huldig voorts die mening dat veranderinge in die politieke klimaat en opvoedkundige aspirasies 'n onvermydelike invloed sou hê op die houding van onderwysers jeens inspeksies. Onderwysers in die destydse Departement van Onderwys en Opleiding het die vakadviseurdienste en die takseringssisteme gekritiseer. Die vakadviseurs in die Departement van Onderwys en Opleiding het oor geen mag beskik nie en het slegs 'n adviserende diens aan onderwysers gelewer. Die kritiek van onderwysers teenoor die onderskeie rolle van inspekteurs en vakadviseurs het gewissel van onbevoegdheid, eenmalige klasbesoeke, inkonsekwente kriteria, geheimhouding, die afwesigheid van kontekstuele faktore tot arbitrasie in takseringsprosesse (ANC, 1994:53-54).

Die afleiding kan dus gemaak word dat onderwysers die inspeksieproses op daardie stadium (vroeg 90's) as ondeursigtig en van swak gehalte beskou het en dat dit weining onderwerp was aan demokratiese prosesse. Voor die 1994-verkiezing het daar in sommige gebiede 'n totale vertrouensbreuk tussen onderwysers en vakadviseurs ontstaan, aldus die Foundation for Research Development (1993:29).

Ondanks die negatiewe houding wat oor die algemeen teenoor vakadviseurs bestaan het, was daar uitsonderings. Die Fisiese Wetenskap-onderwysers van 'n skool in die Noord- Wes het die standpunt gehuldig dat 'n oplossing tot hul onderrig probleme opgesluit is in studiegroepe. Hulle sou binne hierdie studiegroepe vakadviseurs en universiteitspesialiste versoek om ondersteuning en leiding te verskaf ten opsigte van hul vakgebied, aldus die *Foundation for Research Development* (1993:29). So 'n uitsondering was egter te geïsoleerd om enige verskil aan die negatiewe beskouing en ervaring van onderwysers oor inspekteur of adviseur te maak.

Hoewel nie die meerderheidsmening nie, was daar dus tog enkele uitsonderings waar daar meer waardering was vir die rol wat inspekteurs en adviseurs moontlik sou kon

speel. Die navorser kan spekulêr dat onderwysers destyds moontlik nie die rol van die vakadviseurs duidelik verstaan het nie en dat roluitklaring met betrekking tot die rol en funksie van die vakadviseur moontlik die houding van onderwysers ten opsigte van die vakadviseur heeltemal sou verander het, ondanks die hewige kritiek teenoor vakadviseurs in die algemeen. Ondanks die vele kritiek teenoor vakadviseurs in die algemeen, het die Fisiese Wetenskap-vakadviseurs van die Transvaalse Onderwys Departement hul rol gekonseptualiseer DET (1993:1-2). Die klem is deur hierdie groepering geplaas op die feit dat vakadviseurs nie langer gesien moes word as inspekteurs nie, maar eerder as adviseurs, oftewel raadgewers. Die rol sou dus wees om eerder te adviseer en nie te kritiseer nie.

2.3.3 Skoolinspeksie gedurende die apartheidsjare in Suid-Afrika

Pells (1954:144) het opgemerk dat die meerderheid skole vir swart mense staatsondersteunde sendingskole was, elk onder die beheer van 'n sendingbestuurder. Die bestuurder het toesig gehou oor die morele en godsdienstige onderrig van die leerders. Die bestuurder moes sorg dat die skoolgeboue in 'n goeie toestand gehou word en hulle het soos wat benodig word, onderwysers genomineer om deur provinsiale departemente vir aanstelling oorweeg te word (Behr, 1988:29). Fataar in Kallaway, Kruss, Don en Fataar (1998:74) noem egter dat die voorsiening van sendingskole, voor die invoer van massaskole vir swartes, beperk was. Dit was eers met die instelling van die apartheidsonderwysstelsel in 1955 dat die voorsiening vir massaskole vir swartes tot stand gekom het.

In Transvaal was daar ook stam- of gemeenskapskole, wat nie met sendingorganisasies verband hou nie, maar onder die direkte beheer van die plaaslike kringinspekteur van swart skole was (Behr, 1988:30). In die geval van hierdie skole het die inspekteur as bestuurder opgetree. Die professionele inspeksie en toesig oor skole is deur wit inspekteurs van onderwys uitgevoer, en hulle is bygestaan deur swart toesighouers van skole. Volgens Fataar (in Kallaway, *et al.*, 1998:76) was daar in die eerste twee dekades (gedurende 1960 en 1970) van Bantoe-onderwys 'n toename in swartleerdertal-inskrywings. Dit was eers in 1981 wat die eerste die swart kringbestuurder aangestel

was. Dit was die inspekteur se verantwoordelikheid om toe te sien dat die onderrig en leer streng aan die inhoudspesifikasie van apartheidsillabusse voldoen. Swart inspekteurs (verantwoordelik vir 'n groep skole wat in 'n sogenaamde kringbaan afgebaken was) het die taak gehad om die nakoming van apartheid in alle aspekte van skoolfunksionering te verseker – van bestuur en administrasie tot kurrikulum en assessering (Jansen 2004:53).

Na die aanvaarding van die formele “apartheidsbeleid” in 1955 het skoolrade die wetlike verantwoordelikheid gehad om onderwysers aan te stel, te dissiplineer en self te ontslaan (Hartshorne, 1992:289). Die skoolraad van elke skool het bestaan uit lede wat deur die regering gekies en goedgekeur is (Jansen, 2004:52). Hartshorne (1992:289) beeld die tydperk tussen 1955 en 1979 uit as 'n ongelukkige tyd vir onderwysers. Skoolrade wat verantwoordelik was vir die aanstelling en bevordering van onderwysers, het ook nie veel gedoen om die belange van die onderwysers te bevorder nie, en ook nie onderhandelinge met die sentrale departement gereël nie.

Jansen (2004:53) skryf dat die inspeksie vanaf die middel van die sewentigerjare deur die hele onderwysstelsel uitgebrei is om nakoming af te dwing, dit alles terwyl daar van 'n groeiende weerstand teen die apartheidsonderwysbeleid besig was om op te bou. Hierdie weerstand het later tot die Soweto-opstande en nasionale opstande van die jeug teen die staat gelei. Paneelinspeksie van die onderwysinstellings, tesame met vakbeoordelings van onderwysers en skole, is opgestel om die staat se beleid ten opsigte van die kurrikulum en administrasie van openbare skole te monitor en af te dwing. Die kernkurrikulum vir alle skole, wit en swart, was versterk deur die dubbele meganisme van staatsgedrewe inspeksies en 'n staatsgemodereerde eksamenstelsel.

Morrow (2017:150) noem dat die onderwys gedurende die apartheidsera kompleks was en dat die stelsel wat 'n ras-gefragmenteerde samelewing weerspieël het, met 'n gedifferensieerde stelsel van inspeksiebeheer en -beoordeling oor die rassedepartementele sektore. Wit skole was byvoorbeeld grotendeels onaangeraak deur die berugte inspektoraatstelsel wat voor die 1980's in die TBCV-state (onafhanklike state in Suid-Afrika: Transkei, Bophuthatswana, Venda en Ciskei) en in die DET-skole

(Departement van Onderwys en Opleiding) werksaam was. Die ervaring van die beoordeling en verhouding tussen opvoeders en inspektoraat het aansienlik verskil in die 18 onderwysdepartemente wat daar destyds in die RSA was. Die inspeksie wat deur die blanke en die Indiër onderwysdepartemente gebruik was, hoewel nie heeltemal onproblematies nie, was volgens Thurlo en Ramnarain (2001:93) grotendeels meer positief. Nietemin het hierdie vorm van inspeksie ten doel gehad om nakoming af te dwing en was dit onaangenaam vir opvoeders wat hierdie tipe inspeksies dikwels as verdag, beskou het. Volgens Swartz (1994:36) het baie onderwysers “in vrees vir inspeksie- of vakadviesbesoeke” geleef.

Jansen (2004:53) is van mening dat die Soweto-opstand van 1976 nie net daartoe gelei het dat Afrikaans as taal verwerp is in swart skole as onderrigmedium nie, maar dat daar ook ’n ook ’n antagonisme en weerstand by swart studente en onderwysers teen die inspektoraat verantwoordelik vir die administrasie van apartheidskole opgewek is. Morrow (2007:42) huldig die mening dat inspekteurs wat skole in swart townships besoek het, sou altyd met vyandigheid gekonfronteer word en in verskeie gevalle, selfs verdryf of aangeval word is.

Uiteindelik het die Departement van Onderwys hierdie stelsel van inspeksie in swart township-skole eenvoudig onttrek (gegewe die geweld wat dit teen die staat en sy amptenare ontken het), wat ’n duidelike nalatenskap van agterdog en wrok teen die staat se betrokkenheid by die toesig en monitering van onderwysers se werk agtergelaat het Ndlovu (1998:14). Swart onderwys het toenemend verbrokkel en vir ’n deel van die swart leerders het die onderwys effektief opgehou om te bestaan (Morrow, 2007:144).

Teen die tyd dat die verbod op bevrydingsorganisasies opgehef was, en die na vrylating van Nelson Mandela in 1990, het protes optredes voortgegaan om skoolinspekteurs en vakadviseurs te teiken en op die skoolterrein te verbied. Chisholm (1999:112) noem dat protesoptog in 1990 die vorm van wegbly-aksies en optogte na streekskantore was, asook die indiening van lyste met griewe. In 1991 en 1992 het onderwysersvakbonde met protesoptredes begin en voortgegaan met die veldtog om simbole van ’n onwettige departement op skoolterrein te verwyder.

Jansen (2004:54) was van mening dat hierdie nalatenskap van die post-apartheidsregering lank na die demokratiese oorgang van 1994 nog steeds 'n impak op 'n nuwe onderwys- en opleidingsstelsel sou hê. Van 1994 tot 1997 was skoolinspekteurs toegang tot skole geweier en was daar geen meganisme in plek vanaf die kant van DvO om opvoeders aanspreeklik te hou vir hul werk nie. Volgens Williams (2005:5) het werklikheid baie min, indien enige, vorm van evaluering in skole in die 1980's en vroeë 1990's plaasgevind.

In 'n poging om meganismes te implementeer vir die verbetering van die evaluering van onderwysstandaarde en die gehalte van onderrig by skole, is pogings aangewend om die gefragmenteerde onderwyssegmente te herstruktureer. Dit het gelei tot die vorming van onderwysdistrikte wie se primêre funksie was om skole te ondersteun.

2.3.4. Tydperk van skoolinspeksie in 'n post-1994 in Suid Afrika

Vanaf 1994-1997 was baie skole glad nie toeganklik vir skoolinspekteurs nie en daar was geen meganisme aan die kant van die Departement van Onderwys (die voormalige DvO) om onderwysers verantwoordbaar te kon hou vir hulle werk nie. Die gevolg was dat daar baie min of geen vorm van evaluering in skole kon plaasvind gedurende die 1980's en vroeë 1990's nie (Williams, 2003:5).

Raath (2012:22) is van mening dat in 'n poging om nuwe meganismes in plek te sit vir beter evaluering van onderwysstandaarde om kwaliteitonderrig te verskaf, is pogings aangewend om die onderwyssektore te herstruktureer. Dit het aanleiding gegee tot die strukturering van onderwysdistrikte wie se primêre funksie dit sou wees om skole met betrekking tot die kurrikulum te ondersteun.

Volgens die Publieke Diens Kommissie (PSC)-wet, is elke openbare instelling in Suid-Afrika onderhewig aan inspeksie op aanvraag van die Kommissie om die prestasie van hul funksie te verseker (RSA, 1997:5). Die onderwysdistrik is verantwoordelik vir die algehele inspeksie om kwaliteit van onderwysdienste wat deesdae meestal in die vorm van evaluering geskied, uit te voer (Hossain, 2017:13). Inspeksie word egter ook vanaf 'n sentrale vlak in 'n aantal geïdentifiseerde distrikte en skole in alle provinsies gedoen.

Die konsep van skoolinspeksie in Suid-Afrika is beïnvloed deur die beginsel van 'n publieke dienshervormingsinisiatief, naamlik die Nuwe Publieke Bestuur-beginsels (Mathaba (2014) soos aangehaal in Hossain, 2017:13). Hierdie beginsels ondersteun die standpunt en beginsels dat die landsburgers as kliënte beskou word en dat dit 'n prioriteit is om te verseker dat effektiewe diens aan hulle gelewer word.

Die Witskrif oor die transformasie van die Publieke Dienste wat in 1995 gepubliseer is, naamlik: *Batho Pele*, oftewel "Mense eerste", het die publieke diensleweringproses van publieke agentskappe positief verander (DoPSA, 1997). Hierdie beleid het ook, nadat die demokratiese ingestel het, die wyse waarop daar na publieke instellings gekyk is, verander.

Ná die 1994-verkiesings het daar 'n fundamentele verskuiwing in skoolbestuur plaasgevind. Daar is wegbeweeg vanaf 'n bo-na-onder-bestuur na 'n meer demokratiese benadering, te wete skoolgebaseerde bestuur. Dit het meegebring dat die 18 departemente vanuit uit die ou onderwysbedeling geherstrukteer sou word en voortaan op die basis van die nege provinsiale departemente, gebaseer sou wees (Chisholm, 2004:1; Steyn, 2002:261).

Politieke transformasie in Suid-Afrika in 1994 het die weg gebaan vir die bekendstelling van 'n nuwe wetgende raamwerk vir onderwys, wat ingesluit het nuwe statutêre liggame en 'n reeks nuwe beleide. Die ou inspeksiesisteen is deur nuwe kwaliteitsbestuursprogramme, naamlik die taksering van opvoeders, onderwysersontwikkeling en heelskoolontwikkeling. Volgens *die Centre for Development and Enterprise* (CDE, 2015:4) is hierdie drie takseringssisteme vervat in die huidige Geïntegreerde Kwaliteitssbestuursprogram (GGBS) (CDE, 2015:4).

Die GGBS-program is ontwerp om meer effektiewe intergrasie tussen al die verskillende komponente van die kwaliteitsbestuursproses, te bewerkstellig. Die doel van GGBS is om die bevoegdheid van opvoeders, die sterkpunte en areas vir ontwikkeling te assesser, om ondersteuning te bied en geleenthede vir ontwikkeling te skep ten einde deurlopende groei en professionele ontwikkeling van opvoeders te verseker. 'n Verdere doelwit is om aanspreeklikheid te bevorder en om die effektiwiteit van instellings te monitor.

Die navorser is van mening dat die implementering van die GGBS-sisteem groot uitdagings vir skole tot gevolg gehad het sedert die implementering van hierdie beleide en sisteme. Ondanks vele pogings om hierdie stelsel binne skole te versterk, blyk dit uit die navorser se eie direkte en belewingservaring as 'n voormalige departementshoof dat die implementering van die stelsel nie tot sy volle reg kom binne die skoolstelsel nie.

Omdat die stelsel nog nie heeltemal aan die verwagtinge kon voldoen nie, het die Nasionale Departement van Onderwys en Opleiding (DOO) 'n opdrag in 2007 gegee dat daar 'n hersiening van die implementering van die stelsel gedoen moet word. Gevolglik het die DOO in 2008 'n proses geïnisieer, waardeur eksterne moderators die implementerings prosedures en -prosesse van GGBS in die verskillende stelsels begin monitor het. Dienooreenkomstig is 'n ministeriële komitee, naamlik die Nasionale Onderwys Evaluerings en Ontwikkelingskomitee (NEEDU) in 2008 gestig om die GGBS te hersien (CDE, 2015:4).

Volgens die uitslag van die ondersoek van die komitee was daar geen bewyse dat die GGBS 'n effektiewe meganisme was wat deur verantwoordbaarheid deur die funksionaris gekenmerk is nie. Om gesprekvoering oor hierdie situasie te bewerkstellig is 'n konferensie vir die onderskeie rolspelers gehou (*The Teacher Development Summit of 2009 in South Africa*) waar al die uitdagings ten opsigte van onderwyserontwikkeling en strategieë om dit aan te spreek, bespreek is (CDE, 2015:4).

'n Uitvloeisel van hierdie konferensie was dat die Geïntegreerde Strategiese Beplanningsraamwerk vir Onderwysontwikkeling in Suid-Afrika vir 2011-2025 (ook bekend as die plan) van stapel gestuur is. Die primêre uitkoms van die plan was om die gehalte van opvoeding en ontwikkeling te verbeter ten einde die kwaliteit van opvoeders se onderrig te verbeter. Die opdrag is ook aan die ELRC gegee om verantwoordelikheid te aanvaar om 'n nuwe GGBS te kry, 'n benaming wat die doel duideliker sou reflekteer. Die nuwe benaming – 'n nuwe stelsel, die Kwaliteitsbestuursisteem, is toe in 2014 aanvaar. Dit het tot gevolg gehad dat die inspeksie sisteem betekenisvolle veranderinge ondergaan het. In plaas daarvan om toesig oor instellings te hou en hulle te beheer deur

middel van inspeksie, is die praktyk van evaluering en assessering deur die instel van verkeie inisiatiewe begin (Hossain, 2017:13).

Vervolgens sal daar gekyk word na 'n internasionale perspektief oor die ontstaan van skoolinspeksie in Engeland en die Verenigde State van Amerika. Die rasional vir die seleksie van hierdie twee lande is omdat beide lande 'n lang geskiedenis van skoolsupervisie en inspeksie het en waardevolle internasionale perspektiewe bekom kan word. 'n Verdere rede waarom die navorser hierdie twee lande gekies het, is omdat die verantwoordbaarheidsisteme in leerders se toetspunte kenmerkend is deur beide lande se onderwyslandskap (Mosege en Pilane, 2014:2).

2.4 INTERNASIONALE PERSPEKTIEF OP DIE INSPEKSIESTELSE IN ENGELAND

2.4.1 Die ontwikkeling van die skoolinspeksiestelsel in Engeland

Die perspektief oor Engeland se inspeksiestelsel sal beskryf word aan die hand van die inspektoraatselsel (HM) en die Kantoor vir Standaarde in Onderwys (OFSTED).

2.4.2 Inspeksie deur Haar Majesteit se Inspektoraat (HMI)

Volgens die literatuur dateer skoolsupervisie in Engeland terug tot 1839 met die stigting van die Britse Skool Inspektoraat deur Haar Majesteit (HM) wat moes verseker dat regeringstoelae aan elementêre skole volgens regulasies moes geskied (Macbaeth, 2006:5). Edmonds (1999:33) noem dat die eerste twee inspekteurs aangestel is onder die vaandel van die Church of England en hulle het hierdie funksie gedeel. Rev. F.C. Cook het 'n tweeledige rol vervul as beide sekretaris en inspekteur, terwyl Rev. H.F Gray die rolle van beide skoolhoof en inspekteur vervul het (Edmonds, 1999:33).

Die instruksies van inspekteurs in skole gedurende 1840 se rolle is uiteengesit as om: “ondersoeke na die bou van en ondersteuning aan skole, inspeksie by skole wat reeds staatstoelae ontvang, en ondersoek na die stand van onderwys in spesifieke distrikte, te doen” (Wilcox and Gray, 1996:24). 'n Uitreksel van die notule van die Komitee van Raad van Onderwys 1840-1841 illustreer dat hoewel die magte van inspekteurs beperk was,

dit tog 'n ontwikkelings- en ondersteuningsdimensie gehad het. “Inspectors is not intended as a means of control, but of affording assistance... it is not to be regarded as operating for the restraint of local efforts, but for their encouragement, the inspectors having no power to interfere, and not being instructed to offer any advice or informality exceptings where it is uninvited” (soos aangehaal deur Wilcox & Gray, 1996:24).

As gevolg van die hersiening van die Kode vir Inspeksie wat in 1862 aangeneem is, was inspekteurs ook baie nou betrokke by die eksaminering van leerders. Hierdie hersiende kode van *payment by result* het geensins by die onderwysers of sommige inspekteurs van Haar Majesteit se Inspektoraat, aanklank gevind nie. Soos die benaming van die kode aandui, was die probleem juis hierdie kwessie waar uitslae die betaling sou bepaal. Die beginsels van hierdie kode sou 'n groot invloed hê op die toelae wat aan bestuurders betaal sou word. Die toelaes sou gemeet word aan en bepaal word deur die vermoë wat leerders ten opsigte van sekere standaarde in lees, skryf en rekenkunde gedemonstreer het (Wilcox & Gray, 1996:24; Edmond, 1999:142; Newton, Aitkian & Darnell, 2003:64). Die rol van die inspekteur sou hierdeur effektief verskuif vanaf die van adviseur tot dié van toetser en uitvoerder of implementeerder van die kode.

Die koms van die twintigste eeu sou as gevolg van die Onderwyswet van 1902, meer vryheid aan elementêre skole en geleidelik ook aan sekondêre skole bied. Die inspeksie van sekondêre skole, met hul wye verskeidenheid van vakke en gespesialiseerde personeel, sou noodwending op 'n ander manier as die lae elementêre skole hanteer moes word. Die inspeksie sou 'n dagbesoek deur een of twee inspekteurs behels. Die beginsel van sekondêre skoolinspeksie was 'n volledige inspeksie wat uitgevoer was deur 'n span inspekteurs wat oor 'n aantal dae uitgevoer is en dan opgevolg is met deur 'n formele verslag aan skole, aldus Wilcox en Gray (1996:25).

Teen 1912 is 'n deeglike inspeksie by alle sekondêre skole wat staatstoelae ontvang het, deur inspekteurs gedoen. Die herhaling van hierdie tipe inspeksie was nie volhoubaar nie, met die gevolg dat 'n verkorte weergawe van die volle inspeksie ingestel is en waar sekere aspekte volgens Haar Majesteit aandag moes geniet, aldus Wilcox en Gray (1996:26). Dit het tot gevolg gehad dat volle inspeksies gedurende die Eerste

Wêreldoorlog (1914-1918) beëindig is. Daarna sou volle inspeksies slegs elke tien jaar, in plaas van elke vyf jaar plaasvind. Teen die laat 1950's is hierdie siklusse volle inspeksies heeltemal afgeskaf.

Wilcox en Gray (1996:26) het aan 'n parlementêre verkiesingskomitee 'n aanbeveling gedoen – dat volle inspeksies heeltemal afgeskaf moes word. Behalwe in buitengewone gevalle en waar die Inspektoraat van plaaslike owerhede groter insae aangaande inspeksies moes hê. Davis, Downe en Martin (2001:6) is van mening dat plaaslike owerhede selfregerende strukture is wat verantwoordelik is vir dienste, onder beperkte toesig. Teen die laat 1960's het die finansiële krisis en verantwoordbaarheid rakende onderwys in Engeland die weggebaan vir Haar Majesteit se Inspektoraat (HMI's) om haar nasionale rol in onderwys met betrekking tot inspeksies te hervestig, aldus Wilcox en Gray (1996:26). Dit sou meebring dat inspeksies deur inspekteurs oftewel vakadviseurs, voortaan in die vorm van informele kortbesoeke aan skole gedoen is. Volgens Marshall (2008:70) is daar teen die vroeë 1970's minder plaaslike inspeksies uitgevoer en is daar meer op inspeksies op nasionale vlak gefokus.

Hierdie skoolinspeksie-besoeke was oor die algemeen kort, gefokusde inspeksies wat ontwerp is om op nasionale vlak 'n sekere beeld te bekom oor sekere aspekte in vakke. Tot 'n groot mate het skoolinspeksies bestaan uit 'n eendagbesoek deur 'n inspekteur. Hierdie besoeke is opgevolg deur 'n bespreking met die hoofonderwyser of skoolhoof oor sekere kwessies of ontwikkelingsbehoefte wat geïdentifiseer is. 'n Verslag oor die besoek sou dan geskryf word en vir rekorddoeleinde in die inspekteurslêer geplaas word. Indien daar geen spesifieke besprekingspunte of ontwikkelingsbehoefte oor kwessies was nie, is die inligting nie verder gedissemineer nie. Die vreemde situasie het ontstaan dat die skool self nie 'n amptelike of geskrewe verslag oor die skoolbesoek vanaf 'n inspekteur ontvang nie (Marshall, 2008:71).

Gedurende die vroeë 1980's het debatvoering aangaande die verantwoordbaarheid van sekere kwessies in skole hewig toegeneem. In 1883 het die hoofinspekteur besluit om inspeksieverslae van skole in 'n jaarlikse verslag te publiseer. Hierdie verslagdoening het die profiel en status van Haar Majesteit se Inspektoraat baie verhoog (Shaw, *et al.*,

2003:63). Dit sou meebring dat skole se metodes en aktiwiteite in die publieke arena onder die vergrootglas geplaas sou word.

Verder sou dit meebring dat aandag geskenk moes word aan die funksie van Haar Majesteit se Inspektoraat sowel as dié van plaaslike inspektorate ten opsigte van ondersteuning aan skole. Hulle funksies sou voortaan behels: die monitering van assesseringsstandaarde; die voorsiening van ondersteuning aan onderwysers met betrekking tot leerders se opleiding; kurrikulumontwikkeling en direkte advies aan individuele instansies, aldus Wilcox en Gray (1996:27).

Dit het tot gevolg gehad dat die aard van inspeksiedienste radikaal sou verander na die goedkeuring van die Onderwyswette van 1986 en 1988. Meer vryheid is aan skole toegestaan om hul eie aktiwiteite te bestuur, maar hulle was verplig om die Nasionale Kurrikulum te onderrig. Teen die einde van 1990's sou die rol van inspekteurs heeltemal verander. Van hierdie verandering sou insluit: korter intensiewe inspeksies vir skole tesame met ge-evalueerde bewyse as die begin van 'n nuwe era van inspeksie vir die toekoms. Dit was daarop gemik om die funksionaliteit van die inspektoraat te verbeter (Macbeath, 2006:6). Met die bekendstelling van die Nasionale Kurrikulum, asook die Skolewet vir Onderwys van 1992 het inspeksies heeltemal 'n omvattende verandering in Engeland en Wallis ondergaan.

Dit sou later tot die stigting van 'n nie-ministeriële regering agentskap, die Kantoor vir Standaarde in Onderwys oftewel (*The Office for Standards in Education*) oftewel OFSTED, lei, wie se slagspreuk was *improvement through inspection* (Marshall, 2008:72). Hierdie agentskap sal vervolgens bespreek word.

2.4.3 Die Kantoor vir Standaarde in Onderwys (OFSTED) se benadering tot skoolinspeksie

Maw (1998:145) beskou die bekendstelling van 'n nuwe inspeksiesisteem deur die instel van Die Kantoor vir Standaarde in Onderwys, (voortaan OFSTED) as een van die mees belangrike strategieë waarop verantwoordbare verhoudings in skole self, tussen skole onderling en buite instansies verander kan word. Die aanvaarde model van inspeksie was

die mees omvattende model tot op daardie stadium, en het letterlik elke aspek en faset van skoolaktiwiteite gedek. Wilcox en Gray (1996:1) rapporteer dat inspeksies uitgevoer is deur onafhanklike inspeksiespanne, wat deur 'n Geregistreerde Inspekteur (Rgl) gelei is. Elke span moes ten minste een lekepersoon identifiseer wat geen professionele betrokkenheid by die voorsiening of bestuur van onderwys gehad het nie. Onder die nuwe regulasies mag alle skole, insluitende spesiale skole, slegs elke vier jaar geïnspekteer word, aldus Marshall (2008:72).

In Mei 2010 het 'n nuwe koalisieregering aan bewind gekom met die konserwatiewe Micheal Gove as Sekrataris van Onderwys vir die staat. Hy was verbind tot 'n nuwe, meer eenvoudige, maar meer uitdagende inspeksie bedeling. In April 2011 het die *House of Commons Education Committee* 'n beroep gedoen vir 'n meer fundamentele hervorming van OFSTED. Die aanbeveling is gemaak dat die organisasie te groot was en dat dit in twee nuwe inspektorate verdeel moes word naamlik: een vir onderwys en opvoeding en die ander vir kindersorg. Die Britse regering het egter geweier om OFSTED te verdeel, aldus Elliot (2012:1).

Daar is in Januarie 2012 'n nuwe raamwerk vir inspeksie gepubliseer. Die aantal sleutelprestasieareas waarvoor inspekteurs verslag moes doen, is verminder na die volgende vier naamlik: (1) leerderprestasie; (2) kwaliteit-onderrig; (3) gedrag en veiligheid van leerders asook (4) leierskap en bestuur. Hierdie veranderinge is deur baie skoolhoofde verwelkom. Verdere veranderinge wat in September 2012 aangebring is, het beteken dat skole nie meer as uitstaande geklassifiseer kon word indien die onderrig en leer in hierdie skole ook nie uitstaande was nie (Elliot, 2012:3).

Volgens Roberts en Abreu (2017:3) is daar in September 2015 'n nuwe gemeenskaplike inspeksieraamwerk voorgestel om staatsbevonde skole, sommige onafhanklike skole, sowel as verdere onderwys in Engeland te ondersteun. Volgens die nuwe gemeenskaplike raamwerk vir inspeksies het skole wat gedurende hul laaste inspeksie goeie graderings behaal het, vir ongeveer drie jaar ná hul laaste inspeksie 'n kort eendaginspeksie eerder as 'n volle inspeksie ontvang.

In Maart 2017 het OFSTED die uitslae van 'n loodsprojek oor kort inspeksies gepubliseer wat daarop gemik was om hul betroubaarheid te assesser. Die uiteinde was dat twee inspekteurs 'n kort eendaginspeksie gelyktydig by 'n skool uitvoer sou uitvoer. Die menings van die inspeksie deur die twee inspekteurs sou dan vergelyk word om te sien of daar ooreenstemmigheid is ten opsigte van hul bevindinge na afloop van die besoeke.

2.4.4 Samevatting

Uit voorafgaande is dit duidelik dat die inspeksiestelsel in Engeland oor die dekades baie veranderinge ondergaan het soos wat regerings en behoeftes verander het. Geen van hierdie stelsels is egter kritiekloos aanvaar nie, want die kern was dat skole, en veral dus skoolhoofde en onderwysers, effektiewe ondersteuning verlang het wat hul skole en die onderrigleer sou verbeter en dat hulle nie deur 'n sisteem geïnspekteer wou word wat foute moes soek nie. Die doel moes wees om gehalte en effektiwiteit te verbeter. Dit wil ook voorkom asof die inspeksiestelsel aanvanklik 'n bo-na-onder-sisteem was waar wedersydse kommunikasie nie altyd effektief was nie en waar misverstande en weerstand dus moontlik sou voorkom. Die sterk rol van die regering in die versekering van relevante en gehalteonderwys, blyk ook duidelik.

Skoolinspeksie in Engeland word deur die sentrale liggaam OFSTED (*Office for Standards of Education*) uitgevoer wat verantwoordelik is vir alle inspeksieprosesse. Dit is 'n nasionale ligaam wat onafhanklike inspeksies uitvoer in skole met publike rapportering aan ouers. Die inspektoraat fokus daarop om skole verantwoordbaarder te maak vir hulle prestasies en daarom word daar groot klem gelê op eksterne eksamenuitslae om skole se effektiwiteit te beoordeel (Van Bruggen, 2010:20). Die kriteria wat gebruik word vir inspeksie om skole te beoordeel is beide objektief en subjektief.

Die kriteria is objektief in dié sin dat skole beoordeel word op eksterne eksamenuitslae en subjektief in dié sin dat skole beoordeel word deur die inspekteur se beskouing van kwaliteitonderrig tydens inspeksie (Burgess & Allen, 2012:4). By laasgenoemde is menslike faktor dus ter sprake. Skole word geïnspekteer op grond van 'n vyfjaarsiklus.

Die skole wat as onbevredigend beoordeel word, word meer gereeld besoek sonder dat hulle vooraf kennisgewing van die besoek ontvang.

In die volgende gedeelte van die literatuurstudie sal die supervisiemodel in die Amerikaanse skoolstelsel bespreek word.

2.5 DIE SKOOLINSPEKSIESTELSE IN DIE VERENIGDE STATE VAN AMERIKA

2.5.1 Inleiding

Die Verenigde State van Amerika (voortaan VSA) het 'n ryke geskiedenis van skoolinspeksie. Inspeksie verskil egter van die Britse onderwysstelsel waar inspeksie deur inspekteurs uitgevoer word. Die Amerikaanse skoolstelsel volgens Raath (2012:14) verwys na hierdie beamptes as superintendente.

Die posisie van die superintendent het tot stand gekom nadat 'n vorige poging om die skoolstelsel te administreer, misluk het (Blumberg & Blumberg, 1985:13). Skole in stede en in plattelandse dorpe is deur sogenaamde “lekekomitees” bestuur en hulle sou ook verantwoordelikheid aanvaar vir die dag tot dag bestuur van skole (Callahan, 1996:14). “Leke” van die publiek het belangrike besluite oor die skoolbestuur geneem. Volgens Blumberg en Blumberg (1985:14) het hierdie “lekekomitees” dikwels leerders geëksamineer, en selfs handboeke en metodes van onderrig wat onderwysers moes toepas, geselekteer. Verder het hulle ook onderwysers geselekteer en gesertifiseer en besluit hoe skole bestuur moes word.

Die effek van 'n snelgroeiende Amerikaanse bevolking tesame met die VSA se verbintenis om universele gratis openbare onderwys moontlik te maak, het 'n kritieke situasie in skole in 1990's tot gevolg gehad (Callahan, 1996:31). Gedurende hierdie tydperk was daar in die Amerikaanse onderwysstelsel 'n tekort aan voldoende skoolfasiliteite en gekwalifiseerde onderwysers op plattelandse gebiede. Dit was in kontras met die groot aantal leerders in skole in die stede wat opvoeding moes ontvang. Daar was ook bewyse van 'n tekort aan finansiële ondersteuning, dit opsigself het 'n sombere prentjie oor die stand van onderwys in Amerikaanse skole geskep. Hierdie kontekstuele faktore sou “lekekomitees” verhoed om hul pligte effektief te kon uitvoer. Die

behoefte aan ondersteuning het dus gelei tot die aanstelling van superintendente in die onderwys in Amerikaanse skole gelei (Callahan, 1996:47).

Alhoewel die term skoolsuperintendent geassosieer word met plaaslike distrikte in die VSA, kan daar onderskei word tussen drie gesagsposisies van die superintendent. Hierdie gesagsposisie is naamlik: dié van staat-superintendent wat dien op skoolrade, die distriks-superintendent wat jurisdiksie het oor publieke onderwys en die skool-superintendent wat beheer uitoefen oor die dag tot dag werksaamhede van skole in 'n skooldistrik (*Institute for Education Leadership*, 2001:5). Hoewel afsonderlike funksionariese, was dit noodsaaklik dat daar nou onderlinge samewerking en skakeling sou wees in belang van die bevordering van gehalte-onderwys.

Vervolgens word daar na die werksaamhede van die skool-superintendent in die Amerikaanse skoolstelsel gekyk asook ondersteuning wat distriks-superintendente aan skole in die distrikte gebied word.

2.5.2 Die Skool Superintendent in die VSA

Die skool-superintendent aldus Lunenburg en Ornstein (2000:284) se funksies word geassosieer met plaaslike distrikte, wat 'n redelike klein geografiese area insluit en waar hulle beheer het oor skole in 'n sekere gemeenskap. Hierdie praktyk is soortgelyk aan dié van Suid-Afrika waar die verskillende provinsies in skooldistrikte verdeel is en waar die kurrikulumadviseur in die distrik 'n soortgelyke rol vervul as die skool-superintendent ten opsigte van ondersteuning van die kurrikulum aan skole. Tussen 1830 en 1850 was inspeksie daarop gemik om skole deur burokratiese praktyke te bestuur. Die rede hiervoor was aanvanklik om kwaliteit opvoeding te bekom en om onbekwaamheid en onbevoegdheid onder die onderwysgemeenskap uit te skakel (Pawlas & Oliva, 2008:5).

Lunenburg en Ornstein (2000:305) huldig die mening dat die magte van die superintendent wyd verspreid is en dat die pligte uitgebreid en veelvuldig is. Hy of sy is dikwels beskou as die bestuurder van die hele distrik en was gemoeid met skool begrotings, beplanning, kurrikulum en instruksionele programme, asook die behoeftes ten opsigte van skoolgeboue en onderhoud van skole. Hulle moes ook aanbevelings ten

op sigte van aanstellings, bevorderings en ontslag van personeel maak. Bydraend tot die superintendent se verantwoordelikheid was die dag tot dag werksaamhede van alle skole in die betrokke distrik. Voorts moes die superintendent optree as 'n gesaghebbende publieke spreker vir skole (Institute for Education Leadership, 2001:5) (IEL). Volgens Lunenberg en Ornstein (2000:306) was die primêre taak van die skool-superintendent om die skoolraad, waarop die staat-superintendent dien, te adviseer en om hulle te help om enige probleme op te los.

Voorts beskou Lunenberg en Ornstein (2000:305) die skool-superintendent as die hoof uitvoerende beampte van die skoolsisteem en die skoolraad die wetgewende beleidmakende liggaam. Gedurende die eerste helfte van die 20ste eeu was die bestuursrol van die distrikbestuur gedefinieer deur: bindende ooreenkomste, begrotings, oor busse en geboue. Teen die 1970's, het die prioriteite verander na: ras, hulpbronne, verhoudings en reëls. In die 1980's het prioriteite weereens verander toe die skoolhervormingsbeweging stoomkrag verkry het (IEL 2001:1). Dit was eers gedurende die laat 1980's (1985 tot vandag) dat die superintendent meer aandag geskenk het aan supervisie en skoolbesoeke, asook die implementering van menslike verhoudingsstrategieë om onderwysers te help om probleme in die klaskamer aan te spreek. Dinamiese aksies soos dienssamenwerking en demokrasie is geïmplementeer om supervisie te verbeter met betrekking tot die groei van leerders, die onderwysers, die toesighouer en die ouer (Pawlas & Oliva, 2008:10).

Volgens die (Institute for Education Leadership, 2001:1) moes distriksleiers, in mede-werking met skool-superintendente, betrokke raak by verskillende aktiwiteite naamlik: die bevordering van akademiese standaarde, vestiging van verantwoordbaarheid, bevordering van samewerking, effektiewe kommunikasie met skole en distrikte, konneksie, voorspraak vir kinders en bou van die gemeenskap. Die onbeskermende posisie van die superintendent was vol teenstrydighede en was gedurigdeur geargumenteer.

Usdan, Mcloud, Podmotsho en Cuban (2001:26) huldig die mening dat distriks- en skoolleiers funksioneer in 'n omgewing wat in konflik was met verskillende opinies soos:

staatswette en regulasies, federale mandate, gedensentraliseerde skoolbestuur, groter aanvraag na verantwoordbaarheid, veranderde demografie, skoolkeusebeweging, behoeftes van die gemeenskap, beperkte hulpbronne, politieke- en wetlike uitdagings, tekort aan gekwalifiseerde onderwysers en prinsipale en algemene tekort aan respek vir die onderwysprofessie.

Gegewe hierdie omstandighede was dit hierdie behoefte aan distriksleiers wat gelei het tot mede-werking met skool-superintendente om die skoolsisteem na hoër vlakke te ontwikkel Institute for Education Leadership (2001:26). Raath (2012:16) huldig die mening dat die verantwoordelikheid wat na die distrikskantore gedelegeer is, implikasies gehad het vir die rol wat die superintendent behoort te speel. Dit wil voorkom asof die ondersteuningsrol van die superintendent op die agtergrond geplaas word en dat ander aktiwiteite met betrekking tot verantwoordbaarheid op die voorgrond geplaas is. Dit is daarom belangrik dat die skoolraadslede superintendente moet aanstel met die nodige vaardighede wat hierdie leiersrol ten opsigte van verantwoordelikhede kan vervul. Hulle moet die doelwitte van die distrik met betrekking tot prestasie ondersteun om suksesvolle leierskap op skoolvlak te verseker.

Die Departement van Onderwys in die VSA het in 2008 'n loodsprojek ten opsigte daarvan om verantwoordbaarheid, oftewel eienaarskap, te neem, van stapel gestuur om prestasie te verbeter. Die loodsprojek het bekend gestaan as die *No Child Left Behind*-beleid (NCLB). Dit is bekend gestel as 'n instrument wat verantwoordbaarheid in skole moes ondersoek (Charles, Berstein, Demsing & Hudson, 2012:2). Die NCLB wet vereis dat die Departement van Onderwys jaarliks moet bepaal watter skole vordering toon in en Wiskunde en Lees.

Die skole wat geen vordering getoon het nie, is geïdentifiseer as skole wat verbetering benodig en is onderwerp aan intervensies. Die distrikte moes ook 'n plan ontwikkel en implementeer om die bestuur van die onderpresterende skole te herstruktureer. Die NCLB in die VSA is gebruik as 'n inspeksie- en verantwoordbaarheidsinstrument. (Charles, *et al.*, 2012:6).

Daar is van alle skole in die VSA verwag om hulle eie selfevaluering te doen in lyn met die inspeksieraamwerk (Ryan, Ghanga & Ahn, 2013:4). Selfevaluering het dit ten doel om die kwaliteit van onderrigleer, sowel as die identifisering van prioriteite en behoeftes waar ontwikkeling benodig word. Die inspeksie span sou dan assessee of hulle met die selfevaluering ooreenstem, al dan nie. Die aanbevelings en terugvoering van die inspeksiespan aan die personeel was daarop gemik om die personeel dan te aktiveer om op te tree en aksie te neem ten opsigte van die areas waar ontwikkeling benodig word. (Ryan, *et al.*, 2013:5). Die siklus vir skoolinspeksie in die VSA geskied elke drie tot vyf jaar. Nadat inspeksie plaasgevind het, ontvang die skool 'n kwaliteitsvaluasie en 'n mondelinge gekrewe verslag. Skole wat laag presteer ontvang meer gereelde inspeksies om hulle vordering te monitor.

Volgens Ryan, *et al.* (2013:6) doen inspekteurs leswaarneming en maak seker of dit uitdagend genoeg is vir alle leerders en of onderwysers die regte onderrigmetodes gebruik. Verder bespreek inspekteurs leerders se prestasie met ouers, leerders en onderwysers. Hulle gee dan terugvoering aan onderwysers vir verdere ontwikkeling en word inspeksieverslae beskikbaar gestel aan alle rolspelers (Ryan, *et al.*, 2013:6). Bogenoemde met betrekking tot inspeksie is nie van toepassing op alle state in die VSA nie omdat die onderskeie state verskillende inspeksieraamwerke het.

2.5.3 Samevatting

Die voorafgaande gedeelte van die literatuur gee 'n kort beskrywing van die geskiedenis ten opsigte van van supervisie en evaluering in die VSA. Skoolinspeksie in die VSA fokus op die prestasie van leerders met die teikens van die staat om jaarlikse verbetering te toon ten opsigte van die nasionale toetse. Daar word gerapporteer oor die toetsuitslae van elke skool. In die VSA speel die sentrale staat 'n belangrike rol in die ondersteuning van leerders. Die gestandaardiseerde prestasietoetse word gereeld toegepas om leerders te assessee.

2.6 VERGELYKING VAN SKOOLINSPEKSIEPRAKTYKE IN SUID-AFRIKA, ENGELAND EN DIE VERENIGDE STATE VAN AMERIKA (VSA)

Die onderstaande Tabel 2.2 illustreer die skoolinspeksiepraktyke in Engeland, die VSA en Suid-Afrika. In die eerste kolom word bepaalde inspeksieraamwerke aangedui. Die fokus op beleidsraamwerk, die rol van die verskillende rolspelers en ooreenkomste en verskille binne skoolinspeksie raamwerk.

Tabel 2.2 vergelyking van inspeksiepraktyke in Engeland, die VSA en Suid-Afrika

Elemente van skoolinspeksie raamwerk	Suid-Afrika	Engeland	VSA
1. Professionele liggaam wat inspeksies uitvoer	<ul style="list-style-type: none"> Inspeksies word uitgevoer op nasionale, provinsiale en distriksvlak. 	<ul style="list-style-type: none"> Office for Standards in Education (OFSTED) 	<ul style="list-style-type: none"> <i>No Child Left Behind</i>-wetgewing
2. Fokus van inspeksie	<ul style="list-style-type: none"> Leerderprestasie en skoolverbetering 	<ul style="list-style-type: none"> Verantwoordbaarheid ten opsigte van leerderprestasie 	<ul style="list-style-type: none"> Gestandaardiseerde toetse – fokus op leerderprestasie in Wiskunde en Tale
3. Inspeksie verslae	<ul style="list-style-type: none"> Skole kry geskrewe harde kopieë van WSE verslae 	<ul style="list-style-type: none"> Inspeksie verslae word gepubliseer 	<ul style="list-style-type: none"> Inspeksie verslae word gepubliseer
4. Rapportering	<ul style="list-style-type: none"> Skole kry geskrewe verslae 	<ul style="list-style-type: none"> Publieke rapportering aan ouers en parlement 	<ul style="list-style-type: none"> Rapoortering aan ouers en onderwysets
5. Tyd raamwerk vir inspeksie	<ul style="list-style-type: none"> Elke vyf jaar 	<ul style="list-style-type: none"> Elke vyf jaar 	<ul style="list-style-type: none"> Elke drie tot vyfjaar

(Eie skepping)

Uit Tabel 2.2 kan afgelei word dat in al drie lande daar een of ander professionele liggaam is wat oorhoofs inspeksie en supervisie reguleer. Die fokus is ook in al drie lande om gehalteversekering te monitor en te verseker. In al drie lande word inspeksieverslae aan ouers en aan die publiek bekend gemaak.

2.7. SAMEVATTING EN SLOT

In hierdie hoofstuk is gepoog om 'n literatuuroorsig van relevant literatuur ten opsigte kurrikulumleierskap en -bestuur te beskryf ten einde 'n teoretiese basis te verskaf. Hierdie die teoretiese aspekte van kurrikulumleierskap, -bestuur en -implementering kan daartoe bydra dat lig gewerp word op die beter verstaan van moontlike rolle en funksies van die distrikskurrikulumadviseur. Hierdie teorie is aangevul met 'n literatuuroorsig oor die inspeksiestelsel tydens beide die apartheids-era (pre-1994), sowel as die post-1994 era ten einde 'n historiese oorsig van die betrokke stelsel in Suid-Afrika te bekom. Hierdie beskrywing is van waarde aangesien dit help om die huidige stelsel beter te kan kontekstualiseer. Die fokus het van 'n inspeksiestelsel in die pre-1994 tydperk na 'n meer ondersteunende rol in die post-1994 era verskuif. 'n Bespreking van die geskiedenis van supervisie en skoolinspeksie in drie gekose lande ter roltoeligting van die kurrikulumadviseur en hoe hierdie funksionaries se rol en funksies oor die jare heen verander het, het bygedra om ook internasionale perspektiewe op die kwessie van inspeksie en kurrikulumondersteuning te bekom.

In die volgende hoofstuk word daar volgens enkele toepaslike teoretiese aspekte van kurrikulumontwikkeling toegelig, aangevul met die posisionering van die kurrikulum binne die konteks van hierdie betrokke kurrikulumprosesse.

HOOFSTUK 3

ENKELE TOEPASLIKE TEORETIESE ASPEKTE VAN KURRIKULUMONTWIKKELING, KURRIKULUMLEIERSKAP EN -BESTUUR VAN DIE KURRIKULUMADSVISEUR

3.1 INLEIDING

Soos vermeld in Hoofstuk 2, word in hierdie hoofstuk van die studie gefokus word op die funksionaris van die kurrikulumadviseur binne die konteks van kurrikulumbestuur, leierskap en koördinerings. Omdat die teoretiese aspekte van kurrikulumleierskap, -bestuur en -implementering moontlik lig kan werp op die rol en funksie van die distrikskurrikulumadviseur, word hierdie aspekte ook toegelig.

3.2 KURRIKULUMONTWIKKELING AS 'N PROSES

3.2.1 Wat beteken kurrikulumontwikkeling

Om die rolle van die kurrikulumadviseur as funksionaris beter te verstaan, is dit nodig om kortliks aan te dui wat die proses van kurrikulumontwikkeling behels, aangesien hulle in hoofsaak met kurrikulumverwante kwessie sal werk. Die doel is om slegs toepaslike aspekte uit te lig en nie 'n omvattende omskrywing te gee nie, aangesien dit reeds volledig elders toegelig word (Taba, 1962; Mostert, 1986; Schubert, 1986; Reddy, 2000; Oliva, 2005; Pinar, 2004; Carl, 1986, 2012).

Die term of konsep *kurrikulumontwikkeling* volgens Carl (2012:40), leen homself tot 'n verskeidenheid interpretasies en kan moeilik in een beskrywing of proses gedefinieer word. Kurrikulumontwikkeling is 'n komplekse en dinamiese proses wat hom leen tot 'n verskeidenheid interpretasies en perspektiewe. 'n Kurrikulum word normaalweg op verskillende vlakke, naamlik regerings- of departementele vlak deur kurrikulumontwerpers ontwerp. Die proses word nie noodwendig beskou as 'n streng rigiede proses waarvan daar nie afgewyk mag word nie, omdat praktisyns hulle eie interpretasie gebruik om betekenis aan die proses te gee (Carl, 2012:40).

Kurrikulumontwikkeling kan gedefinieer word as 'n omvattende, stelselmatige proses om idees oor gewenste doelstellings en inhoud vir leer, in dokumente of materiale te omskep. Wat dan onderrigpraktyke, leeraktiwiteite en ervarings stimuleer wat lei na die beoogde uitkomst. Kurrikulumontwikkeling het dus sowel 'n produk as 'n proses dimensie (Priestley & Biesta, 2013:187-188).

Volgens Ornstein en Hunkins (2009:222) dui kurrikulumontwikkeling sekere stappe aan. Eers word kurrikulumspanne gevestig, waarna doestellings en doelwitte opgestel word. Hierdie doelstellings word gerig deur as wat noodsaaklik of relevant vir 'n suksesvolle lewe gereken word. Daarna word inhoud geselekteer aan die hand van kriteria soos belangrikheid, geldigheid, interessantheid, nuttigheid, leerbaarheid en uitvoerbaarheid. Dan volg die seleksie van kurrikulumervarings en -opvoedkundige leer omgewings, en uiteindelik die finale sintese.

Mostert (1986b:8-9 soos in Carl, 2012:40-41) se menings van kurrikulumontwikkeling word hoofsaaklik gesien as 'n kompromie van internasionale- en nasionale aanvaarde opinies. Die outeur identifiseer ses belangrike fases om aan te dui hoe die kurrikulumontwikkelingsproses van een fase moontlik na 'n ander fase verander en ontwikkel. Die fases met hul ooreenstemmende aksies (Tabel 3.1) kan as volg geïllustreer word.

Tabel 3.1: Mostert se voorstelling van kurrikulumontwikkelingfase:

	FASES	AKSIES
1.	Inisiëring	<ul style="list-style-type: none"> • Loods 'n inleidende ondersoek
2	Beplanning	<ul style="list-style-type: none"> • Situasië-analise • Formulering van doelwitte • Opstel van kriteria vir seleksie • Klassifikasie van inhoud • Beplanning van eksperimentele ontwerp
3.	Ontwikkeling	<ul style="list-style-type: none"> • Seleksie en klassifikasie van leerinhoud en verfyning van doelwitte.

		<ul style="list-style-type: none"> • Voorsien didaktiese riglyne • Ontwikkeling van onderrigmateriaal • Ontwikkeling van evalueringsmeganismes
4.	Toetsing	<ul style="list-style-type: none"> • Voorlegging aan kundiges vir evaluering • Gereedmaking van onderwysers vir instruksionele taak • Instruksie • Formatiewe evaluering • Hersiening
5.	Implementering	<ul style="list-style-type: none"> • Beplanning van leerinhoude • Disseminasie • Oriëntering van onderwysers • Instruksie/ opdrag
6.	Summatiewe evaluering	<ul style="list-style-type: none"> • Finale evaluering

Aangepas uit Carl (2012:42)

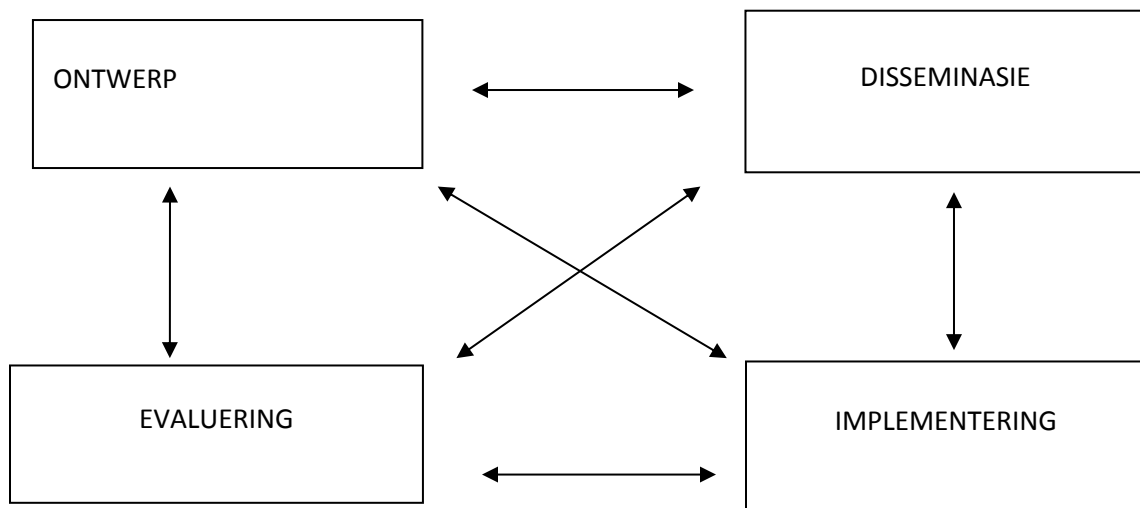
Die eindoel of uitkoms van enige kurrikulum is om deur middel van 'n meer doeltreffende en sinvolle kurrikulum bepaalde behoeftes aan te spreek met die oog op meer doeltreffende onderwys. Daar word ook na die optimalisering van die onderrigleerproses en optimale ontwikkeling van die leerder se potensiaal gestreef. Omdat kurrikulumontwerp op verskillende vlakke (mikro-, meso-, en makrovlak) kan plaasvind, is dit belangrik dat die leerder se ontwikkelingsvlak in al die fases in ag geneem behoort te word. Net soos kurrikulumontwerp op verskillende vlakke plaasvind, kan kurrikulumontwikkeling ook op verskillende vlakke plaasvind, byvoorbeeld die breë gemeenskap se wêreld- en lewensbeskouing wat as uitgangspunte vir opvoedingsbeskouing dien. Die volgende vlak is regeringswetgewing wat voorsiening maak vir die implementering van die opvoedingsbeskouing.

Daarna volg die vlakke van skoolfase- en skooltipebeplanning, leerprogramontwikkeling, die skoolkurrikulum, die volledige vakkurrikulum en dan die klaskamer- en mikrokurrikulum (sien Carl, 1986 en 2012). Van den Akker (2003:2) stem saam oor die makrovlak, maar vir hom is die mesovlak die skool en die mikrovlak die klaskamer.

Carl (2012:41) is van mening dat kurrikulumontwikkeling dus as 'n breë oorkoepelende proses beskou word wat uit die volgende vier fases bestaan, naamlik: kurrikulumontwerp, kurrikulumdisseminasie, kurrikulumimplementering en kurrikulumevaluering.

Die onderstaande model van Carl (2012) ter konseptualisering van die moontlike fases van kurrikulumontwikkeling (Figuur 3.1) illustreer die vervlegtheid en interafhanklikheid van die vier fases.

Figuur 3.1: Fases van kurrikulumontwikkeling

Aangepas uit Carl (2012:42)

Carl (2002:54-55) gee 'n kort beskrywing van die verskillende fases [sien Carl, 1986:21-46 en 1988:23-27 vir 'n meer vollediger beskrywing]. Die volgende paragrawe gee 'n kort toeligting van wat onder die verskillende fases verstaan kan word.

Kurrikulumontwerp

Kurrikulumontwerp is 'n fase waartydens 'n nuwe kurrikulum geskep of 'n bestaande een verander en aangepas word nadat 'n volle herevalueringsproses gedoen is.

Aspekte soos buigsame beplanning en besluitneming is belangrike aspekte van hierdie proses (Carl, (2002:54-55).

Kurrikulumdisseminasie

Kurrikulumdisseminasie is daardie fase waartydens die gebruikers van die kurrikulum gereed gemaak word vir voorgenome implementering en waar informasie gedissemineer word. Dit word gedoen deur die verspreiding of publikasie van informasie, idees en konsepte en deur middel van indiensopleiding om die gebruikers op hoogte te bring van die betrokke kurrikulum (Carl, 2002:54-55).

Kurrikulumimplementering

Kurrikulumimplementering is die fase waartydens die relevante kurrikulum in die praktyk geïmplementeer word. Effektiewe onderrigleiding is tydens hierdie fase van groot belang. Die kurrikulumadviseur moet begeleiding aan onderwysers verskaf om te verseker dat effektiewe kurrikulumiimplementering plaasvind (Carl,2002:54-55).

Kurrikulumevaluering

Kurrikulumevaluering is daardie fase waartydens nie net die sukses en effektiwiteit van die kurrikulum geëvalueer word nie, maar ook die effek daarvan op hierdie leerders. Dit is tydens hierdie fases dat die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier ruimte behoort te skep vir onderwysersdeelname (Carl,2002:54-55).

Die onderstaande Tabel (3.2) illustreer die verband met die kurrikulumadviseurs se funksies in die praktyk. Dit fokus op kurrikulumontwikkeling, die rol van die kurrikulumadviseur binne die verskillende aspekte van kurrikulumontwikkeling.

Tabel 3.2: Skakeling van fases met die kurrikulumadviseurs se funksies in die praktyk.

FASES VAN KURRIKULUMONTWIKKELING	DIE VERBAND MET DIE KURRIKULUMADVISEURS SE FUNKSIES
Kurrikulumontwerp	<ul style="list-style-type: none"> Die kurrikulumadviseur moet deel vorm van inisiatiewe om nuwe kurrikulummateriaal en beleide te ontwikkel.
Kurrikulumdisseminasie	<ul style="list-style-type: none"> Dit is die kurrikulumadviseur se verantwoordelikheid om all relevante onderrig-en leermateriaal deur middel van navorsing te verskaf ten einde prestasie in die vak te verbeter Die kurrikulumadviseur moet toesien dat beskikbaarstelling van nuwe materiaal en beleidsdokumente aan onderwysers
Kurrikulumimplementering	<ul style="list-style-type: none"> Die kurrikulumadviseur is verantwoordelik om die implementering van die kurrikulum in die betrokke vak te monitor en te ondersteun
Kurrikulumevalueering	<ul style="list-style-type: none"> Die kurrikulumadviseur moet onderwysers se name monitor en ook bepaal watter effek die implementering van die kurrikulum op die praktyk het

(Carl, 2012:49-50)

Swartz (2011:19) huldig die mening dat leierskap 'n belangrike rol binne die kurrikulumontwikkelingsproses speel. Sonder sterk leierskap kan doelwitte en waardes nie gestel word nie en kan planne en aktiwiteite rakende die kurrikulum nie geïmplementeer word nie. Die distrikskurrikulumadviseur as kurrikulumleier het ook dan binne hierdie proses van kurrikulumontwikkeling 'n baie belangrike rol te speel, naamlik: om onderwysers te motiveer en te ondersteun om die kurrikulum suksesvol te implementeer. Die kurrikulumadviseur behoort die leiding te neem in die selektering van leerervaringe wanneer daar oor inhoud en doelwitte vir implementering besluit word. Formulering van duidelike doelwitte vorm die basis vir kurrikulumontwikkeling.

Kurrikulumontwikkeling is dus 'n proses wat dit ten doel het om die onderrigleerproses te verbeter. Effektiewe kurrikulumontwikkeling verg sterk kurrikulumleierskap om personeel te bemagtig en te laat ontwikkel sodat kurrikulumverandering effektief geïmplementeer kan word om sodoende te kan tred hou met die uitdagings en behoeftes wat die samelewing stel. Gibbon (1981:57) beklemtoon die belangrike rol van kurrikulumontwikkeling om aan die eise te voldoen wat die samelewing aan die skool stel: "The whole dimension of curriculum development and innovation will make enormous demands on us in the immediate future." Om aan hierdie eise te voldoen behoort kurrikulumleiers en onderwysers die kurrikulum dinamies te ontwikkel.

Noudat daar kortliks na kurrikulumontwikkeling as breë proses gekyk is, sal die proses van kurrikulumimplementering onder oë geneem word.

3.2.2 Kurrikulumimplementering

Binne die konteks van hierdie studie is dit belangrik om die proses van kurrikulumimplementering breër toe te lig en te omskryf, aangesien die fokus van die studie op die beleving is van adviseurs van hul ondersteuningsfunksies aan onderwysers en skole tydens hierdie fase.

Carl (2012:134) definieer kurrikulumimplementering as die toepassingsfase van nie net slegs die kernsillabus nie, maar ook van die breër skoolkurrikulum, elke vakkurrikulum en elke leseenheid. Kurrikulumimplementering is dus vir hom nie beperk tot een konteks nie, maar is veelkantig. Gurro en Weber (2010:246) definieer weer kurrikulumimplementering as 'n voortdurende, onderhoudende en onvoorspelbare proses met beleidsaanpassings wat gerig is op onvoorspelbare uitkomst. Volgens die outeurs is kurrikulumimplementering 'n komplekse proses wat deeglike beplanning deur kurrikulumontwerpers verg.

Dit is duidelik uit die bogenoemde definisie dat kurrikulumimplementering as 'n komplekse proses beskou word, wat deeglike beplanning deur kurrikulumontwerpers verg. In baie gevalle word die belangrikheid van kurrikulumimplementering soms gering geskat en kry dit nie die aandag wat dit verdien nie (Toale, 2015:266). Patterson en Czajkowski

(2002:204) handhaaf die mening dat in die meeste gevalle kurrikulumverandering tot bloot die aanneem van die betrokke kurrikulum lei en dat daar nie altyd nodige beplanning gedoen word vir die implementering daarvan nie. Hulle is verder van mening dat kurrikulumimplementering nooit die klaskamer bereik nie, en dat dit geensins die dag-tot-dag werksaamhede van die onderwysers en leerders beïnvloed nie.

Die navorser verskil egter van hierdie beskouing aangesien hy uit praktykervaring dit beleef het dat dit nie altyd die geval is nie en dat sommige kurrikulumadviseurs wel tot 'n mate daarin slaag om onderwysers so ver te kry om die kurrikulum suksesvol te implementeer. Jacobs, Vakalisa en Gawe (2011:317) ondersteun die sienswyse deurdat hulle noem dat onderwysers ondersteuning nodig het om die kurrikulum te implementeer. Guro en Weber (2010:257) argumenteer dat wat onderwysers dink, die bepalende faktore tot veranderde uitkomst in kurrikulumimplementering is.

3.2.3 Die aard van kurrikulumimplementering

Bishop soos aangehaal in Ornstein en Hunkins (2013:217) huldig die mening dat kurrikulumimplementering dikwels herstrukturering en vervanging van bestaande kurrikula vereis. Dit vereis die aanpassing van die persoonlike gewoontes en gebruike van onderwyser, wyse van gedrag, fokus verkuiwing van een program na 'n ander, leer spasie en bestaande kurrikulum en skedules. Die gereedmaking van onderwysers om die kurrikulum te ontvang en te aanvaar hang grootliks af van die kwaliteit van die aanvanklik beplanning en die akkuraatheid waarmee kurrikulumontwikkeling uitgevoer is.

Navorsers is van mening dat die kurrikulumadviseur 'n leidende rol behoort te speel, veral in die veranderinge wat vereis word tydens die proses van kurrikulumimplementering. Ornstein en Hunkins (2013:218) is van mening dat kurrikulumimplementering die resultaat is van sorgvuldige beplanning wat gefokus is op drie belangrike faktore, naamlik mense, programme en prosesse.

Hulle huldig verder die mening dat om kurrikulumverandering te implementeer, dit belangrik is dat onderwysers mense sover behoort te kry om hul gewoontes en sieningswyse te verander. Baie skooldistrikte is onsuksesvol om hulle programme te

implementeer omdat hulle die menslike faktor ignoreer en slegs geld spandeer om die programme aan te pas. Scott (1994:187) noem verder dat distrikte wat nie oor die visie beskik om hul organisasie strukture aan te pas nie om die veranderinge in kurrikulumimplementering te ondersteun nie, dikwels ervaar dat veranderingsprosesse stadig plaasvind of met meer konflik gepaard gaan.

Carl (2009:172) beklemtoon dat dit belangrik is om daarop te let dat disseminasie en implementering deur meeste kurrikulumnavorers as sinoniem beskou word. Hy beskou hierdie twee fases egter as onderskeibare maar nie-skeibare fases omdat disseminasie eers moet plaasvind voordat effektiewe implementering moontlik is. Schubert (1986:42) is van mening dat kurrikulumimplementering as 'n sisteem van werkinge is wat die ontwerp-spesifikasie deur middel van een of ander kanaal aan die onderwyser in die klaskamer besorg.

Wiles en Bondi (1984:19) se omskrywing van kurrikulumimplementering beklemtoon hierdie fase as die aktivering van die kurrikulumontwerp by wyse van 'n bestuursisteem, wat die basiese plan vir verandering en vernuwing tot voltooiing sal dryf. Hattingh (1986:130) huldig die mening dat kurrikulumimplementering daarom dikwels 'n nuwe ervaring vir die gebruiker is en die kliënt wat deur alle rolspelers duidelik as iets anders en beter as vorige praktyke ervaar word. Dit behels 'n ware leerervaring vir beide gebruiker én kliënt om sodoende maksimale leerderprestasie te bewerkstellig.

Kurrikulumimplementering as fase van die kurrikulumontwikkelingsproses is dus die proses waartydens die relevante en hersiende of aangepaste kurrikulum in die praktyk geïmplementeer word. Effektiewe onderrigleiding deur die kurrikulumadviseur is van kardinale belang tydens hierdie implementeringsfase binne die proses van kurrikulumontwikkeling.

Die kurrikulumadviseur het 'n kernrol te speel in die gereedmaking en voorbereiding van onderwysers om kurrikulumaanpassings op klaskamervlak te implementeer. Die navorser is van mening dat met die huidige tendens van 'n voortdurende kurrikulumveranderingsmilieu, dit 'n uitdaging aan kurrikulumadviseurs stel om te verseker dat onderwysers hierdie kurrikulumveranderinge suksesvol implementeer.

3.2.4 Kurrikulumimplementering as 'n verandering

Die doel van kurrikulumontwikkeling, ongeag die vlak, is om 'n verskil te maak sodat leerders nie net hul eie nie, maar ook die skool en gemeenskap se mikpunte en doelwitte bereik. Implementering as deel van 'n belangrike proses in kurrikulumontwikkeling bring realistiese verandering teweeg. Eenvoudig gestel: 'n kurrikulumaktiwiteit is 'n veranderingsaktiwiteit (Ornstein & Hunkins, 2013:221). Verder huldig hulle die mening dat mense die proses van verandering moet kan verstaan. Indien hulle die konsep van verandering en die verskillende tipe veranderings kan verstaan dan is hulle instaat om die oorsprong van verandering te verstaan. Dit stel hulle ook verder instaat om te bepaal of die aanvraag na verandering opvoedkundige waarde het of slegs politieke gerieflikheid is.

Volgens Ornstein en Hunkins (2013:221) is daar geen ontkenning dat verandering op verskillende wyses kan geskied nie. Die twee mees vanselfsprekende maniere is stadige verandering en snelgroeiende verandering. Skole word tans meestal deur snelgroeiende verandering geaffekteer. Soos byvoorbeeld veranderinge in hoe leer geskied, verandering in demografie van die land en veranderinge in die diversiteit van groepe in gemeenskappe.

Kurrikulumimplementeerders wat nie die kompleksiteit van verandering verstaan nie, kan moontlik aksies inisiëer wat 'n wanklank binne skole of distrikte kan veroorsaak. In die laat 1960's het Warren Bennis drie tipes verandering geïdentifiseer wat steeds vandag relevant is.

Tipe veranderinge:

1. Beplande verandering:

Betrokkennes het almal ewe veel mag. Presiese prosedures word geïdentifiseer en gevolg vir aktiwiteit wat aandag moet geniet. Beplande verandering word beskou as die ideaal.

2. Verandering onder dwang:

Een groep bepaal die doelwitte. Behou beheer en ander partye word uitgesluit as dit kom by deelname.

3. Interaktiewe verandering:

Daar is 'n eweredige verspreiding van mag onder alle partye betrokke. Doelwitte word gesamentlik opgestel alhoewel slegs 'n paar prosedures versigtig ontwikkel word (Ornstein en Hunkins, 2013:222).

Uit bogenoemde kan moontlik afgelei word dat indien daar na die Suid-Afrikaanse onderwysopset gekyk word, verandering moontlik onder dwang geskied (hoewel dwang 'n baie sterk begrip is en dit moontlik verkeerde persepsie mag skep). Onderwysers is selde by die ontwerpfasie van verandering en vernuwing betrokke en word gewoonlik eers betrek wanneer dit tyd is om die veranderde kurrikulum te implementeer.

Kurrikulumimplementering is veel meer as die uitdeel van nuwe materiaal en studiekursusse. Vir implementering om suksesvol te kan wees, moet diegene betrokke die doelwit, die rol van persone in die sisteem speel en die tipe individue wat geaffekteer gaan word deur die interaksie met die kurrikulumverandering en vernuwing in ag neem. Die kurrikulumadviseur is verantwoordelik vir die skep van 'n vernuwingsklimaat om onderwysers te ondersteun om die uitdagings ten opsigte van implementering die hoof te kan bied. Vervolgens word daarom gekyk na die kurrikulumadviseur as fasiliteerder van verandering en vernuwing.

Teen die agtergrond van hierdie omskrywing van kurrikulumimplementering, is dit belangrik om die taak van die kurrikulumadviseur ten opsigte van ondersteuning en advies en te ondersoek. Vervolgens word die kurrikulumadviseur se funksies as fasiliteerder van verandering aan onderwysers binne die skool, toegelig.

3.3 DIE KURRIKULUMADVISEUR AS FASILITEERDER VAN KURRIKULUMVERANDERING EN -VERNUWING

3.3.1 Inleiding

Die distrikskurrikulumadviseur as kurrikulumleier behoort ook deeglik bewus te wees daarvan dat dit belangrik is om kurrikulumverandering en -vernuwing deurlopend te

bestuur en te fasiliteer. Ornstein en Hunkins (1988:70) wys daarop dat kurrikulumontwikkeling, wat inderwaarheid 'n veranderingsproses is, 'n groeiproses is waarby individue bertrokke is. Verder is Franken (1994:21) van mening dat vernuwing nie geïsoleerd op een gebied geskied nie, maar oorvloei na ander vlakke en sodoende dikwels verdere verandering stimuleer. Die eintlike verandering lê in menslike gedrag en daarin om die individu se houding te verander, wat uiteraard 'n langsame proses is.

Volgens Ornstein en Hunkins (soos aangehaal in Lizer, 2013:12) is die doelwit van kurrikulumontwikkeling, ongeag die vlak, om 'n verskil te maak en om leerders in staat te stel om die doelwitte van kurrikulum te bereik. Verandering by die onderwyser is fundamenteel 'n verandering van die persoon self. Senge (soos aangehaal in Carrow – Moffat, 1993:61) bevestig dit: “For in truth, we cannot change others but only ourselves.”

Die kurrikulumadviseur behoort te verseker dat alle onderwysers deel voel van die verandering. Verder huldig Jacobs, Vakalisa en Gawe (2004:314) die mening dat verandering dikwels emosies van wanhoop by opvoeders kan laat ontstaan, maar dit kan ook terselfdertyd hoop, groei en voortuitgang bewerkstellig indien die verandering positief ervaar word. Ondanks opleiding wat bedoel is om die opvoeders voor te berei ten opsigte van verandering in die kurrikulum, is daar altyd verwarring by onderwysers en vind hulle dit moeilik om die verandering in hul klaskamer te implementeer. Die kurrikulumadviseur as vernuwingsagent moet daarvan bewus wees, om verandering suksesvol te implementeer moet dit inskakel by onderwysers se waardes, houding en vaardighede aansluit en aanklank vind by hulle.

Vervolgens sal daar gekyk word na kurrikulumimplementering as verandering binne kurrikulumontwikkeling.

3.3.2 Die skep van 'n vernuwingsklimaat

Om die sukses van kurrikulumimplementering te bevorder, is dit noodsaaklik dat 'n positiewe klimaat en omgewing geskep word waarin verandering kan gedy en gewaarborg kan word. Die kurrikulumadviseur speel 'n leidende rol in die skep van so 'n vernuwingsklimaat. Die mate waarin hy/sy daarin slaag om 'n oop en vernuwingsklimaat

te bewerkstellig, asook 'n mate van ondersteuning wat hulle aan onderwysers bied, sal die vernuwingsklimaat bepaal wat daar in die skool heers. Kurrikulumadviseurs behoort te probeer om 'n gees van aanvaarding ten opsigte van verbetering van die implementering van die kurrikulum by onderwysers te kweek.

As vernuwingsagent en skepper van 'n vernuwingsklimaat behoort die kurrikulumadviseur as 'n geloofwaardige kurrikulumleier 'n positiewe houding te openbaar ten opsigte van verandering en vernuwing sodat onderwysers in 'n groot mate gemotiveer en oortuig kan word van die relevansie en noodsaaklikheid van die betrokke verandering en vernuwing. Mafora en Phorabatho (2013:118) is van mening dat die suksesvolle implementering van 'n nuwe kurrikulum grootliks afhang van die skoolklimaat waarin dit geïmplementeer moet word. Verder is hulle van mening dat so 'n klimaat gekenmerk behoort te word deur: doelgerigtheid, gefokusheid, gedesentraliseerde mag, goeie kommunikasie en die effektiewe gebruik van hulpbronne binne 'n skool.

Kurrikulumadviseurs behoort onderwysers te betrek by besluitnemingsprosesse en moet hulle voorsien van genoegsame relevante hulpbronne vir die onderrigleerproses. Dit opsigself kan help om die moraal van onderwysers te verhoog en te handhaaf en hulle sover te kry om hulself tot kurrikulumverandering en -vernuwing te verbind. Die kurrikulumadviseur het dus 'n verantwoordelikheid om die korrekte klimaat te skep waarin hierdie verandering en vernuwing kan plaasvind. Daarom moet hy/sy as kurrikulumleier bewus wees van die faktore wat 'n invloed op die skep van só 'n klimaat het. Enkele van hierdie faktore word vervolgens verder toegelig.

3.3.3 Faktore wat die vernuwingsklimaat beïnvloed

'n Positiewe houding en ingesteldheid van die personeel ten opsigte van verandering en vernuwing is baie belangrik in die skep van 'n vernuwingsklimaat. Die kurrikulumadviseur as vernuwingsagent en kurrikulumleier moet ook bewus wees van hierdie faktore ten einde dit effektief te kan benut in die skep van 'n vernuwingsklimaat. Soos reeds beklemtoon, die kurrikulumadviseur kan in 'n groot mate die vernuwingsklimaat in 'n skool bepaal. Litwin en Stringer (soos aangehaal in Wiles & Bondi, 1993:232) noem nege faktore wat 'n positiewe invloed op die klimaat van die skool kan hê:

- Struktuur: dit kan wissel van streng formeel tot informeel.
- Beloning: daar vind positiewe beloning eerder as straf en teregwyding plaas.
- Waagmoed: genoegsame geleentheid vir berekende kanse word gebied.
- Warmte: hartlike vriendelikheid en vriendskapsbande bestaan onder die personeel.
- Ondersteuning: personeellede kan staatmaak op die ondersteuning van die skoolhoof en hul kollegas.
- Standaard: die klem val op effektiwiteit.
- Identiteit: 'n sterk groepsgevoel met hoë moraal bestaan onder die personeel en hulle kan hulself identifiseer met die betrokke skoolkultuur.
- Verantwoordelikheid: die personeel word vertrou en daar word nie gedurigdeur gekontroleer om te sien of die werk gedoen word nie.
- Konflik: indien daar konflik ontstaan, word dit nie vermy nie, maar openlik en op 'n konstruktiewe wyse hanteer.

Uit bogenoemde is die verantwoordelikheid van die skoolhoof en die kurrikulumadviseur duidelik om 'n leidende rol in die skep van 'n vernuwingsklimaat te speel, waarbinne die personeel geborge voel en bereid is om met kurrikulumvernuwing te eksperimenteer en hulself daartoe te verbind. Die wyse waarop die skoolhoof leiding gee en sy besluitneming en sy betrokkenheid kan bydra tot die skep en handhawing 'n positiewe skoolklimaat. Die navorser is verder van mening dat die kurrikulumadviseur die geleentheid moet fasiliteer om vernuwingsklimaat en die suksesvolle verloop van die vernuwingsproses te bevorder.

Fullan (2007:129) sluit hierby aan deurdat hy noem dat onderwysverandering dikwels gebaseer is op wat onderwysers doen en dink (met ander woorde wat hulle beleef). Verder noem hy dat klaskamers en skole slegs effektief ontwikkel wanneer kwaliteit mense gewerk word om onderrig te gee. Fullan (2007:129) is verder van mening wanneer die werksplek georganiseer is en 'n positiewe vernuwingsklimaat bestaan, kan onderwysers meer energiek en toegewyd word. Beloning vir toewyding is ook essensieel binne so 'n klimaat. Hierdie twee aspekte is onafskeidbaar van mekaar in die skep van 'n vernuwingsklimaat.

3.3.4 Die verantwoordelikhede van die kurrikulumadviseur as vernuwingsagent

By Glatthorn, *et al.* (2006:258) bestaan daar min twyfel dat die sukses van die kurrikulumleier grootliks afhang van die bestaan van 'n gedeelde visie en 'n strategies-ontwikkelde plan vir die implementering van die betrokke veranderde kurrikulum. Die ontwikkeling van 'n visie vir verandering en die inbou daarvan binne 'n strategiese plan met die oog op die realisering daarvan, is waarskynlik die belangrikste elemente van hierdie proses. Die taak van die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier en vernuwingsagent is veeleisend, kompleks en bring baie verantwoordelikhede mee.

Omdat die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier ook die verantwoordelikheid het om verandering en vernuwing in die kurrikulum te bewerkstellig, vertolk hulle dus ook die rol van vernuwingsagente.

Domingo (2007:49) is verder van mening dat die skep van 'n vernuwingsklimaat nie net gaan oor die vernuwing in die kurrikulum nie, maar gaan ook om vernuwing van menslike verhoudinge binne die skool self en oor die fokus op ingestelheid van die individuele opvoeder. Die paradigmaskuif wat die individu sal moet ondergaan, speel 'n rol in sy/haar eie proses om sy/haar insigte, houdings en mening in verband met die betrokke kurrikulumverandering, te verander of aan te pas.

Die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier moet dus die nodige leiding aan onderwysers verskaf sodat hulle kan meewerk om 'n leeromgewing te help skep waarin vernuwing kan plaasvind en gedy. Fullan (2001:106) beveel die volgende strategieë aan in verband met die skep van 'n leeromgewing waarbinne vernuwing kan plaasvind.

- Herontwerp die werksplek sodat vernuwing en verbetering ingebou word in daaglikse aktiwiteite van onderwysers.
- Elke individu behoort verantwoordelikheid te aanvaar vir sy/haar eie bemagtiging om sodoende kundig te word in die vernuwingsproses en eienaarskap te kan neem.
- Onderwysers moet hulle as individue gesamentlik verbind om inisiatief te neem, om geleenthede te skep wat kan lei tot vernuwing.

- Vestig 'n kritiese massa van hoogs betrokke individuele opvoeders om toestande te skep waarbinne voortdurende vernuwing kan plaasvind.
- Die pad vorentoe is om die individu en die instansie te laat saamwerk om bemagtingsgeleenthede daar te stel sodat vernuwing kan plaasvind.

Uit bogenoemde is dit duidelik dat die kurrikulumadviseur sowel as die onderwysers moet help meewerk in die bou aan 'n leeromgewing binne die skool, waar onderwysers die noodsaaklikheid erken van leer wat nie eenmalig is nie, maar voortdurend plaasvind. Die kurrikulumadviseurs moet die onderwysers aanmoedig om probleme op te los en sukses na te streef, sodat stimulerende betekenisvolle interaksies kan plaasvind om 'n omgewing van lewenslange leer te help skep.

Die kurrikulumadviseur moet as vernuwingsagent onderwysers ingelig hou en gereeld inligting deur gee aan hulle. Evans (2001:34) is byvoorbeeld van mening om die nuutste opvoedkundige literatuur met onderwysers te deel, hulle nie net van nuwe kurrikuluminligting voorsien moet word nie, maar dat hulle ook deurlopend intellektueel gestimuleer moet word. Sodoende word gebou aan fondasie om vernuwing te ondersteun en duidelikheid te gee oor sekere aspekte sodat onderwysers presies weet waaroor die vernuwing handel. Die navorser huldig dus die mening dat vernuwing gedemonstreer en voorgelewe behoort te word. Indiensopleidingsessies is daarom belangrik om vernuwing te akkommodeer. Die kurrikulumadviseur as vernuwingsagent moet dus hulp verleen en ondersteuning verleen, tot diens wees, ondersteunend en beide die kurrikulum en verhoudinge in stand help hou. Gesonde interpersoonlike verhoudings kan bydra tot positiewe en optimale interaksie met onderwysers, aangesien dit kan bydra tot suksesvolle onderwysvernuwing.

Verandering, dus ook kurrikulumverandering, poog om deur disseminasie mense voor te berei en betrokke te kry ten einde die behoeftes van bepaalde groepe rolspelers en funksionariese aan te spreek. Sinvolle kurrikulumverandering is slegs moontlik indien daar aktiewe betrokkenheid is van die personeel asook dinamiese leierskap van beide die skoolhoof en die kurrikulumadviseur. Die skoolhoof as die kurrikulumleier behoort bewus te wees van sekere riglyne om kurrikulumverandering suksesvol te implementeer.

In hierdie verband is dit noodsaaklik dat daar erkenning van rolle is en dat professionele grense nie oorskrei word nie. Die kurrikulumadviseur sal dus in noue medewerking met die betrokke skoolhoofde moet funksioneer ten einde optimale kurrikulumimplementering waarbinne die doelstellings bereik word, te verseker.

Die rol- en leiersfunksie van die kurrikulumadviseur in onderrig en leer is van kernbelang om die onderwysers, skool en ouers betrokke te maak om hierdie uitdagings te aanvaar en te implementeer. Daarom het die kurrikulumadviseur sekere funksies om te verrig en sal hierdie funksies in 3.4 toegelig word.

3.3.5 Samevatting

Vir die distrikskurrikulumadviseur wat 'n effektiewe leier wil wees, is dit noodsaaklik om deeglik bewus te wees daarvan dat dit belangrik is om kurrikulumverandering en -vernuwing deurlopend te bestuur en te fasiliteer. Die kurrikulumadviseur moet leiding en ondersteuning aan onderwysers bied ten opsigte van hoe om verandering en vernuwing in die klaskamer te implementeer. Dit is ook die verantwoordelikheid van kurrikulumadviseurs om onderwysers aan deurlopende opleiding ten opsigte van kurrikulumverandering en -vernuwing bloot te stel. Om hierin suksesvol te kan wees, is dit wenslik vir kurrikulumadviseurs om vernuwing en verandering onder onderwysers te bestuur en te fasiliteer.

3.4. DIE MOONTLIKE ROL EN LEIERSFUNKSIE VAN DIE KURRIKULUMADVISEUR TEN OPSIGTE VAN ONDERRIG EN LEER

3.4.1. Inleiding

Na aanleiding van voorafgaande inligting oor die posisie waar 'n kurrikulumadviseur moontlik binne die lynbestuur van 'n distrik werkzaam behoort te wees, kan die aanname gemaak word dat die interafhanklikheid en interaksie tussen die verskillende rolspelers ten opsigte van kurrikulumimplementering en -verandering binne 'n distrik, waarskynlik 'n groot invloed op die rol en funksie van die kurrikulumadviseur gaan hê. Daar is dus 'n ingewikkelde netwerk van rolspelers en funksionariese wat deur 'n bepaalde dinamika binne 'n skoolstruktuur toon, wat 'n direkte uitwerking op die effektiwiteit en

kurrikulumfunksionering het. Die kurrikulumadviseur kan alleenlik verandering en ontwikkeling in skole bewerkstellig indien daar 'n spanbenadering gevolg word wat deur 'n noue medewerking en ondersteuning van onderwysers gekenmerk word. Die moontlike rol, verantwoordelikhede en leiersfunksie van die kurrikulumadviseur teenoor kurrikulumimplementering en -ontwikkeling word vervolgens verder toegelig.

Vir die doel van hierdie studie word dit aan die orde gestel dat die inligting wat nou in 3.4.2 tot 3.4.8 volg, nie in 'n boek of in die literatuur bekom is nie, maar dat die volgende deel op 'n dokumentanalise berus. Die dokumente wat in hierdie verband ondersoek en ontleed is, is die *Guidelines for subject advisors*.

3.4.2 Die kurrikulumadviseur as vakspesialis

Volgens die *Guidelines for subject advisors* (Department of Education, 2010:2-5) is die pos van kurrikulumadviseur in 'n provinsie, distrik of kring, 'n spesialispos wat vereis dat die kurrikulumadviseur 'n ervare vakspesialis behoort te wees, wat op hul vakgebied beide diepte van kennis van die inhoud sowel as die pedagogie van die vak demonstreer. Die posisie van kurrikulumadviseur is ingestel om 'n bepaalde kurrikulumrol te vervul en om te verseker dat daar vir elke vak of fase 'n vak of fase 'n vaspesialis is om:

- die implementering van die kurrikulum in die betrokke vak te monitor en te ondersteun.
- relevante onderrig- en leermateriaal deur middel van navorsing te verskaf ten einde prestasie in die vak te verbeter.
- te verseker dat onderwysers in besit is van al die nodige kurrikulum- en assessering dokumente vir die vak.
- onderwysers te ondersteun om effektiewe kurrikulumlewering in die hoofstroom sowel as in spesiale skole te verseker.
- ondersteuning aan onderwysers in die ontwikkeling van vakverbeteringsplanne te bied.
- onderwysers se vakkennis te verbeter deur middel van effektiewe ondersteuning.
- moderering van skoolgebaseerde assessering, insluitende Jaarlikse Nasionale Assessering, te modereer.

- uitslae en beplanning van intervensies te assesser en;
- ondersteuning aan onderwysers in die organisering van relevante ko-kurrikulêre aktiwiteite te bied (*Guidelines for subject advisors*: Department of Education, 2010:2-5).

Uit bogenoemde is dit duidelik dat die kurrikulumadviseur 'n belangrike leiersfunksie en verantwoordelikheid het in kurrikulumontwikkeling en -implementering binne die skool. Die navorser is van mening dat hul kennis van kurrikulumprosesse van kardinale belang is ten einde suksesvolle kurrikulumlewering te bevorder en verseker.

Vervolgens sal daar gekyk word na die kernpligte en verantwoordelikhede soos uiteengesit in die *Guidelines for subject advisors* (Department of Education, 2010:2-5) waarvoor 'n kurrikulumadviseur behoort te beskik. Weereens berus die volgende afdeling 3.4.3 in hoofsaak op die analise van kerndokumente.

3.4.3. Die kernpligte en verantwoordelikhede van die kurrikulumadviseur

Die kurrikulumadviseur behoort deeglike kennis te hê van alle kurrikulum- en beleidsdokumente met betrekking tot sy of haar vakgebied. Hierdie dokumente sluit in die volgende: Kurrikulumassesseringbeleidsverklaring, Graad R- 12 (KABV); Nasionale Protokol oor Assessering; en laastens die: Nasionale Beleid met betrekking tot program- en promosievereistes vir die Nasionale Kurrikulumverklaring, Graad R-12. Hierdie beleide moet in 'n lêer geliasieer en op rekord gehou word, en moet geraadpleeg (en selfs gedissimineer aan skole) word om onderwysers se kennis en begrip van die kurrikulum te bevorder. Voorts behoort inligting in hierdie lêer op 'n deurlopend basis aangepas en bygehou te word wat betref die nuutste relevante beleide en kurrikulumdokumente wat moontlik mag bykom. Die vakadviseur moet ook toesien dat elke vakonderwyser wat verantwoordelik is vir sy/haar vak, in besit is van presies dieselfde beleide en relevante kurrikulum dokumente. Verder moet hy/sy toesien dat daar 'n databasis van alle skole en onderwysers vir wie hy/sy verantwoordelik is, opgestel word met 'n rekord van die volgende inligting:

- 'n Rekord van akademiese prestasies oor 'n siklus van drie jaar.
- Spesiale ondersteuning wat onderwysers benodig.
- 'n Rekord van uitstaande onderwysers wat goed presteer.
- Akademiese en profesionele kwalifikasies, asook ervaring van onderwysers.
- Onderwysers wat ondersteuning benodig (byvoorbeeld, professionele ontwikkelingsbehoefte).
- 'n Rekord van bewyse van ondersteuning wat aan opvoeders verleen is.
- Gemeenskapsbetrokkenheid

(Guidelines for subject advisors: Department of Education, 2010:2-5)

Voorts behoort die kurrikulumadviseur aan die einde van elke jaar 'n professionele ontwikkelingsplan vir elke skool en onderwyser vir wie hy/sy verantwoordelik is op te stel. Hierdie plan moet gebaseer wees op die resultate wat elke opvoeder aan die einde van die jaar behaal. Die professionele ontwikkelingsplan behoort ook inligting ten opsigte van strategieë wat skole kan gebruik oor hoe om die uitdagings wat hulle ervaar het die hoof te bied soos dit behoort te reflekteer in hul skoolverbeteringsplanne of akademiese prestasieverbeteringsplan.

3.4.4 Ondersteuning aan skole in die eerste kwartaal van die akademiese jaar

Dit is belangrik om te verstaan dat ondersteuning per kwartaal geskied omdat leerderprestasies per kwartaal opgeteken word soos voorgeskryf in die Kurrikulum Verklaringsbeleid.

'n Persoonlike besoek word gedoen aan elk van die skole aan die begin van elke jaar om die vorige jaar se prestasie te bespreek en te verseker dat elke onderwyser in besit is van 'n werkskediule en lesplanne en om te verseker dat al die nodige hulpbronne vir die effektiewe onderrig van die vak beskikbaar is. Die kurrikulumadviseur moet alle nuwe onderwysers ontmoet en toerus, maar spesiale aandag behoort aan pas afgestudeerde onderwysers bestee te word wat by die skool aangesluit het. Die kurrikulumadviseur moet ook help met die induksie van nuwe opvoeders. Hierdie soort strategie kan bydra om die gemeenskaplike verstaan van en toewyding aan die doelstellings van die kurrikulum.

Die kurrikulumadviseur behoort aan die begin van elke skooljaar, oriënteringsvergaderings en werksinkels met departementshoofde, skoolhoofde en nuwe onderwysers te hou. Die doel van hierdie ontmoetings is om teikens vir die betrokke skooljaar te stel. Verder moet hulle toesien dat kurrikulumdokumente met hul onderwysers gedeel word tydens hierdie werksinkels. Hierdie “deel met onderwysers” behels ook deeglike bespreking van die dokument sodat daar ’n gemeenskaplike verstaan van die inhoud kan ontwikkel. Die vakinhoudvereistes en duidelikheid oor assesseringsvereistes moet ook met onderwysers bespreek word. Verdere ondersteuning aan onderwysers is om strategieë te bespreek om prestasie te verbeter en daar moet ooreengekom word oor ’n moniterings- en evalueringstrategie van die kring of distrik (*Guidelines for subject advisors*, 2010:2-5).

3.4.5 Verantwoordelikhede van die kurrikulumadviseur ten opsigte van die tweede en derde kwartaal van die akademiese jaar

Die kernverantwoordelikheid van kurrikulumadviseurs tydens die tweede en derde kwartale is om skoolbesoeke te doen wat uitsluitlik fokus op die volgende kwessies. Hierdie kwessies word vervolgens toegelig (*Guidelines for subject advisors*, 2010:2-5).

Ondersteuning moet aan daardie skole gegee word wat se uitslae aan die einde van die vorige jaar ’n afname getoon het. Hierdie afname geld ook vir Graad 12 in die Jaarlikse Nasionale Assessering. Die ontwikkeling van ’n realistiese strategiese plan vir skole wat onderpresteer om sodoende leeruitkomste te verbeter, word vereis. Gesprekvoering met onderwysers en departementshoofde ten opsigte van hulle akademiese verbeteringsplan vir hul onderskeie vakgebiede asook planne wat gerig is op onderwyserontwikkeling, moet plaasvind.

Die kurrikulumadviseur moet toesien dat onderwysers al die nodige ondersteuningsmateriaal in hulle besit het, byvoorbeeld: inhoudsraamwerke, handboeke, eksamenriglyne, voorbeelde van eksamenvraestelle en memorandums, vorige jare se eksamenvraestelle en memorandums en opleidingsmateriaal ten opsigte van vakinhoud. Hy moet toesien dat formele assesseringstake wat relevant is tot die onderrigleersituasie

gemodereer word. Voorts is hy verantwoordelik vir die toepassing van sigmoderering in vakke wat oor 'n mondelinge of praktiese komponent beskik. Die kurrikulumadviseur moet ook skole adviseur en help met die verkryging van hulpbronne soos byvoorbeeld chemikalieë, kook items vir verbruikersstudies, ensovoorts *Guidelines for subject advisors* (Department of Education, 2010:2-5).

3.4.6 Skoolbesoeke deur die kurrikulumadviseur

Tydens skoolbesoeke soos beskryf in die *Guidelines for subject advisors* (Department of Education, 2010:2-5) moet die kurrikulumadviseur ook die skriftelike werk van die leerders nagaan om die pas/tempo, diepte en volgorde van die kurrikulum wat gedek is te monitor. Die geskrewe werk van leerders moet vergelyk word met die beplanning van die onderwysers en daar moet gekyk word na die beskikbaarheid van hulpbronne wat gebruik kan word in die onderrigleersituasie. Verder moet die kurrikulumadviseur die frekwensie en bestuur van huiswerk en klaswerk monitor. Die waarde van terugvoering om leerders se begrip te verbeter moet ook aan die onderwyser gekommunikeer word. Die kurrikulumadviseur moet klaskamerbesoeke doen tydens onderrigtyd om die kwaliteit van leer en onderrig te bepaal en om te verseker dat leemtes uitgewys kan word. Sodoende kan verseker word dat die regte ondersteuning aan die onderwyser geggee word met betrekking tot die onderrig metodiek in die klaskamer. Voorts moet die kurrikulumadviseur ondersteuning aan onderwysers in assesseringsstrategieë ten opsigte van leeragterstande bied en kapasiteitsbou aan onderwysers verskaf ten opsigte van hul professionele ontwikkeling.

Navorser is van mening dat bogenoemde alles in die skoolbesoekverslag ondervang behoort te word wanneer die verslag aan die onderwysers voorgehou word vir bespreking. Die kurrikulumadviseur moet ondersteuning bied aan 'n kluster van skole wat gemeenskaplike uitdagings ten opsigte van hul werk ten einde samewerking te bevorder en beste praktyke te deel. Tydens die vierde kwartaal van die akademiese jaar is die kernpligte van die kurrikulumadviseur om moderering van mondelinge werk, praktiese eksamens en deurlopende assessering te doen. Voorts behoort daar ten nouste met die

kringbestuurder saamgewerk te word om interne en eksterne eksamens te bestuur en te monitor *Guidelines for subject advisors* (Department of Education, 2010:2-5).

3.4.7 Die kurrikulumadviseur se verantwoordelikheid ten opsigte van verslagdoening

Die kurrikulumadviseur moet 'n verslag soos vervat in die *Guidelines for subject advisors* (Department of Education, 2010:2-5) aan die einde van elke skoolbesoek skryf. Hierdie verslag moet deur die kurrikulumadviseur, onderwyser en departementshoof onderteken word. 'n Kopie van hierdie verslag moet aan die departementshoof of die skoolhoof oorhandig word. Die kurrikulumadviseur moet 'n kopie van die verslag vir sy/haar eie rekord liaseer. Elke skoolbesoek verslag moet die volgende insluit:

- Skool se naam, en prestasie huidiglik en oor die afgelope twee jaar, naam van onderwyser, naam van die prinsipaal en kontakbesonderhede.
- Observasies / Waarnemings.
- Aanbevelings wat insluit ondersteuning wat gebied was.
- Opvolg aksies byvoorbeeld opvolgbesoeke om notas of eksamenvrastelle te verskaf, beplanning wat daarop gemik is om onderwysers se vakinhoud te verbeter.
- Handtekeninge van alle rolspelers.

Uit bogenoemde is dit duidelik dat daar van die kurrikulumadviseur verwag word deeglik te beplan en goeie verslae skryf wat aan al die relvante rolspelers gekommunikeer moet word, sodat die aanbevelings wat uit die ondersteuning voortspruit geïmplementeer kan word, soos gesien in die *Guidelines for subject advisors* (Department of Education, 2010:2-5).

3.4.8 Die kurrikulumadviseur se leierskapsrol

Die kurrikulumadviseur moet daarna streef om 'n kenner van sy vakgebied te wees. Die kurrikulumadviseur moet 'n atmosfeer skep wat toegewydheid, vertroue en kollegialiteit bevorder. Voorts moet die kurrikulumadviseur netwerk met organisasie en artikels navors om onderwysers met bykomende ondersteuning te help om leer en onderrig in die

klaskamer te bevorder. 'n Kurrikulumadviseur behoort in te skryf om ten minste aan een professionele vaktydskrifte te behoort volgens die *Guidelines for subject advisors* (Department of Education, 2010:2-5).

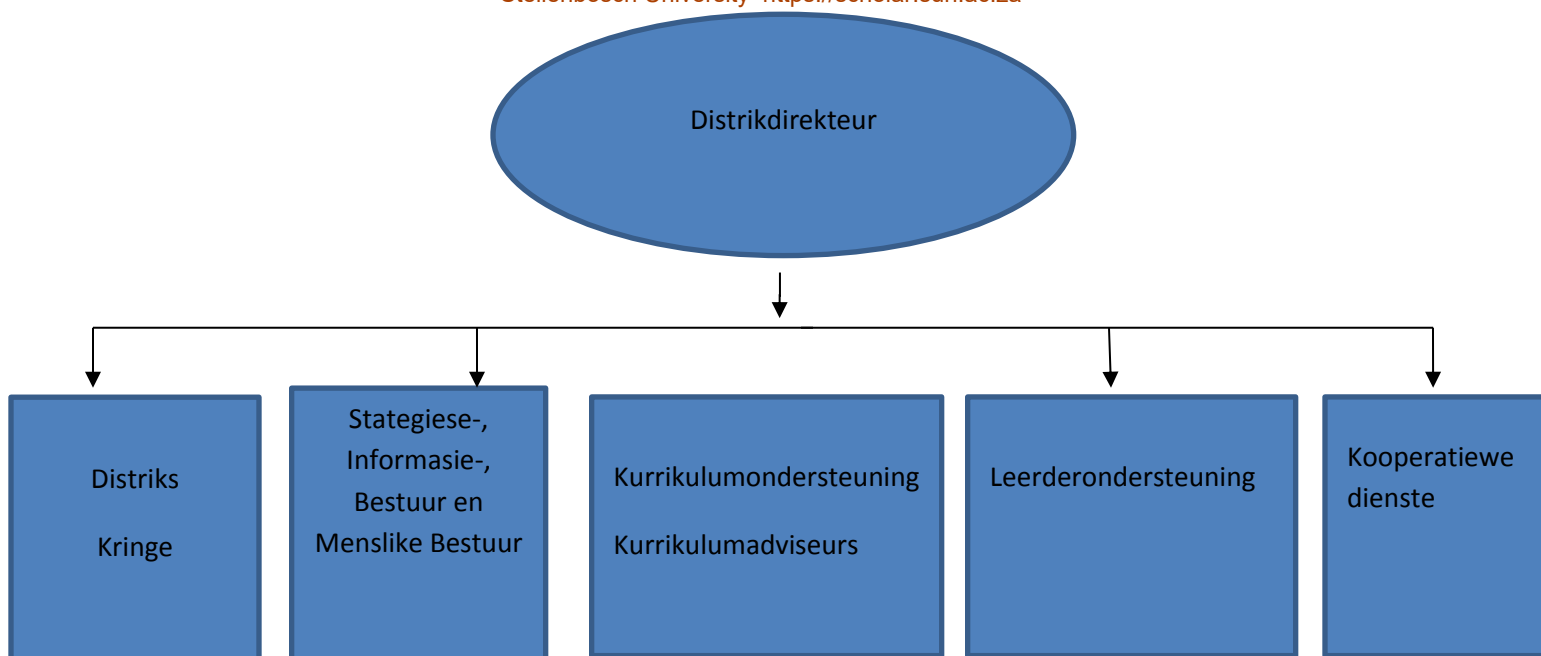
3.4.9 Samevatting

Vir die kurrikulumadviseur wat 'n effektiewe leier wil wees, is dit noodsaaklik om oor bepaalde kurrikulumkennis, -vaardighede en -houdings te beskik. Kurrikulumadviseurs behoort gemotiveerd te wees en dinamiese leiding te kan bied in die bereiking van beide die nasionale en die provinsiale (distrik hierby ingesluit) se kurrikulumdoelstellings. As kurrikulumleiers is dit noodsaaklik dat hulle aan onderwysers die nodige hulp en ondersteuning verleen ten einde die kurrikulum effektief te implementeer en self voortdurend te verbeter. Kurrikulumadviseurs wat ontwikkelingsprogramme fasiliteer, skep geleenthede aan onderwysers vir verdere en deurlopende opleiding ten einde hul steeds te versterk en te verbeter. Om hierin suksesvol te kan wees, is dit wenslik vir kurrikulumadviseurs om dus vernuwing en verandering onder onderwysers doelmatig en dinamies te bestuur en te fasiliteer.

Vervolgens sal daar nou gekyk word na die posisie van die kurrikulumadviseur in die bestuur van die kurrikulum binne 'n skooldistrik.

3.5 DIE KURRIKULUMADVISEUR SE POSISIE AS DEEL VAN DIE DISTRIKSBESTUUR

In die huidige onderwysopset is die kurrikulumondersteuningsdienste as 'n gespesialiseerde diens ten opsigte van kurrikulumkoördinering en ondersteuning gesetel in 'n bepaalde departement binne 'n skooldistrik. Die posisie van die kurrikulumadviseur kan hieronder soos volg in die hiërargie van 'n distrik voorgestel word Figuur 3.2.

Figuur 3.2: Kurrikulumleweringfunksie binne 'n distrik

Die voorstelling ten opsigte van 'n skooldistrik (Figuur 3.2) illustreer die struktuur en die betrokke department waarbinne die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier gestel is. Dit is van-uit hierdie department dat die kurrikulumadviseur die nodige leiding en ondersteuning aan onderwysers verskaf wat tot suksesvolle kurrikulumontwikkeling kan lei om kwaliteit leer en -onderrig in die klaskamer te bewerkstellig.

Dit is binne hierdie strukture waar die kurrikulumadviseur 'n bepaalde rol te speel het. Chimsimay (2002) en Narsee (2006) het reeds onderskeidelik 18 jaar en 14 jaar gelede die stelling gemaak dat alhoewel daar 'n groot verskeidenheid literatuur ten opsigte van skooldistrikte in ander lande bestaan, daar min literatuur in Suid-Afrika was. Eerstens is hulle van mening dat daar 'n kennis te kort met betrekking tot samewerking tussen distriksamptenare en onderwysers bestaan is omdat so min gekontekstualiseerde (Suid-Afrikaanse literatuur beskikbaar is. Tweedens is hulle van mening dat daar moontlike faktore is wat die kapasiteitsbou van onderwysers beïnvloed om te verseker dat effektiewe ondersteuning aan skole en onderwysers verskaf word. Die navorser se ervaring tydens die onderneem van hierdie studie was dat hierdie leemte ten opsigte van gebrekkige literatuur ten opsigte van die Suid-Afrikaanse konteks nog steeds grootliks bestaan.

Volgens (Bantwini, 2010; Bantwini en King-Mckenzie, 2011) bestaan daar vele uitdagings waarmee distriksamptenare gekonfronteer word om in-diepte ondersteuning aan onderwysers te bied. Roberts (2001:3) is van mening dat skooldistrikte volgens hul posisie in die hiërargie van die provinsiale onderwysopset 'n groot potensiaal het om medium tot grootskaalse onderwysverandering te kan te bewerkstellig.

Navorsers is van mening dat die kurrikulumadviseur as distriksamptenaar dus 'n belangrike rol te speel het ten opsigte van die implementering van kurrikulumveranderinge om kwaliteit onderrig en leer te verseker, ongeag die posisie wat die funksionaris binne die hiërargiese struktuur beklee. Die kernfunksie van 'n onderwysdistrik en sy amptenare is om die lewering van die kurrikulum te ondersteun en te verseker dat leerders kwaliteit leergeleenthede kry. Dit is dus van kardinale belang vir die kurrikulumadviseur as distriksamptenaar om hierdie doelwitte te eerbiedig en na te streef. Om hierdie doelwitte te bereik is daar volgens Roberts (2001:4) vyf moontlike areas waarbinne distrikte en hul amptenare werksaam behoort te wees naamlik:

- Beleidsimplementering
- Leiding en bestuur van veranderinge
- Die skep van 'n atmosfeer waarbinne skole effektief kan funksioneer
- Intervensies in skole wat onderpresteer
- Verskaffing van administratiewe en professionele dienste aan skole en onderwysers.

Dit is in bogenoemde areas waarbinne die kurrikulumadviseur 'n groot impak kan maak om onderwysers positief te kan beïnvloed om kurrikulumveranderinge suksesvol te kan implementeer.

Samevattend uit die voorafgaande is navorsers van mening dat die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier vanuit die posisie in die distrikstrukture, 'n belangrike leiersrol te speel het ten opsigte van verandering en vernuwing in kurrikulumontwikkeling. Dit is daarom belangrik om vervolgens te kyk na die leiersfunksie van die kurrikulumadviseur in hierdie bepaalde werkskonteks.

Ten einde die kurrikulumadviseur se rol en leiersfunksie ten opsigte van kurrikulumontwikkeling in perspektief te plaas, is dit noodsaaklik om algemene perspektiewe aangaande die kurrikulum toe te lig.

3.6. MOONTLIKE RIGLYNE VIR DIE DISTRIKS-GEBASEERDE KURRIKULUMADVISEUR

3.6.1 Inleiding

Die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier speel 'n belangrike rol in administrasie en ontwikkeling van beleidsprosesse ten opsigte van kurrikulumontwikkeling binne die skool. Dit is daarom belangrik dat die kurrikulumadviseur deur kwaliteit ondersteuning aan onderwysers moet toesien dat kurrikulumbeleid en kurrikulumverandering suksesvol in skole geïmplementeer word. Die kurrikulumadviseur se betrokkenheid by bogemoemde prosesse is dus van kardinale belang om sukses te verseker.

Die *Management and leadership: Policy Leadership Management and Governance for South African Schools* (Department of Education, 2011) lig bepaalde rolle en funksies uit met betrekking tot wat kurrikulumadviseurs behoort te doen om die kwaliteit van onderrig en leer te verbeter. Hierdie rolle word samevattend in die vorm van 'n tabel in 3.6.2 voorgestel.

3.6.2. Verantwoordelikhede en werksaamhede van die kurrikulumadviseur ten opsigte van ondersteuning aan onderwysers

Vervolgens word gekyk na die rol en funksie en watter kennis en vaardighede waaroor 'n kurrikulumadviseur behoort te beskik om effektiewe ondersteuning aan onderwysers te kan bied. In die eerste tabel word die spesifieke leiersrolle uiteengesit, terwyl die verwagte kennis en vaardighede wat van daardie rolle vereis word, in die tweede kolom verskyn. Uiteraard kan daar oorvleueling wees en is sekere kennis en vaardighede nie gebonde aan slegs een rol nie.

Tabel 3.3: Eie skepping: Rol en funksie, kennis en vaardighede van kurrikulumadviseur

Rol en funksie	Kennis en vaardighede
<p>1. Die kurrikulumadviseur moet daarna strew om 'n kundige van sy/haar vakgebied te wees.</p>	<p>Grondige kennis van die vakdisipline hê waaroor hy/sy aangestel is en waarin hy ondersteuning moet bied aan onderwysers.</p> <p>As minimum-vereiste behoort 'n kurrikulumadviseur die vak waarvoor hy/sy verantwoordelik is, as vak op universiteit as 'n hoofvak gehad het.</p> <p>Die ideaal is egter dat 'n kurrikulumadviseur 'n graadvlak kwalifikasie behoort te hê in sy/haar vakgebied.</p> <p>Kurrikulumadviseurs wat ondergekwalfiseerd is behoort hulle kwalifikasies deur afstandonderrig te verbeter.</p>
<p>2. Die kurrikulumadviseur moet 'n kundige wees in die onderrig van sy/haar vakgebied.</p>	<p>Die kurrikulumadviseur behoort nie net oor genoegsame kennis oor die vakdisiplines van sy/haar vakgebied nie, maar behoort ook deeglike kennis te hê van die pedagogie van die vak.</p> <p>Dit is belangrik dat die kurrikulumadviseur gedurig op hoogte is van die nuutste verwikkelinge in die kurrikulum deur die assessering van hulpbronne of 'n eie leesprogram soos byvoorbeeld professionele joernale.</p> <p>Die kurrikulumadviseur behoort homself/haarself in te skryf vir ten minste een gespesialiseerde professionele joernaal ied en of fase.</p> <p>Die lees van hierdie joernale behoort 'n intergrale deel van die kurrikulumadviseur en onderwyser se professionele ontwikkeling te wees.</p> <p>Kopieë behoort gemaak te word van enige artikels wat relevant en interessant is en moet versprei word onder onderwysers in 'n vakgebied vir benutting in die onderrigleer situasies en moet versprei word onder onderwysers in 'n vakgebied.</p>

	<p>Hierdie leesprogram kan die kennis en vaardighede van onderwysers verbeter, maar die kurrikulumadviseur behoort ook hierdeur die voorbeeld te stel dat hy/sy ernstig is oor sy/haar eie persoonlike ontwikkeling.</p>
<p>3. Die kurrikulumadviseur moet die tien beste gespesialiseerde webwerwe vir sy/haar vakgebied identifiseer.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Goeie opvoedkundige webwerwe maak voorsiening vir 'n wye reeks van goeie hulpbronne, insluitende lesplanne en besprekingsforums ten opsigte van die onderrig van spesifieke vakke. • Dit is raadsaam om hierdie webtuistes gereeld te besoek vir nuwe idees ten opsigte van die onderrig van u eie vakgebied. • Die kurrikulumadviseur behoort hierdie inligting aan die onderwysers in sy/haar skole beskikbaar te maak.
<p>4. Die kurrikulumadviseur behoort kennis te dra van alle amptelike kurrikulumdokumente en- beleide wat van toepassing is op sy/haar vakgebied.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Die kurrikulumadviseur behoort in besit te wees van 'n lêer wat alle amptelike kurrikulumdokumente bevat soos voorgeskryf deur die Departement van Onderwys. • Voorts moet die kurrikulumadviseur goed onderleg wees in watter dokumente as beleid beskou-, en watter dokumente slegs riglyndokumente is. • Dokumente van die provinsie en dié van die distrik moet in aparte lêers geplaas word. Hierdie dokumente behoort duidelik gemerk te word op die voorblad met die titel en datums. • Die dokument moet goed bestudeer word en die belangrike gedeeltes behoort duidelik gemerk te word, spesifiek daardie dokumente wat met beleid te make het. • Kurrikulumdokumente moet bestudeer word sodat die kurrikulumadviseur bewus kan wees wat van die onderwyser en leerder verlang word in terme van die kurrikulum.
<p>5. Die kurrikulumadviseur behoort 'n opgedateerde indeks van alle kurrikulumwerksdokumente byderhand te hê.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Die kurrikulumlêer behoort goed gemerk te wees sodat dit maklik identifiseerbaar is.

	<ul style="list-style-type: none"> Die kurrikulumadviseur moet die lêer gebruik wanneer onderwysers navrae het oor die kurrikulum sodat die kurrikulumadviseur hulle kan na wat in die beleid vereis en waar in die beleid die spesifieke inligting verkry kan word. Moedig onderwysers aan om 'n soortgelyke leërs saam te stel. Dit is deel van die kurrikulumadviseur se werk om goeie praktyke te deel.
6. Die kurrikulumadviseur moet kopieë van voorgeskrewe handboeke onderwysersgidse en hersieningsgidse vir sy/haar vak gebied.	<ul style="list-style-type: none"> Dit is belangrik dat die kurrikulumadviseur kennis moet neem dat uittgewers van handboeke verskillende vertolkings het oor hoe hulle die Nasionale Kurrikulum Verklarings Beleid interpreteer en hoe elke vak onderrig behoort te word. Baie van hierdie handboekskrywers is ervare kurrikulum vakspesialiste met goeie kennis oor hul vakgebiede. Dit is belangrik vir 'n kurrikulumadviseur om in besit te wees van 'n wye reeks van handboeke vir verwysingsdoeleindes. Dit voeg waarde toe aan die kwaliteit van ondersteuning aan onderwysers en skole.
7. Die kurrikulumadviseur moet elke handboek in sy/haar versameling bestudeer en notas maak.	<ul style="list-style-type: none"> Die kurrikulumadviseur behoort 'n idee te hê van beide die swak en sterkpunte van die handboekreekse in sy besit. Daar moet met elke handboekreeks gewerk word en aantekeninge oor sillabus (kurrikuluminhoud) behoort gemaak te word. Die kurrikulumadviseur moet ook hierdie handboeke met die onderwysers bespreek en hulle aanmoedig om dit effektief in die onderrigleersituasie te gebruik.

(Department of Education, 2011)

Vir die kurrikulumadviseur wat 'n effektiewe leier wil wees, is dit noodsaaklik om oor bepaalde kurrikulumkennis, vaardighede en -houdings te beskik soos geïllustreer in (Tabel 3.3). Dit is duidelik dat die kurrikulumadviseurs noodgedwonge ook goeie administrateurs sal moet wees, bo en behalwe hul leiers- en ondersteuningsfunksies tydens kurrikulumimplementering. Kurrikulumadviseurs moet byvoorbeeld goeie administratiewe sisteme soos die rekordering van data, die op datum hou van

kurrikulumbeleidsdokumente of die opbou van kurrikulumleërs met toepaslike inligting van skole en onderwysers, in plek plaas en in stand hou. Basiese bestuursfunksies is dus deel van hierdie kurrikulumondersteuningsrol van die adviseur. Goeie en effektiewe bestuur, soos hierdie administratiewe aspekte, kan net die leiers- en ondersteuningsfunksie versterk en waarde toevoeg.

Kurrikulumadviseurs behoort gemotiveerd te wees en dinamiese leiding te kan bied in die bereiking van die distrik se kurrikulumdoelstellings. As kurrikulumleiers is dit noodsaaklik dat hulle aan onderwysers die nodige hulp en ondersteuning verleen ten einde die kurrikulum te verbeter. Kurrikulumadviseurs wat ontwikkelingsprogramme fasiliteer, stel onderwysers bloot aan opleiding om effektiewe onderrig te bevorder. Om hierin suksesvol te kan wees, is dit wenslik vir kurrikulumadviseurs om vernuwing en verandering onder onderwysers te bestuur en te fasiliteer.

3.7 SAMEVATTING

Dit is belangrik vir kurrikulumadviseurs om oor grondige kurrikulumteoretiese kennis en kurrikulumvaardighede te beskik. Dit sal verseker dat die implementering van kurrikulumverandering suksesvol toe gepas kan word. Adviseurs behoort bewus te wees van die belangrikheid van ondersteuning en leidinggewing met betrekking tot kurrikulumaangeleenthede.

Verandering en vernuwing moet deurlopend deel vorm van opvoeding en onderwys in die onderrigleerproses. Met ander woorde, daar moet tred gehou word met die eise en behoeftes wat die samelewing stel. Om hieraan te voldoen behoort verandering en vernuwing in die onderwys bevorder te word ten einde kurrikulumstagnasie te verhoed. 'n Kurrikulum wat stagneer, raak irrelevant deurdat eietydse en nuwe behoeftes nie meer aangespreek word nie. Die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier speel onteenseglik 'n belangrike rol in die bevordering van verandering en vernuwing sodat die nuwe behoeftes en tendense in die kurrikulum geakkommodeer kan word.

As kurrikulumleiers behoort kurrikulumadviseurs die uitdaging te aanvaar om sterk leiding te neem ten opsigte van die kurrikulumontwikkelingsproses. As opvoedkundige leiers is

kurrikulumleiers ook onderrigleiers en verantwoordelik vir die bevordering van gehalte onderrigleer van onderwysers in die distrik. Hierdie aspek verwys direk na hul rol as kurrikulumleiers. Die leiersrolle van die kurrikulumadviseur is dus duidelik baie omvattend en kompleks en stel groot eise aan die betrokke funksionaris.

Ten einde te voldoen aan die vele uitdagings wat die samelewing aan die onderwys stel, behoort kurrikulumadviseurs kreatief en vernuwend op te tree ten opsigte van die kurrikulum. Dit sal hul taak wees om met sterk leierskap onderwysers te motiveer en te ondersteun om betrokke te raak by kurrikulumontwikkeling.

Tot dusver is die teoretiese onderbou begin vestig deur toepaslike literatuur te raadpleeg en te rapporteer (hoofstukke 2-4). Vir enige studie is dit egter nodig dat daar 'n konseptuele raamwerk is wat as kompas vir die studie dien. Die betrokke konseptuele raamwerk word vervolgens in Hoofstuk 4 behandel. Daar mag 'n vraag wees hoekom die konseptuele raamwerk nou eers aan die orde kom en nie vroeër in die studie nie, maar dit was nodig om eers die teoretiese agtergronde te omskryf alvorens die raamwerk beskryf kan word.

HOOFSTUK 4

KONSEPTUELE RAAMWERK VIR STUDIE

4.1 Inleiding

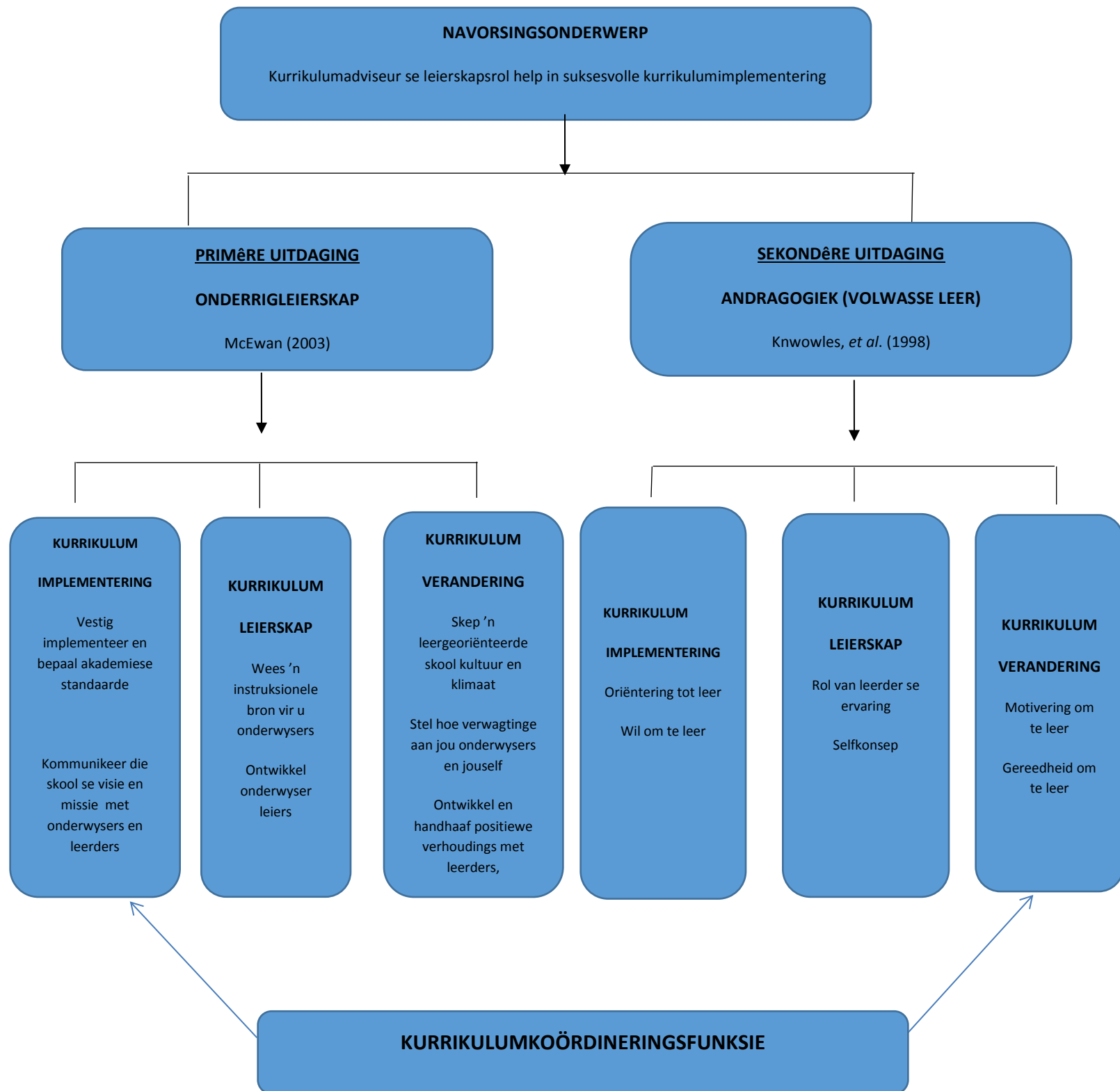
Per definisie is 'n konseptuele raamwerk 'n konsekwente en omvattende teoretiese raamwerk wat ontstaan vanuit georiënterende intergrasie van vorige literatuur, teorieë en ander relevante informasie. Dit dien gewoonlik as die basis om die navorsingsvraag te beraam en te probeer beantwoord. Volgens Shields en Hassan (2006:315) word 'n konseptuele raamwerk gebruik om rigting vir moontlike aksies daar te stel en om 'n bepaalde benadering te gebruik om 'n idee of gedagte aan te bied en te toets.

Die konseptuele raamwerk wat vir hierdie studie as rigtingaanwyser dien het ten doel om struktuur aan die studie te verleen deur die funksies en rolle van die fenomeen – die kurrikulumadviseur as deel van 'n ondersteuningsstruktuur – so akkuraat moontlik te verken en te beskryf. Die betrokke raamwerk het in wese ten doel om die navorsingsvraag van hierdie studie te beantwoord naamlik: *Hoe kan die kurrikulumadviseur se leierskapsrol help om suksesvolle kurrikulumimplementering in skole te verseker?*

Die primêre doelstelling van die studie is om die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseur na aanleiding van hulle belewing ten opsigte van effektiewe kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering binne 'n bepaalde, geselekteerde-onderwysdistrik te identifiseer en te omskryf. Aansluitend hierby is die volgende sekondêre doelstellings vir die studie gestel:

- Om 'n beskrywing te gee van die kurrikulumadviseur se rol as deel van 'n ondersteuningstruktuur in onderwysvernuwing en kurrikulumimplementering.
- Om 'n beskrywing te gee van die kurrikulumadviseur se moontlike rol as vernuwingsagent ten opsigte van kurrikulumimplementering.
- Om voorstelle en aanbevelings te maak oor hoe die kurrikulumadviseur kurrikulumverandering behoort te fasiliteer met behulp van onderwysers en hul insigte.

Die volgende Figuur 4.1 stel die konseptuele raamwerk wat as riglyn vir hierdie studie sal dien, skematies voor. Direk na Figuur 4.1 sal die raamwerk toegelig word. Die drie hoofkomponente van die navorsingsonderwerp, kurrikulumleierskap, kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering is onlosmaaklik deel van mekaar en sterk geïntegreerd in die praktyk. 'n Konstante wisselwerking vind onderling tussen die komponente, sowel as die twee teorieë, plaas. Die navorsingsonderwerp word geanaliseer volgens drie hoofkomponente wat teoreties gealmalgameer word deur die twee hooftorieë soos voorgestel volg in onderstaande Figuur 4.1 voorgestel.

Figuur 4.1 Konseptuele raamwerk van die studie aangepas uit (McEwan en Knowles, et al.)

Die bostaande Figuur 4.1 verteenwoordig dus die konseptuele raamwerk waarop die studie berus. Die twee hoof-afdelings, te wete die sogenaamde *Primêre Uitdagings* en die *Sekondêre Uitdagings* van die konseptuele raamwerk word vervolgens bepreek.

Die konseptuele raamwerk vir hierdie studie is aangepas uit die teorieë oor onderrigleierskap van McEwan (2003) en Knowles, Holton en Swanson (1998) en bestaan uit twee dele. Die eerste deel fokus op drie aspekte wat 'n direkte invloed het op die kurrikulumadviseur se funksie as kurrikulumleier. Die drie aspekte is die volgende kernkonsepte, naamlik kurrikulumleierskap, kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering. Die drie konsepte van die navorsingsonderwerp is onlosmaaklik deel van mekaar in die praktyk en daar word na hierdie aspekte verwys as die primêre uitdagings van die studie omdat hulle die basis vorm van die leiersfunksies van die adviseur. Hierdie drie aspekte gee rigting aan die studie en wat navorser gemotiveer het om die navorsingsvraag oor die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseur te ondersoek en te probeer te beantwoord.

Die eerste gedeelte van die konseptuele raamwerk vorm die basis van die studie en is gebaseer op en aangepas uit McEwan (2003) se teorie oor onderrigleierskap. McEwan se teorie is gebaseer op ses stappe tot effektiewe onderrigleierskap naamlik:

- Vestiging, implementeer en behaal akademiese standaarde,
- Wees 'n instruksionele bron vir u personeel (onderwysers),
- Skep 'n leergeoriënteerde skoolkultuur en -klimaat,
- Kommunikeer die skool se visie en missie met onderwysers en leerders,
- Stel hoë verwagtinge aan jou onderwysers en jouself, en-,
- Ontwikkel onderwyserleiers en ontwikkel en handhaaf positiewe verhoudings met leerders, onderwysers en ouers.

Navorser gebruik hierdie ses stappe van dié onderrigleierskapsteorie om die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseur uit te lig ten opsigte van die drie belangrike konsepte wat in die navorsingsvraag vervat word.

Die tweede deel van hierdie konseptuele raamwerk verskaf 'n oorsig oor die wyse hoe die teorie van andragogie (volwassene leer) van Knowles, *et al.*, (1998) in die vorm van die ses beginsels, soos gevind in die literatuur, ook deel vorm van die basis van studie. Hierdie ses beginsels, naamlik selfkonsep, ervaringsleer, oriëntering om te leer, die wil om te leer, motivering om te leer en laastens gereedheid om te leer mag uitdagings aan kurrikulumadviseurs bied ervaar ten opsigte van hul kurrikulumleiersrol in die ondersteuning wat hulle bied aan onderwysers moet bied. Daar word na hierdie aspekte verwys as sekondêre uitdagings van die studie (Knowles, *et al.*, 1998).

4.2 PRIMÊRE UITDAGINGS

In paragraaf 4.1 is daar na die drie kernkonsepte van die navorsingsonderwerp verwys, naamlik kurrikulumleierskap, kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering. Die drie konsepte van die navorsingsonderwerp is onlosmaaklik deel van mekaar in die praktyk en hierdie aspekte word na verwys as die primêre uitdagings van die studie omdat hulle die basis van die studie vorm.

4.2.1 Teorie van Onderrigleierskap

Die teorie van onderrigleierskap het sy oorsprong in Edmonds se (1979) studie oor effektiewe skole in arme stedelike gemeenskappe in Amerika. Edmonds het sterk onderrigleierskapsvaardighede geïdentifiseer wat die basis vir effektiewe skole behoort te vorm. Cuban (1984) was een van die navorsers wat hierdie studie oor effektiewe instruksionele leierskap verder uitgebrei het na distrikte. Cuban het die fokus van sy studie gebou op die rol wat distrikspersoneel speel ten opsigte van ondersteuning van instruksionele verbetering op skoolvlak.

Leithwood (2011:43) identifiseer onderrigleierskap as die proses wat “aanvaar dat die kritieke fokus vir leiers die gedrag van onderwysers is, aangesien hulle deelneem aan aktiwiteite wat die groei van studente direk beïnvloed”. Leithwood (2011:42) klassifiseer die konsep onderrigleierskap verder in beide 'n nouer en 'n breër perspektief. Hy definieer die engersiening van onderrigleierskap as die aksies wat direk verband hou met onderrig en leer, bv. die definisie van skoolmissie, die bestuur van die onderrigprogramme en die

Hoewel die volgende inligting na skoolhoofde se onderrigleiersfunksie verwys, is dit noodsaaklik dat adviseurs deeglik op hoogte is van wat onderrigleierskap behels.

Bush, *et al.* (2010) voer aan dat die breër siening van onderrigleierskap fokus op alle leierskapaktiwiteite wat onderrig en leer kan beïnvloed. Boonop voer Bush, *et al.* (2010) aan dat onderrigleierskap die vermoë is van skoolhoofde om hul personeel saam te betrek by leer en ontwikkeling, met die sentrale doel om onderrig en leer te verbeter.

Mestry (2013:120) omskryf leierskap in die onderrig as die aksies wat die skoolhoof neem of aan ander delegeer om groei in die leer van leerders te bevorder. Mestry (2013:120) verduidelik dat in 'n praktiese perspektief, onderrigleierskap beteken dat die skoolhoof opvoedkundige prestasies verseker deur onderrigkwaliteit die topprioriteit van die skool te maak. Hierdie siening word verder ondersteun deur Day, Gu en Sammons (2016:251), kom tot die gevolgtrekking dat die onderrigleierskap van skoolhoofde nodig is vir sukses en 'n noodsaaklike bydraer tot verbeterde onderrig is. Kaparou en Bush (2016:899) voer verder aan dat onderrigleierskap “verskillende leierskapaktiwiteite behels wat 'n effektiewe interaksie tussen skoolhoof en onderwyser skep met die doel om die gehalte van onderrig en leer te verbeter.

Onuma (2016) voer ook aan dat die skoolhoof die primêre funksies het om effektiewe onderrigleierskapspraktyke te demonstreer met die doel die verbetering van 'n gediversifiseerde kurrikulum en verhoging van kwaliteit van onderrigprogramme vir die effektiewe bereiking van gestelde skooldoelwitte. Ahmed (2016) voeg by dat leierskapspraktyke van skoolhoofde direk gekoppel is aan die skep van die voorwaardes vir optimale onderrig en leer.

In hierdie studie impliseer onderrigleierskap dus dat die skoolhoof se fokus is om, in samewerking met ander sleutelrolspelers, onder andere die kurrikulumadviseur, onderrig en leer te bevorder in die uitvoering van hul direkte en indirekte leierskaprolle. Instruksionele leierskap is nie net nou gekoppel aan bestuur nie, maar die idee van verspreide of gedeelde leierskap kom ook ter sprake.

Dit is alombekend dat leierskap goeie bestuur en effektiewe funksionering van 'n skool daartoe bydra dat die skool as 'n effektiewe onderwysinstelling kan funksioneer.

Volgens Alger (2008:3) neem baie onderrigleiers die rol van transformasieleiers aan. Al die bestaande eienskappe van onderrigleierskap word verryk deurdat daar 'n ingesteldheid van vernuwing by rolspelers is. Alger het bevind dat transformasieleiers hulle skool se organisasiekultuur verander deur nuwe denkrigtings en doelwitte te stel wat by die veranderende behoeftes van leerders en die gemeenskappe pas.

Daar is drie teoretiese konsepte, kurrikulumleierskap, kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering wat as uitdagings in die studie geïdentifiseer is, en regdeur die literatuurstudie reflekteer om die konseptuele raamwerk van die studie te vorm. Navorser gebruik die teorie van onderrigleierskap om hierdie drie belangrikste konsepte uit te lig en te bespreek.

Tan (2012:183-194) is van mening dat onderrigleiers sterk leiers moet wees wat skole kan omswaai en 'n goeie kompeterende skool kultuur kan bou wat op effektiewe leer en onderrig fokus. Verder moet hierdie onderrigleiers kan fokus op die volgende aspekte: hulle moet georiënteerd wees ten opsigte van akademiese doelwitte, hulle moet kan koördineer en beheer toepas asook kan fokus op supervisie, die ontwikkeling van vakkurrikuluminstruksie, en kan hard werk met onderwysers om leeruitkomste te kan bereik. Chell (2001:65) beskou die onderrigleier as die basis in 'n skool waarop die kwaliteit onderrig van individuele onderwysers, die sukses van leerderprestasies en die effektiwiteit van 'n skool bepaal word.

Navorser stel dit ten doel om deur middel van hierdie spesifieke studie te bepaal of kurrikulumadviseurs wel 'n waardevolle bydra lewer om onderrig en leer te ondersteun om sodoende te verseker dat skole instellings van uitnemenheid word.

4.2.2 Kurrikulumleierskap

Die idee van kurrikulumleierskap is baie nou gekoppel aan onderrigleierskap. Die grens tussen onderrig- en kurrikulumleierskap is dikwels vaag as gevolg van hierdie noue verband. 'n Definitiewe skeidslyn is nie altyd sigbaar nie. Glatthorn en Jailall (2009:36) beweer dat die term “kurrikulumleierskap” verwys na daardie funksies wat die skole in staat stel om hul doelwitte te bereik om leerders te laat leer. Gekoppel aan hierdie stelling argumenteer Glatthorn en Jailall (2009:37) dat kurrikulumleierskap klem lê op funksies en nie op rolle nie. Hierdie skrywers is van mening dat hoewel die rol van die skoolhoof as die “kurrikulumleier” beklemtoon word, maar dat ook adjunkhoofde, departementshoofde, vakhoofde en onderwysers almal belangrike rolle speel om kwaliteit onderrig en leer te bereik (Glatthorn & Jailall, 2009:37). Daarbenewens argumenteer Glatthorn en Jailall (2009:37) dat kurrikulumleierskap die prosesse beklemtoon wat verseker dat individue hul doelstellings bereik deur gehalte-inhoud tydens klaskameronderrig te lewer. Uit bogenoemde is dit dus duidelik dat, hoewel daar 'n onderskeid is tussen leierskapsfunksies is ten opsigte van “wat geleer” is (kurrikulumleierskap) en “hoe inhoud aangeleer word” (onderrigleierskap), daar tog 'n oorvleueling tussen laasgenoemde twee begrippe is.

Die bevindinge van 'n studie oor kurrikulumleierskap in Nigerië deur Olibie en Akudolu (2013: 95-102) dui daarop dat skoolhoofde as kurrikulumleiers vyf aksies uitvoer, naamlik: (1) beplanning met onderwysers om loodskurrikulumateriaal te implementeer; (2) duidelike visies en doelwitte vir onderriginnovasies te kommunikeer; (3) voldoende steun te gee aan personeelinisiatiewe en selfontdekking oor kurrikulumveranderings; (4) implementering van strategieë vir verbeterde leerderprestasie saam met personeel; en (5) gereelde toesig oor die klaskamer te onderneem om sleutelbeginsels en konsepte te identifiseer wat onderwysers moet leer as deel van 'n kernkurrikulum in enige vakgebied. Dit is ook duidelik dat sommige van hierdie funksies meer direk van aard is, terwyl ander meer indirek is.

Volgens navorser verwys kurrikulumleierskap na die mate waartoe die kurrikulumadviseurs as kurrikulumleier met hul kurrikulumondersteuningsfunksie

omgaan om onderwysers, ouers en leerders daartoe te motiveer en te ondersteun om vernuwing en verbetering in die kurrkulum te bewerkstellig. Leiding en bestuur van die kurrikulum is 'n integrale deel van die leierskap- en bestuursfunksie van die kurrikulumadviseur, daarom word van hom of haar verwag om 'n klimaat te skep waarbinne verandering en vernuwing geïnisieer word en bevorder word. Dit is dus uiters belangrik dat kurrikulumleierskap en -bestuur op mikro kurrkuleringsaspekte gerig moet wees, naamlik waar onderrig en leer plaasvind, gewoonlik in die klaskamer.

Kurrikulumadviseurs moet met onderwysers saamwerk om 'n omgewing te skep waarbinne effektiewe onderrig en leer kan plaasvind. Hallinger (2003: 329-351) is van mening dat gedragskomponente soos individuele ondersteuning, intellektuele stimulasie, en persoonlike visie stel voor dat transformerende leierskap.

Verder is Hallinger (2003:329-351) van mening dat kurrikulumadviseurs as transformerende leiers 'n klimaat moet skep waarbinne onderwysers voortdurende interaksies het in deurlopende selfbemaatiging en waar hulle deurlopend hulle leergervarings ken deel met mekaar.

Sharma (2012:17) huldig egter die mening: "Show me a good school and I'll show you a good principal." In die lig van hierdie stelling is dit nodig om die konsep van onderrigleierskap aan skoolhoofskap te koppel. Navorser stem saam met bogenoemde mening, maar beklemtoon dit dat goeie werksverhouding tussen die kurrikulumadviseur en onderwysers ook 'n bydraende faktor kan wees om te bepaal of 'n skool suksesvol is of nie. Die navorser is van mening dat skole slegs suksesvol kan wees indien kurrikulumadviseurs as onderrigleiers die volgende vaardighede kan demonstreer: goeie kennis het van kurrikulum instruksie, kreatiewe denkvaardighede en goeie kommunikasie vaardighede kan demonstreer. Kaparou en Bush (2016: 899) voer verder aan dat onderrigleierskap "verskillende leierskapaktiwiteite behels wat 'n effektiewe interaksie tussen skoolhoof en onderwyser skep met die doel om die gehalte van onderrig en leer te verbeter".

Vervolgens word na die volgende aspekte van die onderrigleierskaps teorie wat eintlik deel vorm van die kern aspek kurrikulumleierskap vir die doel van dié as volg voorgestel deur McEwan (2003).

(a) Wees 'n instruksionele bron vir u onderwysers

Kurrikulumleierskap vereis dat die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier vertrou moet wees met 'n wye spektrum van kurrikulumteoriëe. Daar word van die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier verwag om rigting en leiding aan onderwysers ten opsigte van kurrikulumimplementering te gee. Hy/sy is verantwoordelik vir die daarstelling van hoë verwagtinge en standaarde wat betref leerderprestasie. Die kurrikulumadviseur moet leiding neem om 'n positiewe kultuur vir van leer en onderrig te skep, vernuwing in skool te bewerkstellig, self ook effektiewe leierskap demonstreer en is ook verantwoordelik vir die motivering van sy of haar onderwysers en om onderlinge samewerking tussen hulle te bewerkstellig.

Onderrigleiers gee leiding ten opsigte van die ontwikkeling van skooldoelwitte, hulle monitor die leervordering en ondersteun die leerkultuur deur sigbaar te wees en onderrigtyd en geleenthede vir professionele ontwikkeling aan onderwysers te verskaf ten einde onderrig en leer in die skoolomgewing te verbeter aldus Gaspar (2010:27) en Prytula (2013:5). Navorser is van mening dat die adviseur as onderrigleier dus 'n bron van goeie onderrigleer vir onderwysers behoort te wees ten einde effektiewe leer te bevorder.

(b) Ontwikkel onderwyserleiers

Die kurrikulumadviseur is verantwoordelik om onderwysers as kurrikulumleiers te ontwikkel sodat hulle ook optimaal as kurrikulumkundiges binne hul klaskamer en skole kan funksioneer. Onderwysers is ook leiers, veral ten opsigte van kurrikulum in hul eie klaskamers. Onderwysers ondervind daaglikse probleme met die implementering van die kurrikulum en dat dit die kurrikulumadviseur se doelwit behoort te wees om in medewerking met onderwysers, moontlike oplossings vind en hulle met vaardighede te bemagtig sodat hulle as kurrikulumleiers kan ontwikkel.

Volgens Wilkes (1996:6 soos aangehaal in Fullard, 2011:34) versterk leiers hulle leierskap deur ander mense te bemagtig en te laat deel in die besluitneming van die organisasie. Bennis en Nunus (1997:74 soos aangehaal deur Fullard 2011:34) is van mening dat bemagtiging sterk op spanwerk steun. Verder is Fairholms (1997:144, soos aangehaal deur Fullard, 2011:34), van mening dat onderrigleiers hulle werknemers bemagtig en deel vorm van die besluitneming deur te delegeer. Hy redeneer verder dat indien 'n leier verantwoordelikhede delegeer, die leier daardeur aandui dat hy die werknemer vertrou, as geskik ag en respekteer in die besluite wat die werknemer self sou geneem het.

Vervolgens word die konsep van kurrikulumimplementering binne die teorie van onderrigleierskap toegelig.

4.2.3 Kurrikulumimplementering

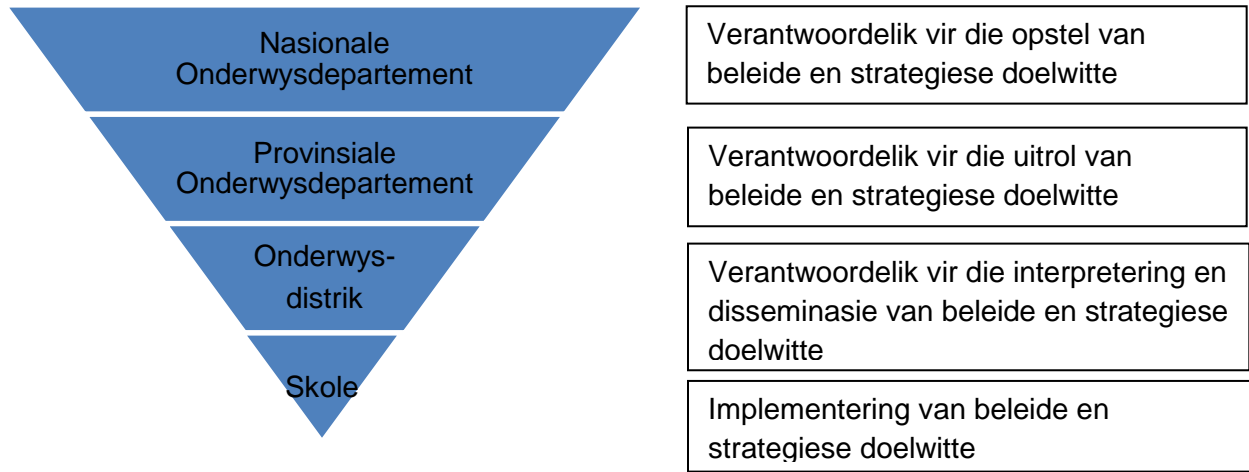
Kurrikulumimplementering verwys na die werklike toepassing en die onderrig van die kurrikulum binne die klaskameropset, DvO (2011). Aspekte soos menslike sowel as gedrukte hulpbronne, klaskamerbesoeke, administrasie en die opstel van 'n rooster, is tydens implementering ter sprake. Die rol van die kurrikulumadviseur is om onderwysers te help om die kwaliteit van onderrig en leer in hulle onderskeie onderwysinstellings te bevorder (soos aangehaal in Swarts 2017:15). Die onderhawige studie fokus ook op die oorbrugging van die gaping wat daar tussen beleidsformulering en die werklike kurrikulumimplementering op grondvlak ontstaan en die oënskynlike onvermoë van kurrikulumadviseurs om onderwysers te ondersteun om die uitdagings van onderwysvernuwing die hoof te bied. Die onderhawige studie fokus ook op die oorbrugging van die gaping wat daar tussen beleidsformulering en die werklike kurrikulumimplementering op grondvlak ontstaan en die oënskynlike onvermoë van kurrikulumadviseurs om ondersteuning te bied ten einde suksesvolle kurrikulumimplementering te weeg te bring. Roberts (2001:8) huldig die mening dat die onwilligheid om kurrikulumverandering te implementeer dikwels daaruit vooruitspruit dat beleid nie altyd korrek verstaan en toegepas word nie.

Soos reeds vermeld in Hoofstuk 1, het die ondersoek na suksesvolle implementering van kurrikulumverandering in die onlangse jare baie aandag geniet aldus Bantwini en King-Mckenzie (2011:2). Die implementering van kurrikulumveranderinge word gedryf van die distrikskantoor na skole. Die kurrikulumadviseurdienste as 'n belangrike dienskomponent van die geselekteerde onderwysdistrik, dien dus as belangrike ondersteuningstruktuur vir onderwysers en moet kan leiding bied aan skole om effektiewe kurrikulumontwikkeling (insluitende kurrikulumimplementering) te bevorder.

Die verband tussen interpretasie van beleid aan die een kant en die toepassing daarvan aan die anderkant, was nog altyd 'n knelpunt omdat beleid dikwels gekenmerk word deur die vele uiteenlopende interpretasies of vertolkings daarvan, veral deur rolspelers wat dit moet toepas. Die disjunksie tussen die beleid soos deur beleidmakers geformuleer en die toepassing daarvan deur beleidstoepassers of implementeerders van beleid, kan dikwels herlei word tot die feit dat beleidmakers nie die agtergrond van beleidstoepassers of implementeerders van die beleid na behore in ag neem nie, aldus Bell & Stevenson (2006:14-15).

Navorser is van mening dat hierdie komplekse verhouding aan die lig kom wanneer daar byvoorbeeld gekyk word na die toepassing van die Kurrikulum en Assesseringsbeleid Verklaring (KABV) en die belangrike rol wat die kurrikulumadviseur behoort te speel ten opsigte van die interpretasie van die implementering van hierdie spesifieke beleid. In navorser se poging om dié disjunksie (en die faktore wat daartoe aanleiding gee) beter te verstaan en te bespreek, is 'n in-diepte ondersoek gedoen na die leierskaprolle wat vakadviseurs behoort te speel as belangrike skakel in die “onderwysketting” (sien Figuur 4.2).

Die onderstaande (Figuur 4.2) poog om die kurrikulumadviseur binne die “onderwysketting” of hierargie te plaas en om sy / haar rol uit te lig.

Figuur 4.2 Hiërargiese onderwysketting (Eie voorstelling)

Hierdie hiërargiese onderwysketting word gekenmerk deur vier onderwysvlakke, te wete die nasionale onderwysdepartement, die provinsiale onderwysdepartement op 'n laer vlak, onderwysdistrikte op die twee laaste vlak, met die skole op die onderste vlak (waar die werklike implementering plaasvind). Die rol van die onderwysdistrik as laaste vlak in hierdie ketting, is krities om aan die mandate van die provinsiale onderwysdepartement en die beleide en strategiese doelwitte van die nasionale onderwysdepartement te voldoen. Dit is belangrik om in gedagte te hou dat die funksionaliteit van die onderwysdistrik afhanklik is van die vlak van verstaan van die opvoedkundige en ontwikkelingsmandaat, sowel as die duidelikheid rondom die definiering van die rolle en verantwoordelikhede.

Organisatoriese strukture en prosesse moet in plek geplaas word om dienslewering aan skole in die distrik te bevorder (*National Education Collaboration Trust*, 2019:6). Indien hierdie strukture en prosesse nie in plek is nie sal leerderprestasie nie verbeter nie asook nie die performatiwiteit van skoolleierskap nie.

Die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier speel 'n belangrike rol as skakel- en kurrikulumleier in hierdie hiërargie aangesien hy/sy strategies in die ketting geplaas is om

aan die mandate van die provinsiale en nasionale onderwysdepartemente te voldoen en uit te voer. Die rol en verantwoordelikhede van die kurrikulumadviseur is volledig in hoofstuk 2 bespreek. Vervolgens word na die volgende aspekte wat deel vorm van die onderrigleierskapsteorie soos voorgestel deur McEwan (2003) bespreek.

(a) Vestig, implementeer en bepaal akademiese standaarde

Onderwysers behoort self ook 'n aktiewe rol te speel in hul eie voortdurend professionele ontwikkeling, sodat kwaliteit onderrig en leer bevorder kan word. Die kurrikulumadviseur is verantwoordelik om toe te sien dat onderwysers ondersteuning in dié verband geniet. Professionele ontwikkeling behoort, volgens Steyn (2013:365), nie nie eenmalig nie, maar voortdurend en intensief plaas te vind. Sy noem ook dat die professionele ontwikkeling die relevante behoeftes van die onderwysers en leerders behoort aan te spreek en dat werkwinkels nie altyd in hierdie doel slaag nie.

Navorsers is van mening dat die kurrikulumadviseur, tesame met die onderwyser, realisties en meetbare doelwitte daar moet stel sodat hulle visie ten opsigte van onderrig en leer kan realiseer. Daarom is dit in belang van albei rolspelers om streng noudesette kurrikulumimplementering of -lewering te verseker ten einde standaarde te vorm en hul visie te realiseer in die praktyk.

Daar word van alle onderwysers verwag om kontinue professionele opleiding en ontwikkeling te ondergaan om sodoende hulle professionele vaardighede deurlopend te hersien en op te skerp. Personeelontwikkeling moet bestuur word, omdat dit een van die mees fundamentele wyses is waarop onderwysleiers verbetering en verandering ten opsigte van onderrig en leer in 'n skool positief kan beïnvloed.

Deur onderwysers dus betrokke te maak by besluitneming en uitvoering van onderwysbeleid, pligte en administrasie, kan hulle bemaagtig word en kan onderwysermoraal verhoog en versterk word. Dit is egter belangrik om te besef dat die delegering van betekenisvolle opdragte en deelname aan die besluitnemingsproses hand aan hand gaan met opleiding en ontwikkeling.

Navorser is van mening dat kurrikulumadviseurs, wat die mandaathouers van die onderowerhede is, bepaalde standaarde in medewerking met onderwysers, moet vestig en ontwikkel ten einde suksesvolle kurrikulumimplementering te verseker.

(b) Kommunikeer die skool se visie en missie met onderwysers en leerders

Die kurrikulumadviseur dien as 'n belangrike stukrag om die visie van die skool op skoolvlak te laat realiseer en samewerking te bewerkstellig. Sweeney (2003:6) is van mening dat, indien daar 'n duidelike visie gestel word, onderwysers meer geneig mag wees om mekaar te ondersteun en te bemagtig. Daarna bou onderwysers samewerkende verhoudings en vertrou hulle mekaar sodat leiding en betroubare ewekniewaarneming kan plaasvind.

Navorser is van mening dat die kurrikulumadviseur as leier 'n gedeelde visie moet vestig waarbinne daar 'n bewustheid van hierdie visie wat die skole se spesifieke behoeftes aanspreek, gekweek en ontwikkel word. Dit is dus belangrik vir dat die kurrikulumadviseur om as rolmodel die skool se visie binne die klaskamer tydens klasbesoeke moet bevorder. Die ontwikkeling van 'n visie moet nuwe leermoontlikhede in die oog stel, waar die kurrikulumadviseur ook die belangrikheid van onderwysers se rolle as leiers erken. Hierdie visie moet ook aan die leerders en ouers gekommunikeer word.

Vervolgens word die konsep van kurrikulumverandering en vernuwing as deel van die konseptuele raamwerk, binne die teorie van onderrigleierskap bespreek.

4.2.4 Kurrikulumverandering en vernuwing

Implementering van kurrikulumveranderinge is baie hulpbron-intensief, aangesien bronne soos die beskikbaarheid van genoegsame skoolgeboue, wetenskap-apparatuur, handboeke, materiaal, ensovoorts, belangrik is om sukses te verseker. Van die belangrikste bydraende faktore tot suksesvolle kurrikulumverandering is onder andere die ontwikkeling van onderwysers se kennis, vaardighede, houdings en leiding ten opsigte van toepaslike onderrigmetodes. Indien hierdie die aspekte wat leer fasiliteer en 'n impak op kurrikulumveranderinge het, nie in ag geneem word nie, kan dit tot gebrekkige implementering en kurrikulumveranderinge deur onderwysers lei (Bantwini, 2009:180).

Vervolgens word enkele aspekte wat deel vorm van die onderrigleierskaps teorie soos voorgestel deur McEwan (2003), bespreek.

(a) Skep 'n leergeoriënteerde skool kultuur en -klimaat

Dit is volgens Kruger en Steinman (1999), soos aangehaal deur Van Deventer en Kruger (2003:14) die kwaliteit en gereeldheid van interaksies tussen belanghebbendes betrokke by 'n skool wat deel vorm van die skep en instandhouding van 'n leergeoriënteerde skoolkultuur en -klimaat. Skoolklimaat kan ten opsigte van alle aspekte van die skool waargeneem word. Die aard van die werksaamhede van personeel en die manier waarop hulle hulle take verrig, speel ook 'n groot rol binne hierdie kultuur. Selfs die argitektuur van die geboue, die omgewing en die historiese kultuur verbonde aan die betrokke skool, is bydraende faktore tot die kenmerke en eienskappe van so 'n skoolkultuur.

Interpersoonlike verhoudinge ten opsigte van houdings, motivering asook akademiese uitkomst van die personeel betrokke binne 'n bepaalde skool, bepaal ook die skool se klimaat. Van Deventer en Kruger (2003:15) argumenteer dat dit baie duidelik is dat daar 'n direkte verband is tussen die algehele klimaat by 'n skool aan die een kant en aan die ander kant, die klimaat wat binne elke klaskamer by die betrokke skool heers.

Navorsers is van mening dat die kurrikulumadviseur as tussenganger tussen die onderwysowerhede en die onderwyser, 'n bepalende rol speel in die ontwikkeling van sodanige skoolklimaat en -kultuur ten einde effektiewe kurrikulumimplementering te verseker.

(b) Stel hoë verwagtinge aan jou onderwysers en jouself

Hoë verwagtinge moet aan skole en onderwysers gestel word ten einde te verseker dat die kurrikulum korrek en effektief geïmplementeer word. Die stig van kurrikulumkomitees byvoorbeeld, in 'n skool en die ontwikkeling van kurrikulumontwikkeling in die klaskamer, behoort aangemoedig te word aangesien 'n spanbenadering dikwels meer effektief is. Die kurrikulumadviseur se verantwoordelikheid is om onderwysers aan te moedig om, waar moontlik, betrokke te raak by kurrikulumkomitees en -ontwikkeling by die onderskeie provinsiale onderwysdepartemente. Nouer skakeling met distrikskantore en

departementele amptenare, veral ten tye van die implementering van nuwe kurrikulums, kan baie waardevol wees. Kurrikulumadviseurs behoort die skole in hul distrikte gereeld te besoek en ondersteuning te bied aan skole en hul opvoeders met eie soortige behoeftes. Die skep van gedeelde hoë verwagtinge is dus noodsaaklik ten einde hoë standaarde en gehalte te verseker

(c) Ontwikkel en handhaaf positiewe verhoudings met leerders, onderwysers en ouers

Sonder 'n positiewe werksomgewing, kan die moraal onder personeel neig om te daal. Bestuurders moet besef dat personeel die kern van 'n instituut, werk of besigheid is en dat menseverhoudinge tussen personeel en toesighouers en bestuurders sterk en positief moet wees, sodat die inrigting kan voortbestaan en produktief kan funksioneer. Jinnett en Alexander, (1999:176-204) bevestig dat 'n personeel se positiewe menseverhoudinge 'n belangrike faktor is wat werksbevrediging betref. Hul beweer dat die verhouding wat 'n individu met kollegas het, 'n definitiewe invloed het op die individu. Die daarstelling van goeie menseverhoudinge is van groot belang binne skoolverband. Volgens die navorser het die kurrikulumadviseur die verantwoordelikheid om goeie menseverhoudinge te stig, omdat dit die interaksie tussen onderwysers in die skool beïnvloed.

Gesonde menseverhoudinge kan tot die meer effektiewe bestuur van mense lei. Die kurrikulumadviseur as onderwysleier moet gesonde verhoudinge met elke persoon in die skool ontwikkel en handhaaf, naamlik die leerders, onderwysers, administratiewe personeel, ouers en selfs skoonmakers. Wanneer 'n onderwyser gelukkig is in sy of haar werk en daar goeie menseverhoudings heers, skep dit 'n gevoel van gelukkig en tevredenheid, wat ook die persoon se werkbevrediging positief kan beïnvloed.

Vervolgens word na die volgende aspekte wat deel vorm van die teorie van andragogie soos voorgestel deur Knowles, *et al.* (1998) bespreek.

4.3 SEKONDÊRE UITDAGINGS

In paragraaf 2.9.1 is daarna verwys dat deel twee van hierdie konseptuele raamwerk 'n oorsig verskaf oor die wyse hoe die teorie van andragogie (volwasse leer) van (Knowles,

et al.) mag reageer op die uitdagings kurrikulumadviseurs ervaar ten opsigte van hul kurrikulumleiersrol in die ondersteuning wat hulle bied aan onderwysers.

4.3.1 Andragogie

Knowles het die andragogiese model, in 1980 bekendgestel. Die titel “Vader van volwassene onderwys” is aan hom toegedig; nie net omdat hy die term andragogie ontwikkel het nie, maar vanweë sy popularisering van die konsep. Volgens Mynen (2001:2, soos aangehaal deur Bezuidenhout, *et al.*, 2005:3), het Knowles meer as dertig jaar op die gebied van volwassene onderwys gewerk en geëksperimenteer met verskillende leerstyle, tegnieke en strategieë in 'n omgewing geskik vir volwassenes.

Andragogie word volgens Jansen (2009:39) beskryf as “die begeleiding van die persoon wat reeds volwassenheid bereik het. Dit gee ook 'n normatiewe perspektief op die volwasse persoon wat deur 'n ander meer ervare volwassene begelei word”.

Onderwysers is inderwaarheid die volwassenes in die praktyk en as sodanig moet hulle anders benader en hanteer word om leer te bevorder.

Die leerteoretiese beginsels van andragogie is vir die doeleindes van hierdie studie as 'n sekondêre vertrekpunt gebruik. Die primêre konsepte van die konseptuele raamwerk te wete kurrikulumleierskap, kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering hou verband met die teoretiese beginsels van andragogie en word hieronder na (Tabel 4.1) verwys as deel van sekondêre uitdagings van die studie.

Tabel 4.1: Vergelyking van konsepte van navorsingsvraag met andragogiese beginsels

Andragiese beginsels	Skakekeling met konsepte van navorsingsonderwerp	Behoeftes van die volwasse leerder	Implikasies vir die kurrikulumadviseur tydens ondersteuning
Konsep van die onderwyser	Kurrikulumleierskap	Onderwysers as volwassenes het 'n behoefte aan selfrigting-	Alhoewel leerders 'n behoefte aan selfrigting-gewende leer mag hê bepaal die werkgever

		gewende leer. Hoe meer volwasse-hoe meer die behoefte	grootliks die wat, wanneer en hoe van leer
Rol van die onderwyser se ervaring	Kurrikulumleierskap	Onderwysers beskik oor 'n ryk bron van ervaring waaruit hulself en ander kan leer	Die teikengroep (onderwysers) beskik wel oor ervaring, maar die meeste onderwysers is al jare in dieselfde pos en het min ervaring oor ander sake wat moontlik belangrik is in die onderigleer situasie
Gereedheid om te leer	Kurrikulumverandering	Behoeft om te leer om werlike probleme of take wat bestaan mag te hanteer	Sommige onderwysers het per geleentheid as gevolg van hoofsaaklik druk van vakbond af geweier om opleiding by te woon, maar dit is by verre die uitsondering. Alle opleiding word vooraf saamgestel
Motivering om te leer	Kurrikulumverandering	Behoeft om gedurigdeur gemotiveerd te kan bly tydens kurrikulumverandering en -verunwing	Dit is moeilik om onderwysers gemotiveerd te hou ondanks al die veranderinge in die kurrikulum
Onderwysers wil weet	Kurrikulumimplementering	Onderwysers moet weet waarom hulle iets moet leer voordat hulle dit onderneem. 'n Volwassene spandeer 'n groot hoeveelheid energie en tyd om die waarde van die nuwe leer te verstaan	Die onderwysers moet vertel word of, nog beter, gelei word om te ontdek hoekom sekere kennis die moeite werd is om te leer.
Oriëntasie om te leer	Kurrikulumimplementering	Onderwyser sien opleiding as 'n proses waardeur hulle vardighede ontwikkel. Hulle wil kennis en	Onderwysers leer onderwerp-gesentreerd en hulle sien opleiding as 'n proses waardeur hulle vaardighede ontwikkel kan word

		vaardighede onmiddelik kan toepas	
--	--	--	--

Aangepas uit (Knowles, *et al.*, 1998)

Bostaande (Tabel 4.1) demonstreer die beginsels van andragogie en watter implikasies dit vir die kurrikulumadviseur in hou ten opsigte van kurrikulumondersteuning aan onderwysers om onderrig en leer in skole te verbeter.

Dit is vir die kurrikulumadviseur belangrik om beginsels (soos genoem in Tabel 4.1), en verantwoordelikhede in die praktyk toe te pas sodat kurrikulumontwikkeling en –bestuur doeltreffend toegepas kan word in die skoolstelsel. Die voorstelling ten opsigte van volwasse leer Tabel 4.1 illustreer die interafhanklikheid en interaksie tussen die verskillende aspekte van volwassenes leer. Die andragogiese beginsels soos voorgestel deur Knowles in Kolom 1 vorm die basis van volwasse leer, terwyl die konsepte van die navorsingsvraag soos voorgestel in Kolom 2 onlosmaaklik deel vorm van mekaar en sterk geïntegreerd in die praktyk. Die behoeftes vir leer soos vermeld in Kolom 3 is baie belangrik vir die ontwikkeling en bemagting van die onderwysers. Die kurrikulumadviseur behoort die implikasies soos voorgestel in Kolom 4 in ag te neem, aangesien hy/sy hier 'n primêre leiersrol kan speel ten einde self ook professioneel te groei en te ontwikkel.

Die implikasies soos gedemonstreer in Kolom 4 van Tabel 4.1, is krities vir die kurrikulumadviseur om sy/haar ondersteuningsfunksie te versterk sodat suksesvolle kurrikulumimplementering kan plaasvind. Dit is belangrik om ingedagte te hou die belangrike rol wat kurrikulumadviseurs behoort te speel ten opsigte van- kwaliteit ondersteuning aan onderwysers om die kurrikulumveranderinge suksesvol te kan implementeer. Die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier speel 'n kritieke rol ten opsigte van sy verantwoordelikhede en ondersteuningsfunksie om te verseker dat die mandaat van die onderwysdistrikskantoor uitgevoer kan word en dat optimale kurrikulumimplementering plaasvind.

4.4 SAMEVATTING

Die konseptuele raamwerk soos in hierdie hoofstuk bespreek, leen hom tot die beantwoording van die navorsingsvraag van hierdie studie. Die kurrikulumadviseur se ervarings en eie agtergrond, ontwikkeling en self evalueering kan ook verder 'n bydrae lewer om die van die navorsingsvraag te beantwoord. Die onderwyser kan dus deur volwasse leer as strategie bemagtig word om onderrig te maksimaliseer en onderrigleierskapspraktyke in skole ondersteun.

Die kurrikulumadviseur kan onderwysers lei in die benadering tot en hantering van probleemkwessies deur hulle te motiveer om oor kwessie en vrae na te dink en hul te ondersteun wanneer werklike kwessies en projekte aangepak word. Geleenthede om met ervare eweknieë in professionele leer komitees saam te werk is veral belangrik om onderwysers te help om hul kognitiewe denkvlakke verder te ontwikkel. Kennis van andragogie en onderrigleierskap lê dus die grondslag vir die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier om as die begeleier van die die volwasse leerder sinvolle begeleiding te gee en ontwikkelingsgeleenthede te skep vir onderwysers.

Die doel van die konseptuele raamwerk is om as roetekaart vir die studie te dien. Tydens die onderhoude met die adviseurs sal bepaal kan word in watter mate die betrokke raamwerk kan help om die adviseurs se geleefde ervarings te bepaal en te analiseer.

HOOFSTUK 5

NAVORSINGSONTWERP EN -METODOLOGIE

5.1 INLEIDING

Uit die voorafgaande hoofstukke is dit duidelik dat die distrikkurrikulumadviseur soos in Hoofstuk 1-3 beskryf, 'n belangrike rol te speel het binne kurrikulumontwikkeling, veral ten opsigte van kurrikulumverandering en -vernuwing. Die probleem wat in hierdie studie ondersoek word is: tot watter mate kan die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier deur middel van kurrikulumleierskap kwaliteit ondersteuning aan onderwysers bied om die voorgeskrewe kurrikulum met sy voortdurend veranderende vereistes te kan implementeer?

In aansluiting hierby, is daar in Hoofstuk 1 van hierdie studie die volgende navorsingsvraag gestel: Wat is die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseur in die AOO-fase om suksesvolle kurrikulumimplementering te verseker? Uit die identifisering van leemtes met betrekking tot effektiewe ondersteuning ten opsigte van kurrikulumimplementering en onderwysvernuwing soos deur die navorser in Hoofstuk 1 vermeld, kan so 'n ondersoek lei tot die daarstel van 'n raamwerk met duidelike riglyne en moontlike kriteria wat die aard en omvang van die werk van 'n kurrikulumadviseur omskryf. Die navorser beoog om deur middel van hierdie ondersoek te poog om 'n duidelike beleid en riglyne met betrekking tot die taakomskrywing daar te stel oor hoe hierdie funksie moontlik vervul behoort te word.

Om die navorsingsvraag te kan beantwoord moet daar 'n navorsingsontwerp wees van riglyne en instruksies wat gevolg moet word (Mouton, 1996:107). Die navorsingsontwerp vir hierdie ondersoek word vervolgens in hierdie hoofstuk bespreek. Daarmee saam word ook die eenheid van analise en die datagenereeringsmetodes, sowel as data-analise self omskryf.

Vervolgens word die navorsingsvraag binne die studie en ondersoek gekontekstualiseer.

5.2 NAVORSINGSVRAAG

In Hoofstuk 1 (sien 1.2) word daar melding gemaak van die belangrike rol wat die kurrikulumadviseur speel in kurrikulumverandering om kwaliteit leer en onderrig te verseker. Kurrikulumtransformasie is 'n belangrike aspek kenmerkend van die Suid-Afrikaanse Onderwysstelsel. Die vraag kan tereg gevra word wat die rol en funksie van die kurrikulumadviseur ten opsigte van kurrikulumverandering en -implementering dan behoort te wees?

5.2.1 Navorsingsvraag en subvrae

Die hoofnavorsingsvraag is: Wat is die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseur in die AOO-fase om suksesvolle kurrikulumimplementering te verseker?

Die subvrae wat dien om die hoofvraag in te lig, is die volgende:

- Wat is die kurrikulumadviseur se rol as deel van 'n ondersteuningstruktuur in onderwysvernuwing en kurrikulumimplementering?
- Wat is die kurrikulumadviseur se moontlike rol as vernuwingsagent ten opsigte van kurrikulumimplementering?
- Hoe behoort die kurrikulumadviseur kurrikulumverandering te fasiliteer met behulp van onderwysers en hul insigte?

In Hoofstuk 1 van hierdie studie is die identifisering van die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseur ten opsigte van effektiewe kurrikulumimplementering en -verandering as hooffokus gestel. Die navorser het as die primêre doelstelling van die studie, om die kurrikulumadviseur se rol as kurrikulumleier ten opsigte van kurrikulumimplementering en -verandering in 'n bepaalde onderwysdistrik te identifiseer en te omskryf. Daaruit voortvloeiend beoog navorser om 'n teoretiese raamwerk te ontwikkel wat as moontlike riglyn vir kurrikulumadviseurs ten opsigte van hul rol en leiersfunksie kan dien. Die navorsingsontwerp word in die volgende afdeling 5.3 bespreek.

5.3 NAVORSINGSONTWERP

'n Navorsingsontwerp is 'n gedetailleerde plan of bloudruk wat onderneem word om die sistematiese eksplorاسie of ondersoek van die fenomeen wat onder soeklig is, na te vors (Marshall & Rossman, 2011:94; Bogdan & Bilken, 2007:54; Ary, *et al.*, 2006:470). Hierdie plan of bloudruk, tesame met die navorsingsparadigma sal uiteindelik bepaal watter spesifieke navorsingsmetodologie die mees geskikte vir die navorsing is. In hierdie verband beskou Johnson & Christensen (2008:305) die navorsingsontwerp as die plan van die navorser vir die studie waarin hy/sy aandui watter metodes gebruik gaan word, die tipe data wat versamel gaan word, die seleksie van die navorsingsomgewing, die deelnemers sowel as van die data-insamelingsinstrumente. Creswell (2008:59) meld dat dit op die spesifieke prosedures van die laaste drie stappe van die navorsingproses dui, naamlik: data-insameling, data-analise en derdens, die skryf van 'n navorsingsverslag.

Bogenoemde sienswyse verduidelik navorsingsontwerp dus as 'n opsomming van die prosedure van die plan wat gebruik word binne die studie om data te versamel, te analiseer, te interpreteer en om uiteindelik die data wat ingewin is, te gebruik om die navorsingsvraag te beantwoord (Creswell 2009:5; Niewenhuis 2011:79). Navorsing moet uiteraard noukeurig beplan word. Tydens die navorsingproses word daar met werklike data gewerk en daarom is 'n raamwerk nodig om die verhoudings tussen data en gebeure te sorteer en te organiseer. So 'n raamwerk vir waarneming en verstaan van die betrokke data, word 'n paradigma genoem.

5.3.1 Navorsingsparadigma en doel van navorsing

Die term paradigma, wat sy ontstaan het met die werk van die wetenskaplike Thomas Kuhn, verwys na 'n stel van baie algemene filosofiese aannames aangaande die aard van die wêreld (ontologies) en hoe ons dit verstaan (epistemologies) (Bickman & Rog 2009:224). Nie alleenlik ondersteun en aanvaar 'n paradigma die filosofiese aannames van realiteit en kennis nie, maar ook van die waardes en teorieë wat die oriëntasie bepaal en ondersteun en die wyse hoe die navorsing gedoen word (Lichtman, 2010:7).

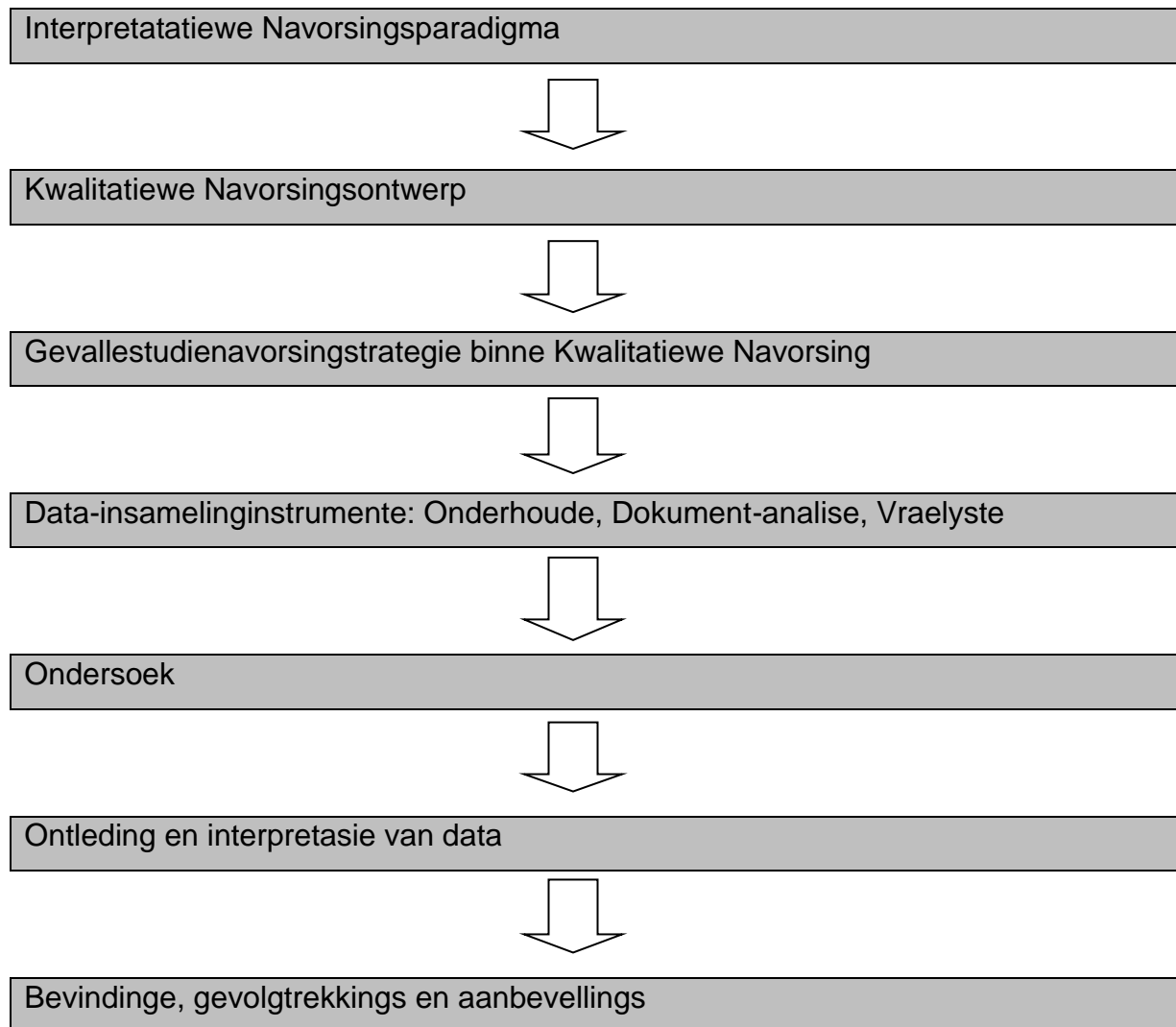
Babbie (2001:43) definieer 'n paradigma as 'n denkwysse of manier om na die wêreld of na mense se sosiale lewens te kyk. Volgens Babbie (2008:34), voorsien 'n navorsingsparadigma die navorser van 'n raamwerk of lens wat vir die observasie en verstaan van fenomene gebruik kan word. Hierdie raamwerk stel die navorser in staat om die navorsing te onderneem, gebaseer op wat hy of sy waarneem en hoe dit verstaan word.

Om die navorsingsvraag van hierdie studie te beantwoord is 'n kwalitatiewe navorsingsontwerp vir die studie gekies. Die kwalitatiewe navorsingsontwerp van hierdie ondersoek is gesetel binne in interpretivistiese navorsingsparadigma – 'n interpretatiewe ondersoek is daarop ingestel om die betekenis en subjektiewe onderliggende oortuigings van mense se aksies te ondersoek (Henning, Van Rensburg en Smit, 2004:16; Creswell, 2009:6). Kwalitatiewe navorsing fokus dus op die ondersoek van die fenomeen soos wat dit in die werklikheid waargeneem word. Met hierdie navorsingsparadigma wil die navorser 'n diepgaande beskrywing van die persepsies, ervarings en die rol van die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier gee.

Die navorsingsparadigma toon dus 'n duidelike skakel met die navorsingsvraag, omdat die navorsingstudie dit ten doel het om 'n begrip van die standpunte, ervaring en persepsies van 'n spesifieke groep kurrikulumadviseurs binne die daaglikse skoolopset te probeer verkry.

Die navorsingstudie kan skematies soos volg voorgestel word:

FIGUUR 5.1

Figuur 5.1 Skematiese voorstelling van navorsing (Eie voorstelling)

Die navorsingsmetodologie van hierdie studie word vervolgens bespreek.

5.4 NAVORSINGSMETODOLOGIE

5.4.1 Gevallestudienavorsing

Om die navorsingsvraag van die studie te probeer beantwoord sal 'n gevallestudie as navorsingstrategie binne kwalitatiewe navorsing gebruik word. Die rasionaal vir hierdie keuse word vervolgens toelig.

Volgens Creswell (2009:13) verwys die term gevallestudie na 'n strategie of navraag waar die navorser 'n eenheid van analise ondersoek soos bv. 'n program, 'n gebeurtenis, 'n aktiwiteit, 'n proses of een of meer individue. Die vroeëre mening van Denscombe (2003:32) ondersteun hierdie sienswyse dat gevallestudies op een of meer gevalle of op 'n ander spesifieke fenomeen fokus met die uitsluitlike doel om 'n grondige begrip te kry van gebeure, verhoudings, ervarings of prosesse wat in 'n spesifieke geval voorkom.

Yin (2009:18) beskryf 'n gevallestudie as 'n empiriese navraag wat 'n kontemporêre fenomeen binne 'n werklike of outentieke konteks is, veral waar die grense tussen die fenomeen en die konteks nie duidelik is nie. 'n Soortgelyke mening word gehuldig deur Merriam (2009:40; Creswell, 2007:73) en Opie (2004:74) wie almal die sienswyse deel dat 'n gevallestudie na 'n in-diepte ondersoek, beskrywing en analise van interaksies van 'n spesifieke fenomeen in 'n gebonde sisteem oor 'n tydperk, verwys.

Durheim (1999:255) is van mening dat gevallestudies intensiewe ondersoeke van spesifieke gevalle is: "Case studies are defined as ideographic research methods that are methods that study individuals rather than the members of a population."

Die vroeëre mening van Neuman (1997:278) ondersteun hierdie siening: "The case study tends to focus on what can be learned exclusively from the individual case and is perhaps more intrested in the unit of analysis as a focus."

Volgens Cohen, Manion en Morrison (2007: 396) kan die navorser eerstehandse kennis inwin deur self die fenomeen waar te neem en hoef hy/sy dus nie op sekondêre bronne staat gemaak te word nie.

Denscombe (2003:38) beklemtoon die waarde wat 'n gevallestudie vir enige navorsing inhou deurdat dit op een of meer gevalle fokus en dit op sigself skep die geleentheid vir 'n navorser om met komplekse hedendaagse sosiale situasies te werk. Die gevallestudie bied dus die geleentheid om met verhoudinge maar ook met sosiale prosesse te werk. Denscombe (2003:38-40) gaan verder en meen dat 'n gevallestudie maklik inskakel waar daar 'n behoefte vir kleinskaalse navorsing is en waar daar op een of 'n paar gevalle gekonsentreer word. 'n Gevallestudie is dus gepas waar die navorser min of geen beheer oor gebeure het nie, juis omdat die benadering gebaseer is op die ondersoek van die fenomeen soos dit in sy natuurlike omgewing voorkom. Die fokus in hierdie studie was gerig op die kurrikulumadviseurs na aanleiding van hul kurrikulumleierskap en -bestuursfunksie in hulle betrokke skole waarvoor hulle verantwoordelik is.

In die lig van bogenoemde benaderings beoog navorser om te identifiseer, te analiseer en te omskryf hoe ses kurrikulumadviseurs hul rol en verantwoordelikhede binne hul spesifieke outentieke kontekste beleef.

5.4.2 Voordele van gevallestudienavorsing

Denscombe (2003:38) beklemtoon moontlike voordele van die gevallestudie as navorsingsmetode binne kwalitatiewe navorsing:

- Gevallestudienavorsing fokus op een of meer gevalle en dit opsigself skep die geleentheid vir die navorser om met komplekse sosiale situasies te werk. Dit bied ook aan die navorser die geleentheid om met verhoudings en sosiale prosesse te werk. In so 'n geval is die analise holisties eerder as gebaseer op geïsoleerde faktore.
- Die gevallestudie skep die geleentheid om van verskillende navorsingsmetodes gebruik te maak.
- Gevallestudienavorsing bevorder die gebruik van veelvuldige databronne en fasiliteer die geldigheid van data deur middel van triangulasie.

- Die gevallestudie skakel maklik in waar daar 'n behoefte vir kleinskaalse navorsing is en waar daar op een of 'n paar gevalle gekonsentreer word. Gevallestudienavorsing is gepas waar die navorser min of geen beheer het oor gebeure juis omdat dit in sy natuurlike konteks voorkom.

Navorser het doelbewus die ses gevalle vanuit hul natuurlik kontekste en navorsingsomgewing gekies om sodoende 'n beter verstaan en begrip van die gebeure, ervarings en verhoudings van kurrikulumadviseurs te verkry binne hul verskeie kontekste en natuurlike werksomgewing waarbinne hulle funksioneer. Verder wil navorser poog om sekere inligting te verkry uit die sosiale verhoudings wat bestaan tussen kurrikulumadviseurs en onderwysers. Navorser is verder van mening dat belangrike data vir die doel van die studie uit hierdie sosiale verhoudings en gesprekvoering van kurrikulumadviseurs verkry kan word tydens hul ondersteuning wat hulle aan onderwysers in die klaskamer bied.

Die fokus in hierdie studie is gerig op die persepsies, ervarings en die verstaan van kurrikulumadviseurs ten opsigte van hul eie rol en kurrikulumleiersfunksie as distrikkurrikulumadviseurs, wat opsigself 'n komplekse sosiale konteks is. Aangesien navorser ook oor persoonlike ervaring aangaande die verskynsel beskik, wou hy 'n beter begrip kry van ander kurrikulumadviseurs se ervarings in hul werksomgewing

Vir die doel van hierdie studie is hierdie tipe vrae wat voortspruit uit gevalle studie navorsing voordelig en gepas vir die studie. Reeds omdat hierdie tipe vraagstelling meer verduidelikend en effiektief van aard is vir die onderhoudsvoeringproses met die deelnemers. Hierdeur wil navorser poog om 'n indiepte verstaan te kry van die deelnemers se geleefde ervarings oor hul leiersrol ten opsigte van kurrikulumleierskap

Burns (2000:460) voer aan dat gevallestudies op die insameling van data fokus om 'n begrip te ontwikkel van die entiteit of geval wat bestudeer word. Die gevallestudie ondersoek holistiese en betekenisvolle karaktertrekke van die objek in die werklike lewe of die realiteit – in hierdie geval die kurrikulumadviseurs. Wat betref triangulasie, is die belangrikste tegnieke wat in die gevallestudie navorsing gebruik kan word, waarnemings, onderhoude (gestruktureerd en semi-gestruktureerd) en dokument-analise.

5.5 NAVORSINGSKONTEKS EN DEELNEMERS

5.5.1 Inleiding

By gevallestudie as navorsingsstrategie is die konteks van die studie baie belangrik omdat die interpretatiewe perspektief van die studie die fokus plaas op deelname van die respondente binne hul natuurlike werksomgewing. Volgens Babbie en Mouton (2001:282) is dit uiters belangrik dat die navorser die konteks van die studie verstaan ten einde sinvolle interpretasies en analyses te kan maak. Leedy en Ormrod (2001:135) is van mening dat die navorser besonderhede moet verkry in verband met die konteks waarin die gevallestudie geleë is, asookom inligting te verkry aangaande die fisiese omgewing en die ekonomiese en sosiale faktore wat moontlik 'n invloed op die studie mag hê. Omdat die ses gevalle vir hierdie studie uiteraard vanuit verskillende kontekste kom, kan relevante inligting ingesamel word wat kan meehelp om die navorsingsvraag te beantwoord.

5.5.2 Steekproefneming en seleksie

Steekproefneming is die seleksie van deelnemers van 'n populasie en sluit in keuses aangaande watter mense, omgewings, gebeurtenisse, gedrag en of sosiale prosesse ondersoek en betrek kan word (Terre Blanche, *et al.*, 2006:45). Hierdie outeurs is verder van mening dat wie of wat wat deel is van die steekproefneming beïnvloed word deur die eenheid van analise (objek van die studie), wat in hierdie geval die responderende kurrikulumadviseurs is.

Steekproefneming verwys na die proses wat gebruik word om 'n gedeelte van 'n populasie te selekteer vir die doel van die studie (Maree, *et al.*, 2007:79). Johnson en Christensen (2008:247) bevestig hierdie mening deur dat hulle noem dat steekproefneming so 'n proses is om 'n gedeelte van 'n populasie te kies. Kwalitatiewe navorsing is oor die algemeen gebaseer eerder op doelbewuste as toevallige steekproefneming (Maree, *et al.*, 2007:79). Punch (2008:187) huldig die mening dat binne kwalitatiewe navorsing gebruik gemaak word van doelbewuste steekproefneming met 'n bepaalde fokus in gedagte. Doelbewuste steekproefneming beteken dat deelnemers

gekies word op grond van hul karaktereenskappe wat hulle die draers van data maak wat nodig is om die doel van die studie te realiseer en die gestelde navorsingsvraag te help beantwoord. Vir die doel van die studie het navorser dus op 'n doelbewuste steekproefneming besluit. Neuman (1997:206) is van mening dat doelbewuste steekproefneming geskik is indien die navorser 'n in-diepte verstaan van die fenomeen wil ontwikkel.

Die navorser het 'n monster van ses gevalle gekies, wat oor voldoende of toepaslike ervaring en kennis beskik, sowel as wat verteenwoordigend is van die populasie oor wie navorser die gevolgtrekkings wil maak. Ten einde interne konsekwentheid en logika in die gevallestudie navorsingstrategie te verseker, het die navorser ses kurrikulumadviseurs gekies om aan die studie deel te neem.

5.5.3 Respondente-seleksie

Navorser het ses deelnemers van uiteenlopende fisiese werksomgewings en ekonomiese en sosiale omstandighede geselekteer ten einde toepaslike data uit die verskillende kontekste waarin die gevalle gesetel is, te bekom. Die steekproefneming van hierdie studies sal ses ervare kurrikulumadviseurs wees wat betrokke is by kurrikulum ondersteuning van opvoeders in die AOO- en VOO-band in landelike skole van die Wes-Kaap. Deelname aan hierdie studies sal vrywillig wees deurdat elke geselekteerde respondent kon aandui of hulle aan die ondersoek wou deelneem of nie. Hierdie kwessie is ook deeglik aan die geselekteerde respondente gekommunikeer sodat hulle bewus was daarvan dat hulle deelname vrywillig is en dat hulle te eniger tyd ook aan die studie kon onttrek.

5.6 DATA-INSAMELING

5.6.1 Inleiding

Die navorser is primêr verantwoordelik vir die insameling van relevante data vir hierdie studie. Leedy en Ormrod (2001:147) beskou die navorser normaalweg as die instrument van navorsing binne die konteks van kwalitatiewe navorsing. Hoofsaaklik kwalitatiewe data sal gegenereer word om die navorsingsvraag te beantwoord.

Die kwalitatiewe data sal verkry word deur semi-gestruktureerde onderhoude met ses geïdentifiseerde kurrikulumadviseurs in die gekose plattelandse onderwysdistrik te voer. Die kwalitatiewe data sal aangevul word met kwantitatiewe data wat verkry sal word vanaf die vraelys oor biografiëse besonderhede wat onder die kurrikulumadviseurs versprei sal word. Hierdie kwalitatiewe en kwantitatiewe data sal in samehang met mekaar gebruik word om die navorsingsvraag te beantwoord. Etiese oorwegings sal tydens die insameling van hierdie data sterk in ag geneem word.

5.6.2 Onderhoude

'n Onderhoud is 'n doelbewuste gesprek tussen twee persone met die doel om informasie te versamel. Gedurende die onderhoud word data versamel sodat die navorser kan verstaan hoe die “onderwerp” die wêreld rondom hom interpreteer. Goeie onderhoude begin met onbenullighede, asook die vind van gemeenskaplikhede. Die “onderwerp” voel sodoende gemaklik en vry om sy standpunt te lug (Bogdan & Biklen 1992:86).

Volgens Oosthuysen (1997:48) word onderhoude gevoer, nie as opnames van mense se gevoelens nie, maar primêr om inligting wat die navorser nie direk kan bekom nie, te verkry; om veelvoudige realiteite of persepsies van gegewe situasies te bekom; en om te help met die vertolking daarvan. Volgens Cox (1996:56) moet die volgende drie aspekte in ag geneem moet word by onderhoude:

- Vrae wat oor 'n spesifieke onderwerp handel, moet gekategoriseer word.
- Die vrae moet ook verbruikersvriendelik gerangskik word.
- Al die onderhoude moet op dieselfde wyse gehanteer word.

Verskillende tegnieke word tydens die onderhoud aangewend, byvoorbeeld goeie luistertegnieke, om sodoende buigsaamheid te bevorder en geduld te weerspieël.

Semi-gestruktureerde onderhoude is in die studie gebruik omdat dit die natuurlikste vorm van interaksie met mense is, aldus (Durheim, 1999:128). Navorsers soos Cohen, *et al.* (2011:411), Bogdan en Biklen (2007:64) en Greef (2003:292) ondersteun hierdie siening. Heck (2011:205) wys daarop dat die onderhoud 'n primêre bron vir die verkryging van data binne 'n gevallestudie kan wees. Volgens Leedy en Ormrod (2001:159) kan

onderhoude 'n groot hoeveelheid nuttige inligting lewer. Punch (1998:174-175) beklemtoon dat 'n onderhoud 'n betroubare manier is om mense se persepsies, betekenis, definisies van situasies en konstruksies van die werklikheid te verkry. Onderhoude as navorsingmetode kan oor die algemeen groot voordele inhou vir die studie (sien 3.6.5).

Kwalitatiewe onderhoudvoering stel die navorser in staat om die probleem deur die oë van die respondent te sien (Bless, 1995). Die kwalitatiewe ontwerp skep ruimte vir indiepte onderhoude waar menslike ervarings en gedrag waargeneem kan word. 'n Voordeel hiervan is dat dit semi-gestruktureerd kan wees en ek kon dus die deelnemers vanuit my perspektief beskou. Volgens Botha (2001:13) kan kwalitatiewe onderhoude 'n sensitiwiteit vir deelnemers en hulle leefwêreld openbaar.

5.6.3 Die proses van onderhoudvoering

Die navorser het vir die doel van hierdie studie afsprake met die deelnemers op tyt gereël wat vir beide navorser en die betrokke deelnemers geskik sou wees. Die onderhoude sou individueel op die geskeduleerde tyt plaasvind. Elke onderhoud sou ongeveer twee ure duur. Die onderhoude is op oudioband opgeneem en daarna getranskribeer.

5.6.4 Semi-gestruktureerde onderhoude en vrae

Vir die doel van hierdie studie gaan navorser gebruik maak van semi-gestruktureerde onderhoude om data te genereer (sien Hoofstuk 6 Bylae B vir die volledige onderhoudskedule). Die doel van die studie het die onderhoude uiteraardgerig. Die breë struktuur van die vraelys het bestaan uit Afdeling A: leierskapsrolle, Afdeling B: kurrikulumiimplementeringsfunksie, Afdeling C: ondersteuning en bemagtiging van onderwysers en Afdeling D: Skakeling met verskillende rolspelers. Spesifieke vrae is onder elk van hierdie afdelings aan respondent tydens die onderhoude gestel (Sien Bylae B).

'n Semi-gestruktureerde onderhoud is 'n kwalitatiewe metode van ondersoek wat 'n stel vooropgestelde oop vrae wat die navorser die geleentheid bied om sekere temas of response verder te ondersoek (Whiting, 2008:35). Creswell (2009:181) noem dat semi-

gestruktureerde onderhoude wat ook onder andere algemene oop vrae het, aan die deelnemers die geleentheid bied om hulle sienswyse en opinies vryelik uit te spreek.

Volgens Robson (2002:270) het semi-gestruktureerde onderhoude vooropgestelde vrae, maar die orde van die vrae kan aangepas word na aanleiding van die navorser se persepsie van wat die belangrikste is vir die onderhoud. Die navorser kan dus na gelang van omstandighede die vooraafopgestelde bewoording van vrae verander en verduidelikings kan gegee word tydens die verloop van die onderhoud. Daar is dus ruimte vir soepelheid en buigsaamheid tydens die voer van die onderhoude.

'n Aantal vrae wat in bepaalde kategorieë gerangskik is, sal dus aan die kurrikulumadviseurs gestel word sodat hulle met vrymoedigheid oor hulle ervarings ten opsigte van hul huidige rol en funksie wat hulle verrig in die ondersteuning van onderwysers binne die skole, kan praat. Hierdie breë kategorieë is soos vroeër beskryf, dan (sien Bylae B vir meer inligting ten opsigte van spesifieke vrae onder elke kategorie):

- Leierskapsrol
- Kurrikulumimplementeringsfunksie
- Ondersteuning en bemagting van onderwysers
- Skakeling met verskillende rolspelers

5.6.5 Voordele van onderhoude vir die studie

Volgens Miller en Brewer (2003:168) is aanpasbaarheid een van die belangrikste voordele wat die onderhoud as navorsingstegniek inhou. Hoe minder rigied die formaat van die onderhoud is, hoe meer ruimte is daar vir aanpasbaarheid. Die navorser kan dus tydens die onderhoudvoering in hierdie studie die orde van die vrae tydens die interaksies verander en aanpas, sonder om die doel negatief te affekteer. In hierdie studies sal aanpasbaarheid help om 'n diepergaande verstaan of begrip te verkry van die response wat tydens die onderhoud gestel sal word.

Aangesien die onderhoudsituasie 'n geleentheid skep vir die navorser om onmiddellik idees of onduidelikhede op te volg, kan meer data sodoende deur die onderhoude

gegenereer word. Indien die navorser die regte klimaat vir die onderhoudvoering skep en die versekering aan respondente gee dat hul reponse anoniem hanteer sal word, kan dit groter geldigheid en betroubaarheid bevorder (sien 3.8).

5.6.6 Dokument-analise

Die gebruik van dokumente-studie en -analise, saam met onderhoude en literatuurstudie, kan bydra tot die verifiëring van bevindinge. Die navorser het dus ook van dokumente as 'n bron ter bewyslewering gebruik gemaak. Dit is essensieel dat die hele proses van bronnebestudering en -analise op 'n wetenskaplike wyse hanteer word sodat die geldigheid en betroubaarheid van die inligting daaruit bekom, sal bydra tot die bereiking van die navorsingsdoel en die beantwoording van die navorsingsvraag. Die navorser het ook gebruik gemaak van dokumente as 'n bron van bewyse. Navorsers soos Patton (2002:293), Creswell (2008:231) en Punch (2009:158); en beskou die ontleding van toepaslike dokumente in kwalitatiewe navorsingstudies as 'n ryk bron van data oor 'n spesifieke organisasie of program. Dokument-analise het ten doel die ontleding van geskrewe dokumente of dokumente wat mense se ondervinding, kennis, waardes en aksies wat oorspronklik gedurende 'n vroeër tydperk opgeteken is (McMillian en Shumacher, 2010:361). Dokumente kan ryk data oor die konteks waarin deelnemers funksioneer hulself handhaaf, verskaf (Bowen, 2009:29). Die inligting wat uit dokumente verskaf dikwels inligting oor mense se ervarings en kennis binne 'n bepaalde konteks.

De Vos, Srydom, Fouche & Delport (2011:377) verwys na 'n verskillende tipes dokumente wat bestudeer en ontleed kan word. Hierdie tipes sluit in amptelike dokumente (soos beleidsdokumente) persoonlike dokumente (soos briewe byvoorbeeld) en nie-persoonlike dokumente (soos byvoorbeeld notules van vergaderings, agendas, nuusbriewe). Amptelike dokument sluit dus beleidsdokumente van byvoorbeeld regeringsinstansies, soos onderwysdepartemente, in. De Vos et. al (2011: 389) beklemtoon dat tydens dokumente-analise die geldigheid en betroubaarheid van die betrokke dokumente deurlopend verseker móet word. Daar moet na die voordele gekyk word van die waarde van die inligting wat uit dokumente, soos byvoorbeeld

beleidsdokumente, verkry word en of die bestudering en analise kan bydra tot die beantwoording van die navorsingsvraag.

Dokument-analise in hierdie studie word primêr aangewend om aanvullende data tot die onderhoude te bekom. Ramroop (2004:55) en Yin (2009:103) meld dit duidelik aan dat die effektiwiteit van dokument-analise daarin geleë is om bewyse te verifieer en te evalueer wat aanvanklik vanuit onderhoude verkry word is (sien ook De Vos et.al., 2011:376-389).

Die volgende toepaslike amptelike dokumente is bestudeer en ontleed, aangesien dit direk aansluit by die navorsingsdoel en -vraag:

- Department of Education: Guidelines for Subject Advisors. Management and Leadership: Policy Leadership Management and Governance For South African Schools. Volume 4 Number 3, 2010, 2-5.
- The Policy on the Organisation, Roles and Responsibilities of Education Districts (Department of Education, 2011:41-45).

Navorser het bogemoemde beleidsdokumente krities bestudeer en ontleed (sien paragraaf 3.4.2-3.4.8) om vas te stel of die dokumente die nodige riglyne en leiding aan kurrikulumadviseurs verskaf om te verseker dat korrekte ondersteuning aan onderwysers gebied word om onderrig en leer in die klaskamer uit te voer.

Die navorser het meestal op die mees onlangs geskrewe dokumente gefokus wat die rol en funksie van die kurrikulumadviseur in kurrikulumontwikkeling te beskryf.

5.6.7 Biografiese inligting

Die vrae wat aan respondente gestel gaan word word in die onderhoudsgids in twee hoofafdelings verdeel word, naamlik Biografiese inligting en dan die Semi-gestruktureerde vrae wat in hierdie studie gebruik gaan word, as deel van data-insameling vir hierdie studie. Die biografiese vrae dek die persoonlike profiel van die respondent, wat onder andere geslag, ouderdom ondervinding in jare, fase van ondersteuning, ensovoorts insluit

(sien Bylae A).

5.6.8 Samevatting

In hierdie studie word van 'n kwalitatiewe navorsingsmetode binne 'n interpretatiewe navorsingsparadigma gebruik gemaak. Die interpretatiewe perspektief verskaf 'n raamwerk vir navorsing wat ten beste beskryf kan word deur die ses gevallestudies wat gebonde is in 'n gemeenskaplike konteks. Die paradigma dra ook by tot navorser se keuse van navorsingsmetodologie en datagenereringstegnieke. Volgens Mertens (1998:14) is hierdie kwalitatiewe tegnieke voordelig in die interpretatiewe paradigma. Semi-gestruktureerde onderhoude sal met elk van die deelnemers gehou word. Onderhoudsvrae is daarop gefokus om die navorsingsvraag en navorsingsprobleem te belig en te beantwoord.

Biografiese en spesifieke omgewingskontekste besonderhede sal ook nagekyk word omdat dit die navorser sal help met die agtergrondse inligting van die kurrikulumadviseurs se ervarings met betrekking tot hulle rol en funksies.

Die data wat deur onderhoude gegenereer sal word sal genaliseer word deur die data van die deelnemers te vergelyk om gemeenskaplike temas en tendense te identifiseer. Hierdie analyses sal ook deurentyd aan die konseptuele raamwerk gekoppel word ten einde te evalueer in watter mate die betrokke raamwerk rigting aan die studie verleen het. Die deelnemers sal die geleentheid gegun word om die geldigheid en betroubaarheid asook die korrektheid van hul eie onderhoude transkripsies te verifieer deurdat die verslag na voltooiing aan hulle beskikbaar gemaak sal word.

5.7 DATA-ANALISE

Die primêre fokus van data-analise het hoofsaaklik betrekking op die verkryging en interpretasie van betekenis uit die data wat ingesamel word. Babbie en Mouton (2001:108) is van mening dat data-analise gerig is op die opbreek van tekste in kleiner verstaanbare dele en die identifisering van hanteerbare patrone, tendense en verhoudings binne en tussen hierdie dele. Gray (2009:493) definieer data-analise as 'n logiese proses waardeur die data wat ingesamel word, georden word ten einde, struktuur en betekenis daaraan te gee. Mcmillian en Schumacher (2010:367) huldig weer die

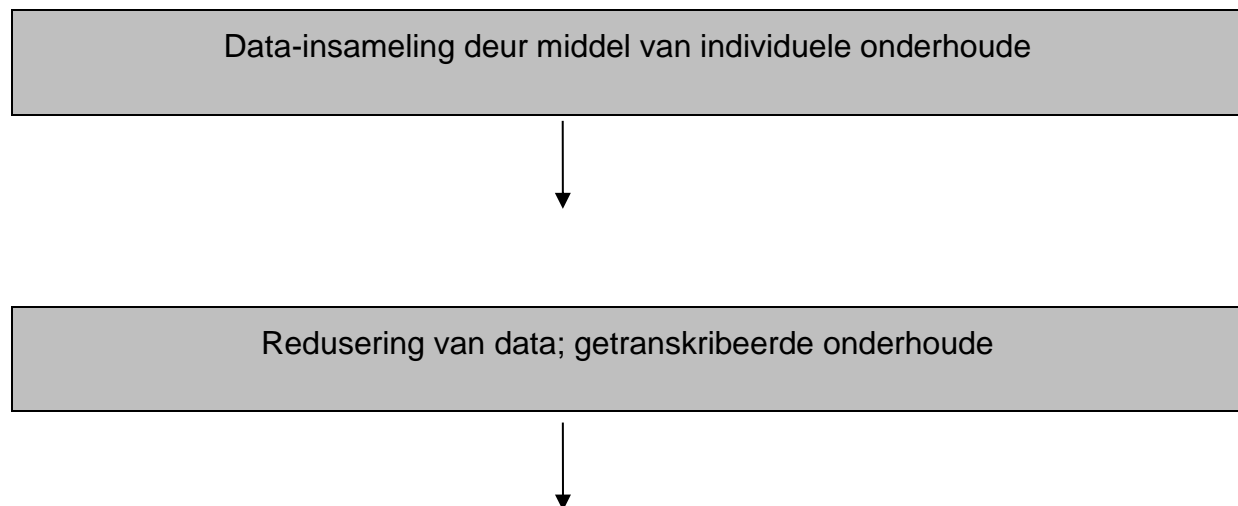
mening dat kwalitatiewe data-analise 'n proses insluit van ondersoek, selektering, kategorisering, vergelyking, sintese en intepretasie van data om die primêre navorsingsvraag en doelstellings van die studie aan te spreek of te beantwoord.

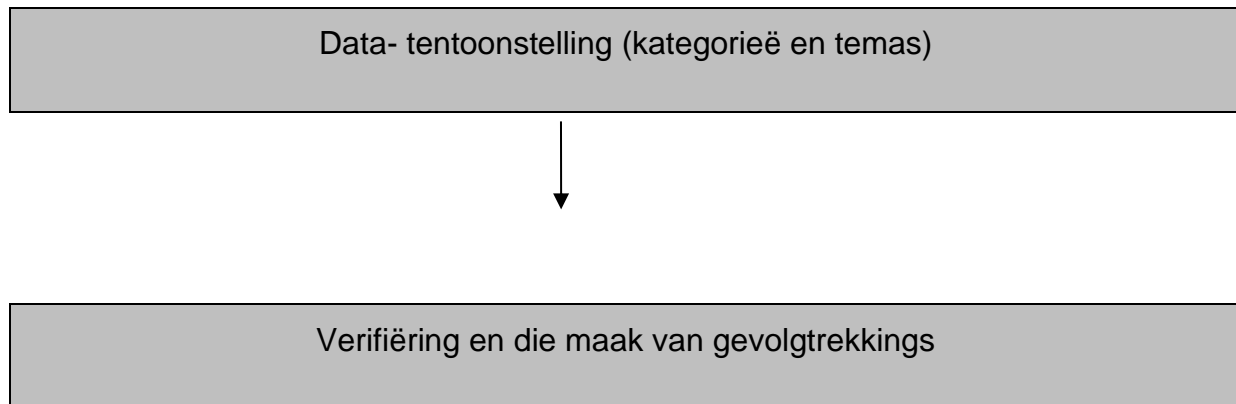
Vir die navorser is dit dus belangrik dat die vrae wat in die onderhoude gebruik gaan word in temas verdeel moet word wat logies met mekaar kan skakel. Volgens Burns (2000:430) is die doel van data-analise om betekenis aan data te gee deur die inligting sistematies te rangskik en aan te bied. Mouton (2001:108) sluit hierby aan deur te noem dat data in hanteerbare temas patrone, tendense en verhoudings opgebreek moet word.

Vir die doel van die studie is die data wat deur middel van die onderhoude ingesamel is, kwalitatief ontleed en verwerk in die kategorieë waarvolgens vrae vir die onderhoudvoering ingedeel is. Tesame met die data wat uit die dokument-analise bekom is, is die verskillende kategorieë tot 'n samehangende geheel geïntegreer om sodoende 'n meer algemene beeld te verkaf van die fenomeen wat ondersoek is.

Miles en Huberman (1994:11) beskryf die proses van data-analise as 'n gedurige vloei van drie aktiwiteite naamlik die redusering, tentoonstelling en verifiëring van data. Hierdie drie aktiwiteite vind gelyktydig plaas en vereis interaksie tussen die drie areas tydens die datagenereringsproses.

Die skema in figuur (5.2) dui aan hoe die datagenereringsproses in die studie verloop.

Figuur 5.2 Die data genereringsproses (Aangepas uit Miles & Huberman, 1994:11)

Vir navorser is bogenoemde stappe so belangrik omdat dit leiding kan gee aan navorser om die data te transkribeer om ten einde te verseker dat die menings van die deelnemers nie gemis intreptreter word nie. Daarom is dit belangrik dat die navorser enige onduidelikhede tydens die onderhoudsproses uit die weg moet ruim.

5.8 VERIFIËRING VAN DATA: GELDIGHEID EN BETROUBAARHEID

Tydens die verloop van die studies sal daar hoofsaaklik kwalitatiewe data ingesamel word om response tydens die beoogde onderhoude te bekom. Interpretistiese navorsing wil sin probeer maak van gevoelens, ervaring, sosiale situasies of hoe die foneem in die werklike lewe voorkom (Durheim, 1999:126). Dit is noodsaaklik om die betroubaarheid en die geldigheid van die studie te verseker.

Volgens Leedy en Ormrod (2001:103) sal navorsing slegs waardevol wees indien dit die navorser toelaat om betekenisvolle en verdedigbare gevolgtrekkings uit die data te maak.

In hierdie studie sal van verskillende strategieë gebruik gemaak word om die geldigheid en betroubaarheid van die kwalitatiewe data te probeer verkry.

Om interne geldigheid te verkry in hierdie studie sal die volgende proses gevolg word:

- Daar sal na afloop van data–vertolking weer met die respondente geskakel word oor die proses, bevindinge en gevolgtrekkings van die onderhoude om seker te

maak dat die data wat uit die onderhoude verkry word 'n ware, betroubare en korrekte weergawe is.

- In hierdie studie sal veelvuldige navorsingsmetodes en bronne gebruik word om data te genereer, te wete 'n literatuuroorsig, dokument-analise, getranskribeerde onderhoude met ses kurrikulumadviseurs, veldnotas en waarnemings.

Eksterne geldigheid sal verkry word deurdat die navorser voldoende en omvangryke beskrywings van data binne 'n bepaalde konteks sal versamel wat ander lesers en moontlike rolspelers kan raadpleeg en wat hulle in staat sal stel om vergelykings te kan tref of hulle hul daarmee kan vereenselwig of daarmee saam stem.

5.9 ETIESE OORWEGINGS

Kwalitatiewe studies is ingestel op direkte interaksies met mense en hul eie natuurlike omgewing tydens veldwerk. Navorsers soos Creswell (2009:89) en Merriam (2009:230) is van mening dat etiese dilemmas gewoonlik te voorskyn kom tydens data-insameling en disseminasie van die bevindings.

Met betrekking tot die etiese kwessies in sosiaal- wetenskaplike studies beklemtoon Miller en Brewer (2003:95) dat dit nodig is om 'n wedersydse respektvolle wen-wen situasie te skep waarby beide die navorsers én die respondent(e) baat kan vind. Durrheim (1999:65) voer aan dat die essensiële doel van etiese navorsing is om die welstand en regte van die deelnemers aan die studie te beskerm. Die navorser moet etiese kwessies in ag neem en sodoende 'n repektvolle verhouding vestig, deur die regte, behoeftes, waardes en die begeertes van die deelnemers te respekteer, veral omdat hulle vrywilliglik aan studies deelneem Creswell (2009:165). Verder moet seker gemaak word dat onderhandelinge om toestemming vir toegang tot die navorsingsomgewing te bekom, betyds en reeds in die vroeë stadium van die navorsing onderneem word.

Wat hierdie studie betref, het navorser vroegtydig betyds by die Wes-Kaapse Onderwysdepartement (WKOD) aansoek gedoen en toestemming verkry om die ondersoek in die geïdentifiseerde onderwysdistrik te doen (sien Bylaes C en D vir die aansoek van navorser en die toestemmingsbrief van die WKOD onderskeidelik). Die navorser sou 'n afspraak met die direkteur wat aan die hoof staan van die betrokke

geïdentifiseerde onderwysdistrik reël om toestemming te verkry om die onderhoude met die kurrikulumadviseurs te kan doen. Die navorser sal ook 'n skriftelike versoek om deelname aan die respondente rig. Navorser sal die gestelde voorwaardes streng en konsekwent nakom.

Die volgende aspekte sal ook met die repondente bespreek word:

- 'n Ondertekende ooreenkoms wat verifieer dat respondente vrywillig aan die ondersoek deelneem en hul toestemming tot vrywillige deelname verleen het
- 'n Ooreenkoms dat alle inligting wat met die respondent bespreek sal word as vertroulik hanteer sal word en dat hulle anoniem sal bly.
- Dat respondente die reg besit om ter enige tyd van die studie te onttrek indien hulle so sou voel.
- Dat die transkripsies van onderhoude aan hulle terugbesorg sal word sodat hulle kan nagaan of die inligting deur hulle verskaf 'n ware weergawe is van wat in die onderhoud bespreek is.

Die betrokke instelling (Universiteit van Stellenbosch) waar navorser vir studie geregistreer is, het ook 'n Etiese Klaringsbeleid wat onder andere bepaal dat die ondersoek nie gedoen mag word alvorens daar nie toestemming verleen is nie. Daar is vooraf aansoek om etiese klaring gedoen en toestemming is verleen om die studie te onderneem (sien (Bylae F vir toestemmingsbrief en klaringsnommer).

5.10 SAMEVATTING

Vir die doel van hierdie studie sal die navorser 'n kwalitatiewe veelvuldige gevallestudie as navorsingstegniek binne 'n interpretatiewe paradigma as navorsingsontwerp gebruik.

Die interprevistiese perspektief verskaf 'n raamwerk vir navorsing wat ten beste beskryf word deur die ses gevallestudies wat met mekaar binne 'n gemeenskaplike konteks verbind word. Veelvuldige navorsingmetodes en bronne sal gebruik word om data in te samel ten einde die navorsingsvraag te kan beantwoord. Om geldigheid en betroubaarheid in die studie te verseker is dit nodig om verskeie stappe te volg. Die data van die getranskribeerde onderhoude sal kwalitatief ontleed en verwerk word volgens die kategorieë waarin die vrae vir die onderhoudvoering en biografiese vraelys ingedeel is.

Binne die studie sal ook aandag gegee word aan die etiese aspekte wat tydens die onderhoude na vore sal kom.

In die volgende hoofstuk sal daar gefokus word op die analise van data soos verkry uit die getranskribeerde onderhoude en die biografiese vraelys wat deur die kurrikulumadviseurs voltooi is.

HOOFSTUK 6

DATA-ANALISE

6.1 INLEIDING EN KONTEKS

In hierdie hoofstuk word die data wat tydens die onderhoude gegenereer is, ontleed en geïnterpreteer en aan die betrokke konseptuele raamwerk gekoppel.

6.2 DOEL VAN DIE ONDERSOEK

Soos in Hoofstuk 1 vermeld, was die hoofdoel van die navorsing om die persepsies, begrip en ervaring van kurrikulumadviseurs as kurrikulumleiers in die bestuur van kurrikulumvernuwing en -implementering binne die skoolopset te ondersoek, te verken en te beskryf. Hierdie ondersoek fokus dus daarop om die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseur ten opsigte van effektiewe kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering binne 'n geselekteerde onderwysdistrik te identifiseer en te omskryf.

In die lig van bogenoemde sluit die ondersoek in om vas te stel tot watter mate die distrikskurrikulumadviseur as kurrikulumleier in die Algemene Onderwys- en Opleidingsband (AOO-band) deur middel van effektiewe kurrikulumleierskap kwaliteit ondersteuning aan onderwysers kan bied sodat hulle die voorgekrewe kurrikulum met sy voortdurende veranderinge suksesvol kan implementeer.

Aansluitend hierby het die volgende as sekondêre doelstellings vir die studie gegeld:

- Om 'n beskrywing te gee van die kurrikulumadviseur se rol as deel van 'n ondersteuningstruktuur in onderwysvernuwing en kurrikulumimplementering.
- Om 'n beskrywing te gee van die kurrikulumadviseur se moontlike rol as vernuwingsagent ten opsigte van kurrikulumimplementering.
- Om voorstelle te maak oor hoe die kurrikulumadviseur kurrikulumverandering moontlik kan te fasiliteer in medewerking van onderwysers.

Die vrae wat aan die respondent gestel is, is in die onderhoudskedule in twee hoofafdelings verdeel, naamlik die: biografiese inligting en ses semi-gestruktureerde vrae. Elkeen van hierdie afdelings word vervolgens bespreek.

Tydens die ontleding ter beantwoording van die navorsingsvraag, sal daar ook deurentyd 'n koppeling met die konseptuele raamwerk soos in paragraaf 4.1 van die studie beskryf, gemaak word.

6.3 STRUKTUUR VAN DIE VRAELYS

6.3.1 Biografiese inligting

Hierdie afdeling bevat vrae met betrekking tot biografiese besonderhede van die respondente, aangesien hierdie inligting van die respondente ook van relevansie is in die identifisering en beskrywing van hul funksies. Die informasie ten opsigte van jare ervaring as onderwyser en ervaring as kurrikulumadviseur maak hierdie informasie uiters relevant vir die studie.

6.3.2 Semi-gestruktureerde vrae

Die semi-gestruktureerde vrae fokus op die kurrikulumadviseur se leierskaprol en koördineringsfunksie as kurrikulumleier en op die bestuur van en verandering ten opsigte van kurrikulumontwikkeling.

Die semi-gestruktureerde vrae wat aan deelnemers gevra is, is in vier kategorieë verdeel naamlik, Afdeling A: Leierskapsrol, Afdeling B: Kurrikulumimplementeringsfunksie, Afdeling C: Ondersteuning en bemagting aan onderwysers en Afdeling D: Skakeling met verskillende rolspelers.

Die spesifieke vrae word vervolgens in 6.3.3 hieronder uiteengesit. Navorsers het aan elk van die respondente 'n kode gegee om hul anonimiteit te beskerm. Die empiriese ondersoek self het gedurende die tydperk 1 Mei 2018 tot 27 September 2018 plaasgevind.

6.3.3 Vraelysgids om onderhoude met kurrikulumadviseurs te voer

By elke afdeling sal vervolgens eers die doel van elke subafdeling, en daarna die vrae vermeld word

AFDELING A: LEIERSKAPROL

Doel: In hierdie afdeling wil die navorser vasstel of die distrikskurrikulumadviseurs as kurrikulumleiers weet en verstaan wat van hulle verwag word ten opsigte van hul rol en leiersfunksie binne kurrikulumontwikkeling.

1. Wat verstaan u onder die begrip kurrikulumleierskap? Is daar 'n verskil tussen kurrikulumleierskap en kurrikulumbestuur? Indien wel, wat is vir u die verskil?
2. Wat is die kennis, vaardighede en houdings waaroor 'n kurrikulumadviseur behoort te beskik?
3. Hoe kan u as kurrikulumadviseur help om onderwysers gedurigdeur te motiveer en te ondersteun om verandering in die kurrikulum te implementeer?
4. Wat doen u om te verseker dat u as kurrikulumadviseur op hoogte bly van verandering en vernuwing in die kurrikulum?
5. In u werksverhouding met u kollegas ervaar u enige weerstand of onwilligheid teen die implementering van kurrikulumvernuwing of -verandering?
6. Wat is die belangrikste areas waarop 'n kurrikulumadviseur behoort te fokus tydens skoolbesoeke?
7. Watter kundigheid sou u reken behoort 'n persoon te hê wat die funksie van die kurrikulumadviseur vervul?

AFDELING B: KURRIKULUMIMPLEMENTERINGSFUNKSIE

Doel: Die doel van hierdie afdeling is om vas te stel of die kurrikulumadviseur verstaan watter kundigheid benodig word om aan die eise en verwagtinge van kurrikulumimplementering te voldoen.

1. Wat is u ervaring rondom die disseminasie van nuwe inligting aan onderwysers met die oog op suksesvolle kurrikulumimplementering?

2. Verstaan u wat van u verwag word as kurrikulumadviseur? Met ander woorde, het u duidelikheid oor wat die verwagtinge is met betrekking tot u rol as kurrikulumadviseur?
3. Voel u behoorlik toegerus om hierdie funksie te kan verrig? En waar het u die betrokke kennis en vaardighede opgedoen om u te help om hierdie funksie te kan verrig?
4. Wat doen u om te verseker dat u gehalte ondersteuning aan onderwysers bied tydens kurrikulumimplementering om die kwaliteit in die klaskamer te kan verbeter?
5. Hoe dink u erfaar onderwysers u rol tydens klaskamerbesoeke?
6. In watter mate het die beleid, *Policy Leadership Management and Governance for South African Schools* (2010:2-5) 'n impak op hoe u u rol en leierskapsfunksie erfaar om onderwysers te ondersteun om kwaliteit van onderrig en leer te verbeter?
7. Watter kundigheid sou u reken behoort 'n persoon te hê wat die funksie van die kurrikulumadviseur vervul?

AFDELING C: ONDERSTEUNING EN BEMAGTIGING VAN ONDERWYSERS

Doel: Die doel van hierdie afdeling is om te bepaal wat die persepsies en ervarings van die deelnemende kurrikulumadviseurs is aangaande onderwysers se ervaring van voortdurende veranderinge en vernuwing in die kurrikulum.

1. Wat is die aard van ondersteuning en leiding wat u aan onderwysers verskaf ten opsigte van die bemagtiging van onderwysers in die kurrikulum?
2. Het u enige indiensopleidingsprogramme in plek om onderwysers te bemagtig in die kurrikulum?
3. Dink u daar word voldoende klem gelê op die opleiding van onderwysers ten opsigte van kurrikulumverandering en -vernuwing?
4. Wat doen u om te verseker dat die korrekte skoolklimaat geskep word wat bevorderlik is vir kurrikulumondersteuning tydens die implementering van nuwe kurrikula?

5. Hoe dink u ervaar onderwysers hierdie verandering in die kurrikulum?
6. Wat doen u om onderwysers te motiveer om te midde van die veranderinge 'n positiewe ingesteldheid te handhaaf ten opsigte van hul werk?

AFDELING D: SKAKELING MET VERSKILLENDE ROLSPELERS

Doel: Die doel van die vrae in hierdie afdeling is om te verken watter impak verskillende rolspelers op die werksaamhede van die kurrikulumadviseur het tydens die proses van implementering van nuwe kurrikula.

1. Wat is u ervaring van ouerbetrokkenheid ten opsigte van die implementering van die kurrikulum?
2. Watter ontwikkelingsprogramme het u in plek om onderwysers op hoogte te hou van die veranderinge in die kurrikulum?
3. Tot watter mate en op watter wyse ontvang u ondersteuning van die WKOD?
4. Assessering vorm 'n onlosmaaklike deel van die kurrikulum in die onderrigleerproses. Wat doen u om te verseker dat alle rolspelers ingelig is oor assessering?
5. Hoe sou u die samewerkingsverhouding tussen u en u kollegas beskryf?

6.4 OMSKRYWING VAN BIOGRAFIESE INLIGTING

Die data in hierdie afdeling van die studie is bekom uit die ses onderhoude met kurrikulumadviseurs van 'n bepaalde onderwysdistrik. Drie van die respondente met wie onderhoude gevoer is, was werksaam by voorheenbenadeelde skole, terwyl drie van die respondente werksaam was by die vorige Model C-skole in 'n landelike gebied binne die grense van die WKOD. Die data word in tabelle 6.4.1-6.4.6 uiteengesit.

Tabel 6.1 Geslag

Geslag	Getal
Manlik	2
Vroulik	4
TOTAAL	6

Die Tabel 6.1 toon dat 66.7% van die respondente vroulik was.

Tabel 6.2 Ouderdom in jare

Ouderdom	Getal
20-30 jaar	
31-40 jaar	
41-50	1
51-60	4
61 - 65	1
TOTAAL	6

Tabel 6.2 toon dat 66.7% tussen 51-60 jaar oud is, terwyl een van die respondente ouer as 40 jaar en die ander een ouer as 60 is. Oor die algemeen is die respondente dus redelik ervare opvoeders.

Tabel 6.3 Huistaal

Taal	Getal	%
Afrikaans	6	100
Engels		
Ander		
TOTAAL	6	

Tabel 6.3 toon dat 100% van die respondente Afrikaanssprekend is.

Tabel 6.4 Kwalifikasies

Taal	Getal	%
Diploma	6	100
Graad / grade	4	66.7
TOTAAL	6	

Tabel 6.4 toon dat 100% van die respondent minstens 'n onderwysdiploma verwerf het en dat 66.7% van die respondent 'n graad verwerf het. Nie alle respondente het dus 'n graadkwalifikasie nie, hoewel hierdie kwessie nie noodwendige 'n negatiewe impak op hul funksie as kurrikulumleiers hoef te hê nie.

Tabel 6.5 Jare onderwyservaring

Jare ervaring	Getal respondente
11-20	
21-30 jaar	2
31-40 jaar	4
TOTAAL	6

Tabel 6.5 bevestig die afleiding by Tabel 6.2 dat 66.7% van die respondente tussen 31-40 jaar onderwyservaring het. Hoewel twee persone tussen 21-30 jaar onderwyservaring het, is dit duidelik dat al ses respondente oor omvattende onderwyservaring beskik.

Tabel 6.6 Skoolvak/-vakke waarin u kurrikulumondersteuning bied as kurrikulumadviseur, sowel as jare ondervinding.

<u>Skoolvak</u>	<u>Jare ondervinding ten opsigte van vak</u>	<u>Getal respondente</u>
Afrikaans	12	1
Engels	12	3
Wiskunde	12	3
Lewensvaardighede	12	3
Geografie	12	1
Kuns en Kultuur	4	1
TOTAAL	64	6

Die Tabel 6.6 toon dat 16.67% van die respondente onderskeidelik 12 jaar ervaring in die onderrig van Afrikaans en Geografie as vak het. Verder toon die tabel ook dat 50% van die respondente onderskeidelik 12 jaar ondervinding in die onderrig van die vakke Engels, Wiskunde en Lewensvaardighede het. Laastens toon die tabel dat 16.67% oor vier jaar ervaring in die onderrig van Kuns en Kultuur as 'n vak beskik. Die meerderheid respondente is dus by die skoolvakke Engels, Wiskunde en Lewensvaardighede betrokke.

6.5 ANALISE EN INTERPRETASIE VAN DATA BEKOM UIT ONDERHOUDE

6.5.1 Aanloop tot die onderhoude

Die navorser het vooraf seker gemaak dat die onderhoude in 'n positiewe klimaat sou plaasvind. Hierdie positiewe klimaat is deur middel van effektiewe kommunikasie bevorder deurdat daar nie net vooraf toestemming by die Wes-Kaapse

Onderwysdepartement verkry is om die ondersoek te loods nie (sien Bylae C), maar daar is ook vooraf met al die betrokke skole geskakel om hul samewerking en toestemming te bekom. Hierdie aspek het bygedra tot aktiewe deelname deur die respondente. Met die aanvang van die onderhoude is die deelnemers op hul gemak gestel en is hulle vir hul vrywillige deelname aan die navorsing bedank. Hulle is ook verseker van die vertroulikheid van die onderhoudsproses en hulle is daaraan herinner dat hulle later die geleentheid sou kry om hul response te verifieer. Hulle is dus weer eens verseker dat hul anonimiteit gewaarborg is en dat hulle enige tyd tydens die ondersoek kon onttrek, sou hulle verkies. Elkeen is ook die geleentheid gegee om 'n toestemmingsbrief te onderteken as bewys dat hulle vrywillig deelneem (sien Bylae E).

Die onderhoude is op oudioband opgeneem en agterna getranskibreer. Wat sekuriteit betref, word die bande en transkripsies op 'n veilige plek geberg waartoe slegs die navorser toegang het.

Elk van die vrae word vervolgens gestel en die response ontleed.

6.5.2 Leierskaprol

6.5.2.1 Vraag: Wat verstaan u onder die begrip kurrikulumleierskap? Is daar 'n verskil tussen kurrikulumleierskap en kurrikulumbestuur? Indien wel, wat is die verskil? (sien A1, 6.3.3)

Die algemene indruk wat van die respondente se antwoorde op hierdie vraag afgelei kan word, is dat hulle nie altyd duidelik kon artikuleer wat hulle onder kurrikulumleierskap en -bestuur verstaan nie. Respondent KA1 het byvoorbeeld gesê: 'n Mens wat kennis moet hê om die opvoeders te lei t.o.v. wat die kurrikulum van hulle vereis". Onder bestuur het die betrokke respondent gesê: "... word verstaan hoe dinge geïmplementeer word". Respondent KA2 het gesê: "Kurrikulumleierskap gaan vir my oor dat ek presies moet weet wat in die kurrikulum aangaan". Wat bestuur betref het dieselfde respondent gesê: "Mens kan doen met standaardstellings, werkswinkels en ondersteuning gedurende klasbesoeke... dit is hoe ek bestuur". Respondent KA3 het opgemerk:

“Kurrikulumleierskap is dat ek my vak moet ken, ek het vakkennis en ervaring ... vir bestuur is jou mensekennis 'n belangrike faktor”.

Respondent KA4 se respons is dat jy nie die twee begrippe uitmekaar kan haal of onderskei nie, want om 'n kurrikulumleier te wees moet jy kan bestuur: In hierdie verband meld hy: “So die twee is interafhanklik van mekaar soos vinkel en koljander”. Respondent KA5 se volgende opmerking oorvleuel met KA4 se respons: “Om leierskap aan te bied op my vakgebied ... kurrikulumbestuur sien ek as om my vak te bestuur, maar ook om leiding te gee ten opsigte van ontwikkelingssessies”. Vir respondent KA6 is kurrikulumleierskap: “Om op hoogte te wees van wat in die kurrikulum aangaan ... bestuur is om alles in plek te kry in jou vak en wat jy verwag onderwysers in plek moet hê”.

Uit die response op bogenoemde vraag, kan die volgende patrone afgelei word:

- Daar is uiteenlopende menings oor wat kurrikulumleierskap behels. Die werklike kern van wat kurrikulumleierskap beteken en behels, kom nie uit die response na vore nie. Daar is dus 'n oënskynlik beperkte begrip by respondeerders van wat kurrikulumleierskap in essensie beteken. Die nadeel hiervan is dat hierdie begrip moontlik negatief op die werklike toepassing van kurrikulumleierskap mag impakteer.
- Die klem word afwisselend op óf goeie vakkennis óf mensekennis geplaas, in plaas van 'n gesonde balans tussen beide hierdie aspekte.
- Daar is oënskynlik by die respondente afwisselende menings oor wat die onderskeid tussen kurrikulumleierskap en -bestuur is. Terwyl dit vir een respondent dieselfde konsep is, verstaan ander weer die geïntegreerdheid en die verweefdheid van hierdie twee prosesse. Een respondent se beskouing dat alles in plek moet wees, toon 'n goeie begrip van wat bestuur behels, maar in die breë is 'n begrip van wat die onderskeid tussen bestuur en kurrikulumleierskap behels, grootliks afwesig.

Hierdie aspek van 'n beperkte begrip van wat kurrikulumleierskap behels, kan problematies wees aangesien kurrikulumadviseurs binne 'n spesifieke leierskapposisie

staan, wat die vraag laat ontstaan: Indien hulle nie seker is wat die verskil tussen kurrikulumleierskap en kurrikulumbestuur is nie, hoe kan hulle daardie rolle optimaal vervul? Soos reeds vermeld in Hoofstuk 2 (sien paragraaf 2.2), is die navorser van mening dat effektiewe kurrikulumleierskap gekenmerk word deur die vermoë van leiers om goeie leiding te bied en dat kurrikulumleiers vertrouwd moet wees met 'n wye spektrum van kurrikulumteorieë en hoe dit op die praktyk impakteer. Glatthorn, Boschee en Whithead (2006:75) ondersteun hierdie standpunt en meld dat leiers die verhouding tussen teorie en praktyk moet verstaan omdat die rol van kurrikulumleierskap 'n belangrike element in die sukses van kurrikulumverandering is.

In aansluiting by die konseptuele raamwerk ten opsigte van beide die primêre en sekondêre uitdagings soos deur die konseptuele raamwerk aangedui (sien Figuur 4.1), is dit noodsaaklik dat die kurrikulumadviseur 'n uitgebreide kennis en begrip van kurrikulumleierskap, kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering moet hê. Hierdie kennis en begrip impakteer weer op die betrokke onderrigleiersfunksies wat hierdie rolspelers as kurrikulumadviseurs moet speel. Die konseptuele raamwerk is dus waardevol deurdat dit bygedra het tot die identifisering van 'n bepaalde leemte by die deelnemende vakadviseurs, naamlik dat hulle nie hul leiersrol en funksie verstaan nie. Leiding ten opsigte van en die bestuur van die kurrikulum vorm 'n integrale deel van die leierskap- en bestuursfunksie van die kurrikulumadviseur, daarom word van hom of haar om leiding ten opsigte van die hantering van verandering te bied. Hierdie aspek van kurrikulumleierskap vorm die grondslag en dien as rigtingwyser vir die studie.

6.5.2.2 Wat is, volgens u kennis, die vaardighede en houdings waaroor 'n kurrikulumadviseur behoort te beskik? (Sien A2 6.3.3)

Die konseptuele raamwerk (sien Figuur 4.1) ten opsigte van die sekondêre kurrikulumuitdagings konseptualiseer belangrike vaardighede en houdings soos: vestig, implementeer en behaal akademiese standaarde, wees 'n instruksionele bron vir personeel (onderwysers), skep 'n leergeoriënteerde skool, kultuur en klimaat, kommunikeer die skool se visie en missie met onderwysers en leerders, stel hoë verwagtinge aan jou onderwysers en jouself, ontwikkel onderwyser leiers en ontwikkel en

handhaaf positiewe verhoudings met leerders en ouers wat noodsaaklike kenmerke van die vakadviseurs behoort te wees in die uitvoer van hul funksies as kurrikulumleiers.

Die meerderheid van respondente beklemtoon die belangrikheid daarvan om oor toepaslike kennis, vaardighede en ondervinding te beskik. Kennis is volgens hulle van min waarde indien daar nie ook toepaslike ervaring opgedoen word nie. Die meerderheid respondente meld die kwessie van houdings of ingesteldhede waarvoor adviseurs behoort te beskik. Respondente KA1 én KA3 meld byvoorbeeld in hierdie verband dat hy/sy kennis en ervaring van sy/haar vak moet hê, terwyl 'n houding van empatie binne die klaskamer nodig is. Interessant genoeg voeg Respondent KA4 verder by: "... 'n goeie kurrikulumadviseur passie moet hê... regte houding en vaardigheid is reg... maar mens moet menseverhouding en passie hê." Respondent KA6 meld dat die adviseur nie met die houding na die klas moet gaan van een wat net inspeksie kom doen nie deur op te merk: "... en jy moenie die houding hê dat jy hier kom as inspekteur".

Respondent KA1 voeg verder by dat 'n kurrikulumadviseur "... grondige kennis en vaardighede moet hê om te weet wat in elke graad gedoen word... en die houding van die kurrikulumadviseur moet wees... om te ondersteun en te lei."

Dit blyk na aanleiding van bogenoemde response dat die meerderheid respondente dus van mening is dat bepaalde ervaring en vakkennis belangrik is, dat empatie met en ondersteuning van onderwysers nodig is, dat adviseurs 'n ondersteunende houding moet demonstreer, dat adviseurs self ook gemotiveerd moet wees en dat hy/sy homself/haarself in die posisie van onderwyser moet kan plaas. Daar is egter min melding gemaak van watter spesifieke leiersvaardighede volgens hulle benodig soos vermeld in die konseptuele raamwerk (sien Figuur 4.1) soos reeds hierbo na verwys.

6.5.2.3 Hoe kan u as kurrikulumadviseur help om die onderwysers gedurig te motiveer en te ondersteun om verandering in die kurrikulum te implementeer? (Sien A3, 6.3.3)

Vanuit die ses respondente se terugvoering is vier respondente (KA1, KA3, KA4 en KA5) dit eens dat die kurrikulumadviseur eerder selfgemotiveerd en positief moet wees voordat

hy/sy die onderwysers kan motiveer. Respondent KA5 het dit byvoorbeeld so gestel: “*Practice what you preach...* deur nie heeltyd krities te wees nie, maar opbouende kommentaar te gee.”

Respondent KA4 is van mening dat die adviseur die voorbeeld moet stel deur te meld: “*Lead by example...* as ek nie daai passie het nie en ek is nie gemotiveer nie, gaan die opvoeders ook nie gemotiveer wees nie.” Respondent KA1 was verder van mening dat: “Motivering belangrik is maar... dit is nie so maklik s as wat dit klink nie... dis nie meer maklik om vandag onderrig te gee nie... so dis belangrik dat ons onderwyseresse hande in die lug moet hang.” Respondent KA3 is van mening dat: “... kritiek opbouend moet wees... hoe kan jy hulle ondersteun en lei as jy negatief is?” Respondent KA5 het meer na beplanning verwys, terwyl respondent KA6 dit onomwonde gestel het dat dit baie moeilik is om veral die ouer en meer ervare mense te midde van al die huidige kurrikulumveranderings te motiveer.

Uit al ses deelnemende kurrikulumadviseurs se response kan afgelei word dat dit nie maklik is om onderwysers in die huidige onderwysomstandighede positief te motiveer nie, maar dat enige strategie by selfmotivering begin. Hierdie bevinding be-aam wat Bishop bevind het (soos aangehaal in Ornstein & Hunkins 2013:217) en noem dat hierdie motivering die aanpassing van persoonlike gewoontes, wyse van gedrag, programbeklemtoning, leerspasie en bestaande kurrikulum en skedules, vereis. Die literatuur bevestig dat kurrikulumimplementering die resultaat is van sorgvuldige beplanning wat fokus op drie belangrike faktore, naamlik mense, programme en prosesse, fokus (sien byvoorbeeld Ornstein & Hunkins, 2013:218).

Ten opsigte van die sekondêre kurrikulumuitdagings soos deur die konseptuele raamwerk beskryf (sien Figuur 4.1), en soos in die literatuur aangehaal (Bishop in Ornstein & Hunkins 2013:217), is dit noodsaaklik vir die kurrikulumadviseur om die strategie van motivering aan te neem om sodoende onderwysers te ondersteun en sodoende positief te beïnvloed. Hierdie selfmotivering moet dus by die kurrikulumadviseur begin. Daarom besef die deelnemende kurrikulumadviseurs die

belangrikheid van motivering en aanvaar hulle die uitdaging, te midde van hoe die uitdagend om ondersteuning aan onderwysers te bied.

Die konseptuele raamwerk is dus waardevol deurdat die kwessie van sekondêre uitdagings wat deel vorm van hierdie, een van die leerteoretiese beginsels van andragogie, naamlik, motivering om te leer, kan bydra om hierdie leemte by kurrikulumadviseurs te kan vul.

6.5.2.4 Wat doen u om te verseker dat u as kurrikulumadviseur ten alle tye op hoogte te bly van die verandering en vernuwing in die kurrikulum? (Sien A4, 6.3.3)

Al die respondente het positief gereageer op die vraag en was dit eens dat 'n kurrikulumadviseur ten alle tye op die hoogte moet bly van alle toepaslike kurrikulumverandering en -vernuwing ten einde optimale ondersteuning aan onderwysers in die klaskamer te bied.

Hulle is van mening dat hulle op hoogte kan bly deur die bywoning van werksinkels, kursusse en ontwikkelingssessies wat deur die WKOD gefasiliteer of aangebied word. Die volgende response bevestig bogenoemde wanneer hulle meld: "...opleiding wat ek by WKOD kry (KA1): jy woon kursusse by... gee insette en woon werksinkels by (KA2); gedurig opskerp, lees en lees... werksinkels of na opleidingsessies (KA3): hou my oor op die grond in die praktyk... deel te wees van gesprekke, selfs seminare (KA4): die CAPS dokumente... jy kan nie een keer deurlees nie en opleiding gee nie (KA5): ek skakel gedurig met my kollegas... op hoogte van tendense deur WKOD (KA6)."

Dit is duidelik dat die deelnemende adviseurs die waarde daarvan besef om gedurig deur op die hoogte te bly van veranderinge en dat hulle dit in hoofsaak deur die bywoning van werksinkels, kursusse en ontwikkelingssessies probeer doen. Geen melding is egter gemaak van enige verdere graad- of diplomastudies of byvoorbeeld bywoon van kongresse nie. Dit is in hoofsaak eksterne geleenthede wat byvoorbeeld deur die betrokke onderwysdepartement gereël word wat benut word, terwyl geen interne (binne die adviseur self) inisiatiewe soos verdere studie, 'n persoonlike leesprogram of byvoorbeeld deur kongresse by te woon wat normaalweg voorbeelde van selfmotivering

is, vermeld is nie. Dit is egter wel duidelik dat die adviseurs die belang van deurlopende opleiding en kursusse as belangrik beskou ten einde self professioneel te kan ontwikkel en te groei alvorens hulle ondersteuning aan onderwysers kan bied.

Die konseptuele raamwerk (sien Figuur 4.1) van hierdie studie konseptualiseer kurrikulumadviseurs wat die kurrikulumuitdagings die hoof sal kan bied deur middel van selfontwikkeling en deur op hoogte te bly met kurrikulumveranderinge. Bantwini (2009:180) is van mening dat indien die aspek wat leer fasiliteer en 'n impak het op kurrikulumveranderinge nie in ag geneem word nie, dit kan lei tot 'n gebrek aan die implementering van kurrikulumveranderinge deur onderwysers. In hierdie opsig is die gekose raamwerk waardevol deurdat dit hierdie bepaalde faset van die respondente se kurrikulumfunksies belig het en kon bevestig of dit wel uitgevoer word.

6.5.2.5 In u werksomgewing met u kollegas, ervaar u enige weerstand en /of onwilligheid teen die implementering van die kurrikulum? (Sien A5, 6.3.3)

Oor die kwessie of daar enige weerstand en/of onwilligheid met betrekking tot samewerking oor die kurrikulum ervaar word, was daar uiteenlopende menings. Die menings het gewissel van aanvanklik was daar weerstand: (KA1) “Aan die begin is almal maar... mens wil mos nie verandering doen nie.”; (KA2) “tot spanwerk wat lei tot wedersydse beïnvloeding en verandering van eie, sowel as van kollegas se sienswyses.”; (KA3) “Nee, ek dink ons span werk lekker saam... ek het al *minds gechange* oor goed ... en ander mense het al my *mind gechange* oor sekere goed; ons ondersteun mekaar... kollektief kan ons 'n verandering maak.” 'n Interessante standpunt was dié van Respondent KA6 wat eerder reflekteer en eers na sy/haar eie rol deur middel van selfondersoek kyk alvorens daar gekyk word of daar weerstand by kollegas is en hoe dit afgebreek kan word. In hierdie verband meld KA6: “Ja, ek begin by myself... ons praat van weerstand, ek wil verstaan... hier kom nou iets ... as jy dit afdwing, is daar nogal weerstand; sekere onderwysers; ja skole kla baie keer oor hul werklading.”

Die navorser is egter van mening dat indien die kwessie dieper ondersoek word, onderwysers eintlik kla oor die administratiewe lading wat hulle daarvan weerhou om kwaliteit onderrig aan leerders te bied.

Uit die response blyk dit duidelik dat daar wat hierdie spesifieke ondersoek betref slegs beperkte weerstand onder sekere onderwysers ervaar is. 'n Ander belangrike kwessie wat die respondente beklemtoon is dat selfondersoek nodig is na hoekom onderwysers soms weerstand bied en of dit nie dalk by die adviseur self begin nie. Die navorsing is van mening dat die weerstand wat moontlik mag bestaan onder sommige onderwysers moontlik kon ontstaan het omdat daar nooit werklik onderwyserdeelname was met die ontwikkeling van uitkomsgebaseerde onderwys nie. Volgens die literatuur (Carl, 2012:249) word onderwysers as die primêre groep individue in kurrikulumontwikkeling beskou. Carl huldig die mening: "Whenever there is talk of curriculum development, the teacher's role comes to the fore."

Die konseptuele raamwerk wat hierdie ondersoek rig, sluit in dat dit belangrik is om onderwysers by besluitnemingsprosesse en uitvoering van onderwysbeleid, pligte en administrasie, betrokke te maak. Hierdeur kan onderwysers bemagtig word en kan onderwysersmoraal ook verhoog en versterk word. Volgens Wilkes (1996:6, soos aangehaal in Fullard, 2011:34) versterk leiers hulle leierskap deur ander mense te bemagtig en te laat deel in die besluitneming van die organisasie. Verder is Fairholms (1997:144, soos aangehaal in Fullard, 2011:34) van mening dat onderrigleiers hulle werknemers bemagtig en deel maak van die besluitneming deur deur middel van delegering. Hy redeneer verder dat indien 'n leier werk delegeer, die leier aandui dat hy die werknemer geskik ag, vertrou en respekteer in die selfstandige besluite wat die werknemer neem.

Die fasilitering van geleenthede om onderwysers by kurrikulumbesluitneming te betrek, kan moontlik meebring dat weerstand teen kurrikulumverandering verminder of selfs heeltemal uit die weggeruim kan word.

Dit is egter die delegering van betekenisvolle opdragte en deelname aan die besluitnemingsproses wat gepaard gaan met opleiding en ontwikkeling van onderwysers. Sodoende word professionele groei gestimuleer en kan weerstand beperk of verminder word.

6.5.2.6 Wat is die belangrikste areas waarop 'n kurrikulumadviseur behoort te fokus tydens skoolbesoeke? (Sien A6, 6.3.3)

Op die vraag oor die belangrikste areas waarop daar gefokus moet word, het die respondente 'n verskeidenheid aspekte aangeraak, maar nie werklik by die kern van kurrikulumondersteuning uitgekom nie. Een aspekte wat vermeld is, om seker te maak die leerders het die vereiste vaardighede wat deur die kurrikulum vereis word, bemeester. Respondent KA1 meld ook in hierdie verband "... vir my is dit dat die kinders die basiese vaardighede kan doen", terwyl KA2 na die onderwyser se metodologie in die les is verwys deur te meld: "Metodologie... daar moet 'n verrassingselement in jou les wees". Respondent KA3 verwys na die onderwyser-leerderverhouding: "Vir my is dit in die klaskamer, die verhouding tussen die onderwyser en die kind," terwyl KA5 meld dat die hoofdoel is om onderwysers in die klas te ondersteun sodat leerders gehalte onderwys kan ontvang: "Ek sou sê dis die ondersteuning van die onderwyser en die ontwikkeling van die onderwyser. Om te besef (vir my) dat elke kind, in elke klas, in die distrik, gehalte onderwys moet kry." Respondent KA5 wil 'n verskil in die klaskamer maak en op daardie areas fokus wat toepaslik is: "Waar is juffrou en meneer... waar is die kliënt wat jy moet bedien... 'n kurrikulumadviseur sien die verskil in die klaskamer."

Aspekte wat deur die respondente uitgelig is sluit dus in om te monitor of leerders die vereiste leervaardighede demonstreer, wat onderwysers se metodologieë in die klas is, die onderlinge verhouding tussen leerders en onderwysers, om gehalteonderwys te verseker en om onderwysers te ondersteun ten opsigte van hul eie professionele ontwikkeling.

Na aanleiding van die deelnemende adviseurs se menings blyk dit duidelik dat die respondente uiteenlopende menings het oor skoolbesoeke en wat klaskamer-ondersteuning behoort te behels. Daar is moontlik nie so 'n direkte vermelding van spesifieke kernareas van hoe en ten opsigte van watter spesifieke areas onderwysers in die klaskamer ondersteun behoort te word nie, maar hulle response toon aan dat hulle tog 'n begrip hiervan het. Hierdie kwessie blyk dus 'n leemte te wees.

In die konseptuele raamwerk (sien paragraaf 4.2) verwys die navorser na die volgende spesifieke kernareas waarin 'n kurrikulumadviseur ondersteuning aan onderwysers behoort te bied, naamlik:

- Hy/sy moet georiënteerd kan wees ten opsigte van akademiese doelwitte. Die respondente verwys na die monitering of gehalteonderrig plaasvind en of leerders sekere leervaardighede bemeester het.
- Hy/sy moet kan koördineer en beheer toepas. Respondente het die kwessie van leerder-onderwyser verhoudinge uitgelig.
- Hy/sy moet kan fokus op supervisie. In hierdie verband dui respondente se antwoorde tog daarop dat hulle op onderrigleiding fokus, want hulle beskou die monitering van watter metodes gebruik is en of die relevante leervaardighede ontwikkel is, as kernareas.
- Hy/sy moet fokus op die ontwikkeling van vakkurrikuluminstruksie. Respondente het wel hierdie aspek uitgelig deur na die professionele ontwikkeling van onderwysers te verwys.
- Hy/sy moet kan hard werk met onderwysers om leeruitkomste te kan bereik.

Hoewel respondente nie noodwendig hierdie spesifieke bewoording gebruik het nie, is hierdie aspek tog uit hul response afgelei.

Met betrekking tot bogenoemde aspekte impliseer Tan (2012:183-194) dat kurrikulumadviseurs as onderrigleiers sterk leiers moet wees wat skole kan omswaai en goeie leerderprestasie kan bevorder wat op effektiewe leer en onderrig fokus. Chell (2001:65) beskou die onderigleier as die basis in 'n skool waarop die kwaliteit onderrig van individuele onderwysers, die sukses van leerderprestasie en die effektiwiteit van 'n skool bepaal word. Dit is darem belangrik dat die kurrikulumadviseur as rolmodel binne die klaskamer tydens klasbesoeke moet funksioneer.

6.5.2.7 Watter kundigheid sou u reken behoort 'n persoon te hê wat die funksie van die kurrikulumadviseur vervul? (Sien A7, 6.3.3)

In respons op die vraag oor watter kundigheid 'n kurrikulumadviseur behoort te hê, blyk dit dat al ses respondente (KA1, KA2, KA3, KA4, KA5 en KA6) die mening huldig dat vak en -mensekennis uiters belangrik is. Twee respondente beklemtoon ook spesifiek die kwessie van menseverhoudings wat baie belangrik is. Respondent KA1 meld byvoorbeeld in hierdie verband: “Hoe hanteer ek mense...,” terwyl KA3 meld: “Jy moet die vertrou en respek van die onderwysers hê... Empatie vir mekaar hê.”

Respondent KA5 beklemtoon die belangrikheid om goed met mense te kan werk en leiding te kan bied.

Hierdie betrokke vraag wou vasstel wat die respondente se begrip is van die kundighede waarvoor adviseurs behoort te beskik, maar dit is kommerwekkend dat die response nie eintlik spesifieke kurrikulumkundighede uitlig nie. Daar is eerder op kennis en menseverhoudinge gefokus (wat natuurlik belangrik is) en nie op kundighede as sodanig nie. KA6 se opmerking demonstreer hoe kundighede, kennis en houdings as sinonieme verstaan word: “Kundigheid is vir my die kennis van die vak ... jare ervaring in jou vak.”

Die konseptuele raamwerk (sien Figuur 4.1) beklemtoon sekere kernfunksies wat as primere kurrikulumuitdagings dien. Uit die data wat uit die response van die deelnemers gegenereer is, blyk dit egter dat hierdie funksie nie vermeld word nie. Hierdie kernfunksie sluit in: die vestiging, implementering en behaal van akademiese standaarde, om 'n instruksionele bron vir u personeel (onderwysers) te wees, om 'n leergeoriënteerde skoolkultuur en -klimaat te help ontwikkel, om die skool se visie en missie aan onderwysers en leerders te kommunikeer, om hoë verwagtinge aan jou onderwysers en jouself te stel, om onderwyser leiers te help ontwikkel en die handhawing van positiewe verhoudings met leerders en ouers. In hierdie opsig is die gekose konseptuele raamwerk van groot waarde in die identifisering van hierdie leemte. In die aanbevelings sal hierdie aspek aangespreek word van hoe dit moontlik opgelos kan word.

6.5.2.8 Samevatting

Die analise van data met betrekking tot afdeling A (leierskapsrol) dui aan dat by kurrikulumadviseurs uiteenlopende menings bestaan oor wat die kern van

kurrikulumleierskap is. In die lig van die konseptuele raamwerk (Figuur 4.1) wat die kernleierskapfunksies van die kurrikulumadviseur uitlig, blyk dit dat daar bepaalde leemtes ten opsigte van kurrikulumadviseurs se funksies geïdentifiseer is:

- Die vestiging, implementering en bereiking van akademiese standaarde.
- Om as 'n instruksionele bron vir u personeel (onderwysers) op te tree.
- Om 'n leergeoriënteerde skoolkultuur en -klimaat te help skep en ontwikkel.
- Die stel hoë verwagtinge aan jou onderwysers en jouself.
- Die ontwikkel van onderwyserleiers; en
- Die ontwikkel en handhawing van positiewe verhoudings met leerders, ouers, onderwysers en skoolhoofde.

Daar is na aanleiding van die response van die deelnemende kurrikulumadviseurs, 'n té beperkte begrip van wat kurrikulumleierskap in essensie behels.

Dit kan verder uit die response van die kurrikulumadviseurs afgelei word dat daar uiteenlopende menings is oor watter kernvaardighede, houdings en waardes 'n kurrikulumadviseur as persoon behoort te hê en dat daar veral nie duidelikheid is oor watter vaardighede 'n adviseur oor behoort te beskik nie.

Wat egter positief blyk te wees, is dat die respondente die waarde daarvan besef om gedurigheid op hoogte te bly van kurrikulumveranderinge en selfbemaagtiging ten einde kwaliteitondersteuning aan onderwysers te bied.

Die betrokke konseptuele raamwerk wat as onderbou vir hierdie studie dien, blyk dus baie waardevol te wees in die identifisering van watter leierskapfunksies vakadviseurs vervul of nie vervul nie.

6.5.3 Kurrikulumimplementeringsfunksie

'n Belangrike dimensie van die konseptuele raamwerk van hierdie studie (Figuur 4.1) is ook die funksies van die vakadviseur ten opsigte van kurrikulumimplementering. Hierdie aspek word vervolgens bespreek en daar sal 'n deurlopende koppeling met hierdie raamwerk gemaak word.

6.5.3.1 Wat is u ervaring rondom die disseminasie van nuwe inligting aan onderwysers met die oog op suksesvolle kurrikulumimplementering? (Sien B1, 6.3.3)

Kurrikulumsdisseminasie is die kurrikulumproses wat implementering vooraf behoort te gaan ten einde optimale implementering te bevorder. Tydens die disseminasie word kurrikuluminligting oor verandering op 'n verskeidenheid van wyses vooraf aan alle betrokkenes versprei ter voorbereiding van onderwysers om verandering suksesvol te kan implementeer.

Op die vraag oor disseminasie van inligting dui respondente se terugvoer deurgaans daarop dat die disseminasie proses ervaar word as een waar groot hoeveelhede dokumente en inligting oorgedra word sonder om die beginsels van disseminasie effektief na te kom. Die response dui daarop dat massas inligting tydens byeenkomste of deur middel van e-posse oorgedra word en dat deelnemende respondente hierdie strategieë nie as werklike gereedmaking of voorbereiding vir suksesvolle implementering beskou nie.

Respondent KA1 meld byvoorbeeld dat: "... ons kry die inligting wat ons moet oordra by die Kurrikulum Versterkings-forum van die WKOD... waar massas inligting uitgedeel word wat my oorweldig," of Respondent KA3 meld dat daar 'n verskil is om net inligting deur te gee, en dan te verwag die mense dit moet implementeer. KA5 se respons was soortgelyk aan bogenoemde: "Daar is te veel rompslomp en die inligting word nie altyd aan ons deurgegee nie." KA6 beweer weer: "Mense sê maklik hulle kry nie die inligting nie, hulle is nie op hoogte van inligting nie... dis my ervaring as ek by skole kom."

Na aanleiding van die response is dit duidelik dat die respondent die disseminasie-proses as bloot die ontvang van inligting wat hulle by skole moet aflewer, ervaar, sonder dat daar werklike voorbereiding plaasvind. Geen melding is gemaak van hoe onderwysers hierdie inligting wat hulle ontvang binne hul skole ervaar of hoe dit geïmplementeer word nie. Volgens die literatuur (Carl, 1986:38; Carl, *et al.*, 1988:26) soos aangehaal in Johannes (2000:84-85) word die kurrikulumverbruikers gedurende kurrikulumsdisseminasie gereed gemaak vir en voorberei op die implementering van die beoogde kurrikulum of

verandering. Hy is verder van mening dat dit gedoen word deur die verspreiding of bekendmaking van inligting, gedagtes en begrippe. Disseminasie kan ook beskou word as die doeltreffende gebruik van kommunikasiekanale. Indien enige proses van disseminasie van stapel gestuur word, is dit van kardinale belang dat die klimaat of kultuur van die organisasie verstaan word.

Die konseptuele raamwerk (sien Figuur 4.1 in paragraaf 4.2) beklemtoon die rol wat die kurrikulumadviseur ten opsigte van die interpretasie van die beoogde implementering van beleide en strategiese doelwitte, behoort te speel. Die onwilligheid om kurrikulumverandering te implementeer, aldus Roberts (2001:8), spruit dikwels daaruit dat kurrikulumveranderinge en beleide nie altyd korrek verstaan en toegepas word nie. Die interpretasie van beleid aan die eenkant en die toepassing daarvan aan die anderkant, was nog altyd 'n knelpunt omdat beleid dikwels gekenmerk word deur die vele uiteenlopende interpretasies of vertolkings daarvan deur rolspelers wat die betrokke kurrikulum moet toepas.

6.5.3.2 Verstaan u wat van u verwag word as kurrikulumadviseur? Met ander woorde het u duidelikheid oor wat die verwagtinge is met betrekking tot u rol as kurrikulumadviseur? (Sien B2, 6.3.3)

Na aanleiding van die response blyk dit duidelik dat die respondente besef dat daar wel aan hulle as kurrikulumleiers sekere verwagtinge gestel word. Enkele respondente meld dat dit wel 'n leerproses was om mettertyd agter te kom en vas te stel en te verstaan spesifiek wat hierdie verwagting was. Dit blyk dat die verwagting dus nie altyd so eksplisiet en duidelik was nie, terwyl ander weer slegs vermoed het wat hierdie verwagting was. Hierdie afleiding kan gemaak word na aanleiding van die respondente se uiteenlopende response op hierdie betrokke vraag. Respondent KA1 het byvoorbeeld gesê: "As ek vir jou baie eerlik sê, toe ek begin het, het ek nie 'n idee gehad nie... dit het 'n lang tyd geneem," terwyl KA2 gesê het: "... ek verstaan... die werkplan gee vir ons duidelikheid." KA3 se respons was: "Ek weet wat van my verwag word." KA4 se antwoord was: "Ek verstaan dit nou... vir my was dit ook 'n proses." KA5 was ook van mening dat die verwagtinge nie heeltemal duidelik was nie, wanneer hy sê: "Ja, nie dat iemand my

nou presies vertel het wat ek moet doen nie, maar 'n mens leer maar.” Respondent KA6 het duidelikheid gehad: “Ja, ek verstaan duidelik... ek is daar om te ondersteun.”

Dit wil voorkom asof die respondente oor die algemeen aanvanklik nie heeltemal duidelikheid gehad het oor wat van hulle as adviseurs verwag is nie, naamlik om onderwysers te ondersteun nie, maar dat hulle mettertyd in die proses geleer en agtergekom het wat hulle funksies is. Nêrens is daar egter deur enige van die respondente melding gemaak van enige opleiding ten opsigte van die kurrikulumplan of aksieplanne rondom die bestuur, monitering en bestuur van assesseringspraktyke of daaglikse onderrigleerprosesse wat deel behoort te vorm van hierdie ondersteuningsrol nie. Hierdie aspek van onduidelikheid oor wat verwag word van julle, word in die literatuur bevestig. Gaspar (2010:27) en Prytula (2013:5) is van mening dat onderrigleiers leiding gee ten opsigte van die ontwikkeling van skooldoelwitte, hulle monitor die leervordering en ondersteun die leerkultuur deur sigbaar te wees en verskaf onderrigtyd en geleenthede vir die professionele ontwikkeling ten einde die gehalte onderrig en leer in die skoolomgewing te verbeter. Kurrikulumadviseurs moet ook betrokke wees in die realisering en monitoring van die onderrigleer proses.

In Figuur 4.1 (sien 4.2) wat die konseptuele raamwerk van hierdie studie voorstel, word die verwagtinge oor wat die rolle van die kurrikulumadviseur is, duidelik toegelig. Die moontlike verwagtinge soos deur die raamwerk beklemtoon is ten opsigte van die teorie van onderrigleierskap (sien Figuur 4.1) wat as een van die twee hooftorieë as riglyn van die studie skematies voorgestel word. Verder demonstreer Figuur 4.1 die konstante wisselwerking wat in die praktyk ten opsigte van kurrikulumimplementering, kurrikulumverandering en kurrikulumleierskap plaasvind, sowel as die uitdaging van presies watter spesifieke ondersteuning die kurrikulumadviseurs aan onderwysers behoort te verskaf.

Weereens was die konseptuele raamwerk nie net waardevol in die identifisering van hierdie leemtes nie, maar blyk die raamwerk ook relevant te wees vir hierdie betrokke studie. Hierdie leemtes sal aangespreek word moet word, aangesien verwagtinge 'n invloed het op die suksesvolle funksionering as kurrikulumadviseurs.

6.5.3.3 Voel u behoorlik toegerus om hierdie funksie te kan verrig? En waar het u die betrokke kennis en vaardighede opgedoen om u te help om hierdie funksie te kan verrig? (Sien B3, 6.3.3)

Vanuit die response van die ses deelnemende respondente is dit duidelik dat almal dit eens is dat kennis opgedoen word tydens 'n leerproses wat deur ervaring oor baie jare ontwikkel en opgebou word. Respondent KA1 se uitspraak is verteenwoordigend van die meerderheid respondente wanneer sy sê: “n Mens sal seker nooit al die kennis hê nie... 'n mens kan nooit sê, nou is ek reg, niemand kan my iets leer nie”. Respondent KA2 het byvoorbeeld gesê dat toe sy die dag begin het het sy net oor die kennis wat sy as onderwyser gehad het, beskik en dat die besit en lees van toepaslike beleidsdokumente toe as voldoende toerusting beskou is. Hierdie leerproses is ook dikwels as 'n eensaame proses ervaar soos wanneer Respondent KA6 byvoorbeeld meld: “Ek is aangestel in die werk en oorgelaat aan my eie ... ek het maar hier en daar by my kollegas geleer en ook my eie kennis opgebou”.

Die mening is dus gehuldig dat daar altyd ruimte is om jouself verder ten opsigte van kurrikulumontwikkeling te bemagtig. Vyf van die ses respondente was dit eens dat jy 'n lewenslange leerder in kurrikulumontwikkeling moet bly omdat dit 'n proses is wat ten doel het om die onderrigleerproses deurlopend en voortdurend te verbeter. Slegs een van die respondent het aangedui dat hy/sy goed toegerus voel om die funksie van kurrikulumadviseur te verrig. 'n Ander afleiding wat gemaak kan word, is dat die deelnemende kurrikulumadviseur besef dat hulle self ook mede -verantwoordelik is vir hul eie groei en ontwikkeling. Respondente alhoewel hulle aanvanklik nie volledig toegerus is nie, vereis dus 'n voortdurende ontwikkelingsproses is.

Vir die kurrikulumadviseur om effektiewe ondersteuning aan onderwysers te kan bied, is kontinue professionele ontwikkeling belangrik. Die konseptuele raamwerk paragraaf 4.2.4 (sien Tabel 4.1) ten opsigte van die sekondêre uitdagings van die studie beklemtoon die andragogiese beginsels wat impakteer op die selfontwikkeling van die kurrikulumadviseur. Vir die kurrikulumadviseur om professioneel te groei en te ontwikkel

is dit belangrik om 'n lewenslange leerder van kurrikulumontwikkeling te bly om die mees effektiewe ondersteuning aan onderwysers te kan bied.

Die meerderheid respondente is dus van mening dat hulle aanvanklik ervaar het dat hulle nie hoorlik toegerus is nie, maar dat hulle soos wat hulle meer ervaring opgedoen het, geleidelik al hoe meer in die rolle as adviseurs ingegroei het. Dit is nie seker hoe ooreenstemmend hierdie ervaring tussen onderskeie deelnemers was nie, aangesien dit nie deel van die vraag was nie (wat moontlik 'n leemte is), maar dis duidelik dat daar eenstemmigheid is dat hulle van mening is dat hulle nie volledig toegerus was om kurrikulumondersteuning aan onderwysers te bied toe hulle as kurrikulumadviseurs in skole begin funksioneer het nie. Soos reeds in Hoofstuk 1 van hierdie studie vermeld, het te veel van die huidige adviseurs gebrekkige kennis van die betrokke vak waarvoor hulle as kurrikulumadviseurs aangestel is, aldus Niewenhuys (2010:20). Voorts huldig Niewenhuys (2010:20) die standpunt dat soos in ander sektore is te veel persone in bestuursposisies aangestel word wat nie oor die nodige kurrikulumkundigheid en ervaring beskik nie. Persone wat in distrikskantore werksaam is moet self oor geleefde kundigheid (soos wat ervaring toeneem) in vakonderrig en in die bestuur van skole en klaskamers beskik.

Wat ietwat verontrustend is, is dat selfontwikkeling baie prominent deur die meerderheid respondente genoem is, terwyl byvoorbeeld eksterne ontwikkelingsmoontlikhede deur die onderwysdepartement, nie vermeld is nie.

6.5.3.4 Wat doen u om te verseker dat u gehalteondersteuning aan onderwysers bied tydens kurrikulumimplementering om die kwaliteit in die klaskamer te kan verbeter? (Sien B4, 6.3.3)

In respons op hierdie vraag het al die respondente aangedui dat hulle wel op verskeie maniere ondersteuning aan onderwysers bied om gehalte te bevorder en te verseker. Hierdie ondersteuning wissel vanaf die doen van klasbesoek, die bied van terugvoer aan onderwysers na afloop van die klasbesoek, ondersteuning deur middel van groep werk binne- graadverband en die gee van erkenning aan en prys van onderwysers wanneer goeie werk gelewer is. So byvoorbeeld meld KA6 dat hy na onderwysers se

werksvoorbereiding, beplanning en die manier waarop lesse oorgedra word, kyk en of daar byvoorbeeld doelstellings vir die les is en of die korrekte vakterminologie gebruik en oorgedra word. Vir Respondent KA5 vorm gereelde terugvoering aan onderwysers en skoolhoofde deel van hierdie ondersteuning sodat onderwysers tevrede kan wees met die gehalte van ondersteuning. In hierdie verband vermeld die betrokke respondent: “Jy kan gou agterkom hulle is nie gelukkig met die ondersteuning wat jy bied nie.” Respondent KA1 bied ondersteuning aan onderwysers in groepsverband. Ten opsigte van die gee van erkenning, stel Respondent KA3 dit soos volg: “Ek sal altyd onderwysers aanmoedig en sê dat dit goed was, nou gaan ek jou na die volgende vlak neem.” Respondent KA4 vermeld wel dat sy nie altyd by elke klas kan uitkom nie en daarom steun hierdie adviseur indirek op die insette van senior onderwysers van daardie betrokke skool. Hierdie sienswyse is soos volg verwoord: “Aanvanklik wou ek graag in elke klaskamer wees... die departementshoofde is jou voete, hande en oë wanneer jy nie daar is nie.”

Dit blyk duidelik uit die respondente se response dat al ses respondente ondersteuning bied aan onderwysers. Die impak van hul ondersteuning is egter nie tydens die ondersoek geverifieer nie.

Paragraaf 4.2.3 van die konseptuele raamwerk van hierdie studie verwys egter na die kurrikulumadviseur as deel van die kurrikulumadviesdienste van 'n distrik wat as 'n belangrike ondersteuningstruktuur dien wat leiding moet bied aan onderwysers in skole om effetiewe kurrikulumontwikkeling te bevorder. Dit is dus belangrik dat die kurrikulumadviseur tesame met die onderwyser, realistiese en meetbare doelwitte daar stel sodat hul visie ten opsigte van onderrig en leer kan realiseer.

Dit is duidelik dat die deelnemende adviseurs van menings is dat om gehalte te bevorder, hulle direk binne die klaskamer betrokke moet wees om die gehalte van onderrig te monitor. Swarts (2017:15) is van mening dat die rol van die kurrikulumadviseur is om onderwysers te help om die kwaliteit van onderrig en leer te bevorder in hulle onderskeie onderwysinstellings. In 'n enkele geval onder die respondent waar die adviseur nie self kan uitkom nie, steun hy/sy indirek op die insette van senior personeel by die betrokke

skool. Die gehaltebevordering in medewerking met ander sleutelrolspelers, is dus vir die betrokke respondente een van hul kernfunksies ter ondersteuning van onderwysers tydens kurrikulumimplementering.

6.5.3.5 Hoe dink u ervaar onderwysers u rol tydens klaskamerbesoeke? (Sien B5, 6.3.3)

Uit vyf van die respondente se reaksie op hierdie vraag blyk dit duidelik dat klaskamerbesoeke relatief positief deur die betrokke onderwysers ervaar word is, maar dat dit ook 'n proses was om vertroue te ontwikkel en nie bedreig te voel nie. Uit die response wil dit voorkom of daar weinig teenkanting is van die kant van onderwysers in die klaskamer en dat hulle hul samewerking gee. Mestry, Hendricks en Bisschoff (2009:475-490) is van mening dat daar geleenthede vir onderwysers geskep moet word om hulle onderrigvaardighede te verbeter sodat hulle gekwalifiseerd kan wees in die vak wat hulle moet onderrig. Klasbesoeke deur senioronderwysers en adviseurs byvoorbeeld, blyk een van hierdie geleenthede te wees. Slegs een van die respondente het aangedui dat onderwysers die klasbesoeke as baie intimiderend ervaar het.

Bogenoemde positiewe ervaring van onderwysers van die deelnemende adviseurs se klasbesoeke, word deur die volgende opmerkings bevestig: “Ek hoop positief... almal is baie verwelkomend...” (KA1); “Onderwysers is redelik, maar ek kan ook sê party skole het totaal en al weerstand teen onderwysers...” (KA2); “Aanvanklik het ek gevoel dat onderwysers nie oop is vir my klasbesoek nie... ek erken dat maar 'n moeilike pad was...” (KA3) Respondent KA4 was weer van mening: “Ek dink die feit dat hulle weet ek is eerlik, ek het nog nooit 'n juffrou gekry wat vir my sê sy wil my nie in haar klas hê nie.” KA5 se opmerking: “As dit 'n klaskamer ondersteuningsbesoek is, ervaar hulle dit positief.” Slegs een respondent het kommentaar gelever dat in sy/haar, geval onderwysers klasbesoeke nie as positief ervaar nie. In hierdie verband meld hy/sy: “Hulle vind dit baie intimiderend... hulle meen ek is daar om te kom om te inspekteur en inspeksie te doen.”

Die meerderheid response van die deelnemende adviseurs, toon dat, onderwysers in die meerderheid van die gevalle klaskamerbesoeke as positief ervaar, terwyl daar slegs een respondent 'n negatiewe beleving rapporteer.

Die kurrikulumadviseur as onderwysleier moet gesonde verhoudings met onderwysers ontwikkel en handhaaf aangesien sulke verhoudinge tot die meer effektiewe bestuur van onderwysers kan lei. In paragraaf 4.2.3[c] waar die konseptuele raamwerk van die studie toegelig word, word die belangrikheid en noodsaaklikheid van gesonde verhoudinge tussen die kurrikulumadviseur en onderwyser, beklemtoon. Indien die onderwyser gelukkig is in sy/haar werk, skep dit 'n gevoel van gelukkig en tevredenheid wat meebring dat die persoon se werksbevreëdiging positief ervaar word.

Die konseptuele raamwerk was baie waardevol in hierdie verband aangesien dit die kwessie van gesonde mense verhouding tussen die onderskeie rolspelers beklemtoon en nou dit in die praktyk binne die konteks van hierdie studie, geverifieer is.

6.5.3.6 In watter mate het die beleid: Policy Leadership Management and Governance for South African Schools (2010:2-5) impak op hoe u u rol en leierskapsfunksie ervaar om onderwysers te ondersteun om kwaliteit van onderrig en leer te verbeter. (Sien B, 6.6.3.3)

Uit die response op hierdie vraag blyk dit duidelik dat die deelnemende kurrikulumadviseurs wel bewus is van hierdie beleid, maar dat hulle nie altyd met die inhoud self bekend is nie. Dit blyk uit verskeidenheid response op hierdie vraag soos: “Ek is bewus van die beleid maar, is nie heeltemal seker van die inhoud nie.” (KA3); “Ek is bewus van daarvan, maar daar is nie veel in die dokument wat my kon help nie.” (KA1); tot by: “Ek is bewus van die beleid... die beleid het impak, want jy doen dit soos dit moet wees.” (KA2); “Die dokument self het ek nog nie regtig diep gelees nie... dit het nie impak op my gehad nie, my nie gemotiveer nie...” (KA4); “Ek kan nie sê dat ek hom ken en dat ek daardeur werk nie... miskien moet mens meer opleiding kry...” (KA5); “Dit is 'n goeie ding sodat daar eenvormigheid is...” (KA6)

Daar is egter meningsverskille oor wat die impak van beleid op hulle werksaamhede as kurrikulumleiers is. Enkele respondente KA1, KA3 en KA5, is van mening dat meer opleiding nodig is om adviseurs ten opsigte hierdie beleid op te lei sodat daar meer as net kennis daaroor is, maar ook dat die beleid nie in-diepte verstaan en toegepas word nie.

Die konseptuele raamwerk (sien paragraaf 4.2.3) van die studie belemtoon die belangrikheid van die belyning van beleid ten opsigte van kurrikulumimplementering aan die eenkant, en die toepassing daarvan binne die klaskamer aan die anderkant. Verder word daar melding gemaak van die gaping wat tussen beleidsformulering en die werklike kurrikulumimplementering wat gewoonlik op grondvlak ontstaan. Vir die kurrikulumadviseur is dit uiters noodsaaklik om beleid te verstaan en korrek te interpreteer. Die konseptuele raamwerk was weereens van waarde deurdat dit hierdie bepaalde leemte uitlig die naamlik gaping tussen beleid en teorie. Roberts (2001:8) huldig voorts die mening dat die onwilligheid om kurrikulumveranderinge te implementeer dikwels voorspruit daaruit dat beleid nie korrek verstaan en toegepas word nie. Dit wil voorkom asof die onvermoë van sommige kurrikulumadviseurs om onderwysers te ondersteun om hierdie uitdagings van onderwysvernuwing die hoof te bied, 'n direkte uitvloeisel van foutiewe of geberekkige beleidsimplementering is.

6.5.3.7 Samevatting

Die respondente was dit eens dat die koördineringsfunksie 'n baie belangrike deel uitmaak van die verskeidenheid pligte wat 'n kurrikulumadviseur behoort te verrig. Dit was ook duidelik dat die meerderheid deelnemende kurrikulumadviseurs besef dat hulle 'n wye reeks pligte en verantwoordelikhede het, maar nie altyd presies weet wat die verwagting is ten opsigte van hul eie leiersrol en funksies binne die implementering van kurrikulumveranderinge nie.

Die afleiding kan ook gemaak word dat daar 'n behoefte aan meer ondersteuning en leiding vir kurrikulumadviseurs vanaf die WKOD is. Volgens die deelnemende kurrikulumadviseurs maak hulle tans eerder op hul eie kennis staat in die ondersteuning van onderwysers. Vir die kurrikulumadviseur om bloot net op sy eie kennis staat maak kan opsigself problematies wees omdat die effektiewe bestuur en koördinering van die kurrikulum dan nie altyd gewaarborg kan word nie.

Voorts kan die afleiding dus gemaak word dat daar binne onderwysstrukture meganismes ingestel behoort te word ten einde te verseker dat kurrikulumadviseurs optimaal en doelmatig opgelei en bemagtig word. Daarby behoort hul kundigheid voortdurend

opgeskerp te word omdat kurrikulumontwikkeling op sigself 'n voortdurende ontwikkelingsproses is.

In die lig van die konseptuele raamwerk (Figuur 4.1) wat ook die leierskapsfunksies van die vakadviseur ten opsigte van kurrikulumimplementering uitlig, blyk dit wat betref hierdie spesifieke ondersoek, die interpretasie van beleid en die toepassing daarvan 'n groot knelpunt te wees in kurrikulumontwikkeling in die praktyk. Om suksesvolle kurrikulumimplementering te verseker behoort die kurrikulumadviseur die kompleksiteit van beleide met die nodige deursigtigheid met onderwysers te mediëer.

6.5.4 Ondersteuning en bemagtiging van onderwysers

6.5.4.1 Wat is die aard van ondersteuning en leiding wat u aan onderwysers verskaf ten opsigte van die bemagtiging van onderwysers in die kurrikulum? (Sien C1, 6.3.3)

Op die vraag oor die aard van ondersteuning en leiding aan onderwysers om hulle ten opsigte van kurrikulumontwikkeling te bemagtig, is verskeie menings deur die respondente gelug. Oor die algemeen beskou hulle bemagtiging as die aanbod van werkswinkels, onderrigleeraktiwiteite, ondersteuning aan departementshoofde, groeponderwys en besprekingsessies. Respondent KA3 meld ten opsigte van werkswinkels: "Ons het mos praktiese werkswinkels... dis die klasondersteuning, dis die praktiese ondersteuning binne in die klaskamer, standaardstellings." Respondent KA1 het eerstens met departementshoofde geskakel, aangesien hulle die persone is wat leiding en die bestuur in die grondslagfase afdeling behartig. Respondent KA2 het gefokus op standaardstelling: "Dan probeer ek een keer per jaar 'n intermediêre fase werkswinkel doen...ondersteuning bied deur kompetisies." Respondent KA4 het beklemtoon daar is verskillende vlakke van bemagtiging wat hy volg: "Bemagtiging van kennis van jou kurrikulum... bemagtiging van jou onderwysers binne hul klasruimte." Alhoewel daar na verskillende vlakke van bemagtiging verwys word, word daar nie eintlik aangedui wat hierdie vlakke behels nie. Respondent KA5 meld dat daar met sekere onderrigleer-aktiwiteite gepoog word om onderwysers te bemagtig: "Ek hou van *co-teaching* om hulle te bemagtig... demonstrasielesse... ek hou van werkswinkels,

praktiese toepassing waar kennis aan hulle oorgedra word.” Respondent KA6 se mening was: “Ek probeer om PLC’s (Professionele Leergemeenskappe) met my onderwysers het... dan nooit ek hulle vir ’n sessie waar hulle beplanning en interpretasie van die kurrikulum doen.”

Ondersteuning van onderwysers blyk ’n belangrike aspek van die kurrikulumadviseur se leiersrol te wees in die bemagtiging van onderwysers. Hoewel dit voorkom asof kurrikulumadviseurs poog om geleenthede te skep om onderwysers te bemagtig, word daar nie eintlik detail gegee van presies wat dit is wat hulle doen ter bemagtiging van onderwysers nie (behalwe werkswinkels miskien). Daar word byvoorbeeld na werkswinkels en praktiese ondersteuning in die klas verwys, maar wat behels hierdie sogenaamde ondersteuning?

Die konseptuele raamwerk (sien 4.2.2) [b] wat ook insluit die ontwikkeling van onderwysers, beklemtoon die noodsaaklikheid daarvan om die professionele ontwikkeling en die relevante behoeftes van die onderwysers en leerders aan te spreek. Dit is die verantwoordelikheid van die kurrikulumadviseur om toe te sien dat alle onderwysers gedurigdeur kontinue professionele opleiding en ontwikkeling ondergaan om sodoende hulle professionele vaardighede deurlopend te hersien en op te skerp. Die proses van bemagtiging moet verbetering en verandering ten opsigte van onderrig en leer in ’n skool positief kan beïnvloed. Vir die kurrikulumadviseur om suksesvol te wees in die bestuur van onderwysers is dit baie belangrik om onderwysers betrokke te maak by besluitneming en uitvoering van onderwysbeleid, pligte en administrasie. Die konseptuele raamwerk was weereens waardevol deurdat die fokus op die adviseurs as agente vir bemagtiging geplaas word. In hierdie opsig is daar ’n leemte wat aangespreek moet word, naamlik of adviseurs wel ’n indiepte begrip het van wat bemagtiging werklik behels.

6.5.4.2 Het u enige indiensopleidingsprogramme in plek om onderwysers te bemagtig ten opsigte van die kurrikulum? (Sien C1, 6.3.3)

Uit die response blyk dit dat kurrikulumadviseurs probeer om opleidingsgeleenthede te skep vir onderwysers deur byvoorbeeld die hou van klusterbyeenkomste,

indiensopleidingprogramme van die WKOD en werkswinkels. Die respondente het die volgende uitsprake gelewer: Respondent KA1 meld in hierdie verband: “Ja, deur middel van klusters.” Hierteenoor het respondent KA2 gesê: “Die WKOD het ’n program uitgewerk vir indiensopleiding van Skeppende Kunste, Dans, Drama en Kuns... ek moet sê ek het self baie geleer in die vier dae wat ek daar was.” Respondent KA4 se mening was: “Ek vat jou na die volgende vlak toe,” terwyl KA5 aangedui het: “Ontwikkelingsessies, nie die indiensopleidingsprogramme soos by sit nie, maar ontwikkelingwerkswinkels en natuurlik opleiding vir departementshoofde.” Volgens KA6 was daar opleiding en ondersteuning deur middel van ’n opleiding sessie in verband met kaartwerk. Respondent KA3 se respons was nie heeltemal op die vraag gefokus nie, aangesien hierdie respondent ook die praktiese ondersteuning in die klas met indiensopleiding gelykstel. Die respondent verklaar: “Jy probeer soveel moontlik dit prakties hou... ek dink ons is eintlik so ingerig in die praktyk dat dit prakties in die klaskamer is.”

Uit bogenoemde is dit duidelik dat kurrikulumadviseurs wel indiensopleidingsgeleenthede daargestel het om onderwysers te bemagtig. Dit sou egter vir die kurrikulumadviseur tot voordeel wees indien hy/sy geleenthede deur middel van programme fasiliteer wat spesifiek op die bemagting van die onderwysers in kurrikulumontwikkeling gerig is, en hulle dan op ’n gereelde basis aanbied soos wat dit vir elke skool geleë is. Wat verder afgelei kan word, is dat daar geen spesifieke indiensopleidingsprogramme in hul onderskeie skole daargestel is om onderwysers te bemagtig nie.

Daarom is dit van kardinale belang dat die kurrikulumadviseur verantwoordelikheid moet aanvaar vir die bemagting van onderwysers, ’n aspek wat ook deel vorm van die konseptuele raamwerk van die studie in paragraaf (sien 4.2.2) [b]. Hier word daar spesifiek melding gemaak van die belangrike rol wat die kurrikulumadviseur behoort te speel ten opsigte van die bemagtiging van onderwysers. Die kurrikulumadviseur moet besef dat die delegering van betekenisvolle opdragte en deelname aan die besluitnemingsprosesse hand aan hand gaan met opleiding en ontwikkeling. Die konseptuele raamwerk was weereens baie waardevol in hierdie verband deurdat dit fokus op die verantwoordelikheid van die kurrikulumadviseur om onderwysers as

kurrikulumleiers te ontwikkel end at daar 'n leemte in hierdie opsig bestaan om te verseker dat onderwysers optimaal as kurrikulumkundiges kan funksioneer.

6.5.4.3 Dink u daar word genoegsame klem gelê op die opleiding van onderwysers ten opsigte van kurrikulumverandering en -vernuwing? Sien C1, 6.3.3)

Die deelnemende kurrikulumadviseurs se response op die bogenoemde vraag dui daarop dat hulle van mening is dat daar nie genoeg gedoen word om onderwysers spesifiek ten opsigte van kurrikulumverandering en -vernuwing voor te berei nie. Respondent KA1, K4 en KA6 is al drie van mening dat dit nie die geval is nie. Respondent KA4 se standpunt is byvoorbeeld soos volg: “Nee, die proses moet verander wat opleiding van onderwysers betref... ek dink nogal dat daar is definitief 'n gaping daar,”; terwyl Respondent KA6 aandui: “Ek dink nie so nie... daar behoort ruimte... meer geleenthede te wees vir onderwysers om hulself te bemagtig.” Respondent KA1 was verder van mening: “Ek dink regtig nie so nie... ek het nie kennis wat die student se opleiding behels nie.” Respondent KA3 se mening dui ook eintlik aan dat dit nie die geval is nie: “Ek dink jong mense kom in met baie kennis... hulle kan dit nie prakties toepas nie... hulle sukkel met klaskamerbestuur...veral met discipline.” Volgens KA5 word daar dikwels te veel klem gelê daarop gelê: “...daar is so baie ontwikkeling dat die onderwysers nie kans kry om dit te gaan toepas in skole nie.”

Uit die response van die deelnemers blyk dit dat die kurrikulumadviseurs saam stem dat daar meer klem gelê behoort te word op die opleiding van onderwysers in kurrikulumverandering en vernuwing, aangesien daar tans nie voldoende aandag hieraan gegee word nie. Hulle menings is dat die klem nie noodwendig op praktiese onderrig en leer is nie. Dit blyk ook dat die standpunt gehuldig word dat aanvanklike onderwysersopleiding aangepas moet word, aangesien daar, volgens hierdie deelnemers 'n gaping is wat betref die opleiding van onderwysstudente ten opsigte van hoe hulle in die teorie opgelei word aan die eenkant, en wat in praktyk vereis word aan die anderkant.

Die konseptuele raamwerk van die studie fokus die aandag op die leemtes wat daar bestaan ten opsigte van onderwysersopleiding en lig in paragraaf 4.2.3 die belangrikste bydraende faktore uit wat tot suksesvolle kurrikulumimplementering kan lei. Hierdie

faktore sluit onder andere in die ontwikkeling van onderwysers se kennis, vaardighede, houdings en leiding ten opsigte van toepaslike onderrigmetodes. Bantwini (2000:180) huldig verder die mening dat indien hierdie aspekte nie in ag geneem word nie, kan dit tot gebrekkige implementering en kurrikulumveranderinge deur onderwysers lei. Die doelmatige opleiding van onderwysers, beide tydens aanvanklike én indiensopleiding, moet dus meer aandag ontvang omdat daar volgens die respondent 'n gaping hier bestaan.

6.5.4.4 Wat doen u om te verseker dat die korrekte skoolklimaat geskep word wat bevorderlik is vir kurrikulumondersteuning tydens die implementering van nuwe kurrikula? (Sien C1, 6.3.3)

Vyf respondente se response op hierdie vraag bevestig net dat hulle skoolklimaat wel as belangrik beskou, sonder om presies aan te dui wat hulle doen om te verseker dat die verlangde klimaat wel geskep word. Respondent KA1 se opmerking: “Ek sê die klimaat in die klas bepaal vir my die sukses van onderrig... daarom moet die klimaat waarin juffroue opleiding ontvang, ook reg wees. Fokus op die noodsaaklike om so 'n klimaat te skep, mar nie wat die vakadviseur se rol is in die skep van sodanige klimaat is nie.” Respondent KA2 se respons fokus op die belangrikheid van bestuur in die skep van 'n positiewe klimaat, maar wat is die vakadviseur se rol daarin? “Dit gaan baie oor bestuur... ek dink ons skoolklimaat gaan baie oor bestuur. As bestuur positief is, word die klimaat ook oorgedra in die klaskamer.”

Respondent KA3 se mening word soos volg verwoord: “Die skoolklimaat hang van jou af wat bring jy na die skool toe... ek dink ook ons is advertensies vir onderwysers... as ek negatief is, gaan ek my onderwysers ook negatief maak. Beweeg in die rigting van wat die adviseur kan doen, naamlik om 'n rolmodel te wees.” Daar is een standpunt dat indien die voorbereiding en beplanning gedoen is, sal die regte klimaat volg. Respondent KA6 meld in die verband: “Van my kant af verseker ek die onderwyser is gereed om die kurrikulum te lewer... hy/sy moet voorbereiding en beplanning doen ... dan sal die klimaat bevorder word.”

Weereens is die response oor die algemeen baie breed en vaag deurdat die respondente nie werklik die spesifieke rol van die adviseur ten opsigte van wát hulle moet doen om sodanige klimaat te skep, uitlig nie, maar eerder die belang daarvan beklemtoon. Slegs een respondent, naamlik Respondent KA5, het spesifiek genoem wat moontlik gedoen kan word, naamlik die verskaf van hulpbronne en bied van ondersteuning, toe hy meld: “... dat die onderwyser genoegsame hulpbronne moet kry... praktiese ondersteuning aan onderwysers... ek probeer ’n leeromgewing skep binne die klaskamer dat hulle genoeg prakties kan doen.”

Ondanks die feit dat onderwysers voortdurend blootgestel word aan kurrikulumverandering en -vernuwing om die kurrikulum te implementeer, wil dit tog met die uitsondering van een van die respondente voorkom asof hulle steeds ’n positiewe houding teenoor hulle werk openbaar. Dit blyk ook dat daar voortdurende ondersteuning en motivering behoort te wees om ’n positiewe klimaat te verseker.

Die kurrikulumadviseur as onderrigleier het ’n belangrike taak as deel van sy/haar verantwoordelikhede in die vestiging van ’n leergeoriënteerde skoolkultuur en -klimaat. Paragraaf 4.2.3[a] van die konseptuele raamwerk lig die rolle uit van kurrikulumadviseurs as tussengangers tussen die onderwysowerhede en die onderwysers in die skep en die ontwikkeling van ’n positiewe skoolklimaat en -kultuur ten einde effektiewe kurrikulummimplementering ten opsigte van kurrikulumvernuwing te verseker. Die konseptuele raamwerk het dus weer waarde toegevoeg deurdat dit die fokus op hierdie belangrike aspekte geplaas het. In die geval van hierdie onderhawige studie, blyk dit dat daar wel ’n leemte is ten opsigte van wat adviseurs moet doen om ’n positiewe klimaat te bewerkstellig. Van Deventer en Kruger (2003:15) argumenteer dat dit baie duidelik is dat daar ’n direkte verband is tussen die algehele klimaat by ’n skool aan die een kant en aan die ander kant, die klimaat wat binne elke klaskamer by die betrokke skool heers.

6.5.4.5 Hoe dink u ervaar onderwysers hierdie verandering in die kurrikulum?

Respondente se response op hierdie vraag bevestig dat verandering steeds ’n komplekse kwessie is waarvoor daar verskillende standpunte is en daar nie altyd eenstemmigheid is nie. Sommige rolspelers ervaar kurrikulumverandering positief, terwyl ander dit weer as

negatief ervaar. Kurrikulumadviseurs het 'n kernrol te speel in die vorming van onderwysers se beskouing oor verandering, aangesien hulle juis tydens kurrikulumverandering, ondersteuning aan onderwysers moet bied.

Respondent KA1 is van mening dat verandering 'n persoonlike aangeleentheid is, afhange van hoe mense dit ervaar: "Mense het hul eie opinie oor verandering... maar dit is nie altyd maklik nie... maar oor die jare het ons gevorder wat die implimentering daarvan betref." Respondente KA2 en KA5 meld soos volg dat verandering ten goede ontvang word en dat sommige onderwysers positief is. "Ten goede, CAPS is nie 'n nuwe kurrikulum nie, dit is 'n uitvloeïing van K2005... hulle ontvang dit goed." Ten opsigte van die bemeestering van kurrikulumveranderinge stel Respondent KA3 dit soos volg: "Sommige onderwysers sê hulle het dit nog nie lekker onder die knie nie... ek dink mense is 'n bietjie moeg vir verandering in die onderwys."

Respondent KA4 is egter weer van mening is dat, ten spyte van baie verandering, dit tog nie so erg is nie. "Die verandering is soms nie so erg nie... baie opleidings." Respondent KA6 ervaar dit egter dat onderwysers soms verandering as negatief beleef en dus weerstand bied. In hierdie verband merk hy op: "Hulle ervaar dit moeilik, want baie keer is mense mos traag vir verandering... en verval in 'n gemaksone."

Alhoewel onderwysers onder geweldige druk verkeer vanweë die voortdurende verandering in die kurrikulum, wil dit voorkom of hulle oor die algemeen steeds hul werk positief benader, aldus die deelmembende adviseurs. Die probleem wat egter ontstaan, is dat onderwysers selde deel het aan besluitneming met betrekking tot beoogde kurrikulumverandering.

Onerjerana (2014:1-7) is van mening dat die implementering van enige veranderinge in die kurrikulum vertroue vereis, sowel as ondersteuning en goeie onderlinge kommunikasie en tussen onderwysers en kurrikulumleiers. Die wyse waarop hierdie veranderde inligting aan hulle gedissimineer word, veroorsaak dikwels verwarring by onderwysers wanneer dit by die implimentering van die kurrikulum kom. Dit opsigself is frustrerend vir 'n onderwyser en kan 'n negatiewe invloed op die onderrigleersituasie hê.

In paragraaf 4.2.4.1 waar die konseptuele raamwerk ook die sogenaamde sekondêre uitdaging meld studie (sien Figuur 4.1), word daar melding gemaak van twee belangrike androgogiese beginsels, naamlik motivering om te leer en gereedheid om te leer wat onderwysers kan help om hierdie veranderings positief te kan aanvaar. Kurrikulumleiers moet besef dat onderwysers in die eerste plek kernpersoneel van 'n skool is, en dat hulle 'n behoefte daaraan het om gedurigdeur positief gemotiveerd te kan bly. Tweedens het hulle die behoefte om te leer om sodoende die werklike probleme of take wat mag ontstaan te kan hanteer tydens die proses van kurrikulumverandering en -vernuwing. Die konseptuele raamwerk het dus weereens waarde toegevoeg deurdat dit die fokus op hierdie twee belangrike aspekte geplaas en geverifieer het.

6.5.4.6 Wat doen u om onderwyser te motiveer om te midde die veranderinge 'n positiewe ingestelheid te handhaaf ten opsigte van hul werk? (Sien C1, 6.3.3)

Ten opsigte van hierdie vraag het die respondent aspekte gemeld soos die gereelde hou van vergaderings, goeie kommunikasie (luister na onderwysers), die gee van erkenning vir goeie werk waar dit toekom, skakeling met die leiers van die skool en om self 'n rolmodel te wees. KA1 meld dat sy vergaderings hou om op die positiewe aspekte klem te lê om sodoende onderwysers te motiveer om die veranderinge positief te kan ervaar. Vir Respondent KA2 vorm goeie kommunikasie en kwaliteitondersteuning van onderwysers deel van motivering om te verseker dat onderwysers dit positief ervaar. Ten opsigte van erkenning van goeie werk stel Respondent KA3 dit soos volg: "Ek probeer erkenning gee vir wat hulle doen... begin by die positiewe." Volgens KA4 is dit vir sommige onderwysers belangrik om te verstaan hoekom daar verandering is om gemotiveerd hul werk te kan aanpak. Om veranderinge in skole teweeg te bring en om 'n positiewe ingesteldheid by onderwysers te kweek, is dit belangrik om met die leierskap van die skool te skakel aldus KA5. Respondent KA6 meld dat dit belangrik is om as rolmodel op te tree vir onderwysers: "Ek probeer so ver moontlik ondersteun en my rol is positief oor verandering... *you lead by example*. As jy negatief is, gaan die onderwysers ook negatief wees."

Dit blyk uit die response dat die deelnemende kurrikulumadviseurs, ondanks al die veranderinge in die kurrikulum waaraan onderwysers blootgestel word, steeds poog om hul beste te lewer deur self 'n positiewe ingestelheid te openbaar ten einde onderwysers positief te motiveer.

Die konseptuele raamwerk (sien 4.2.3) [a] gaan van die uitgangspunt uit dat gesonde menseverhoudings kan lei tot die meer effektiewe bestuur van mense. Kurrikulumadviseurs kan 'n positiewe ingesteldheid by onderwysers kweek en ontwikkel deur te sorg dat hulle gelukkig in hul werk is, en dat daar goeie menseverhoudings heers. Dit opsig self skep 'n gevoel van gelukkigheid en tevredenheid wat op sy beurt weer onderwysers se werksbevreëdiging positief kan beïnvloed.

6.5.4.7 Samevatting

In die huidige (2020) onderwyskonteks is dit belangrik dat kurrikulumadviseurs sterk leiding in die kurrikulumontwikkelingsproses neem. Die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier speel dus 'n uiters belangrike rol in die bevordering en gehalte implementering van kurrikulumverandering en -vernuwing.

Dit was bemoedigend om te ervaar dat die kurrikulumadviseurs met wie daar onderhoude gevoer is, onder moeilike omstandighede te midde van vernuwing en verandering hul, onderwysers steeds motiveer en positief beïnvloed om kurrikulum van hoë gehalte te lewer.

Die konseptuele raamwerk beklemtoon die kwessie van die bemagtiging en ondersteuning van onderwysers ten opsigte van kurrikulumverandering en -vernuwing. Die bemagtiging van onderwysers behoort een van die belangrikste ondersteuningsfunksies van die kurrikulumadviseur te wees. Die kurrikulumadviseur moet hoë verwagtinge aan onderwysers en skole stel om te verseker dat die kurrikulum korrek geïmplementeer word, maar dan moet hy/sy onderwysers ondersteun om te groei en te ontwikkel. Die skep van gedeelde hoë verwagtinge is daarom noodsaaklik ten einde hoe standarde en gehalte te verseker. Kwaliteitondersteuning aan en die bemagtiging van

onderwysers deur die kurrikulumadviseur is daarom van uiterste belang ten einde optimale kurrikulumimplementering te verseker.

6.5.5 Skakeling met verskillende rolspelers

6.5.5.1 Wat is u ervaring van ouerbetrokkenheid ten opsigte van die implementering van die kurrikulum? (Sien D1.6.3.3)

Ten opsigte van ouerbetrokkenheid, het die respondente die belangrike rol van ouerbetrokkenheid sterk beklemtoon. Ongelukkig beleef hulle dat aktiewe ouerbetrokkenheid nie ewe goed is by alle skole nie en by sommige selfs swak.

Respondente KA2 en KA6 is van mening dat ouerbetrokkenheid oor die algemeen swak of heeltemal afwesig is. Daarteenoor meld KA1 dat ondersteuning verskil van skool tot skool deurdat daar by sommige skole min of self geen ouerondersteuning is nie, terwyl weer by ander skole 100% ouerondersteuning is. Respondent KA3 is van mening dat jy altyd ouers sal kry wat nie belangstel in hul kinders se opvoeding nie, maar hy/sy maak geen voorstelle van hoe ouerbetrokkenheid in skole verbeter kan word nie: “Ek ervaar gemengde gevoelens... jy sal altyd ouers kry wat nie belangstel nie.” Respondent KA4 se opmerking: “Ek dink ouers is gewillig... hulle is nie altyd seker hoe hulle die kinders moet help nie,” fokus op die noodsaaklikheid van goeie kommunikasie en leiding deur die skool aan die ouergemeenskap oor hoe om hulle kinders ten opsigte van die kurrikulum tuis te ondersteun. Na aanleiding van die respons van KA5 is dit duidelik dat die sosio-ekonomiese omstandighede in die samelewing ook ’n groot invloed het op die omvang en gehalte van ouerbetrokkenheid in skole wanneer hy meld: “Ou Model C- skole se ouers is meer betrokke... baie ouers werk so hulle is maar min betrokke.”

Na aanleiding van bogenoemde is dit duidelik dat ouerbetrokkenheid in die skole waar die deelnemende adviseurs betrokke is, ten opsigte van kurrikulumondersteuning ’n wesenlike probleem is wat betref tuis-ondersteuning van hul kinders ten opsigte van die kurrikulum. Die bereidwilligheid van ouers om betrokke te raak kom ook sterk na vore maar, skole sal die nodige opvoeding en leiding aan ouers moet verskaf oor hoe om leerders tuis ten opsigte van die kurrikulum te ondersteun.

Navorser is verder van mening dat die omvang van uitdagings ten opsigte van ouerbetrokkenheid baie groot is en dat skole strategies moet beplan om hierdie probleem aan te spreek. In belang van die kinders en ouers van Suid-Afrika behoort hierdie verantwoordelikheid aanvaar te word ten einde die opvoeding van hul kinders te verbeter.

Die belangrikheid van ouerbetrokkenheid word verder deur Kindiki (2009:260-266) beklemtoon, wat die mening huldig dat wanneer daar genoegsame ouerbetrokkenheid by leerders se opvoeding is, daar dikwels 'n verbetering in die leerder se akademiese motivering en prestasie waargeneem kan word.

Ouers is een van die mees belangrike rolspelers in die opvoeding van hul kinders. Daar word van ouers verwag om deel te neem aan die opvoeding van kinders. Die konseptuele raamwerk (sien Figuur 4.1) wat deel vorm van die primêre uitdagings van die studie beklemtoon rolle van die adviseur ten opsigte van onderrigleierskap. Een van hierdie belangrikste leierskapsfunksie van die kurrikulumadviseurs is om om positiewe verhoudings met ouers te ontwikkel. Dit sal ouers motiveer om betrokke te raak by die opvoeding van hul kinders en deel te neem aan kurrikulumontwikkeling. Gereelde interaksie tussen die ouer en die onderwysers in die skep van 'n leergeoriënteerde kultuur vir hul kinders is uiters belangrik. Die kurrikulumadviseur as onderwysleier moet gesonde verhoudings met ouers handhaaf as deel van sy/haar ondersteuning aan skole.

6.5.5.2 Watter ontwikkelingsprogramme het u in plek om onderwysers op hoogte te hou van die veranderinge in die kurrikulum? (Sien D2, 6.3.3)

Op die vraag oor watter ontwikkelingsprogramme in plek is, het die deelnemende adviseurs op verskillende aspekte in hul response gefokus. Dit wil voorkom asof die gebruik van formele strukture meer algemeen voorkom as nie-formele strukture. Respondente KA1 en KA5 meld dat as 'n struktuur gebruik word om enige nuwe inligting en kurrikulumveranderinge in die Kurrikulumversterkings-forum wat mag ontstaan op hierdie platform aan kurrikulumadviseurs oor te dra ten einde te verseker dat hierdie inligting dan weer aan onderwysers deur gegee word.

Volgens Respondent KA2 word 'n ontwikkelingsprogram by die Kaapse Instituut vir Onderwysers aangebied wat daarop gerig is om onderwysers te bemagtig, maar verder word daar van haar kant af geen melding gemaak watter ontwikkelingssessies sy as adviseur in plek het om onderwysers te ondersteun nie. Volgens KA3 is dit belangrik om te konsentreer op standaardstelling en ontwikkelingssessies wat daarop gefokus is om onderwysers te ondersteun.

Vir Respondent KA4 is die hou van vergaderings en die aanbied van klustersessies aspekte wat fokus op vakinhoud en vaardighede wat baie belangrik om onderwysers op hoogte te hou en te bemagtig ten opsigte van kurrikulumveranderinge. Respondent KA6 se mening was dat: “Ek is maar nou agt maande in die pos... ons moet programme in plek hê en sessies om ondersteuning aan onderwysers aan te bied,” daarop dui dat meer onlangsaangestelde adviseurs moontlik ander uitdagings het.

Dit blyk dat daar wel 'n poging aangewend word om ontwikkelingsprogramme van stapel te stuur om kurrikulumadviseurs op hoogte te hou van veranderinge in die kurrikulum, maar dat dit oor die algemeen bestaande strukture is wat reeds in plek is.

Een van die belangrikste bydraende faktore tot suksesvolle kurrikulumverandering is onder andere die ontwikkeling van onderwysers se kennis, vaardighede, houdings en leiding ten opsigte van toepaslike onderrigmetodes soos uitgelig in paragraaf 2.9.2.4 in die konseptuele raamwerk van hierdie studie. Die stigting van kurrikulumkomitees in 'n skool en die ontwikkeling van kurrikulumontwikkeling in die klaskamer behoort deur die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier aangemoedig en ondersteun te word. Geeneen van die respondente het egter van hierdie tipe inisiatiewe melding gemaak nie, maar sou eerder meer gebruik maak van bestaande formele programme van die WKOD. Die ideaal sou wees dat adviseurs kreatief sou wees en inisiatief sou gebruik om gekontekstualiseerde ontwikkelingsprogramme te ontwikkel.

6.5.5.3 In watter mate en op watter wyse ontvang u ondersteuning van die WKOD? (Sien D3.6.3.3)

In die geval van bogenoemde vraag is al die respondente dit eens dat hulle goeie ondersteuning van die WKOD ontvang. Uitsprake soos die volgende dien as voorbeeld: Volgens respondent KA1 is dit duidelik dat die adviseurs op 'n gereelde basis ondersteuning ontvang deur 'n formele struktuur van die WKOD soos die Kurrikulumversterkings-forum. Respondent KA2 se opmerking: “Ons kry gereeld e-posse en telefoonoprope en kan enige tyd bel vir ondersteuning,” dui daarop dat die beskikbaarheid van haar senior kurrikulumbeplanner en gereelde onderlinge skakeling van haar werk vergemaklik.

Respondent KA3 is van mening dat sy goeie ondersteuning in die vorm van materiaal, advies, riglyne en ontwikkeling vanaf haar seniors by hoofkantoor kry. Sy merk op: “Hulle verskaf goeie ondersteuning, materiaal, raad, riglyne en ontwikkeling... Ek dink ons ontvang goeie ondersteuning.” Respondent KA4 se respons ondersteun hierdie mening wanneer daar aangedui word: “Hulle ondersteuning is meer... die intervensies wat uitgerol gaan word.” Respondent KA5 se mening: “Ek ontvang ondersteuning van my senior kurrikulumbeplanner... daar is deurentyd kommunikasie van my lynbestuurder,” beweeg in die rigting van hoe belangrik kommunikasie en terugvoering in hierdie werksverhouding is. Daar is een standpunt indien die finansies vir bronne is, sal die ondersteuning en toegang tot leerstof materiaal ook beter wees veral vir skole in die platteland. Respondent KA6 het gesê: “My senior kurrikulumbeplanner ondersteun my met leerstofmateriaal.”

Dit is duidelik uit bogenoemde response dat kurrikulumadviseurs goeie en gereelde deurlopende ondersteuning van die Wes-Kaapse Onderwysdepartement ontvang. Wat egter belangrik is, is dat finansiële ondersteuning vir leermateriaal meer geredelik beskikbaar gestel word om die taak van die adviseurs te help verlig ten opsigte van kwaliteit ondersteuning aan onderwysers veral in die plattelandse gebiede.

Ondersteuning deur die WKOD aan adviseurs om die bes moontlike ondersteuning aan skole te bied, moet hulpbron-intensief wees, 'n aspek wat ook in die konseptuele raamwerk van die studie (sien paragraaf 4.2.3) beklemtoon word. Bronne soos die beskikbaarheid van genoegsame skoolgeboue, wetenskaplike-apparatuur, handboeke

en leermateriaal is belangrik om die sukses van effektiewe en gehalte kurrikulumimplementering te verseker.

6.5.5.4 Assessering vorm 'n onlosmaaklike deel van die kurrikulum in die onderrigleerproses. Wat doen u om te verseker dat alle rolspelers ingelig is oor hierdie aspek van assessering? (Sien D4.6.3.3)

Die deelnemende kurrikulumadviseurs se response met betrekking tot hierdie vraag dui daarop dat hulle die belangrikheid besef dat assessering 'n belangrike deel van die onderrigleersituasie in die klaskamer vorm. Respondente KA1 en KA3 is altwee van mening dat meer klem geplaas word op formele assessering ten koste van informele assessering. Die afleiding kan dus gemaak word dat onderrig meer aandag behoort te kry. Respondent KA2 se mening is dat sy leiding aan onderwysers verskaf deurdat sy die assesseringstake wat deur die WKOD ontwikkel is met onderwysers deel omdat dit baie goed opgestel is: "Ek stuur my bronne van goeie assesseringstake wat ontwikkel is aan vir onderwysers... maak seker dat hulle dit kry." Respondent KA4 huldig die standpunt dat onderrig en leer sowel as leerderprestasie onlosmaaklik deel vorm van mekaar in die onderrigleersituasie en noem dat: "Hoe gaan ons die assessering verander dat die leerderprestasie kan verbeter?" Respondent KA5 het gefokus op standaardsstelling gedurende vergaderings aan die begin van elke jaar waar die assesseringsvereistes van die sy vak bespreek word. Hierdie proses word dan deurentyd met moderering opgevolg om te bepaal of daaraan die assesseringsvereistes voldoen word: "Ek hou standaardstellings... aan die begin van die jaar waar die assesseringsvereistes van die vak bespreek word." Respondent KA6 se mening dat: "Aan die begin van die jaar moet die opvoeder vir my 'n program van assessering gee ... die vorme van assessering asook die kriteria waaraan die assessering voldoen moet word," dui daarop dat deur hierdie werkswyse verseker dat gehalte gehandhaaf word.

Dit blyk dus dat die kurrikulumadviseurs 'n strategie het om rolspelers in te lig oor assesseringspraktyke. Dit is belangrik vir die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier om hierdie prosesse te beplan en duidelik deur te gee aan alle rolspelers wat is by die onderrigleerproses van die leerders betrokke is.

Die konseptuele raamwerk (sien paragraaf 4.2.2) sluit die belangrikheid in van kurrikulumleierskap en -bestuur om die aandag op mikrokurrikuleringsaspekte te vestig waar onderrig en leer gewoonlik in die klaskamer plaasvind. Alhoewel die konseptuele raamwerk nie spesifiek van assessering melding maak nie, sluit hierdie prosesse tog assessering in as deel van die onderrigleersituasie om kwaliteit leer en onderrig te verseker. Die konseptuele raamwerk maak egter gedurigdeur melding van die belangrikheid om kwaliteitonderrig en -leer te bevorder en dat onderwysers ondersteuning in hierdie verband moet geniet. Die konseptuele raamwerk is dus waardevol in hierdie verband om dat dit tog die kwessie van gehalteversekering aanspreek. Waar die konseptuele raamwerk wel uitgebrei kan word, is om die kwessie van assessering, moontlik sterk te belig.

6.5.5.5 Hoe sou u die samwerkingsverhouding tussen u en u mede-vakadviseurs beskryf? (Sien D5.6.3.3)

Respondente het deurgaans melding gemaak van die uistekende verhouding wat daar onderling tussen vakadviseurs is. Al die respondente is dit eens dat goeie samwerkingsverhoudings tussen kollegas van kardinale belang is. Uitsprake soos die volgende dien as voorbeeld. Wedersydse respek om mekaar aan te vul en te versterk vorm die basis van 'n goeie samwerkingsverhouding. Respondent KA1 se respons skakel nou in met hierdie siening en is van mening dat: "Weet jy ons is baie gelukkig ...ons kom baie lekker klaar... ons vul mekaar baie lekker aan." Vir enige verhouding om suksesvol te kan wees is wedersydse kommunikasie een van die mees belangrike aspekte om 'n samwerkingsverhouding te versterk en is Respondent KA5 van mening dat: "n Ou moet maar genoeg praat met mekaar en vrae vrae... hulp gee en hulp vra."

Alhoewel daar verskille in menings en standpunte is, moet kollegas mekaar se menings respekteer en steeds kan saamwerk om doelwitte te bereik, daarom moet jy ontvanklik en aanpasbaar kan wees. In hierdie verband is Respondent KA2 van mening dat: "Ons verskil van opinie, maar dit is nie van lange duur nie... jy moet kan aanpas want dis mos ons werk."

Verder is effetiewe leierskap ook belangrik om die samewerkingsverhouding te versterk en uit te bou. Dit skep 'n gevoel van geborgenheid onder kollegas en as deel van 'n span kan hulle dus beter funksioneer. Respondent KA3 is van mening dat: “Ons is gelukkig om gelei te word deur 'n goeie leier... ons dra mekaar redelik opreg... ek het nog nooit gevoel ek is in verkeerde groep nie.”

In enige werksverhouding moet 'n mens oop en ontvanklik kan wees vir leer. Respondent KA4 meld dat: “Ek is oop vir leer... ek is in my verhouding ook so.”

Respondent KA6 se mening is weer dat ontwikkeling tydens gesprekvoering plaasvind en dat beste praktyke so aangeleer word: “Baie goed... maar ons deel ook en leer van mekaar... in daai gesprekke groei jy.”

Dit is duidelik uit bogenoemde dat die kurrikulumadviseurs onderling 'n goeie samewerkingsverhouding met mekaar het. Wat egter belangrik is, is die geleentheid vir groei en ontwikkeling van individue wat uit hierdie goeie verhoudings kan voorspruit tot voordeel van effektiewe ondersteuning aan onderwysers. Voorts kan dit net voordelig vir die adviseurs wees om beste praktyke te deel tot voordeel van kurrikulumlewering in ons skole.

Noue samwerking tussen die distriks- en ander adviseurs, veral ten tye van die implementering van nuwe kurrikulums, kan baie waardevol wees. In die konseptuele raamwerk in paragraaf 4.2.2, beklemtoon die navorser dat goeie werksverhoudings tussen die kurrikulumadviseurs en onderwyser soek 'n bydraende faktor is om te bepaal of 'n skool suksesvol funksioneer of nie.

Sharma (2012:17) huldig egter die mening: “Show me a good school and I'll show you principal.” In die lig van hierdie stelling is dit nodig om ook die onderrigleierskap van die skoolhoof ten opsigte van skoolhoofskap te beklemtoon. Die navorser is egter van mening dat dit die verantwoordelikheid van kurrikulumadviseur bly om goeie menseverhoudings te stig omdat dit die interaksies en werksaamhede tussen kollegas kan beïnvloed. Deel van onderrigleierskap is om samewerking met ander rolspelers onderrig en leer te bevorder in die uitvoering van hul direkte en indirekte leierskapsrolle.

6.6 SAMEVATTING EN SLOT

Vervolgens word 'n kritiese sintese van die koppeling van data met die konseptuele raamwerk hieronder in Tabel. 6.5 aangedui.

Tabel 6.7: Sintese: Skakeling tussen data en elemente van die konseptuele raamwerk

PRIMêRE KURRIKULUM UITDAGINGS	SEKONDêRE KURRIKULUM UITDAGINGS	DATA BEVINDINGE		
KONSEPTE- KONSEPTUELE RAAMWERK EN KATEGORIE VRAE	KURRIKULUM UITDAGINGS	TEMAS UIT ONDERSOEK	SUBVRAE VANUIT DIE NAVORSINGSVRAAG	ELEMENTE VAN IDEALE FUNKSIES BEVINDINGE RAKENDE TEMAS
KURRIKULUMLEIERSKAP Leierskapsrol	<ul style="list-style-type: none"> Konsep van die onderwyser Rol van die onderwyser se ervaring 	Leierskap en en bestuursvaardighede	Hoe ondersteun die kurrikulumadviseur onderwysers in onderwysvernuwing en kurrikulumimplementering?	<ul style="list-style-type: none"> KA moet goeie leiding kan verskaf Vetroud wees met 'n wye spektrum van kurrikulumteorieë Ervaring en vakinhoud kennis Die KA moet toepaslike kennis en houding ervaring het Skep van effetiewe leeromgewing Daarstelling van hoë verwagtinge en standaarde ten opsigte van leerderprestasie Ontwikkel onderwysers as kurrikulumleiers
KURRIKULUMIMPLEMENTERING				
Kurrikulumimplementeringsfunksie	<ul style="list-style-type: none"> Onderwysers wil weet 	Voorbereiding vir ondersteuningsfunksie	Wat is die kurrikulumadviseur rol as vernuwingsagent ten opsigte van ondersteuning in kurrikulumimplementering?	<ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning interme van lesbeplanning en onderrig strategieë Positiewe terugvoering Geer erkenning vir goeie werk Gereelde klasbesoek

				<ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning in terme van proffesionele leergemeenskappe Moet toesien dat beleid korrek geïmplementeer Sien toe dat kurrikulumveranderinge geïmplementeer word
KURRIKULUMVERANDERING				
Ondersteuning en bemagting aan onderwysers	<ul style="list-style-type: none"> Motivering om te leer Gereedheid om te leer 	Bemagting van onderwysers	Hoe ondersteun die kurrikulumadviseurs onderwysers om beleid te implementeer?	<ul style="list-style-type: none"> Die aanbieding van ontwikkelingsessie Vestiging van professionele leerkomitees Aanbied van klustersessies Hou onderwysers op hoogte van kurrikulumverandering en vernuwing Korrekte mediasie en dissiminasie van nuwe inligting
KURRIKULUMKOÖRDINERINGSFUNKSIE				
KURRIKULUMKOÖRDINEERING Skakeling met verskillende rolspelers.		Professionele ontwikkeling van kurrikulumadviseurs	Die kurrikulumadviseur se rol in die implementering van beleid	<ul style="list-style-type: none"> KA moet verseker dat beleid verstaan en geïmplementeer word Onderwysers se opleiding moet aangepas word Indiensopleidingsprogramme Gaping tussen teorie en praktyk vernou word Meer praktiese onderrig en leer Groter klem op die heropleiding van onderwysers

In bogenoemde Tabel 6.7 in Kolom1 word die hoofkonsepte van die studie soos voorgestel in die konseptuele raamwerk gekorreleer met die kategorie-vrae van die

onderhoude en soos dit geanaliseer is in hierdie hoofstuk. Hierdie inligting word verder vergelyk met die temas soos bevind vanuit die data analise in (Kolom 2).

Dit word verder vergelyk met die subvrae wat ook voorkom uit die navorsingsgraag soos gestel in die konseptuele raamwerk (Kolom 3). Voorts word dit toegelig met elemente van ideale funksies wat daargestel om die subtemas verder toe te lig.

Uit die analise van data soos verkry uit die onderhoude kan die volgende afleidings gemaak word ten opsigte van die **primêre** kurrikulumuitdagings soos gedemonstreer in die konseptuele raamwerk van die studie. Die analise van die vrae dui op die volgende afleidings:

- Dit blyk dat daar by die deelnemende kurrikulumadviseurs twyfel bestaan het oor hulle kernfunksies en wat presies hul leiersrol en -funksie behoort te wees.
- Daar is by die respondente afwisselende menings oor wat die onderskeid tussen kurrikulumleierskap en -bestuur is.
- Die response dui verder daarop dat die kurrikulumadviseurs beperkte kennis, begrip en ervaring demonstreer ten opsigte van leiersvaardighede wat verlang word.
- Daar kan ook van die kurrikulumadviseurs se response afgelei word dat daar uiteenlopende menings is oor watter kernvaardighede, houdings en waardes 'n kurrikulumadviseur behoort te hê.
- Verdere respons deur die deelnemende adviseurs dui op 'n belangrike leierskapsfunksie van die kurrikulumadviseurs om positiewe verhoudings met leerders, onderwysers en ouers te ontwikkel en te handhaaf.

Bogenoemde aspekte impliseer dat kurrikulumadviseurs as onderrigleiers sterk leiers moet wees wat skole kan omswaai en goeie leerderprestasie kan bevorder wat op effektiewe leer en onderrig fokus.

Hierdie situasie kan nadelige effekte hê op die mate waarin adviseurs hul leiersrol vervul. Dit is kommerwekkend dat persone wat so 'n belangrike rol vervul nie heeltemal duidelikheid gehad het oor hul leiersrol wat van hulle verwag word nie. Dit wil tog voorkom

asof die betrokke respondente begryp dat hulle rol as kurrikulumleiers nie net bestuursmatig van aard is nie, maar dat daar 'n leierskapsfunksie betrokke is. Voorts was die kurrikulumadviseurs onder 'n wanindruk dat hul uitgebreide onderwyservaring as klasonderwysers, voldoende was om vir die rol van vakadviseur voor te berei deurdat daardie vaardighede en kennis hulle sou toerus om leiding en ondersteuning aan onderwysers te verskaf.

Die response dui verder daarop dat die sekondêre kurrikulumuitdagings van die konseptuele raamwerk op die volgende wyse aangespreek is:

- Dit blyk na aanleiding van die response van die kurrikulumadviseurs dat die meerderheid respondente van mening is dat bepaalde ervaring en vakkennis belangrike vaardighede is waaroor 'n kurrikulumadviseurs behoort te beskik.
- Die meerderheid response van die kurrikulumadviseurs meld ook die kwessie van houdings of ingesteldhede waaroor kurrikulumadviseurs behoort te beskik.
- Die response dui ook aan dat die leerteoretiese beginsels van andragogie naamlik motivering om te leer en gereedheid om te leer aspekte is, wat kan bydra om die ingestelheid van kurrikulumadviseurs ten opsigte van verandering positief kan beïnvloed.
- Respondente was almal van mening dat indiensopleiding noodsaaklik is om hul taak effektief te kan vervul. Omdat daar egter geen raamwerk of riglyne verskaf is en nie gepaardgaande opleiding kon plaasvind nie, bemoeilik dit effektiewe ondersteuning vir implimentering van die kurrikula waarvoor hulle verantwoordelik is.

Dit is ook duidelik uit die response van die deelnemers dat hulle die belangrikheid daarvan besef om oor grondige kurrikulumteorie en kurrikulumvaardighede te beskik ten einde kurrikulumverandering suksesvol te kan toepas. Hulle besef die belangrikheid van hulle verantwoordelikheid om leidinggewend en ondersteunend op te tree met betrekking tot kurrikulumaangeleenthede.

Die kurrikulumadviseur besef ook dat hulle onderrigleiers is en dat dit dus belangrik is dat hulle die uitdagings van 'n voortdurend veranderende kurrikulum moet aanvaar om innoverend op te tree in hul rol as kurrikulumleiers. Die vermoede is dat die deelnemende

vakadviseurs deur die vrae en die onderhoude self gesensiteer is om meer bewus te word van hul ondersteuningsfunksies tydens kurrikulumverandering en vernuwing.

In hoofstuk 7 word die bevindings, gevolgtrekkings en aanbevelings aangebied.

HOOFSTUK 7

GEVOLGTREKKINGS, IMPLIKASIES EN AANBEVELINGS

7.1 INLEIDING

In hierdie hoofstuk word daar 'n opsomming gegee van die bevindinge, gevolgtrekkings, bydrae van studie en aanbevelings wat uit die studie voortvloei.

Die primêre doel en fokus van hierdie navorsing was om ondersoek in te stel na die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseur as kurrikulumleier ten opsigte van effektiewe kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering binne 'n bepaalde onderwysdistrik.

Ten einde die navorsingsvraag, naamlik: “Hoe kan die kurrikulumadviseur se leierskapsrol help om suksesvolle kurrikulumimplementering in skole te verseker,” te beantwoord, het navorser 'n navorsingontwerp vanuit 'n interpretatiewe navorsingsparadigma gebruik. Hierdeur wou navorser 'n grondige begrip en verstaan probeer verkry van die individuele deelnemende kurrikulumadviseurs se persepsies en ervarings van hul funksie ten opsigte van kurrikulumbestuur en -leierskap tydens ondersteuning van kurrikulumimplementering binne hul bepaalde skoolkontekste.

7.2 SAMEVATTING VAN DIE ONDERSKEIE HOOFSTUKKE

Hier volg 'n kort opsomming van die verloop van die studie. Die studie bestaan uit sewe hoofstukke. Vervolgens 'n kort opsomming van die hoofstukke:

Hoofstuk 1 van die studie, die inleidende oriëntering, het die konteks van voortdurende kurrikulumtransformasie en verandering in die Suid-Afrikaanse onderwysstelsel geskets. Daar is spesifiek gefokus op die rol van die kurrikulumadviseur, wat die rasionaal is vir hierdie ondersoek. Daarbenewens is die doelstellings van die ondersoek, 'n begripsverklaring, die navorsingsontwerp en -metodologie en laastens die strukturerings van die verloop van die hele verslag duidelik omskryf.

Hoofstuk 2 behels 'n literatuurstudie oor die kurrikulumadviseur asook hul rol en funksie ten opsigte van kurrikulumbestuur en -ontwikkeling. Literatuur wat betrekking het op die konsep *kurrikulumleierskap en -bestuur* is ook in hierdie verband ondersoek en beskryf.

In Hoofstuk 3 is 'n literatuurstudie oor toepaslike teoretiese aspekte van kurrikulumontwikkeling beskryf, terwyl literatuur oor die ontstaan van die begrip *kurrikulumadviseur* in die huidige onderwysopset, ook toegelig is.

In Hoofstuk 4 is die konseptuele raamwerk wat as rigtingwyser vir die studie sou dien, bespreek. Hierdie konseptuele raamwerk se doel was om as struktuur en “padkaart” vir die studie te dien vir die ondersoek en verkenning na en die beskrywing van die funksies en rolle van die kurrikulumadviseur.

In Hoofstuk 5 is die werklike implementering van die ondersoek wat aan die hand van semi-gestruktureerde onderhoude gedoen is, beskryf. Die navorser het 'n kwalitatiewe navorsingstudie binne die interpretatiewe navorsingsparadigma onderneem. Die datagenerering het plaasgevind deur middel van semi-gestruktureerde onderhoude en verskillende stappe is gevolg om die geldigheid en betroubaarheid van data te verseker. Daar is ook aandag gegee aan die etiese aspekte wat tydens die implementering van die ondersoek na vore gekom het.

Hoofstuk 6 behels die analise van data wat uit die onderhoude bekom is. Die ontleding van die data is gedoen met behulp van die kategorievrae wat daarop gemik was om die subvrae te beantwoord.

Hoofstuk 7 bevat die opsomming van bevindinge, gevolgtrekkings, bydrae van studie en die aanbevelings vir moontlike verdere navorsing.

'n Opsomming van die vernaamste bevindinge wat uit die voortspruit, sal vervolgens bespreek word.

7.3 OPSOMMING VAN BEVINDINGE

7.3.1 Inleiding

Die konseptuele raamwerk soos in Figuur 4.1 uitgebeeld (sien paragraaf 4.1), kategoriseer die moontlike leierskasrolle van die kurrikulumadviseur ten opsigte van kurrikulumimplementering onder twee tipes uitdagings, naamlik *Primêre uitdagings* (Onderrigleierskap) en *Sekondêre uitdagings* (Andragogie). Die data wat uit hierdie studie bekom is, demonstreer dat hierdie kategorisering van waarde was om die leierskaprolle en funksies met betrekking tot die sub-kategorieë van kurrikulumimplementering, kurrikulumleierskap en kurrikulumverandering óf te identifiseer óf te bevestig en dan te omskryf.

Die hoofnavorsingsvraag was: Hoe kan die kurrikulumadviseur se leierskapsrol help om suksesvolle kurrikulumimplementering in skole te verseker? Die subvrae wat ten doel gehad het om die hoofvraag te beantwoord, was, die volgende:

- Wat is die kurrikulumadviseur se rol as deel van 'n ondersteuningstruktuur in onderwysvernuwing en kurrikulumimplementering?
- Wat is die kurrikulumadviseur se moontlike rol as vernuwingsagent ten opsigte van kurrikulumimplementering?
- Hoe behoort die kurrikulumadviseur kurrikulumverandering te fasiliteer met behulp van onderwysers en hul insigte?

Die bevindinge wat uit hierdie studie volg, beantwoord die subvrae wat weer die hoofnavorsingsvraag aanspreek. Die bevindinge wat uit die studie voortvloei word bespreek deur gebruik te maak van die verskillende kategorieë vrae wat gegroepeer is om die data ontleed, naamlik: leierskapsrol, kurrikulumimplementeringsfunksie, ondersteuning en bemagting aan onderwysers en skakeling met verskillende rolspelers. Navorsers maak verder gebruik van die vier onderstaande temas wat voorspruit uit die ontleding van die data naamlik:

Tema 1: Leierskap en bestuursvaardighede

Tema 2: Kurrikulumimplementerings- en ondersteuningsfunksie

Tema 3: Professionele ontwikkeling van kurrikulumadviseurs

Tema 4: Uitdagings, probleme en behoeftes

Hierdie temas word gebruik om aanbevelings en gevolgtrekkings te maak rakende die kurrikulumleierskaps en -bestuursfunksies van kurrikulumadviseurs, gereflekteer teen die konseptuele raamwerk soos in Figuur 4.1 uiteengesit. Deur 'n deeglike analise van die literatuur en kwalitatiewe data, word die hoof- en sub-navorsingvrae beantwoord.

7.3.2 Bevindinge ten opsigte Tema 1: Leierskap en bestuursvaardighede

Die bevindinge uit Tema 1 verskaf antwoorde op die tweede subvraag: Wat is die kurrikulumadviseur se rol as vernuwingsagent ten opsigte van kurrikulumimplementering in skole?

7.3.2.1 Wat is die kurrikulumadviseur se moontlike rol as vernuwingsagent ten opsigte van kurrikulumimplementering?

Die konseptuele raamwerk soos in Figuur 4.1 uitgebeeld, beklemtoon die primêre uitdaging ten opsigte van onderrigleierskap in die vestiging van akademiese standaarde en die kommunikeer van skole se visies en missies intern binne skole self én ook ekstern na buite na die betrokke skoolgemeenskappe.

Daar is bevind dat die voortdurende onderwysvernuwing en kurrikulumverandering in die Suid-Afrikaanse onderwysstelsel, veel groter en meer komplekse uitdagings ten opsigte van die rol en onderrigleierskapsfunksie van die kurrikulumadviseur het ten einde akademiese standaarde te bevorder. Die veranderinge wat uit vernuwing voortspruit, het 'n veel groter bewustheid en sensiwiteit oor hul rol en verantwoordelikhede met betrekking tot kurrikulumontwikkeling by die deelnemende kurrikulumadviseurs ontwikkel.

Dit is dus gebiedend noodsaaklik dat kurrikulumadviseurs 'n positiewe, leidende rol moet neem om die vele uitdagings van 'n voortdurend veranderende kurrikulum die hoof te kan bied. Die adviseurs behoort instaat te wees om met inisiatief, kreatief, innoverend en vernuwend op te tree wanneer hulle ondersteuning bied aan onderwysers.

Wat verblydend is, is dat die deelnemende kurrikulumadviseurs gerapporteer het dat hulle, ongeag die voortdurende beleidsveranderinge en ander uitdagings, tog doelbewus probeer om onderwysers te motiveer om effektiewe kurrikulumlewering, oftewel implementering, te bevorder en te verseker.

Kurrikulumleierskap en -bestuur vorm 'n integrale deel van die onderrigleierskapfunksies van die kurrikulumadviseur. Daar is bevind dat ondanks die feit dat die deelnemende kurrikulumadviseurs geen of weinig aanvanklike opleiding gehad met betrekking tot hul rol as kurrikulumleiers nie, hulle steeds die verantwoordelikhede aanvaar het om leiding te verskaf in kurrikulumontwikkeling en te poog om hulself verder te bemagtig ten einde hierdie verantwoordelikheid optimaal te kan uitvoer. Selfontwikkeling is dus hier ter sprake, aangesien die deelnemende kurrikulumadviseurs besef dat hulle ook vir hul eie persoonlike en professionele ontwikkeling verantwoordelikheid moet aanvaar.

'n Verdere bevinding is dat deelnemende adviseurs ook die uitdaging besef én aanvaar het om nuwe inligting of kurrikulumverandering te probeer vereenvoudig en meer verstaanbaar en toeganklik te maak vir onderwysers om te implementeer.

Daar is bevind dat daar nie met hul aanstelling as kurrikulumadviseurs, 'n formele opleidings- en voorbereidingsprogram is om hulle spesifiek in kurrikulumbestuur en -leierskap op te lei nie. Hierdie kwessie skakel met die sekondêre uitdaging (andragogie), aangesien die opleiding van volwassenes hier betrokke is. Die gebrek aan opleidingsgeleenthede kan dus problematies wees omdat toepaslike kennis en vaardighede moontlik by die deelnemende kurrikulumadviseurs kan ontbreek, veral by nuutaangestelde kurrikulumadviseurs wat min of geen ondervinding het wat betref die leiding wat hulle in hul leiersposisies moet verskaf nie. Dit is daarom belangrik dat die kurrikulumadviseurs vertrouwd moet wees met 'n wye spektrum van kennis oor

kurrikulumteorieë om sodoende alle rolspelers te betrek by die beplanning en implementering van enige kurrikulumverandering wat skole raak.

Die kurrikulumfunksies waarvoor die kurrikulumadviseurs as onderrigleier verantwoordelikheid behoort te aanvaar en wat uit hierdie studie voortspruit, toon diverse aard en omvang van die taak as kurrikulumleier. Uiteraard sal die adviseur nie die rol van skoolhoof kan vervul nie en dus sal hierdie betrokke onderrigleierskapsfunksie in noue oorleg met skoolhoofde uitgevoer moet word sodat daar nie terreinbetreding ten opsigte van funksies is nie. Hierdie funksies sluit onder andere in:

- Vestiging, implementeer en behaal akademiese standaarde.
- Wees 'n instruksionele bron vir personeel (onderwysers).
- Skep 'n leergeoriënteerde skoolkultuur en -klimaat by betrokke skole.
- Kommunikeer die skool se visie en missie met onderwysers en leerders.
- Stel hoë verwagtinge aan jou onderwysers en jouself, en
- Ontwikkel onderwyserleiers en handhaaf positiewe verhoudings met leerders en ouers.

Die uitvoer van 'n effektiewe leierskaprol deur die kurrikulumadviseur, in noue medewerking met ander kurrikulumbestuurders en -leiers soos skoolhoofde en onderwysersleiers, is dus 'n belangrike bepaler vir die sukses van kurrikulumverandering in die praktyk. Die deelnemende kurrikulumadviseurs behoort egter die rol te aanvaar om leiding en ondersteuning te bied tydens 'n proses van kurrikulumverandering en -vernuwing. Binne die huidige konteks van kurrikulumvernuwing en onderwystransformasie is dit dus duidelik dat die betrokke kurrikulumadviseurs 'n baie belangrike leierskaprol te vervul het.

Daar is bevind dat, alhoewel die deelnemende kurrikulumadviseurs nie altyd duidelikheid gehad het oor hul leiersrol en funksie nie, hulle tog bereid was om leiding te gee aan onderwysers in die onderrigleersituasie. Die deelnemende kurrikulumadviseurs was dit egter eens dat 'n persoon wat in hierdie posisie werkzaam is, gedurig op hoogte van onderwysvernuwing en nuwe ontwikkelinge in die kurrikulum moet wees. Die rol van distriksamptenare en meer spesifiek dié van kurrikulumadviseurs as vernuwingsagente

is absoluut noodsaaklik om kurrikulumverandering teweeg te bring aldus Bantwini en Nolutho (2011:226). In 'n transformerende onderwysstelsel speel die onderwysdistrik 'n leidende rol in die bestuur van kurrikulumveranderinge (Roberts, 2001:5; Chase, 2004:3). Dit gaan dus 'n uitdaging aan kurrikulumadviseurs bied om hierdie kurrikulumveranderinge suksesvol te implementeer.

7.3.3: Bevindinge ten opsigte van Tema 2: Kurrikulumimplementerings en -ondersteuningsfunksie

Die konseptuele raamwerk soos in Figuur 4.1 sien (paragraaf 4.1) uitgebeeld, beklemtoon die primêre uitdaging ten opsigte van kurrikulumleierskap in die ondersteuning van onderwysers tydens 'n tydperk van kurrikulumverandering. Die raamwerk fokus op die adviseur wat 'n instruksionele bron vir die onderwyser moet wees en hulle as onderwyserleiers help ontwikkel. In die lig van hierdie raamwerk, wil Tema 2 subvraag een beantwoord naamlik: Wat is die kurrikulumadviseur se rol as deel van 'n ondersteuningstruktuur in onderwysvernuwing en kurrikulumimplementering?

7.3.3.1 Wat is die kurrikulumadviseur se rol as deel van 'n ondersteuningstruktuur in onderwysvernuwing en kurrikulumimplementering?

Kurrikulumleierskap en -bestuur verskil van kurrikulumadviseur tot kurrikulumadviseur en word onder andere deur jare ondervinding as adviseur in die vak waarin ondersteuning aan onderwysers gebied word beïnvloed. Daar is bevind dat verskillende skoolkontekste, byvoorbeeld onder andere die geografiese ligging, die betrokke skool- of ouergemeenskap, die ondersteuningsstrukture daardeur beïnvloed word.

Dit blyk ook dat die skool nie effektief kan funksioneer indien die kurrikulum nie goed bestuur word nie. Daarom is dit belangrik dat effektiewe skoolbeplanning vir die effektiewe implementering van die kurrikulum vir elke faset van die skool voorsiening moet maak. Dit blyk dat dit 'n uitdaging was vir die deelnemende kurrikulumadviseurs om aan die een kant 'n balans te probeer handhaaf tussen die eise van wat in die kurrikulum verag word en aan die anderkant, die werklike ondersteuning wat vir effektiewe kurrikulumimplementering in die praktyk vereis word.

Dit blyk duidelik uit die deelnemende adviseurs se terugvoer dat hulle van mening is dat bestuursvaardigheid, sowel as die teenwoordigheid van 'n positiewe houding en bereidwilligheid om 'n paradigmaskuif te maak, uiteindelik bepaal of die kurrikulum suksesvol geïmplementeer word aldan nie. 'n Positiewe teken is dat die deelnemende kurrikulumadviseurs bewus is van hul huidige verantwoordelikhede soos hulle dit verstaan. Dit blyk verder dat die leiding, ondersteuning en indiensopleiding wat hulle benodig om hierdie primêre uitdaging optimaal te kan aanspreek, steeds grotendeels in hulle alledaagse werksomstandighede ontbreek. Daar is uit hierdie studie bevind dat daar 'n ernstige behoefte aan opleiding en doelmatige voorbereiding en opleiding ten einde die nodige ondersteuningsfunksie by skole effektief te kan vervul. Dit is 'n kwessie wat indringend aangespreek sal moet word. Soos reeds in hoofstuk 6 (sien paragraaf 6.5.3.3) van hierdie studie vermeld, het te veel van die huidige adviseurs gebrekkige kennis van die betrokke vak waarvoor hulle as kurrikulumadviseurs aangestel is, aldus Niewenhuys (2010:20). Voorts huldig Niewenhuys (2010:20) die standpunt dat soos in ander sektore, te veel persone in bestuursposisies aangestel word wat nie oor die nodige kurrikulumkundigheid en ervaring beskik nie. Persone wat in distrikskantore werksaam is moet self oor geleefde kundigheid (soos wat ervaring toeneem) in vakonderrig en in die bestuur van skole en klaskamers beskik.

7.3.4 Bevindinge ten opsigte van Tema 3: Professionele ontwikkeling van kurrikulumadviseurs

Die konseptuele raamwerk soos in Figuur 4.1 (sien paragraaf 4.1) uitgebeeld, beklemtoon die primêre uitdaging ten opsigte van kurrikulumleierskap in die ontwikkeling van onderwyserleiers tydens 'n tydperk van kurrikulumverandering. Die raamwerk fokus nie net op die adviseur wat onderwysers as onderwyserleiers moet help ontwikkel nie, maar ook op hul eie persoonlike ontwikkeling. Die raamwerk stel die skep van 'n positiewe leerkultuur en skoolklimaat, die stel van hoë verwagtinge die ontwikkeling van positiewe verhoudings met alle rolspelers, as kernelemente tydens kurrikulumverandering. Die sekondêre uitdaging is ook hier ter sprake aangesien daar ook gefokus word op die ontwikkeling van volwassenes (andragogie). In aansluiting hierby, beantwoord Tema 3

subvraag drie, naamlik: Hoe behoort die kurrikulumadviseur kurrikulumverandering te fasiliteer met behulp van onderwysers en hul insigte?

7.3.4.1 Hoe behoort die kurrikulumadviseur kurrikulumverandering te fasiliteer met behulp van onderwysers en hul insigte?

Dit blyk duidelik dat effektiewe kurrikulumlewering en kurrikulumontwikkeling die basis behoort te vorm van enige skoolbeplanning. Daar is bevind dat nie net moet adviseurs self deurlopend persoonlik en professioneel groei nie, maar as kurrikulumleiers, behoort hulle ook professionele ontwikkelingsgeleenthede vir hul onderwysers by wie hulle betrokke is, te skep en te fasiliteer. Daar is bevind dat die deelnemende kurrikulumadviseurs die behoefte het om geleenthede vir deurlopende persoonlike ontwikkeling van onderwysers te skep. Die deelnemende kurrikulumadviseurs is dus bewus van die behoefte aan bemagtigingsgeleenthede om onderwysers op te lei. Hulle is dit eens dat daar programme ontwikkel moet word om onderwysers se kennis en vaardighede te verbeter. Kurrikulumadviseurs as kurrikulumleiers is verantwoordelik om programme te ontwikkel wat aan onderwysers die geleenthede bied om hulle vaardighede te verbeter.

Die deelnemende kurrikulumadviseurs in hierdie studie, besef egter hulle is ook vir hul eie persoonlike ontwikkeling verantwoordelik en moet derhalwe inisiatief neem om gekontekstualiseerde programme (volgens hulle eie behoeftes) te identifiseer om hul eie leierskap- en bestuursvaardighede op te skerp en te verhoog. Kurrikulumadviseurs ervaar unieke uitdagings ten opsigte van kurrikulumleierskap en as gevolg van hierdie uniekheid is dit vir hulle van die uiterste belang om in spesifieke leemtes wat onderwysers mag ervaar ondersteuning te kan bied.

Daar is uit hierdie ondersoek bevind dat die deelnemende adviseurs wel gepoog het om leiding te verskaf deur die reël van werksessies, sodat onderwysers tred kan hou met die veranderinge. Sodoende het hulle gepoog om te demonstreer dat hulle aan die verwagtinge van hulle rolspelers probeer voldoen. Om kwaliteit onderrig te lewer wat aan die verwagtinge van die ouers en leerders voldoen, moet kurrikulumadviseurs sorg dat daar aan onderwysers ondersteuning gebied word om die kurrikulumveranderinge te

verstaan en korrek te kan implementeer. Ornstein en Hunkins (2013:221) (sien ook paragraaf 3.3.2) is van mening dat mense die proses van verandering moet kan verstaan. Indien hulle die konsep van verandering en die verskillende tipe veranderings begryp, kan hulle instaat wees om die oorsprong van verandering te verstaan. Dit stel hulle ook verder instaat om te bepaal of die aanvraag na verandering opvoedkundige waarde het.

Ondersteuning aan en die deurlopende bemagtiging van onderwysers in belang van hul professionele groei en ontwikkeling word dus deur die deelnemende kurrikulumadviseurs as 'n kernfunksie beskou. Onerjerana (2014:1-7) is van mening dat die implementering van enige veranderinge in die kurrikulum vertroue vereis, sowel as ondersteuning en goeie onderlinge kommunikasie tussen onderwysers en kurrikulumleiers.

7.3.5 Bevindinge ten opsigte van Tema 4: Uitdagings, probleme en behoeftes

Daar is bevind dat die deelnemende adviseurs bepaalde unieke uitdagings, probleme en behoeftes ondervind in die proses om kurrikulumondersteuning tydens 'n proses van kurrikulumverandering te bied. Een uitdaging wat hulle ervaar het, is nie net die skakeling tussen sleutelrolspelers self nie, maar ook hul eie skakeling met hierdie rolspelers. 'n Kurrikulumadviseur kan 'n belangrike funksie vervul deur as skakel met ander rolspelers soos die skoolhoof, onderwysers en mede-vakadviseurs op te tree. Daar is bevind dat die deelnemende kurrikulumadviseurs egter relatief min ervaring gedemonstreer het om gemeenskaplike samewerking in die onderrigleersituasie onderling tussen verskillende rolspelers te bevorder. Dit is duidelik 'n uitdaging vir hulle om sosiale verhoudings in die skoolkonteks tussen onderwysers en die ouergemeenskap te skep uit te bou.

'n Verder uitdaging wat die deelnemende adviseurs ondervind as kurrikulumleiers, het met ouerbetrokkenheid te doen. Die deelnemende kurrikulumadviseurs het aangedui dat hulle ouerbetrokkenheid as 'n belangrike element in die opvoeding van leerders beskou. Uit hierdie ondersoek blyk dit egter duidelik dat die verkryging van groter ouerbetrokkenheid by kurrikulumontwikkeling en kurrikulumverwante aspekte, 'n groot uitdaging vir kurrikulumadviseurs is. Die implikasie hiervan is dat die kurrikulumadviseurs, in medewerking met ander sleutelrolspelers soos skoolhoofde seker sal moet maak dat die kurrikulum in die behoeftes van die gemeenskap voorsien. Dit is dus noodsaaklik dat

skole 'n meer indringende benadering ten opsigte van gemeenskapsbetrokkenheid behoort te handhaaf, sodat die gemeenskap eienaarskap van die skool kan neem. Ouers behoort aangemoedig en gemotiveer te word om betrokke te raak by die opvoeding van hul kinders. Gemeenskapsbetrokkenheid en eienaarskap van skole het 'n positiewe effek op die kurrikulum en is baie belangrik vir die ontwikkeling van funksionele en effektiewe skole.

Daar is dus bepaalde kernuitdagings wat die deelnemende adviseurs ervaar, naamlik die suksesvolle onderlinge skakeling tussen kurrikulumleiers (wat insluit kurrikulumadviseurs, skoolhoofde en onderwyserleiers) en die bevordering van groter ouerbetrokkenheid in belang van optimale kurrikulumimplementering. Soos reeds in hoofstuk 6 (sien paragraaf 6.5.5.1) van die studie vermeld, word ouerbetrokkenheid verder deur Kindiki (2009:260- 266) beklemtoon, wat die mening huldig dat wanneer daar genoegsame ouerbetrokkenheid by leerders se opvoeding is, daar dikwels 'n verbetering in die leerder se akademiese motivering en prestasie waargeneem kan word.

7.3.6 Bevindinge ten opsigte van waarde van die konseptuele raamwerk

Die konseptuele raamwerk (sien Figuur 4.1, paragraaf 4.1) van die studie lewer 'n belangrike bydrae ten opsigte van verskeie aspekte: soos kurrikulumimplementering, kurrikulumleierskap en kurrikulumverandering deurdag dat dit rigting verleen aan die studie. Die onderskeid tussen primêre (onderrigleierskap) en sekondêre uitdagings (volwassene onderwys of te wel, andragogie) het dit moontlik gemaak om op bepaalde aspekte van elk van die dimensies kurrikulumimplementering, kurrikulumleierskap en kurrikulumverandering te fokus.

Ten opsigte van onderrigleierskap (die primêre uitdaging) het die raamwerk gehelp om spesifiek tydens kurrikulumimplementering op handhawing van standarde en belyning van die nuwe kurrikulum met die skool se visie en missie, te fokus en hierdie rolle te identifiseer en te omskryf. Ten opsigte van kurrikulumleierskap is die belangrike leierskapsrolle van die adviseurs in die ontwikkeling van onderwysers en onderwysersleiers, sowel as die bied van toepaslike ondersteuning, te bevestig. Die raamwerk was ook baie nuttig om die leiersrolle ten opsigte van die skep van toepaslike

leerklimate, die ontwikkeling van verhoudinge met alle belanghebbers en die daarstel van verwagtinge, te bevestig.

Omdat kurrikulumadviseurs met volwassenes werk, was dit nodig ook om hierdie kwessie in ag te neem tydens die ondersoek om betrokke leierskapsrolle te probeer identifiseer. In hierdie verband het die raamwerk 'n bydrae gelewer om die kwessie van ondersteuning aan onderwysers om effektiewe gehalte leer te bevorder. Besondere eise word aan adviseurs gestel om deur middel van leierskap, onderwysers te ondersteun om effektiewe leer by leerders te bevorder. In hierdie ondersoek is daar nie leerders betrek nie, wat moontlik 'n leemte was, aangesien leerders die kernpersone is wat sou kon aandui of onderwysers wel leer bevorder. Kurrikulumadviseurs werk met onderwysers, nie direk met die leerders nie, so adviseurs sal op hierdie kwessie moet fokus. In hierdie ondersoek was die raamwerk dus waardevol om minstens adviseurs te sensiteer ten opsigte van hul ondersteuning aan onderwysers om meer op leerders se leerervarings te kan fokus en te ontleed ten einde laasgenoemde se onderrigleerervaring te optimaliseer.

Ten opsigte van kurrikulumverandering het die raamwerk 'n bydrae gelewer om adviseurs te sensiteer ten opsigte van die motivering van onderwysers tydens só 'n proses van verandering ten einde weerstand te kan bekamp. Die gekose raamwerk wat dus as onderbou vir hierdie studie gedien het, blyk dus baie waardevol te wees omdat dit die adviseurs sensiteer in die identifisering van watter leierskapsfunksies hulle ten opsigte van kurrikulumleierskap en -bestuur behoort te vervul om die betrokke uitdagings te kan aanspreek. Die konseptuele raamwerk onderskei dus tussen primêre en sekondêre uitdagings wat help om die studie verder te versterk en te verifieer. Voorts is die konseptuele raamwerk van waarde omdat dit die gaping tussen beleid en teorie duidelik uitlig.

Daar is wel 'n leemte wat ook na vore gekom het. Alhoewel die konseptuele raamwerk wel die kwessie van gehalteversekering aanspreek, kan die raamwerk wel uitgebrei kan word om die kwessie van die leiersrolle van die kurrikulumadviseurs met betrekking tot assessering, sterker te belig. Die raamwerk kan dus versterk word deur hierdie dimensie by te voeg, moontlik as 'n primêre uitdaging.

7.3.7 Samevatting van bevindinge

Uit die bevindinge blyk duidelik dat die konseptuele raamwerk (sien Figuur 4.1, paragraaf 4.1) geweldige waarde toegevoeg het tot die suksesvolle identifisering en bevestiging van die primêre en sekondêre uitdagings van kurrikulumadviseurs se kurrikulumleierskapfunksies ten opsigte van kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering. Dit blyk duidelik dat hierdie leierskapfunksies nie tot een uitdaging beperk is nie, maar tweeledig van aard is, aangesien die rolle ten opsigte van onderrigleierskap en andragogie (volwassene leer) vermengd aangetref is (adviseurs vervul leierskapfunksies ten opsigte van beide primêre én sekondêre uitdagings). Hierdie geïntegreerdheid van funksies is eintlik 'n natuurlike manifestasie van die leierskaprolle, aangesien die onderskeie funksies onderskeibaar is, maar nie skeibaar nie. Inderwaarheid demonstreer hierdie geïntegreerdheid, die veelkantigheid van die kurrikulumadviseur se leierskapfunksies.

Die veelkantigheid van die kurrikulumleierskapfunksies van die deelnemende kurrikulumadviseurs word duidelik deur 'n verskeidenheid faktore bepaal. Dit blyk duidelik dat hul kurrikulumfunksies dikwels konteksgebonde aan eksterne faktore is, met ander woorde die ligging, hulpbronne, aard van skool en ouergemeenskap en betrokke skoolhoofde en onderwysers, speel dikwels 'n rol in hoe effektief adviseurs hul leiersrolle tydens kurrikulumimplementering en -verandering vervul. Daar is dus eksterne faktore soos bogenoemde wat bepaal hoe hulle hierdie rolle moontlik gaan vervul. Kurrikulumondersteuning vereis inisiatief en toewyding om skole en onderwysers en selfs ouers doelmatig te ondersteun en te bemagtig ten einde die gewenste resultate ten opsigte van effektiewe kurrikulumimplementering te verseker. Opleiding, heropleiding, die opbou van verhoudinge, die skep en fasiliteer van bemagtigingsgeleenthede om profesionele ontwikkeling te verseker, blyk kernfunksies te wees. Opleiding deur die betrokke onderwysdepartement vir nuutaangestelde vakadviseurs blyk ook 'n duidelike eksterne faktor te wees, aangesien dit blyk dat die deelnemende adviseurs ervaar het dat hulle nie doelmatig toegerus was toe hulle as adviseurs aangestel is nie.

Daar is egter ook interne faktore wat 'n impak op die deelnemende adviseurs se beskouing van hul leiersrolle tydens kurrikulumimplementering, het. Hierdie faktore sluit in hul beskouing van hoe hulle hul eie gereedheid ervaar by aanstelling om as kurrikulumleiers op te tree. Daar is 'n duidelike behoefte aan selfbemagtiging deurdat hulleself professioneel wil groei, effektiewe en doelmatige onderlinge skakeling met ander sleutelrolspelers wil bewerkstellig ten einde samewerking te bevorder, sowel as op hoogte te bly met die nuutste ontwikkeling. 'n Belangrike faset van hul eie professionele ontwikkeling is om ook kurrikulumkundig te groei deur op die hoogte te bly met resente teorieë en tendense van kurrikulumontwikkeling, aangesien kurrikulumteorie en kurrikulumpraktyk mekaar komplementeer.

7.4 IMPLIKASIES VIR KURRIKULUMLEIERSKAP EN -BESTUUR

Die uitdaging vir kurrikulumadviseurs as kurrikulumleiers is gestel in die skep van 'n klimaat waarin verandering geïmplementeer en ondersteun word, wat effektiewe kurrikulumimplementering en die algemene standaard in leerderprestasie probeer verhoog. Dit kan alleenlik gebeur deur effektiewe kurrikulumleierskap te demonstreer deur as veranderingsagente die leiding te neem om 'n denkskuif by onderwysers te probeer bewerkstellig ten einde onderwysers te motiveer om self as onderwyserleiers te funksioneer en kurrikulumvernuwing te bewerkstellig. Dit is daarom belangrik dat kurrikulumadviseurs sy /haar leierskaps- en bestuursvaardighede voortdurend verbeter, nie net as deel van self bemagtiging nie, maar ook om leiding aan onderwysers te gee.

Die opleiding en voorbereiding van kurrikulumadviseurs is noodsaaklik. Kurrikulumadviseurs moet genoegsaam in kurrikulumleierskap bemagtig word sodat hulle die gepaste leiding en rigting in kurrikulumtendense, -verandering en -implementering kan aandui. Indien dit nie gebeur nie, gaan kurrikulumadviseurs dit moeilik vind om met die nodige vaardighede hierdie kernfunksie uit te voer en dit kan die opvoedkundige prosesse by skole vertraag om opgelei te word in leierskaps- en bestuursvaardighede en in sekere van hul algemene werksomskrywing. Die onderwysdepartement moet gebruik maak van kundiges, akademici, ervare kurrikulumadviseurs en onderwysers wat goed bekend is met die stelsels om nuut aangestelde kurrikulumadviseurs te help oplei. Dit

word sterk aanbeveel dat kurrikulumadviseurs 'n paradigmaskuif maak om onderwysers te oortuig om veranderinge wat deur hulle geïnisieer word te aanvaar en aan te neem. Daar moet egter deurlopende ondersteuning hierin vir hom/haar wees, veral deur die onderwysdistrik en onderwysdepartement.

7.5 AANBEVELINGS VIR VERDERE ONDERSOEK

In die lig van die resultate en die voorafgaande bevindinge van hierdie studie, word die volgende aanbevelings vir verdere navorsing gemaak aangesien dit moontlik die verbetering van kwaliteitondersteuning aan onderwysers deur kurrikulumadviseurs ten opsigte van kurrikulumontwikkeling en -implementering in die praktyk, kan maak. Hierdie navorsing kan ook 'n bydra lewer tot effektiewe uitvoer van hul rolle as kurrikulumleiers en -bestuurders.

Die afleiding kan wel gemaak word dat kurrikulumadviseurs verstaan dat hulle rol en verantwoordelikhede is om die kurrikulum te implementeer en om ondersteuning aan onderwysers te bied. 'n Baie belangrike bevinding is dat die data aandui dat daar tans geen formele indiensopleidings- of ontwikkelingsprogramme vir die kurrikulumadviseurs is nie.

7.5.1 Formele indiensopleiding vir die kurrikulumadviseur

Daar word aanbeveel dat dringende aandag aan die voorbereiding en opleiding van kurrikulumadviseurs geskenk word deur die aanbied van verpligte opleidingsprogramme nie net vir nuutaangestelde kurrikulumadviseurs nie, maar ook deurlopende professionele opleidingsgeleenthede aan alle adviseurs gegee word. Hierdie opleiding moet op deeglike navorsing gefundeer wees ten einde relevansie en gehalte te verseker.

Die navorser is van mening dat navorsingsgebaseerde praktyke baie belangrik is om die skoolkurrikulum en onderrigleer te bevorder. Daar word groot druk op skoordistrikte geplaas om bewys te lewer van onderrigleer-verbetering en gehaltebevordering en daarom het skole alle ondersteuning nodig, veral dié van goed opgeleide kurrikulumadviseurs. Indiensopleidingsprogramme kan vir kurrikulumadviseurs nie net professionele groei verseker nie, maar hul navorsingsvaardighede kan ontwikkel en hulle

kan op hoogte bly met die nuutste kurrikulumtendense. Vaardighede wat hulle instaat kan stel om skole se onderrigleerprogramme, oftewel die skoolkurrikulum, te verbeter.

7.5.2 Opleiding van skoolbestuurspanne en ander onderwysers

Daar word aanbeveel dat kurrikulumadviseurs aan die kurrikulumleiers by die skole waar hulle betrokke is, doelmatige opleiding moet gee. Kurrikulumadviseurs kan op hulle beurt ook opleiding as 'n belangrike instrument gebruik om skoolleiers (soos skoolhoofde, onderwysersleiers) op te lei in kurrikulumverwante aspekte met die oog op effektiewe kurrikulumimplementering. Skoolhoofde, departementshoofde en onderwysers is kurrikulum implementeerders in eie reg en hulle is die sleutelrolspelers wat kurrikulumimplementering op skoolvlak moet monitor, aangesien die kurrikulumadviseur nie altyd fisies by skole is nie. By wyse van spreke is laasgenoemde rolspelers die kernkurrikulumleiers wat op die front die leiding moet gee. Die voorbereiding van hierdie rolspelers deur die betrokke kurrikulumadviseurs is dus van kernbelang. Omdat die Suid-Afrikaanse Onderwysstelsel voortdurend verander, bring dit mee dat daar ook gedurige kurrikulumveranderinge plaasvind.

7.5.3 Vestiging van 'n kurrikulumleierskapkursus

Daar word aanbeveel dat navorsing gedoen word ten einde 'n kurrikulumleierskapkursus vir huidige en potensiële kurrikulumleiers op skoolvlak te ontwikkel. In hierdie verband is dit wenslik dat 'n taakspan opgestel word om hierdie moontlikheid verder te voer. Die implementering van so 'n taakspan wat kan fokus op identifisering van kernelemente van 'n leierskapkursus wat aan die spesifieke behoeftes van beide nuutaangestelde en huidige kurrikulumadviseurs voldoen, kan 'n positiewe invloed hê op opleiding. Uiteraard sal die betrokke kursus moet differensieer, afhangende van belangegroep.

7.5.4 Die ontwikkeling van kurrikulumkundigheid wat vereis word van die kurrikulumadviseur

Dit word aanbeveel dat met die aanstelling van kurrikulumadviseurs, hulle goed bekend en vertrouwd moet wees met die vlak van kennis en vaardighede wat vereis word vir so 'n kurrikulumadviseurspos. Die adviseurs behoort kundigheid te verwerf ten opsigte van

sekere kernfunksies soos voorgestel in die konseptuele raamwerk van die studie (sien Figuur 4.1). Die wye spektrum van kennis, vaardighede en kurrikulumteorieë waarvoor kurrikulumadviseurs behoort te beskik, moet duideliker gedefinieer word.

Die konseptuele raamwerk het die fokus geplaas op die adviseurs as agente van bemagtiging. Daar is beslis 'n leemte in die praktyk, wat betref die konteks van hierdie ondersoek, ten opsigte van bemagtiging sodat adviseurs 'n indiepte begrip kan ontwikkel wat bemagtiging werklik behels. Ondersteuning aan onderwysers blyk daarom 'n belangrike aspek van die kurrikulumadviseur se leiersrol te wees in die bemagtiging van onderwysers ook.

7.5.5 Die handhawing en bevordering van goeie mense verhoudings met kollegas

Daar word aanbeveel dat kurrikulumadviseurs goeie samewerkingsverhouding met mede-adviseurs sowel as met onderwysers moet ontwikkel. Die klem moet geplaas word op die skep van geleenthede vir individue om te verseker dat groei en ontwikkeling voortspruit uit die samewerkingsverhouding en kan lei tot effektiewe ondersteuning van onderwysers in kurrikulumontwikkeling. Soos voorgestel in die konseptuele raamwerk van die studie (sien paragraaf 2.9.2.2), kan noue samewerking tussen die distriks- en ander adviseurs, veral ten tyde van implementering van nuwe kurrikulums.

7.5.6 Verdere toepassing van konseptuele raamwerk

Hierdie betrokke studie het op die ervaring van slegs ses kurrikulumadviseurs gefokus. Daar word aanbeveel dat die konseptuele raamwerk in 'n wyer konteks, onder meer kurrikulumadviseurs toegepas word om die veralgemeenbaarheid daarvan uit te brei deur dit onder meer kurrikulumadviseurs te toets. Op hierdie wyse kan die eksterne geldigheid getoets en uitgebrei word. Die aspek van assessering wat in die onderhoudsvrae ter sprake was, kom nie in die konseptuele raamwerk na vore nie en navorser is dus van mening dat die konseptuele raamwerk met die kwessie van assessering moontlik verder uitgebrei word.

7.6 BEPERKINGE EN STERK PUNTE VAN STUDIE

Die resultate en bevindinge van hierdie studie is beperk tot die konteks waarbinne die ondersoek onderneem is en kan nie veralgemeen word nie omdat die monster van die navorsing tot ses kurrikulumadviseurs beperk is. Die bevindinge is dus nie veralgemeenbaar tot alle onderwysomgewings in die land nie. Hierdie klein monster kan as 'n moontlike tekortkoming van die studie gesien word, hoewel die keuse van die beperkte monster om gerieflikheidshalwe was en om die hoeveelheid data hanteerbaar te maak.

Hoewel die bevindinge uit 'n beperkte monster van ses kurrikulumadviseurs geneem is, maak die gedetailleerde analise van die studie die bevindinge tog moontlik implementeerbaar in ander kontekste waar soortgelyke situasies ten opsigte van kurrikulumadviseurs se leierskaprolle bestaan. Verdere navorsing is egter nodig om hierdie kwessie te verifieer en om eksterne geldigheid te bevorder.

7.7. BYDRAE VAN STUDIE

Die kontekstuele aard van die studie en gegewe dat die fokus was op kurrikulumadviseurs binne 'n bepaalde konteks in Suid-Afrika wat nog nie voorheen onderneem is, verleen oorspronklikheid aan die studie en lewer 'n oorspronklike bydrae tot die studieveld. Daar is nie enige studie in Suid-Afrika uitgevoer wat ondersoek instel na die geleefde ervarings van die kurrikulumadviseur se kurrikulumleierskapsfunksies binne die konteks van kurrikulumontwikkeling nie. Daar is dus 'n leemte ten opsigte van die kennis van kurrikulumadviseurs se geleefde ervarings ten opsigte van kurrikulumleierskap en hierdie leemte is deur hierdie studie aangevul. Nuwe perspektiewe ten opsigte van die kurrikulumleiersfunksies van kurrikulumadviseurs soos direk deur hierdie funksionariesse beleef, is dus geïdentifiseer en beskryf. Hierdie studie lewer dus 'n oorspronklike bydrae tot die uitbreiding van navorsing oor die kennisgebied oor kurrikulumleierskap, veral met betrekking tot kurrikulumadviseurs in 'n Suid-Afrikaanse konteks. Beleidmakers sal gewis van hierdie bydrae moet kennis neem, aangesien dit die landskap van kurrikulumadviseurs se leiersrolle en -funksies ingrypend kan vernuwe.

Vir die doel van hierdie studie is ook 'n konseptuele raamwerk (sien Figuur 4.1) ontwikkel en benut om as teoretiese basis en roetekaart vir die navorsing te dien. Hierdie raamwerk het as navigasie-instrument vir die studie gedien ten einde die leierskapfunksies van kurrikulumadviseurs ten opsigte van kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering te identifiseer en te omskryf. Die konseptuele raamwerk is op 'n deeglike literatuurstudie gegrond, sowel as op die data wat uit die onderhoude binne outentieke kontekste verkry is. Die benutting van die betrokke konseptuele raamwerk is 'n eerste binne die Suid-Afrikaanse konteks en het bygedra tot die realisering van die doelstellings. Die betrokke konseptuele raamwerk verskaf dus 'n raamwerk vir toekomstige navorsing sou ander navorsers die studie wou uitbrei binne 'n breër onderwyskonteks of -omgewing. Verdere bevestigende navorsing is egter nodig om eksterne geldigheid ten opsigte van ander Suid-Afrikaanse kontekste te bekom.

7.8 SLOTPERSPEKTIEF

Dit is gebiedend noodsaaklik dat die distrikskurrikulumadviseur optimaal sal funksioneer as kurrikulumleiers en -bestuurders in Suid-Afrikaanse skole ten einde effektiewe kurrikulumlewering of implementering in die skole te verseker. Na aanleiding van die bevindinge van die studie is dit duidelik dat kurrikulumleierskap steeds 'n uitdaging is vir kurrikulumadviseurs om skole effektief te kan ondersteun.

Kurrikulumadviseurs het die verantwoordelikheid om onderwysers te bemagtig om die kurrikulumprosesse binne die skool te lei en te bestuur. Daarom verlang kurrikulumadviseurs duideliker riglyne en opleiding oor hoe om die kurrikulum effektief vanaf die distrikskantoor binne die skoolstelsel te kan bestuur en te koördineerder. Alhoewel die deelnemende kurrikulumadviseurs hul leiersrol as kurrikulumleiers positief ervaar en steeds probeer om kollegas positief te motiveer om kwaliteit onderrig en -leer te bevorder, is hulle steeds afhanklik van die nodige ondersteuning en is daar 'n ernstige behoefte aan meer doelmatige opleiding en voorbereiding vanaf die kant van die betrokke onderwysdepartement.

Met betrekking tot die navorsingsvraag blyk die rol van die deelnemende kurrikulumadviseurs hoofsaaklik een van 'n kurrikulumimplementeringsfunksie te wees,

alhoewel hulle besef dat daar tog bepaalde leierskapsfunksies aan die rol gekoppel kan word. Dat kurrikulumadviseurs nie altyd duidelikheid het oor hoe om hul rol en funksie in kurrikulumbestuur en -implementering effektief uit te voer nie, is duidelik. Dit impliseer dat daar ruimte is vir doelmatige indiensopleidingsprogramme. Die studie openbaar ook dat dit belangrik is vir distrikte om te besin oor die identifisering van die potensiële kurrikulumadviseurs (met ander woorde aan wie die rol toevertrou kan word en oor watter eienskappe die persoon behoort te beskik), asook oor die wyse waarop persone hierdie verantwoordelike taak behoort te verrig.

Dit blyk uit die studie dat die deelnemende kurrikulumadviseurs nie altyd oor die nodige kurrikulumvaardighede en -kennis beskik nie. Effektiewe kurrikulumleierskap blyk dus 'n belangrike bepalende faktor te wees vir suksesvolle kurrikulumontwikkeling binne die skoolstelsel. In hierdie verband behoort die rol en funksie van die kurrikulumadviseur dus nie gering geskat te word nie. Suksesvolle kurrikulumontwikkeling is té belangrik; aangesien die kurrikulum die instrument is waardeur leerders se potensiaal ontgin en ontwikkel word. In hierdie proses is kurrikulumleierskap en -bestuur van kardinale belang. Op die langtermyn is dit nie net vir onderwyserontwikkeling van belang dat kurrikulumadviseurs gehaltekurrikulumleierskap demonstreer nie, maar ook vir die optimale ontwikkeling van beide onderwyser- en leerderpotensiaal.

7.9 REFLEKSIE EN TERUGBLIK OP STUDIE

Terugblik

Aan die einde van die studie, het navorser die behoefte om terug te staan en oor die pad wat hy met hierdie studie geloop het, te reflekteer. Hoekom het ek hierdie studie onderneem? Wat sou ek anders gedoen het? Wat is die foute en die sterkpunte van die studie? Watter lesse het ek geleer?

Waarom hierdie spesifieke studie?

As nuut aangestelde kurrikulumadviseur by 'n spesifieke onderwysdistrik was dit die navorser se verantwoordelikheid om leiding en ondersteuning aan onderwysers in skole

in die distrik te bied ten opsigte van in kurrikulumverandering en -implementering. Hy was self onkundig en nie seker wat van my verwag is as kurrikulumadviseur nie.

Daar was ook geen of min leiding van die kant van die onderwysdistrik af van wat hierdie pos behels en wat die funksies was om onderwysers in skole te ondersteun nie. Ek het voor 'n uitdaging te staan gekom waar ek besef het ek sal hierdie proses moet aanpak en deurlopend betekenis aan hierdie funksies moet begin gee.

Ek is onder andere op grond van eie ervaring van mening dat professionele bevoegdheid en die gehalte van ondersteuning deur kurrikulumadviseurs dikwels deur onderwysers bevraagteken word omdat beide adviseurs en onderwysers moontlik nie altyd die toepaslike onderwysbeleide en kurrikulumverandering verstaan nie. Tydens gesprekke met mede-kurrikulumadviseurs is die probleem bevestig. Navorser het bewus geword van die uiteenlopende ervarings en beleving met betrekking tot die gebrekkige ondersteuning en leiding wat daar in die stelsel bestaan om onderwysers in skole effektief te ondersteun. Ook in die soeke na toepaslike literatuur, is die leemte geïdentifiseer dat daar bykans geen navorsing oor die funksies en rolle van kurrikulumadviseurs in die ondersteuning van onderwysers ten opsigte van die implementering van kurrikulumveranderinge is nie.

Dit was daarom my doel om ondersoek in te stel na wat die moontlike kurrikulumleiersrolle en -funksies van die kurrikulumadviseurs binne skoolgebaseerde kurrikulumverandering en -implementering behoort te wees en hoe ander kurrikulumadviseurs dit ervaar of beleef. Hierdie pad wat navorser geloop het, het insigte en perspektiewe na vore gebring wat nie net selfverrykend was nie, maar 'n duideliker beeld begin vorm het van wat die moontlike kurrikulumondersteuningsfunksies sou kon wees.

Watter leerervarings het uit hierdie proses voortgevloei?

Nie net was die hele proses vanaf die aanvang van die studie, 'n ryk leerervaring nie, maar tot en met die eksaminering van die proefskrif, is die leerproses voortgesit. As navorser was ek genoodsaak om te reflekteer oor my beleving van die hele studiereis, vanaf die voorlegging van my navorsingsvoorstel tot en met die mondelinge eksamen. Die persoon wat die studie reg van die begin onderneem het, was nie meer dieselfde

persoon na afloop van die studie nie. As ek terugkyk na en reflekteer oor my persoonlike groei tydens die ontvouing van hierdie hele studieproses, kan ek met selfvertroue sê dat ek as individu ontsaglik baie as beide professionele praktisyn sowel as navorser, gegroei het.

Die omgaan met die navorsingsliteratuur het my navorsingsvaardighede geslyp en het gewis my analitiese en kritiese denke geslyp en verder ontwikkel. Die lens waardeur ek na literatuur kyk sal nooit weer dieselfde wees soos voor die aanvang van die studie nie. Daar is 'n groot verskil ten opsigte van die wyse waarop ek by die aanvang, tydens, en aan die einde van die studie oor my navorsing gedink het. 'n Ander belangrike aspek wat my altyd sal bybly is die geweldige selfdisiplinne en deursettingsvermoë wat inherent deel geword het van my terwyl jy jou pad op hierdie navorsingsreis uitkerf.

'n Ander waardevolle leerervaring is die belangrike rol van jou promotor. Daar word verwag dat jy as navorser jou eie doktrale stem moet ontwikkel en selfstandig navorsing moet kan doen, maar jy benodig daardie kritiese klankbord wat met eerlike, positiewe en kritiese kommentaar, jou telkens terugbring om weer te dink oor waarmee jy besig is. Promotortrugvoering besef ek is 'n baie belangrike sentrale proses, gemik op die ondersteuning en bevordering van die gehalte van die teks en navorsing waarmee daar omgegaan word tydens die studie. As individu besef jy die diepe wedersyde interaksie en inter-afhanklikheid wat daar tydens hierdie proses tussen jou en jou promotor ontwikkel. Ek het die waarde daarvan besef dat 'n promotor jou tot op 'n punt kan voorgaan, maar dan moet jy as doktrale student jou eie doktrale stem vind en onafhanklik kan begin voortgaan. Ek het dit ervaar dat die promotor aanvanklik voor gestap het, maar later langs my en selfs nog later, 'n entjie agter my. So behoort dit ook te wees, want soos my promotor my gereeld ingelig het: *“Jý moet die doktor van die studie word, want jy is nou die spesialis van en kundige oor hierdie spesifieke onderwerp”*. Ek is dankbaar vir die selfstandigheid wat ek in hierdie opsig kon ontwikkel om my eie doktrale stem te vind en te ontwikkel. Ek het in die proses ook besef hoe belangrik dit is om eienaarskap van jou eie leer te aanvaar en 'n eie doktrale stem te ontwikkel.

Die selfondersoek en besinning oor die onderrigleerpraktyk het my gedwing om anders oor die rol van die kurrikulumadviseur te dink en die nuwe uitdagings wat daarmee

gepaard gaan, te aanvaar. Dit is dan ook ten opsigte van my denke, lewensuitkyk en ingesteldheid waar die verdieping en verandering plaasgevind het.

Hierdie proses het dan gekulmineer in die bevindinge en die ontwikkeling van 'n konseptuele raamwerk met die oog op verbetering van die praktyk van die kurrikulumadviseur ten einde lig te werp op my dilemma toe ek as kurrikulumadviseur aangestel is: Wat is die rolle en funksies van die kurrikulumadviseur ten einde ondersteuning aan onderwysers te gee tydens die optimale en effektiewe implementering van kurrikulumverandering?

Wat sou ek anders gedoen het?

Nog 'n vraag wat ek vir myself gevra het na afloop van die studie is, "Wat sou ek anders gedoen het?" Die kritiese vrae tydens die mondelinge eksamen het my byvoorbeeld nog verder laat nadink en my insigte uitgebrei.

Terugskouend sou ek graag meer kurrikulumadviseurs wou betrek, maar binne die beperkinge van die studie was dit nie moontlik nie. 'n Ander belangrike aspek wat ek wel graag sou wou insluit, is om die onderwysers, hulle wat veronderstel is om die ondersteuning te ontvang, te betrek en om hulle beleving van die ondersteuning wat hulle in hierdie verband behoort te ontvang, te bepaal. Hierdie data sou waardevolle inligting kon verskaf om byvoorbeeld te vergelyk hoe adviseurs en onderwysers die betrokke ondersteuning beleef. Die data sou die bevindinge ten opsigte van die adviseurs kon bevestig of dalk selfs weerspreek. Aan die anderkant, die doel was nie om 'n vergelykende studie te onderneem of rolspelers teenoor mekaar af te speel nie, maar om spesifiek op kurrikulumadviseurs te fokus. 'n Volgende navorser kan moontlik hierdie kwessie vanuit die perspektief van die onderwyser, ondersoek.

'n Ander kwessie waarvoor ek gereflekteer het, is die raadpleeg en benutting van beleidsdokumente. Heelwat essensiële inligting oor die funksies van kurrikulumadviseurs binne die Suid-Afrikaanse konteks is vanuit beleidsdokumente bekom. In hierdie studie het ek die inligting bekom vanuit hierdie dokumente, binne die hoofstukke oor die literatuur geïntegreer. By 'n terugblik, kom die vraag wel na vore of die inligting uit hierdie beleidsdokumente, nie moontlik in 'n aparte hoofstuk aangebied moes gewees het nie.

Die inligting oor die beleide sou dan makliker identifiseerbaar wees. Die rasionaal hoekom ek dit in die ander hoofstukke geïntegreer het, was om kohesie en koherensie te bevorder. Ek is van mening dat ek wel die regte besluit geneem het om dit op hierdie wyse aan te bied nie, maar erken ook dat daar wel moontlik 'n alternatief was.

Wat het ek uit hierdie proses geleer en wat wil ek vorentoe neem?

Die bydrae wat ek as navorser in die praktyk wil maak, het die vraag by my laat ontstaan: *Waarom doen jy dit en hoe gaan jy die aanbevelings wat uit die studie voortspruit verder neem?* Ek is van mening, gegrond op my ervaring tydens die reis met hierdie studie, dat kritiese selfrefleksie uiteindelik ook 'n konstruktiewe bydrae kan lewer tot veranderde denke en verdere studie by ander navorsers. Publikasies uit hierdie studie is noodsaaklik om die inligting te dissemineer. 'n Ander uitdaging is om die huidige praktyk te probeer beïnvloed sodat toekomstige kurrikulumadviseurs wat oor 20 jaar aangestel word, nie met dieselfde vrae gekonfronteer sal word as waarmee ek destyds met my eie aanstelling gekonfronteer is nie. Dan het ons niks gevorder nie.

Daar is 'n groot verskil ten opsigte van die wyse waarop ek by die aanvang, gedurende, en aan die einde van my navorsing gedink het. Dis 'n reis wat ek vir niks sal verruil nie, want nou het ek my eie, unieke doktorale stem. Dit was moeilik, maar absoluut die moeite werd, want ek het geword wie ek veronderstel was om te word! Dit was vir my gelyktydig 'n bittersoet ervaring gelukkig meer soet as bitter.

My vrae is beantwoord ... ek vertrou ek sal kan help om toekomstige kurrikulumadviseurs se vrae ook te beantwoord in terme van hul ondresteuningsfunksie van onderwysers tydens 'n proses van kurrikulumverandering en -implementering.

BRONNELYS

African National Congress. 1994. A Policy Framework for Education and Training. Braamfontein, Johannesburg. https://www.africa.upenn.edu/Govern_political/ANC.html access on 2 February 2019.

Ahmed, K. A. 2016. Instructional leadership practices in secondary schools of Assosa zone, Ethiopia. *International Journal of Advanced Multidisciplinary Research and Review*, 4(7):192–205.

Alger, G. 2008. Transformational Leadership style: *Practices of Teacher leaders*, Volume 6, Issue 2 Spring 2008.

Ary, D, Jacobs, L.C., Razavieh, A. & Sorensen, C. 2006. *Introduction to Research in Education*. 7th Edition. Belmont: Thomson Wadsworth.

Babbie, E. & Mouton, J. 2001. *The Practice of Social Research*. 2nd Edition. Cape Town: Oxford University Press.

Babbie, E. 2008. *The Basics of Social Research*. 4th Edition. Belmont: Wadsworth.

Badau, K. M. 2014. *The Role Performance of the Inspectorate Division of the Ministry of Education in Inspecting Secondary Schools in Adamawa State of Nigeria*. World Journal of Education Vol. 4, No. 4.

Bailey, G.D. 1990. *How to improve Curriculum Leadership: Twelve tenets. Tips for principals from NASSP*. Preston: National Association of Secondary School Principals. NASSP. National Association of Secondary School Principals, Reston, Va.

Bantwini, B. D. & King – McKenzie, E. L. 2011. District Officials' Assupmtions about Teacher Learning and Change: Hindering Factors to Curriculum Reform Implementation in South Africa', *International Journal of Education* 3(1), 1-25.

Bantwini, B.D. & Nolutho, D. 2011. Factors affecting South African District Officials' capacity to Provide Effective Teacher Support. *Creaticve Education*, Vol.2, No3, 226-235.

Bantwini, D. B. 2009. District professional development models as a way to introduce primary school teachers to natural science curriculum reforms in one district in South Africa. *Journal of Education for Teaching*, 35 (2): 169-182.

Behr, A.L. & Macmillan, R.G. 1971. *Educational in South Africa*. 2nd Edition. Pretoria: Van Schaik Publishers.

Behr, A.L. & Macmillan, R.G. 1971. Educational in South Africa: orgins, issues and trends: 1652 – 1988 Pretoria: Human en Rousseau.

Bell, L. & Stevenson, H. 2006. *Education Policy, Process Themes and Impact*. 1st Edition London: Routledge Publishers.

Bell, J. 2002. *Doing Your Research Project: A guide for first time researchers in education and social science*. 3rd Edition: Buckingham: Open University Press.

Bennis, W.G. & Nunas.B. 1997. Leaders: The strategies for taking charge. Haper Collins, New York.

Bezuidenhout, D., Van der Westhuizen & De Beer, K. J. 2005. A Theoretical overview on learning theories that impact on benchmarking blended learning at the Central University of the Free State. Bloemfontein: *Journal for New Generation Sciences*; 3, Issue 2.

Bickman, L. & Rog, D.J. 2009. *The Sage handbook of applied social research methods*. 2nd Edition. Thousand Oaks, California: Sage.

Bless, C en Higson-Smith, C (1995). Social research methods: An African Perspective. Juta: Landsdowne.

Blumberg, A. & Blumberg, P. 1985. *The school superintendent: living with conflict*. New York: Teacher College Press.

- Bogdan, R.C. & Biklen, SK 2007. *Qualitative research for education: An introduction to theories and methods*. 5th Edition. Boston: Pearson Education Group, Inc.
- Borgan, R & Biklen, S. 1992. *Qualitative Research for Education*. Boston: Allyn & Bacon.
- Bowen, G. 2009. *Document analysis as quantitative research method*. Western Carolina University Vol no.2 of 2009.
- Brighouse T. & Moon B. 1995. *School inspection*. Great Britain: Redwood Books. Centre for Education Policy Development (CEPD) 1994. Curriculum Frameworks for Science, Technology and Mathematics. Johannesburg: Macmillan.
- Burgess, S. & Allen, R 2012. How should we treat under-performing schools? A regression discontinuity analysis of school inspection in England. *Institute of Education*. University of London.
- Burke, J., (ed.) 1995. *Outcomes, Learning and the Curriculum: Implications for NVQs, GNVQs, and Other Qualifications*. Washington: Falmer Press.
- Burns, R.B. 2000. *Introduction to research methods*. 4th Edition. London: SAGE.
- Bush, T. 2007. Educational Leadership and management: theory, policy and practice. *South African Journal of Education*, 27(3):391-406.
- Bush, T., Joubert, R., Kiggundu, E. & Van Rooyen, J. 2010. Managing teaching and learning in South African schools. *International Journal of Educational Development*, 30(2):162–168.
- Callahan, R.E. 1966. *The superintendent of schools: a historical analysis*. St. Louis, Missouri: Washington University.
- Carl, A.E. 1986. Onderwyserbetrokkenheid by kurrikulumontwikkeling in sekondêre skole in die RSA. Ongepubliseerde DEd-proefskrif, Universiteit Stellenbosch, Stellenbosch.

Carl, A.E., Volschenk, A.D.L., Franken, T., Ehlers, R., Kotze, K., Louw, N. & Vander Merwe, C. 1988. Curriculum Development in the Primary School: A Modular Approach. Cape Town: Maskew Miller Longman.

Carl, A.E. 2002. Teacher empowerment through curriculum development: Theory into practice. Tweede uitgawe. Kaapstad: Juta.

Carl, A.E. 2009. *Teacher empowerment through curriculum development: Theory into Practice*. 3rd Edition. Lansdowne: Juta & Co.

Carl, A.E. 2012. *Teacher empowerment through curriculum development: Theory into Practice*. 4th Edition. Lansdowne: Juta & Co.

Carrow- Moffet, P.A. 1993. *Change agent skills: Creating leadership for school renewal*. NASSP Bulletin, vol.77, April, 57-62.

Charles, K. Bernstein, L. Demsing, T & Hudson, J 2012. Rearly implementation of state differentiated accountability plans under No Child Behind act, Us Department of Education. Office of Planning Evaluation and Policy Development.

Chell, J. 2001. *An introduction of instructional leadership to school principals*. Saskatchewan School Trustees Assn., Regina.

Chinsamy, B. 2002. *Successful school improvement and the educational district office in South Africa: Some emerging propositions*. Johannesburg: Joint Education Trust.

Chrisholm, L 1999. The demoratization of schools and the politics of tachhers work in South Africa. Compare, 292:111 – 126.

Chrisholm, L. 2004. Changing Class. Education and social change in Post-Apartheid South Africa. HSRC Press. South Africa

Christie, P. 2010. *Landscapes of leadership in South African schools: Mapping the changes*. *Educational Management Administration & Leadership*, 38(6):694-711.

- Christie, P., Harley, K. & Penny, A. 2004. 'Case studies from sub-Saharan Africa', in Day, C. & Sachs, J. (Eds.) 2004. *International Handbook on the Continuing Professional Development of Teachers*. Berkshire: Open University Press.
- Clarke, A. 2007. *The handbook of school management*. Cape Town: Macmillan.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. 2011. *Research methods in education*. 7th Edition. London: Routledge.
- Corcoran, T., Furhrman, S.H., & Belcher, C.L. 2001. *The District Role in Instructional Improvement*. *Phi Delta Kappan*, 83(1), 78-84.
- Cox, J. 1996. *Your Opinion, Please. How to Build the Best Questionnaires in the Field of Education*. California: Corwin Press.
- Creswell, J.W. 2007. *Qualitative enquiry & research design: Choosing among the five approaches*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, Inc.
- Creswell, J.W. 2008. *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Creswell, J.W. 2009. *Research design: Qualitative & Quantitative, and mixed approaches*. 3rd Edition. California: SAGE Publications.
- Davis, H., J. & Martin, S.J. 2001. *External inspection of local government: driving improvement of drown in detail*. York: Joseph Rowntree Foundation.
- Day, C., Gu, Q. & Sammons, P. 2016. The impact of leadership on student outcomes: How successful school leaders use transformational and instructional strategies to make a difference. *Educational Administration Quarterly*, 52(2):221–258.
- Denscombe, M. 2003. *The Good Research Guide*. 2nd Edition. Philadelphia: Open University Press.

Department of Basic Education. 2019. Report on status of district with implications for planning and district development. Fundamentals of performance Self – Assessment: Overberg Education District.

Department of Education and Training (DET) 1993. *Science advisors' Conference Proceedings*. Pretoria: Government Printer.

Department of Education and Training, 2010. *Guidelines for subject advisors. Management and Leadership: Policy Leadership Management and Governance for South African Schools*. Volume 4 Number. 3, 2-5.

Department of Education and Training, 2011. *Management and Leadership: Policy Leadership Management and Governance for South African schools*.

De Vos, A.S, Strydom, H., Fouche, C.B. & Delport, C.B. 2011. *Research at grass roots for the social sciences and human service professions*. 4th Edition, 4th Impression (2017). Pretoria: Van Schaik.

Dilotsothe, K.E. 1999. The role and functions of the physical science subject advisor in the North West Province. Unpublished M.Ed. -thesis, Potchefstroom: PU for CHE.

DoE (Department of Basic Education). 2010. *Announcement on the review of the National Curriculum Statement*, 6 Julie. Pretoria.

DoE (Department of Basic Education). 2011. *The Impact of the National Advanced Certificate in Education: Programme on School and Learner and training system*. Pretoria: State Press.

Durrheim, K. 1999. Research design. In M. Terre Blanche & K. Durrheim (eds.). *Research in practice: Applied methods for the social sciences*. Cape Town: University of Cape Town Press: (29-53).

Domingo, A.S. 2007. Die Skoolhoof se rol as motiveerder van Kurrikulumvernuwing in die Primêre skool. Ongepubliseerde Magistertesis, Kaapse Skiereilandse Universiteit van Tegnologie.

Edmonds, E.L. 1979. *Affective schools for the urban pool: Association for Supervision and Curriculum.*

Elliott, A. 2012. *Twenty years inspecting English school – Ofsted 1992-2012.* London. Rise Review.

Evans, R, 2001. *The human side of school change.* San Francisco: Jossey-Bass.

Franken, M.J. 1994. Die leierskaprol van die skoolhoof ten opsigte van kurrikulumontwikkeling. Ongepubliseerde MEd-verhandeling, Universiteit van Stellenbosch.

FRD (Foundation for Research Development). 1993. The capability and capacity of South Africa to produce school science equipment. A feasibility study. *Programme Series No. 15.* Pretoria.

FRD (Foundation for Research Development). 1994(a). Cluster studies of the laboratory situation in South African schools. *Programme Series No. 16.* Pretoria.

FRD (Foundation for Research Development). 1994(b). Upgrading and strengthening practical work in South African schools. *Programme Series no. 17.* Pretoria.

Fullan, M.G. 2001. *Leading in a culture of change.* San Francisco: Josey Bass.

Fullan, M.G. 2007. *The new Meaning of Educational Change* London. Cosell Edition.

Fullard, M. 2011. Die rol van die onderrigleier in die opleiding van onderwysstudente tydens hul praktiese onderwys by skole. Ongepubliseerde M.Ed.-tesis Universiteit van Pretoria.

Gaspar, S. 2010. Leadership and the professional learning community. Ongepubliseerde doktrale proefskrif, University of Nebraska-Lincoln.

Glatthorn, A.A. & Jailall, J.M. 2009. *The principal as curriculum leader: Shaping what is taught and tested.* Thousand Oaks, California: Corwin Press.

Glatthorn, A.A., Boschee, F. & Whitehead, B.M. 2006. *Curriculum Leadership and Implementation*. London: Sage.

Gorton, R.A. 1976. *School administration: Challenge and opportunity for leadership*. Iowa: WMC Brown Company Publishers.

Gray, D.E. 2009. *Doing research in the real world*. 2nd Edition. London: SAGE Publication Ltd.

Greeff, M. 2003. Information collection: Interviewing In: De Vos, A.S., Strydom, H. Fouche, C.B. & Delport, C.S.L. (Eds.): *Research at grassroots for the social sciences and human service professions*. 2nd Edition. Pretoria: Van Schaik: 291-320.

Guro, M., & Weber, E. 2010. From policy to practice: Education. Reform in Mozambique and Marrere Teachers' Training College. South African Journal of Education Vol 30:245-259.

Hallinger, P. 2003. Leading Educational Change: reflection on the practice of instructional and transformational leadership. Cambridge Journal of Education 33(3), 329-351.

Hartshorne, K. 1992. Crisis and challenge: black education 1910-1990. Cape Town: Oxford University Press.

Hattingh, C.R. 1986. 'n Funksionele-Konsepsuele Model vir Kurrikulum-disseminasie en Kurrikulum-implimentering. Ongepubliseerde Doktorale Proefskrif, Universiteit van Stellenbosch.

Heck, R.H. 2011. Conceptualizing and conducting meaningful research studies in education. In Conrad, C.F. & Serlin, R.C. (Eds.) *The SAGE handbook for research in education: pursuing ideas as the keystone of exemplary inquiry*. 2nd Edition. Thousand Oaks, SAGE Publications, Inc.: 199-2107.

Henning, E. with Van Rensburg, W. & Smit, B. 2004. *Finding Your Way in Qualitative Research*. Pretoria: Van Schaik Publishers.

Hossain, M. 2017. School Inspection Challenges: Evidence from Six Countries. Paris.

Institute for Education Leadership (IEL). 2001. *Leadership for student learning: restructuring school district leadership*. A report of /// the task force on school district leadership. Washington. Institute for Educational Leadership.

Jacobs, M., Vahalisa, N. & Gawe, N. 2004. *Teaching- learning dynamics: A participative approach for OBE*. 3rd Edition. Landown, South Africa: Heinemann.

Jansen, E. 2009. Die funksionele bemagtiging van die opvoeder van volwasseenes in die Wes- Kaap. Ongepubliseerde M.Ed.-tesis, Universiteit van Stellenbosch.

Jansen, J.D. 2004. Autonomy and accountability in the regulation of teaching profession: A South African case study. *Research Papers in Education*, 1+(1):51-66.

Jefries, S. 2000. A literature review exploring a meaning for the term "Curriculum Leadership." *Waikato Journal of Education* 6: 2000.

Jinnett, K. & Alexander, J. 1999. *The influence of organizational context on quitting intention*. *Research on Aging*: Beverly Hills; Mar. 1999: Vol 21, Issue 2, 176-204.

Johannes, D. 2000. Kritiese elemente in die opleiding van onderwysers ten opsigte opvoeding vir vrede. Proefskrif ingelewer vir die Ph.D.-Graad PhD-Tesis. Universiteit van Stellenbosch.

Johnson, B. & Christensen, L. 2008. *Educational research: quantative, and mixed approaches*. 3rd Edition. Thousand Oaks, California: SAGE Publications. NC.

Kallaway, P., Kruss, G, Donn, G & Fataar, A 1998. Education after Apartheid. South African education in transition. Cape Town: University of Cape Town Press Kotter, J.P. 1988 The leadership factor. New York: free Press.

Kaparou, M. & Bush, T. 2016. *Instructional leadership in Greek and English outstanding schools*. *International Journal of Educational Management*, 30(6):894–912.

- Kindiki, J. 2009. Effectiveness of boards of governors in curriculum implementation in secondary schools in Kenya. *Educational Research and Reviews*, 4(5), 260- 266.
- Knowles, M. & Swanson, H. 1998. *The adult learner*. Houston, TX: Gulf Publishing Company.
- Kolawole, A.O. (2012). Comparative Study of Instructional supervisory roles of secondary school principals and inspectors of the Ministry of Education in Lagos State, Nigeria. *European Scientific Journal*, 8(28), 37–45.
- Kotter, J.P. 1988. *The leadership factor*. New York: Free Press.
- Leedy, P.D. & Omrod, J.E. 2001. *Practical research: Planning and design*. 7th Edition. Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall.
- Leithwood, K. 2011. *Leadership and Student Learning: What Works and How*, IN Robertson J. & Timperley, H. (Eds). 2011. *Leadership and Learning*. London: Sage Publications.
- Lewis, J. 2003. 'Design Issues', in Ritchie, J. & Lewis, J. (Ed.) 2003. *Qualitative Research Practice: A Guide for Social Science Students and Researchers*. London: Sage.
- Litchman, M. 2010. *Qualitative research in education: a user's guide*. 2nd Edition. Thousand Oaks, California: Sage.
- Lizer, T.L. 2013. The impact of the curriculum changes in the teaching and learning of science. A case study in under resourced schools in Vhembe district. Unpublished M.Ed. thesis, Unisa
- Lunenberg, F.C. & Ornstein, A.C. 2000. *Educational administration: concepts and practices*. 3rd edition. Belmont: Wadsworth.
- Macbeath, J. 2006. New relationships for old inspection and self-evaluation in England and Hong Kong. *International Studies in Education*, 34(2):2-18.

- Macbeath, J. 2006. New relationships for old inspection and self-evaluation in England and Hong Kong. *International Studies in Education*, 34(2):2-18.
- Macpherson, I. & Brooker, R. 2000. Positioning stakeholders in curriculum leadership: How can teachers' educators work with teachers to discover and create their place? *Asia – Pacific Journal of Teachers Education*, - 28(1): 69-85.
- Mafora, P. & Phorabatho, T. 2013. Curriculum Change Implementation: Do secondary school principals manage the process? – *Anthropologist*, 15(2): 117-124.
- Makodi, K.C.H. 1996. *The past present and future of subject advisory services*. (in North West Province Seminar organized by the NWED, Directorate Subject Advisory Services in 1993 in Rustenburg, NWED. P.19-20).
- Malherbe, E.G. 1925. *Education in South Africa 1652-1992: a critical survey of development of educational administration in the Cape, Natal and Orange Free State*. Cape Town: Juta.
- Maree, K. (Ed.). First step in research. Pretoria: Van Schaik Publishers: 69-97
- Maree, K. K, Creswell, J., Ebersson, Eloff, R. 2007. *First steps in Research*. Pretoria: Van Schaik Publishers.
- Marshall, C. & Rossman, G.B. 2011. *Design qualitative research*. 5th Edition. Thousand Oaks, California: Sage Publications, Inc.
- Marshall, C. 2008. Thirty-five years of school inspection: raising educational standards for children with additional needs. *British Journal of special Education*.
- Maw, J. 1998. An inspector speaks: the annual report of Her Majesty's chief inspector of schools. *The Curriculum Journal*, 9(2): 145-152.
- Maykut, P. & Morehouse, R. 2001. *Beginning Qualitative Research: a philosophic and practical guide*. London: RoutledgeFarmer.

Mcmillian, J.H. & Schumacher, S. 2010. *Research in education: Evidence base inquiry*. 7th Edition. New Jersey; Pearson Education Inc.

Merriam S.B. 1988. *Case Studies Research in Education. A qualitative approach*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Merriam, S.B. 2009. *Qualitative research: a guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.

Mertens, D.M. 2004. *Research Methods in Education and Psychology: Integrating Diversity With Quantitative and Qualitative Approaches*. Thousand Oaks: Sage.

Mertens, D.M. 2005: *Research and Evaluation in Education: Integrating Diversity With Quantitative, Qualitative, and Mixed Methods*. Second Edition. Thousand Oaks: Sage Publications.

Mestry, R. 2013. The innovative role of the principal as instructional Leader: A prerequisite for high student achievement? *International Proceedings of Economics Development and Research*, 60(25):119-123.

Mestry, R., Hendricks, I. & Bisschoff, T. 2009. Perception of teachers on the benefits of teacher development programmes in one province of South Africa. *South African Journal of education*, 29:475-490.

Miles, M.B. & Huberman, M.A. 1994. *Qualitative Data Analysis*. Second Edition. California: Sage.

Miller, R.L. & Brewer, J.D. 2003. *The A-Z of social research*. London: Sage.

Mohammed, R.F., & Harlech- Jones, B. 2008. *The Fault is in ourselves: 'Looking at failure of Implementation'*. In *Compare*. 38 (1), 39-51.

Morrow, W. 2007. *Learning to teach in South Africa*. Cape Town: HSRC Press

Mosoge, M.J. & Pilanne, M.W. 2014. Performance Management: The neglected imperative of accountability systems in Education. *South African Journal of Education*. 34(1): 1-18.

Mostert, J.M. 1986. *Riglyne vir kurrikulumontwikkeling*. 'n Kort verslag. Pretoria: Insto-Print.

Mouton, J. 1996. *Understanding social research*. 1st Edition Pretoria: Van Shaik Publishers.

Mouton, J. 2001. *How to succeed in your Master's & Doctoral Studies*. Pretoria: Van Schaik Publishers.

Muller, R.D. & Chase, C. 2004. *The role of district in driving school reform: A review for the Denver Commissions on Secondary School reform*.

Muller, R.D., The Role of the District in Driving School Reform. A Review for the Denver Commission on Secondary School Reform, Chevy Chase, MD: Practical Strategy-Education Policy and Management Consulting, November 2004.

Naicker, I., Chikoko, V. & Mthiyane, S.E. 2014. Does mentorship add value to In-service leadership development for school principals? *Evidence from South-Africa. Anthropologist*, 17(2):421-431.

Narsee, H. & Chinsamy, B. 2003. *Job description of district officials: reflections on the DDSP initiative. In DDSP: Improving the equality of primary education*. Pretoria: Government Printers.

Ndlovu, S.M. 1998. *The Soweto uprisings: Count-memories of June 1976*. Johannesburg: Ravan Press.

Neuman, W.L. 1997. *Social Research Methods. Qualitative and Quantitative approaches*. New York: Pearson Education.

- Nieuwenhuis, J. 2016. *Qualitative research designs and data gathering techniques*. In: Maree, K. (Ed.). *First steps in research*. Pretoria: Van Schaik Publishers: 69-97.
- Niewenhuys, J. 2010. *Die Afrikanerbond Besprekingsdokument 2*.
- Nixon, J., 1992. Evaluating the Whole Curriculum. Philadelphia: Open University Press.
- Olibie, E.I. & Akudolu, L.R. 2013. Toward a functional citizenship education curriculum in Nigerian colleges of education for sustainable development in the 21st Century. *American International Journal of Contemporary Research*, 3(8):95–102.
- Oliva, P.F. 2005. *Developing the curriculum*. Illinois: Scot.Foresman and Company.
- Onerjerna, E.J. 2014. The role of School managers in curriculum Implementation on Nigerian Secondary Schools. *Studies in Education*, 14(1).1-7.
- Onuma, N. 2016. Principals' performance of supervision of instruction in secondary schools in Nigeria. *British Journal of Education*, 4(3):40–52.
- Oosthuysen, S. 1997. *Kurrikulumontwikkeling vir die Opleiding van Onderwysers in Musiekopvoeding Binne 'n Diverse Samelewing*. Stellenbosch: Universiteit van Stellenbosch. D.Ed. Proefskrif.
- Opie, C. 2004. Research approaches. In: Opie, C (Ed.). *Doing educational research: A guide to first time researchers*. London: SAGE Publications Ltd: 72-94.
- Ornstein A.C. & Hunkins, F.P. 2009. *Curriculum Foundation, Principles, and Issues* 5th Edition New York: Pearson Education.
- Ornstein A.C. & Hunkins, F.P. 2013. *Curriculum Foundation, Principles, and Issues*. 6th Edition New York: Pearson Education.
- Ornstein, A.C. & Hunkins, F.P. 1988. Implementing Curriculum Changes- Guidelines for Principals. *NASSP Bulletin*, 72 (511), 67-71.

- Ornstein, A.C. and Hunkins, F. 2004. *Curriculum: Foundations, principles and Issues*. 3rd Edition. Boston: Allyn and Bacon.
- Owens, R.G. 1987. *Organisational behavior in education*. 3rd Edition. Londen: Prentice Hall.
- Patterson, L. & Czajkowski, J.T. 1979, Implementation: Neglected phase in curriculum change. *Educational Leadership* (December): 204-6.
- Patton, M.Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods*. 3rd Edition. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, Inc.
- Pawlas, G.E. & Oliva, P.F. 2008. *Supervision for today's schools*. 8th Edition. New York: Wiley.
- Pinar, W. F. 2004. *What is Curriculum Theory*: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, Mahwah, New Jersey.
- Priestley, M., Biesta, G. J. J. & Robinson, S. 2013. Teachers as agents of change: teacher agency and emerging models of curriculum. In: Priestly, M., Biesta, G. J. J. (ed.). *Reinventing the curriculum: new trends in curriculum policy and practice*, London: Bloomsbury Academic, pp. 187-206.
- Prinsloo, M. 1988. *Die Professionele Ontwikkeling van die Natuur- en Skeikunde onderwyser: 'n Bestuursimperatief*. Ongepubliseerde doktorsproefskrif, Universiteit van die Witwatersrand Johannesburg.
- Prytula, M. 2013. *Toward instructional leadership: Principals' perceptions of large-scale assessment in schools*. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy*, 140:1–30.
- Punch, K.F. 1998. *Introduction to research methods in education*: Londen: SAGE Publications Ltd.

Punch, K.F. 2009. *Introduction to research methods in education*: Londen: SAGE Publications Ltd.

Raath, E.L. 2012. *Principals' experiences and expectations of the role of the institutional development and support official (IDSO) in supporting Gauteng Schools*. – MEd thesis. University of Johannesburg.

Ramroop, R.S. 2004. A Qualitative study of the impact of organizational development intervention on the implementation of Outcomes Based Education. M.Ed. Dissertation, Pretoria: University of South Africa.

Reddy, C.P.S. 2000. MPhil *Leadership in education: Unit 3 Leadership in curriculum transformation*. Course material. Stellenbosch University.

Roberts, J. 2001. *District Development - The new hope for educational reform*. Johannesburg: JET Education Services.

Roberts, N, & Abreu, L. 2017. *School inspection in England*. Ofsted-House of Commons Library. Briefing Paper Number 07091.

Robson, C. 2002. *Real world research*. Londen: Blackwell.

Rorrer, A. K., Skrla, L., & Scheurich, J.J. 2008. *Districts as institutional actors in educational reform*. *Educational Administration Quarter*, 44, 307-358.

Schubert, W.H. 1986. *Curriculum- perspective, paradigm and possibility*. New York: MacMillan Publishing Company.

Schwartz, G. 1994. *The Language of OBE Reveals its Limitations*. *Educational Leadership*, 52(1):87-88.

Sharma, S. 2012. *Instrumental Leadership Model through Asian Principals' Perspectives*. *IACSIT Press*, 30 (1), 17 -21.

Shaw, I., Newton, D.P., Aitkin, M. & Darnell, R. 2003. Does OFSTED inspection of secondary schools make a difference to GCSE results? *British Educational Research Journal*, 29(1):63-75.

Shields, P. & Hassan, T. 2006. Intermediate Theory: The Missing link is Successful Student Scholarship. *Journal of Public Affairs Education*, 12(3):313-334.

Silvermann, D. 2006. *Interpreting Qualitative Data*. Third Edition. London. Sage Publications.

Soy, S.K. 1997. The case study as a research method. Ongepubliseerde artikel. University of Texas. [Aanlyn]. Beskikbaar by: <http://www.ischool.utexas.edu/~ssoy/useusers/l391d1b.htm> Geraadpleeg 6 April 2019.

Spillane, J.P. 2002. Local Theories of Teacher Change: The Pedagogy of District Policies and Programs. In: *Teacher College Record*. 104(3): 377-420.

Steyn, G.M. 2002. The changing principalship in South African schools. *Educare*, 31 (1): 251-274.

Steyn, T. 2013. 'n Konseptuele raamwerk vir voortgesette professionele ontwikkeling van onderwysers in die Suid-Afrikaanse onderwysstelsel. *LitNet Akademies*, Jaargang 10, Nommer 2, Augustus 2013 Bl 365-392.

Swarts, J. 2017. Die ervarings van beginnerprinsipale na aanleiding van kurrikulumleierskap en-bestuur by hul skole: 'n Gevallestudie. Ongepubliseerde Magistertesis, Universiteit Stellenbosch.

Swartz, C. B. 2011. Die Kurrikulumkoördineerder as kurrikulumleier: 'n Gevallestudie. Ongepubliseerde Magistertesis, Universiteit Stellenbosch.

Swartz, R. 1994. School management, teacher development and support. Johannesburg: University of Witwatersand.

Sweeney, D. 2003. *Learning Along the Way: Professional Development by and for Teachers*. Portland Stonehouse Publishers.

Taba, H. 1962. *Curriculum Development Theory and Practise*. New York: Harcourt, Brace & World.

Tan, C. 2012. Instructional leadership: toward a contextualized knowledge creation model, *Journal School Leadership & Management*, 32(2). 183-194.

Tanner, D. & Laurel, N. Tanner. 1980. *Curriculum Development Theory into Practice*. 2nd Edition. McMillian Publishing Co. Inc. Edition New York.

Taole, M.J. 2013. *Teachers' Conceptions of the Curriculum Review Process*. *International Journal of Education for Science*, 5(1): 29-46.

Taole, M.J. 2015. Towards a meaningful curriculum implementation in South African Schools: senior phase teachers' experiences. *Africa Education Review*. Volume 12. No 2. 266-279.

Taylor, N. 2008. *What's wrong in our schools and how can we fix them?* JET Education services. Presentation to the CSR in Education Conference, TSIBA Education. Cape Town.

Transvaal Education Department. 1979. *Manual for inspector of education*. Pretoria: Government printer.

Usdan, M., McCloud, B., Podmostko, M., & Cuban, L. 2001. *Leadership for changing times, changing relationships learning restructuring school district leadership*. Washinton DC: Institute for Educational Leadership.

Van den Akker, J. 2003. *Curriculum perspectives: An introduction*. In J. van den Akker, U. Hameyer, & W. Kuiper (Eds.), *Curriculum landscapes and trends* (pp. 1-10). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.

Van Deventer, I. & Kruger, A.G. 2003. *An educator's guide to school management skills*. Pretoria: Van Schaik.

Van Der Westhuizen, G. 1988. Die Ontwerp van 'n Kurrikulum vir Rekenaargeletterdheid op Skoolvlak. Port Elizabeth: Ongepubliseerde Magistertesis, Universiteit van Port Elizabeth.

Whiting, L.S. 2008. Semi-structured interviews; guidance for novice researchers. *Nursing Standard*. 30: 22-40.

Wilcox, B. & Gray, J. 1996. *Inspecting schools: holding schools to account and helping schools improve*. Buckingham: Open University Press.

Wiles, J. & Bondi, J. 1984. *Curriculum Development: A Guide to Practice* 2nd edition New York: Columbus: Charles Emeril Publishing Company.

Wiles, J. & Bondi, J. 1996. *Supervision: a guide to practice*. 4th Edition. New Jersey: Prentice Hall.

Wiles, J. & Bondi, J. 1993. *Curriculum Development: A Guide to Practice*. 4th Edition, New York: Macmillan Publishing Company.

Williams, C.G. 2003. Teachers as Leaders: The South African Experience. A paper presented at the Teachers as Leaders: Teacher Education for a Global Profession Conference, Melbourne, Australia, 20-25 July.

Yin, R.K. 2009. *Case Study Research: Design and Methods*. 4th Edition. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, Inc.

Yunas, M. & Iqbal, M. 2013. Dimensions of the instructional leadership role of principal. *Institute of Interdisciplinary Business Research*, 4(10), 629-637.

BYLAE A: Aansoek – Weskaap Onderwysdepartement

Directorate: Research

Audrey.wyngaard2@pgwc.gov.za

tel: +27 021 467 9272

Fax: 0865902282

Private Bag x9114, Cape Town, 8000

wced.wcape.gov.za

APPLICATION TO CONDUCT RESEARCH IN PUBLIC SCHOOLS WITHIN THE WESTERN CAPE

Note

- This application has been designed with students in mind.
- If a question does not apply to you indicate with a N/A
- The information is stored in our database to keep track of all studies that have been conducted on the WCED. It is therefore important to provide as much information as is possible

1 APPLICANT INFORMATION

1.1 Personal Details

1.1.1	Title (Prof / Dr / Mr/ Mrs/Ms)	Mr
1.1.2	Surname	Swartz
1.1.3	Name (s)	Christopher Brian
1.1.4	Student Number (If applicable)	

1.2 Contact Details		
1.2.1	Postal Address	
1.2.2	Telephone number	
1.2.3	Cell number	
1.2.4	Fax number	
1.2.5	E-mail Address	
1.2.6	Year of registration	2014

1.2.7	Year of completion	2017
-------	--------------------	-------------

2 DETAILS OF THE STUDY

2.1 Details of the degree or project		
2.1.1	Name of the institution	Stellenbosch University
2.1.2	Degree / Qualification registered for	PhD Curriculum Studies
2.1.3	Faculty and Discipline / Area of study	Education
2.1.4	Name of Supervisor	Prof. A.E. Carl
2.1.5	Telephone number of Supervisor	
2.1.6	E-mail address of Supervisor	

2.1.7	Name of Co-Supervisor	
2.1.8	Telephone number of Co-Supervisor	
2.1.9	E-mail address of Co-Supervisor	

2.1.10	Title of the study
<p>An Investigation into the curriculum leadership role of the curriculumadvisor during the implementation of curriculum change in the General Education Band.'n Onderzoek na die kurrikulumadviseur se kurrikulumleiersrol tydens die implementering van kurrikulumveranderinge in die Algemene Onderwys- en Opleidingsband.</p>	

2.1.11	What is the research question?
<p>What is the curriculum leadership role of curriculum advisors in the GET-Band to ensure successful curriculum implementation? Wat is die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseurs in die AOO-band om suksesvolle kurrikulumimplementering te verseker?</p>	

2.1.12	Name (s) of education institutions (schools)

2.1.13	Research period in education institutions (Schools)	
2.1.14	Start date	25 July 2016
2.1.15	End date	30 September 2016

BYLAE B: Brief van promotor

UNIVERSITEIT • STELLENBOSCH • UNIVERSITY
jou kennisvennoot • your knowledge partner

6 Junie 2016

Dr A Wyngaard
WKOD
Privaatsak X 9114
KAAPSTAD
8000

Geagte dr Wyngaard

PHD KURRIKULUMSTUDIE (MNR CB SWARTZ): NAVORSING IN SKOLE

Die aangelegte aansoek van mnr CB Swartz het betrekking.

Mnr Chris Swartz (studentenommer) is tans 'n geregistreerde PhD Kurrikulumstudie student in die Fakulteit Opvoedkunde. Sy navorsingstesis se onderwerp is : *'n Onderzoek na die kurrikulumadviseur se kurrikulumleiersrol tydens die implementering van kurrikulumveranderinge in die Algemene Onderwys- en Opleidingsband'*

Vir die doel van sy studie moet hy 'n empiriese ondersoek dmv onderhoude en vraelyste onderneem. Dit sal baie waardeur word indien u die nodige toestemming kan verleen vir die uitvoer van hierdie ondersoek.

As promotor sal ek uiteraard sorg dat al die voorwaardes wat u mag stel, streng nagekom word.

Ons verneem graag van u.

PROF AE CARL

Promotor

**KANTOOR VAN DIE VISEDEKAAN (ONDERRIG)/ OFFICE OF THE VICE DEAN (TEACHING)
FAKULTeit OPVOEDKUNDE - FACULTY OF EDUCATION**

Privaatsak / Private Bag X1 - Matieland (STELLENBOSCH) 7602 - Suid Afrika / South Africa
Tel: +27 21 808 2283 - Faks / Fax: +27 21 808 2020
E-pos / E-mail : ave7@sun.ac.za

BYLAE C: Goedkeuring – Weskaap Onderwysdepartement

Directorate: Research

Audrey.wyngaard@westerncape.gov.za

tel: +27 021 467 9272

Fax: 0865902282

Private Bag x9114, Cape Town, 8000

wced.wcape.gov.za

REFERENCE: 20160608 – 1291

ENQUIRIES: Dr A T Wyngaard

Mr Christopher Swartz

Dear Mr Christopher Swartz

RESEARCH PROPOSAL: AN INVESTIGATION INTO THE CURRICULUM LEADERSHIP ROLE OF THE CURRICULUMADVISOR DURING THE IMPLEMENTATION OF CURRICULUM CHANGE IN THE GENERAL EDUCATION BAND

'N ONDERSOEK NA DIE KURRIKULUMADVISEUR SE KURRIKULUMLEIERSROL TYDENS DIE IMPLEMENTERING VAN KURRIKULUMVERANDERINGE IN DIE ALGEMENE ONDERWYS- EN OPLEIDINGSBAND

Your application to conduct the above-mentioned research in schools in the Western Cape has been approved subject to the following conditions:

1. Principals, educators and learners are under no obligation to assist you in your investigation.
2. Principals, educators, learners and schools should not be identifiable in any way from the results of the investigation.
3. You make all the arrangements concerning your investigation.
4. Educators' programmes are not to be interrupted.
5. The Study is to be conducted from **17 July 2018 till 28 September 2018**
6. No research can be conducted during the fourth term as schools are preparing and finalizing syllabi for examinations (October to December).
7. Should you wish to extend the period of your survey, please contact Dr A.T Wyngaard at the contact numbers above quoting the reference number?
8. A photocopy of this letter is submitted to the principal where the intended research is to be conducted.
9. Your research will be limited to the list of schools as forwarded to the Western Cape Education Department.
10. A brief summary of the content, findings and recommendations is provided to the Director: Research Services.
11. The Department receives a copy of the completed report/dissertation/thesis addressed to:

The Director: Research Services

Western Cape Education Department

Private Bag X9114

CAPE TOWN

8000

We wish you success in your research.

Kind regards.

Signed: Dr Audrey T Wyngaard

Directorate: Research

DATE: 23 February 2018

BYLAE D: Skrywe om vrywillige deelname aan die studie

05 Februarie 2018

Geagte Heer/dame

I/S: Deelname aan navorsingstudie: ('n Ondersoek na die kurrikulumadviseur se kurrikulumleiersrol tydens die implementering van kurrikulumveranderinge in die Algemene Onderwys- en Opleidings- en Verdere Onderwysopleidingsband).

Ek is tans besig met my PhD in Kurrikulumstudie aan die Universiteit van Stellenbosch. My studie handel oor die kurrikulumadviseur se kurrikulumleiersrol tydens die implementering van kurrikulumveranderinge in die Algemene Onderwys- en Opleidingsband, dus wil ek langs hierdie weg u toestemming vra om deelname aan my navorsing ten opsigte van onderhoudsvoering vir bogenoemde studie.

Die beoogde tydperk vir my navorsing sal strek vanaf Februarie 2018 tot September 2018.

- Ek onderneem dat u naam anoniem sal bly met betrekking tot onderhoudsvoering.
- Ook sal ek nie inbraak maak op die werksure van u as kurrikulumadviseur nie, daar die onderhoude na 16h00 sal plaasvind.
- Die transkripsies van die onderhoud aan u terugbesorg sal word om inligting na te gaan.

Ek hoop dat u my versoek om deelname aan die studie goedgunstiglik sal oorweeg.

By voorbaat dank.

Die uwe

.....

Mnr. C.B. Swartz

BYLAE E: Ondertekende ooreenkoms – om vrywillige deelname aan die studie

UNIVERSITEIT•STELLENBOSCH•UNIVERSITY
jou kennisvennoot • your knowledge partner

UNIVERSITEIT STELLENBOSCH

INWILLIGING OM DEEL TE NEEM AAN NAVORSING

U word gevra om deel te neem aan 'n navorsingstudie uitgevoer te word deur Mnr. Christopher Brian Swartz van die Departement Kurrikulumstudie aan die Universiteit Stellenbosch. Die resultate van die studie sal deelvorm van 'n tesis/proefskrif. U is as moontlike deelnemer aan die studie gekies omdat u as kurrikulumadviseur ondersteuning bied aan onderwysers binne skole.

1. DOEL VAN DIE STUDIE

Die primêre doelstelling van die studie is om die kurrikulumleiersrol van die kurrikulumadviseur ten opsigte van effektiewe kurrikulumimplementering en kurrikulumverandering binne 'n bepaalde onderwysdistrik te identifiseer en te omskryf. Aansluitend hierby is die volgende sekondêre doelstellings wat in die studie ondersoek sal word:

- Om 'n beskrywing te gee van die kurrikulumadviseur se rol as deel van 'n ondersteuningstruktuur in onderwysvernuwing en kurrikulumimplementering.
- Om 'n beskrywing te gee van die kurrikulumadviseur se moontlike rol as vernuwingsagent ten opsigte van kurrikulumimplementering.
- Om voorstelle te maak oor hoe die kurrikulumadviseur kurrikulumverandering behoort te fasiliteer met behulp van onderwysers en hul insigte.

2. PROSEDURES

Indien u inwillig om aan die studie deel te neem, vra ons dat u die volgende moet doen:

Van u sal verwag word om vrywilliglik deel te neem aan 'n onderhoudsvoering op datum, tyd en plek soos ooreengekom deur navorser en u as deelnemer aan die studie.

Die onderhoud sal op audio-band geneem word en sal ongeveer twee ure duur. 'n Afspraak vir die onderhoud sal gereël word na werksure. Verder sal daar van u verwag word om 'n vorm wat biografies inligting bevat te voltooi as deel van die onderhoudsproses. Die onderhoud sal na werksure plaasvind en sal nie inbraak maak op u dag program nie.

3. MOONTLIKE RISIKO'S EN ONGEMAKLIKHEID

Daar sal geen risiko's verbonde wees ten opsigte van deelname aan die studie nie.

4. MOONTLIKE VOORDELE VIR PROEFPERSONE EN/OF VIR DIE SAMELEWING

Deelname aan die studie sal voordelig wees vir die deelnemers ten opsigte van persoonlike professionele ontwikkeling van vaardighede vir die kurrikulumadviseurs wat gebruik kan word in hulle eie praktyk en werksomgewing. Dit sal verder bydra tot die ontwikkeling van die ondersteuningstruktuur in kurrikuluimplementering deur kurrikulumadviseurs binne die skoolopset.

5. VERGOEDING VIR DEELNAME

Deelname aan die studie sal vrywilliglik wees en deelnemers sal geen betaling ontvang vir deelname aan die studie nie.

6. VERTROULIKHEID

Enige inligting wat deur middel van die navorsing verkry word en wat met u in verband gebring kan word, sal vertroulik bly en slegs met u toestemming bekend gemaak word of soos deur die wet vereis. Vertroulikheid sal soos volg verseker word:

Die opnames van die diktafoon en die transkripsies daarvan sal veilig tydens die navorsing- en dataverwerkingsperiode in die ondersoeker se private woning toegesluit word. Die opnames sal geensins met enige iemand gedeel of die inhoud daarvan bekend gemaak word nie. Die onderhoude sal in my professionele hoedanigheid plaasvind en geen vorige deelnemers sal tydens die onderhoude bespreek word nie. Die deelnemers sal nie van mekaar weet nie.

Die opnames en transkripsies sal na die studie vernietiging en/of aan my studieleier oorhandig word om gestoor te word.

Nadat die bevindinge van die studie verwerk is, sal die betrokke deelnemers bekend gemaak word. Die deelnemers se name en die betrokke skole sal ten alle te anoniem bly.

7. DEELNAME EN ONTTREKKING

U kan self besluit of u aan die studie wil deelneem of nie. Indien u inwillig om aan die studie deel te neem, kan u te eniger tyd u daaraan onttrek sonder enige nadelige gevolge. U kan ook weier om op bepaalde vrae te antwoord, maar steeds aan die studie deelneem. Die ondersoeker kan u aan die studie onttrek indien omstandighede dit noodsaaklik maak. Die deelnemers het die reg om weer na die onderhoudsopnames te luister en die transkripsies te lees.

8. IDENTIFIKASIE VAN ONDERSOEKERS

Indien u enige vrae of besorgdheid omtrent die navorsing het, staan dit u vry om in verbinding te tree met

Mnr Christopher Swartz:

9. REGTE VAN PROEFPERSONE

U kan te eniger tyd u inwilliging terugtrek en u deelname beëindig, sonder enige nadelige gevolge vir u. Deur deel te neem aan die navorsing doen u geensins afstand van enige wetlike regte, eise of regsmiddel nie. Indien u vrae het oor u regte as proefpersoon by navorsing, skakel met Me Maléne Fouché [mfouche@sun.ac.za; 021 808 4622] van die Afdeling Navorsingsontwikkeling.

VERKLARING DEUR PROEFPERSOON OF SY/HAAR REGSVERTEENWOORDIGER

Die bostaande inligting is aan my, [*naam van onderwyser*], gegee en verduidelik deur Christopher Swartz in Afrikaans en ek dié taal magtig of dit is bevredigend vir haar vertaal. Ek is die geleentheid gebied om vrae te stel en my vrae is tot my bevrediging beantwoord.

Ek willig hiermee vrywillig in om deel te neem aan die studie. 'n Afskrif van hierdie vorm is aan my gegee.

Naam van proefpersoon/deelnemer

____n.v.t._____

Naam van regsverteenwoordiger (indien van toepassing)

____n.v.t._____ -

Handtekening van proefpersoon/deelnemer of regsverteenwoordiger

Datum

VERKLARING DEUR ONDERSOEKER

Ek verklaar dat ek die inligting in hierdie dokument vervat verduidelik het aan [*naam van die onderwyser*]. Hy/sy is aangemoedig en oorgenoeg tyd gegee om vrae aan my te stel. Dié gesprek is in Afrikaans gevoer en geen vertaler is gebruik nie.

Handtekening van onderzoeker

Datum

BYLAE F: Goedkeuring van Etiekkomitee

APPROVED WITH STIPULATIONS REC Humanities New Application Form

2 August 2018

Project number: CUR-2018-7094

Project title: AN INVESTIGATION INTO THE CURRICULUM LEADERSHIP ROLE OF THE CURRICULUM ADVISOR DURING THE IMPLEMENTATION OF CURRICULUM CHANGE IN THE GENERAL EDUCATION BAND

Dear Mr CHRISTOPHER SWARTZ

Your REC Humanities New Application Form submitted on 26 July 2018 was reviewed by the REC: Humanities on and approved with stipulations.

Ethics approval period:

Protocol approval date (Humanities)	Protocol expiration date (Humanities)
02 August 2018	01 August 2021

REC STIPULATIONS:

The researcher may proceed with the envisaged research provided that the following stipulations, relevant to the approval of the project are adhered to or addressed:

- 1) Why are the curriculum advisers seen as a vulnerable group? They should not be a vulnerable group, please respond with a cover letter to the REC. If they are not a vulnerable group, please tick none of the above in the appropriate section. [ACTION REQUIRED]
- 2) Will different participants gain access to each other's interviews or is this for the purpose of checking accuracy of interviews with specific participants? Additionally, will research findings be shared with the WCED, if this is the case, the participants need to be made aware in the Consent Form. Please respond with a cover letter to the REC. [ACTION REQUIRED]

HOW TO RESPOND:

Some of these stipulations may require your response. Where a response is required, you must respond to the REC within six (6) months of the date of this letter. Your approval would expire automatically should your response not be received by the REC within 6 months of the date of this letter.

Your response (and all changes requested) must be done directly on the electronic application form on the Infonetica system: <https://applyethics.sun.ac.za/Project/Index/8066>

Where revision to supporting documents is required, please ensure that you replace all outdated documents on your application form with the revised versions. Please respond to the stipulations in a separate cover letter titled "Response to REC stipulations" and attach the cover letter in the section Additional Information and Documents.

Please take note of the General Investigator Responsibilities attached to this letter. You may commence with your research after complying fully with these guidelines.

If the researcher deviates in any way from the proposal approved by the REC: Humanities, the researcher must notify the REC of these changes.

Please use your SU project number (7094) on any documents or correspondence with the REC concerning your project.

Please note that the REC has the prerogative and authority to ask further questions, seek additional information, require further modifications, or monitor the conduct of your research and the consent process.

FOR CONTINUATION OF PROJECTS AFTER REC APPROVAL PERIOD

Please note that a progress report should be submitted to the Research Ethics Committee: Humanities before the approval period has expired if a continuation of ethics approval is required. The Committee will then consider the continuation of the project for a further year (if necessary)

Included Documents:

Document Type	File Name	Date	Version
Research Protocol/Proposal	PhD - voorstel 2013	20/07/2018	
Data collection tool	Finale 16 Maart 2018 -ONDERHOUDSKEDULE	20/07/2018	
Data collection tool	Biografiese Inligting	20/07/2018	
Default	2018 Research approval letter	20/07/2018	
Default	Brief aan Direkteur	20/07/2018	
Default	Departmental_Ethics_Screening_Committee_(DESC)_checklist	20/07/2018	
Default	Die Kurrikulumadviseur	20/07/2018	
Default	Eiekomitee_aansoekvorm	20/07/2018	
Default	MOU-CB Swartz-PhD-Signed-16 Feb 2017	20/07/2018	
Informed Consent Form	Toestemmingsvorm_inwilliging_om_deel_te_neem_aan_ondersoek - Afrikaans	25/07/2018	
Proof of permission	2018 Research approval letter	25/07/2018	

If you have any questions or need further help, please contact the REC office at cgraham@sun.ac.za.

Sincerely,

Clarissa Graham

REC Coordinator: Research Ethics Committee: Human Research (Humanities)

National Health Research Ethics Committee (NHREC) registration number: REC-050411-032.
The Research Ethics Committee: Humanities complies with the SA National Health Act No.61 2003 as it pertains to health research. In addition, this committee abides by the ethical norms and principles for research established by the Declaration of Helsinki (2013) and the Department of Health Guidelines for Ethical Research: Principles Structures and Processes (2nd Ed.) 2015. Annually a number of projects may be selected randomly for an external audit.

BYLAE H: Biografiese inligting verlang van respondent

Biografiese Inligting

(Maak asb n kruisie x of vul die relevante blokkie in.)

1. Geslag

Manlik	
Vroulik	

2. Ouderdom in jare

31-40	
41-50	
51-60	

3. Huistaal

Afrikaans	
Engels	
Ander	

4. Kwalifikasies

Graad/Diploma	Jaar behaal

5. Jare onderwysondervinding

11-20	
21-30	
31-40	

6. Skoolvak/-vakke waarin gespesialiseer tydens aanvanklike onderwysopleiding

7. Skoolvak/-vakke waarin u kurrikulumondersteuning bied as kurrikulumadviseur, sowel as jare ondervinding

Skoolvak	Jare ondervinding

BYLAE G: Onderhoudskedule

SEMI-GESTRUKTUREERDE INDIVIDUELE ONDERHOUD PROTOKOL (VAKADVISEURS)

AFDELING A – LEIERSKAPSROL

Doel: In hierdie afdeling wil die navorser vasstel of die distrikskurrikulumadviseur as kurrikulumleiers weet en verstaan wat van hulle verwag word ten opsigte van hul rol en leiersfunksie binne kurrikulumontwikkeling

N - **Wat verstaan u onder die begrip kurrikulumleierskap? Is daar vir u 'n verskil tussen kurrikulumleierskap en kurrikulumbestuur? Indien wel, wat is vir u die verskil?**

R - Ek sien kurrikulumleierskap vir my as kurrikulmadviseur om leierskap te bied op my vakgebied. Kurrikulumbestuur sien ek eerstens as om my vak te bestuur maar ook leiding te gee aan kurrikulumbestuurders by skole ten opsigte van ontwikkelingsessies.

N - **Wat is volgens u die kennis, vaardighede en houdings waaroor 'n kurrikululumadviseur behoort te beskik?**

R - Eerstens voel ek hy moet maar genoeg ondervinding hê in sy vakgebied en ook 'n bestuursrol in sy skool gehad het om te weet wat die situasie op skoolvlak is om leiding te kan gee. So genoeg ondervinding en ontwikkeling om leiding te kan gee.

N - **Hoe kan u as kurrikulumadviseur help om onderwysers gedurigdeur te motiveer en te ondersteun om verandering in die kurrikulum te kan implementeer?**

R - Deur *practice what you preach* deur nie die heeltyd krities te wees nie maar vir hulle opbouende kommentaar te gee en hulle te wys hier kan ons dit nie so doen nie, en wys hulle moontlike beter maniere om hulle vak aan te bied.

N - **Wat doen u om te verseker dat u as kurrikulumadviseur alle tye op hoogte bly van verandering en vernuwing in die kurrikulum?**

R - Dis maar die heeltyd, ek bedoel, die CAPS-dokument. Jy kan hom nie net een keer deurlees nie, jy moet deur hom werk. Jy moet opleiding gee, want deur opleiding te gee leer jy self ook en dan self toe te pas wat die onderwysers moet doen. Jy kan nie vir die onderwysers sê wat hulle moet doen maar jy weet self dis nie moontlik nie.

N - **In u werksverhouding met u kollegas, ervaar u enige weerstand of onwilligheid teen die implementering van kurrikulumvernuwing of -verandering?**

R - Nie met my kollegas nie. Seker met kollegas soos sekere onderwysers, maar nie met my werksmense nie, nee.

N - **Wat is die belangrikste areas waarop 'n kurrikulumadviseur behoort te fokus tydens skoolbesoeke?**

R - Ek sou sê dis die ondersteuning van die onderwyser en die ontwikkeling van die onderwyser. En dan leiding aan die onderwyser sou ek sê. Dan, kontrole is belangrik, voldoening. Jy moet maar kyk waar is onderwysers met die kurrikulum en daardeur leiding gee.

N - **Watter kundigheid sou u reken behoort 'n persoon te hê wat die funksie van die kurrikulumadviseur vervul?**

R - Kundigheid is vir my die kennis van die vak. Daardie vaardighede om met mense te kan werk, leiding te kan gee, en goeie mense verhoudings is belangrik.

ADFELING B – KURRIKULUMIMPLEMENTERINGSFUNKSIE

Doel: Die doel van hierdie afdeling is om vas te stel of die kurrikulumadviseur verstaan watter kundigheid benodig word om aan die eise en verwagtinge van kurrikulumimplementering te voldoen.

N- **Wat is u ervaring rondom die disseminasie van nuwe inligting aan onderwysers met die oog op suksesvolle kurrikulumimplementering?**

R - As ek nou kyk, departementeel, is daar te veel rondsloep en die inligting word nie altyd aan ons gegee om deur te gee aan onderwysers nie. Sekere inligting word direk aan skole gestuur dan weet ons dit nie, of skole ontvang boeke dan ontvang ons dit nie. Ander keer word aan ons gesê ons moet met die onderwysers praat, maar ons het self nie die opleiding ontvang nie, so ek dink dis bietjie 'n lomp sisteem op die oomblik.

N - **Verstaan u wat van u verwag word as kurrikulumadviseur? Met ander woorde het u duidelikheid oor wat die verwagtinge is met betrekking tot u rol as kurrikulumadviseur?**

R - Ja, nie dat iemand my nou presies vertel het wat ek moet doen nie maar 'n mens leer maar wat jy reg doen en verkeerd doen en wat mense wil hê jy moet doen. So jy leer maar uit "Trial and error" kan ek amper se. Daar is nie presies vir jou gesê, dis hoe jy presies moet werk en dit is hoe jou skoolbesoek dag moet verloop, dis die verslag wat voltooi moet word en dis aan wie jy die verslag moet gee nie.

N - **Voel u behoorlik toegerus om hierdie funksie te kan verrig? En waar het u die betrokke kennis en vaardighede opgedoen om u te help om hierdie funksie te kan verrig?**

R - Ek voel toegerus. Kennis het ek maar opgedoen deur ander adviseurs en kurrikulum kollegas by die distrik wat ons leiding gegee het. Maar geleer by die mense wat al langer in die veld is.

N - **Wat doen u om te verseker dat u gehalte ondersteuning aan onderwysers bied tydens kurrikulumimplementering om die kwaliteit in die klaskamer te kan verbeter?**

R - Ek probeer maar altyd innoverend wees en dan terugvoer aan onderwysers en hoofde. Jy kan vinnig agterkom as hulle nie gelukkig is met die ondersteuning wat jy bied, en met jou houding teenoor die onderwysers. Dit is die terugvoering wat jy kry, of van jou lynbestuurder, of jy op die regte pad is: “Ek is tevrede met wat jy doen, of miskien moet jy dit anders doen” So jy luister maar na raad.

N - **Hoe dink u ervaar onderwysers u rol tydens klaskamerbesoeke?**

R - As dit 'n klasbesoek is, ervaar hulle dit positief maar baie keer wil onderwyser dit net hê as 'n klasbesoek, as dit 'n evalueringsbesoek is nie, ervaar die onderwysers dit maar intimiderend. Hulle is nie baie gretig nie.

N - **In watter mate het die beleid: Policy Leadership Management and Governance for South African Schools (2010:2-5) impak op hoe u u rol en leierskapsfunksie ervaar om onderwysers te ondersteun om kwaliteit van onderrig en leer te verbeter.**

R - Ek weet nie of u bewus is van daai dokument nie, dis so 2 – 5 bladsye. Ek kan nie sê dat ek hom ken en dat ek daardeur werk nie. Miskien moet 'n mens net meer opleiding kry daarin en bewus is. Oplees miskien.

AFDELING C – ONDERSTEUNING EN BEMAGTING VAN ONDERWYSERS

Doel: Die doel van hierdie afdeling is om te bepaal wat die persepsies en ervarings van die deelnemende kurrikulumadviseurs is aangaande onderwysers se ervaring van voortdurende veranderinge en vernuwing in die kurrikulum.

N - **Wat is die aard van ondersteuning en leiding wat u aan onderwysers verskaf ten opsigte van die bemagting van onderwysers in die kurrikulum?**

R - Soos ek gesê het, ek hou van *co-teaching* om hulle te bemagtig, demonstrasie lesse. Ek hou van werksinkels, praktiese toepassing werksinkels waar die

kennis aan hulle gewys word sodat hulle dit daar kan toepas voordat hulle dit in die klas moet gaan doen. Deur hulle so daardeur te ontwikkel.

N - **Het u enige indiensopleidingsprogramme in plek om onderwysers te bemagtig in die kurrikulum?**

R - Ontwikkelingssessies, nie indiens opleidingsprogramme soos by SIT nie, maar ontwikkelings kwartalike werksinkels ja, en natuurlik vir departementshoofde.

N - **Dink u daar word genoegsame klem gelê op die opleiding van onderwysers ten opsigte van kurrikulumverandering en -vernuwing?**

R - Ek dink partykeer word daar te veel klem gelê daarop. Daar is so baie ontwikkeling dat die onderwysers nie kans kry om te gaan toepas by die skole nie. Ek voel daar is te veel verskillende fokusse, veral as jy gaan kyk na Wiskunde en Tale en daardie vakke dink die onderwysers is oop vir opleiding.

N - **Wat doen u om te verseker dat die korrekte skoolklimaat geskep word wat bevorderlik is vir kurrikulumondersteuning tydens die implementering van nuwe kurrikula?**

R - Ek probeer dat onderwysers genoeg hulpbronne kry dat hulle genoeg aktiwiteite kan doen. Ek gee vir die onderwysers praktiese boeke wat hulle kan gebruik as praktiese ondersteuning want my vakke is maar baie prakties. Ek probeer 'n leeromgewing te skep binne die klaskamer dat hulle genoeg prakties kan doen. Ek gee vir die onderwysers pasaanduiders wat hulle kan gebruik om pas te bepaal dat hulle weet hulle kan nie tyd verspeel nie, hulle moet volgens die pas werk.

N - **Hoe dink u ervaar onderwysers hierdie verandering in die kurrikulum?**

R - As dit 'n positiewe verandering is wat die assesseringstaak 'n bietjie minder gaan maak gaan groot onderwysers dit ervaar as positief. As daar rondslomp is, soos die onderwysers moet in die handboek gaan werk en werkboeke werk en daardie tipe goed, ervaar hulle dit as baie oorbodige werk. So 'n ou moet vir die

onderwyser wys die positiewe van die verandering. As hy die positiewe verstaan gaan dit makliker.

N - **Wat doen u om onderwyser te motiveer om te midde die veranderinge 'n positiewe ingestelheid te handhaaf ten opsigte van hul werk?**

R - As hy fokus op die kind en die leer van die kind, en hy is die bestuurder van die klas, en sy houding bepaal die kinders se houding. So as hy daarop fokus, en nie heeltyd die negatiewe verskonings soek nie gaan hy positief bly. So ek probeer maar die departementshoofde positief hou, want hulle moet weer die onderwysers positief hou. Ek is een keer in 'n kwartaal by 'n skool, hulle is elke dag daar.

AFDELING D – SKAKELING MET VERSKILLENDE ROLSPELERS

Doel: Die doel van die vrae in hierdie afdeling is om te verken watter impak verskillende rolspelers op die werksaamhede van die kurrikulumadviseur hettydens die proses van implementering van nuwe kurrikula.

N - **Wat is u ervaring van ouerbetrokkenheid ten opsigte van die implementering van die kurrikulum?**

R- Dit wissel maar. Ek dink nie die ouers is altyd duidelik ingelig nie. Ek dink die ouers is deesdae nie baie betrokke by hulle kinders se werk nie, hulle los dit maar vir die onderwysers so ek kan nie eintlik se die ouers is betrokke nie. Dit hang maar af van die skole. Ou Model C-skole die ouers is meer betrokke, baie skole, die ouers werk so hulle is maar minder betrokke. En dit hang natuurlik ook af van die skole hoe kry hulle die ouers betrokke.

N - **Watter ontwikkelingsprogramme het u in plek om onderwysers op hoogte te hou van die veranderinge in die kurrikulum?**

R - Ek woon maar gedurig die Kurrikulum Versterkings -Forum forum by waar ons nuwe inligting kry en 'n ou gee dit maar deur aan die onderwysers en dan ook aan die departements hoofde, so 'n ou het maar daardie kanaal van

kommunikasie wat die goed deurgee. Dan word dit maar gemoniteer as daar projekte is, word dit maar deurentyd moniteer of die onderwysers dit toepas

N - **In watter mate en op watter wyse ontvang u ondersteuning van die WKOD?**

R - Ek ontvang ondersteuning van my senior kurrikulumbepanner, daar is maar deurentheid kommunikasie van my lynbestuurders, en ek gee terugvoering aan hulle ook so daar is deurentheid kommunikasie en ek is tevrede met die deursoering en ondersteuning wat ek ontvang. En as ek nie tevrede is nie dan kommunikeer ek.

N - **Assessering vorm 'n onlosmaaklike deel van die kurrikulum in die onderrigleerproses. Wat doen u om te verseker dat alle rolspelers ingelig is oor hierdie die aspek van assessering?**

R - Ek hou standaardstellings vergaderings gedurende die jaar waar die assesserings vereistes van die vak bespreek word, dan doen ek moderering deurendhed en assessering om te kyk as die onderwysers dit nie toepas nie, gee hulle leiding en besoek weer die skool om te kyk, word dit toegepas? Dit is maar iets wat toegepas moet word en die onderwysers moet presies weet hoe om dit te doen. Nuwe onderwysers dokumentasie aan gegee en kyk of hulle dit toepas

N - **Hoe sou u die samwerkingsverhouding tussen u en u mede-vakadviseurs beskryf?**

R - Goeie kommunikasie. 'n Ou moet maar genoeg met mekaar praat en vrae vra, en hulp gee en vra vir hulp. Ek dink my verhouding met die mense is goed, ons het nie probleme met mekaar nie en ek dink ons werk almal goed saam as 'n span.